

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İlyas SAĞLAM

6098 SAYILI TÜRK BORÇLAR KANUNU VE 6502 SAYILI TÜKETİCİNİN
KORUNMASI HAKKINDA KANUN ÇERÇEVESİNDE TAKSİTLE SATIŞ SÖZLEŞMESİ

Özel Hukuk Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2018

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İlyas SAĞLAM

6098 SAYILI TÜRK BORÇLAR KANUNU VE 6502 SAYILI TÜKETİCİNİN
KORUNMASI HAKKINDA KANUN ÇERÇEVESİNDE TAKSİTLE SATIŞ SÖZLEŞMESİ

Danışman

Prof. Dr. Köksal KOCAAĞA

Özel Hukuk Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2018

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

İlyas SAĞLAM'ın bu çalışması, jürimiz tarafından Özel Hukuk Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Bilgehan ÇETİNER (İmza)

Üye (Danışmanı) : Prof. Dr. Köksal KOCAAĞA (İmza)

Üye : Dr. Öğr. Ü. Tuba BİRİNCİ UZUN (İmza)

Tez Başlığı: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu ve 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Çerçevesinde Taksitle Satış Sözleşmesi

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 28/06/2018

Mezuniyet Tarihi : 16/07/2018

(İmza)
Prof. Dr. İhsan BULUT
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu ve 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Çerçevesinde Taksitle Satış Sözleşmesi” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

İlyas SAĞLAM

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	İlyas SAĞLAM
Öğrenci Numarası	20155225007
Enstitü Ana Bilim Dalı	Özel Hukuk A.B.D.
Programı	Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans ( ) Doktora ( ) Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Köksal KOCAAĞA
Tez Başlığı	6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu ve 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Çerçevesinde Taksitle Satış Sözleşmesi
Turnitin Ödev Numarası	980369594

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 140 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 04/07/2018 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç %14

alıntılar dahil %29 'tür.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

( ) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdeler sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

(imzası)

Danışmanın Unvanı-Adı-Soyadı
Prof. Dr. Köksal KOCAAĞA

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR LİSTESİ	v
ÖZET	vi
SUMMARY	vii
ÖNSÖZ	viii

BİRİNCİ BÖLÜM

TAKSİTLE SATIŞ SÖZLEŞMESİNİN TANIMI, UNSURLARI, KANUNİ DAYANAĞI, UYGULAMA ALANI, NİTELİĞİ VE BENZER SÖZLEŞMELERDEN AYRILMASI

1.1. Taksitle Satış Sözleşmesinin Tanımı ve Unsurları.....	1
1.1.1. Tanımı.....	1
1.1.2. Unsurları	3
1.1.2.1. Taksitle Satış Sözleşmesinin Konusunu Taşınır Malların Oluşturması	3
1.1.2.1.1. Türk Borçlar Kanunu Düzenlemesi	3
1.1.2.1.2. Taşınmaz Malların Durumu	5
1.1.2.1.3.6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Düzenlemesi	6
1.1.2.2. Satış Konusu Malın Taksitler Ödenmeden Önce Teslim Edilmesi.....	7
1.1.2.2.1. Genel Olarak	7
1.1.2.2.2. Türk Borçlar Kanunu Düzenlemesi	7
1.1.2.2.3.6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun Düzenlemesi.....	8
1.1.2.3. Satış Bedelinin Kısım Kısım Ödenmesinin Kararlaştırılması.....	9
1.1.2.3.1. Genel Olarak	9
1.1.2.3.2. Taksitlerin Sayısı, Miktarı ve Aralıkları	9
1.1.2.4. Tarafların Anlaşması.....	12
1.1.2.5. Taksitle Satış Sözleşmesinin Zorunlu Olmayan Unsuru: Peşinat (Ön ödeme)...	13
1.2. Mevzuatımızda Taksitle Satış Sözleşmesini Düzenleyen Hükümler ve Bu Hükümlerin Uygulanması	15
1.2.1. Mevzuatımızda Taksitle Satış Sözleşmesini Düzenleyen Hükümler.....	15
1.2.2. Taksitle Satış Sözleşmesini Düzenleyen Hükümlerin Uygulama Alanı	17
1.2.2.1. Taksitle Satış Sözleşmesini Düzenleyen Hükümlerin Maddi Uygulama Alanı	17
1.2.2.1.1. Genel Olarak	17

1.2.2.1.2. Taksitle Satış Sözleşmesine İlişkin Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Uygulama Alanı	18
1.2.2.1.3. Taksitle Satışı Düzenleyen Hükümlerin Emredici Nitelikte Olması ve Kanuna Karşı Hile Kavramı.....	19
1.2.2.1.4. Aynı Ekonomik Amacın Takip Edilmesi.....	20
1.2.2.1.5. Kira-Satış Sözleşmesi	20
1.2.2.1.6. Üçüncü Kişi Tarafından Finansa Edilmiş Taksitle Satış Sözleşmesi.....	21
1.2.2.2. Taksitle Satış Sözleşmesini Düzenleyen Hükümlerin Kişi Bakımından Uygulama Alanı.....	24
1.2.2.3. Taksitle Satış Sözleşmesini Düzenleyen Hükümlerin Zaman Bakımından Uygulama Alanı.....	27
1.3. Taksitle Satış Sözleşmesinin Hukuki Niteliği ve Benzer Sözleşmelerden Ayırt Edilmesi	30
1.3.1. Taksitle Satış Sözleşmesinin Hukuki Niteliği	30
1.3.2. Taksitle Satış Sözleşmesinin Benzer Sözleşmelerden Ayrılması	32
1.3.2.1. Ön Ödemeli Taksitle Satış Sözleşmesi	32
1.3.2.2. Taksitli İşlemler	35
1.3.2.3. Finansal Kiralama(Leasing) Sözleşmesi.....	36
1.3.2.4. Tüketici Kredisi Sözleşmesi.....	39
1.3.2.5. Art Arda Teslimli Satış Sözleşmesi	41

İKİNCİ BÖLÜM

TAKSİTLE SATIŞ SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI, ŞEKLİ, SÜRESİ VE TAKSİTLE SATIŞ SÖZLEŞMESİNDE ALICIYI KORUMAYA YÖNELİK TEDBİRLER

2.1. Sözleşmenin Tarafları	44
2.1.1. Genel Olarak.....	44
2.1.2. Alıcı Kavramı	44
2.1.3. Satıcı Kavramı	45
2.2. Sözleşmenin Şekli.....	46
2.2.1. Genel Olarak.....	46
2.2.2. Taksitle Satış Sözleşmesinin Şekli	48
2.2.2.1. Türk Borçlar Kanunu Bakımından Taksitle Satış Sözleşmesinin Şekli.....	48
2.2.2.1.1. Genel Olarak	48
2.2.2.1.2. Yasal Temsilcinin Rızası	53

2.2.2.2.	6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Bakımından Taksitle Satış Sözleşmesinin Şekli	55
2.2.3.	Şekle Aykırılığın Hüküm ve Sonuçları.....	57
2.2.4.	Şekle Aykırılığa Bağlanan Sonuçlarının Giderilmesi.....	60
2.3.	Taksitle Satış Sözleşmesinin Süresi	63
2.4.	Taksitle Satış Sözleşmesinde Alıcıyı Korumaya Yönelik Tedbirler.....	64
2.4.1.	Geri Alma Hakkı	64
2.4.1.1.	Genel Olarak	64
2.4.1.2.	Taksitle Satış Sözleşmesinin Hüküm ve Sonuçlarını Doğurması ve Geri Alma Hakkı	67
2.4.1.3.	Geri Alma Hakkının Hukuki Niteliği.....	68
2.4.1.4.	Geri Alma Hakkının Benzer Kavramlardan Farkı	69
2.4.1.5.	Geri Alma Hakkının Kullanılması	71
2.4.1.6.	Geri Alma Hakkının Kullanılmasının Sonuçları.....	73
2.4.2.	Erken Ödeme Yapılması Durumunda İndirim İmkânı.....	74
2.4.3.	Alıcının Def'ileri	78
2.4.4.	Yetkili Mahkeme ve Tahkim Şartı Yasağı	80
2.4.5.	Hakimin Müdahalesi	82

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TAKSİTLE SATIŞ SÖZLEŞMESİNİN HÜKÜMLERİ

3.1.	Genel Olarak	85
3.2.	Alıcının Borçların Ödenmesinde Temerrüde Düşmesi	86
3.2.1.	Genel Olarak.....	86
3.2.2.	Alıcının Peşinatı Ödemede Temerrüde Düşmesi.....	87
3.2.3.	Alıcının Taksitleri Ödemede Temerrüde Düşmesi ve Sonuçları	89
3.2.3.1.	Türk Borçlar Kanunundaki Düzenleme	89
3.2.3.1.1.	Genel Olarak	89
3.2.3.1.2.	Gecikmiş Taksitlerin Ödenmesini Talep Hakkı.....	90
3.2.3.1.3.	Muacceliyet Kaydı ve Kalan Taksitlerin Tamamını Talep Hakkı	91
3.2.3.1.3.1.	Genel Olarak	91
3.2.3.1.3.2.	Muacceliyet Kaydının Şartları	92
3.2.3.1.3.2.1.	Bu Hakkın Sözleşmede Açıkça Saklı Tutulması	92
3.2.3.1.3.2.2.	Alıcının Kanunun Belirttiği Tutarda Taksiti Ödemede Temerrüde	

Düşmüş Olması.....	92
3.2.3.1.3.2.3. Satıcının Hakkını Kullanmadan Önce Alıcıya En Az On Beş Günlük Bir Süre Verilmesi	93
3.2.3.1.4. Sözleşmeden Dönme Hakkı.....	94
3.2.3.1.4.1. Genel Olarak	94
3.2.3.1.4.2. Satıcının Dönme Hakkını Kullanmasının Şartları	95
3.2.3.1.4.3. Dönme Hakkının Kullanılmasının Sonuçları.....	96
3.2.3.1.4.3.1. Genel Olarak	96
3.2.3.1.4.3.2. Satış Konusu Malın Geri Verilmesini Talep Hakkı.....	97
3.2.3.1.4.3.3. Hakkaniyete Uygun Bir Kullanım Bedeli Talep Hakkı.....	98
3.2.3.1.4.3.4. Satılanın Olağandışı Kullanılması Nedeniyle Değer Kaybına Uğraması Durumunda Tazminat Talep Hakkı.....	101
3.2.3.1.5. Satılanın Üzerinde Mülkiyet İddiasında Bulunma Hakkı	103
3.2.3.1.5.1. Mülkiyeti Saklı Tutma Sözleşmesi	104
3.2.3.1.5.1.1. Genel Olarak	104
3.2.3.1.5.1.2. Mülkiyeti Saklı Tutma Sözleşmesinin Tanımı.....	105
3.2.3.1.5.1.3. Mülkiyeti Saklı Tutma Sözleşmesinin Konusu.....	106
3.2.3.1.5.1.4. Mülkiyeti Saklı Tutma Sözleşmesinin Hukuki Niteliği	107
3.2.3.1.5.1.5. Mülkiyeti Saklı Tutma Sözleşmesinin Şekli.....	109
3.2.3.1.5.1.6. Mülkiyeti Saklı Tutma Sözleşmesinin Hükümleri.....	110
3.2.3.1.5.1.7. Mülkiyeti Saklı Tutma Sözleşmesinin Sona Ermesi.....	111
3.2.3.1.6. Satıcının Taleplerinin Sınırlı Olması	111
3.2.3.1.7. Alıcının Hakları	112
3.2.3.1.8. Alıcının Taksitleri Ödemede Temerrüde Düşmesi Durumunda Hakimin Müdahalesi	114
3.2.3.2. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Düzenlemesi.....	115
SONUÇ	118
KAYNAKÇA.....	120
ÖZGEÇMİŞ	126

KISALTMALAR LİSTESİ

AÜHFD	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AB	Avrupa Birliği
BK	818 sayılı Borçlar Kanunu
Bk	Bakınız
CISG	Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması
Dn	Dipnot
E	Eski
E	Esas
HD	Hukuk Dairesi
HMK	6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İBK	İsviçre Borçlar Kanunu
İİK	2004 sayılı İcra İflas Kanunu
İÜHFM	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K	Karar
M	Madde
RG	Resmi Gazete
S	Sayfa
S	Sayı
T	Tarih
TBK	6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TKHK	6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TMK	4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK	6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
Vb	Ve benzeri
Vd	Ve diğerleri
Vs	Ve sair
YHGK	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

ÖZET

Taksitle satış sözleşmesi, satıcının, satış konusu taşınır malı satış bedeli ödenmeden alıcıya teslim etme, alıcının da malı teslim aldıktan sonra satış bedelini en az iki taksit halinde ödeme yükümlülüğü altına girdiği bir veresiye satış türüdür. Günümüzde, oldukça geniş uygulama alanına sahiptir.

Bu çalışmamızda taksitle satış sözleşmesi, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ve 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun çerçevesinde incelenmiştir. Bu iki kanunun yanı sıra Taksitle Satış Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik, 4721 sayılı TMK m. 764-766 ve satış sözleşmesine ilişkin genel hükümlerden de faydalanılmıştır.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, taksitle satış sözleşmesinin tanımı, unsurları, kanuni dayanağı, uygulama alanı, niteliği ve benzer sözleşmelerden ayrılması üzerinde durulmuştur. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ve 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un taksitle satış sözleşmesinin konusu bakımından örtüşmemesi, sözleşmeye ilişkin genel bir tanıma ulaşmayı ve sözleşmenin uygulama alanının tespitini zorlaştırmıştır.

İkinci bölümde, taksitle satış sözleşmesinin kuruluşu açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bölümde, sözleşmesinin tarafları, şekli, süresi ve taksitle satış sözleşmesinde alıcıyı korumaya yönelik tedbirler üzerinde durulmuştur.

Üçüncü bölümde taksitle satış sözleşmesinin hükümleri açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bölümde, sözleşmenin hükümleri genel olarak açıklandıktan sonra alıcının peşinat ve taksit ödeme borçlarının ifasında temerrüde düşmesi durumunda satıcının sahip olduğu haklar, bu hakların kullanılması için gerekli olan şartlar, alıcının hakları ve mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Taksit, Satış, Sözleşme, Peşinat, Alıcı, Tüketici, Satıcı, Sağlayıcı, Temerrüt, Mülkiyeti Saklı Tutma.

SUMMARY
SALES CONTRACT BY INSTALLMENT AS PER SCOPE OF TURKISH CODE OF
OBLIGATIONS WITH 6098 NUMBER AND LAW ON THE PROTECTION OF THE
CONSUMER WITH 6502 NUMBER

Sales contract with installments is a type of sales for account that the sales subject is a credit sales type where the goods are delivered to the buyer without paying the sales price and the buyer is obliged to pay the sales price in at least two installments after receiving the goods. Today, it has a very big range of usage in markets.

In this study, sales contract with installments was evaluated as per the perspectives of Turkish code of obligations with 6098 number and law on the protection of the consumer with 6502 number. Besides these two codes, Regulation on Sales Contracts by Installment, 764-766th articles of TMK with 4721 number and general provisions on sales contract were used.

Our study has three sections. In first section, definition, elements, legal ground, application area, quality and difference of what compared to similar contracts of sales contract with installment were mentioned. Turkish code of obligations with 6098 number and law on the protection of the consumer with 6502 number do not have mutual grounds, which made having a general definition on contract and detection of application area of contract a lot harder.

In second section, establishment of sales contract with installment were tried to be explained. In this section, parties, type, duration of contract and precautions for protection of buyer in sales contract with installment were mentioned.

In third section, provisions of sales contract with installments were tried to be explained. In this section, after explaining general provisions of contract, right of buyer in case the buyer has a default of execution of debts for down payment and payments with installments, required conditions in order to use these rights, rights of buyer and contract on keeping property hidden were explained.

Keywords: Installment, Sale, Contract, Advance Payment, Buyer, Consumer, Seller, Provider, Delinquency, Keeping Property Hidden.

ÖNSÖZ

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Batı ülkelerinde yaşanan ekonomik gelişmeler üretimde hızlı bir artışı da beraberinde getirmiştir. Ancak aynı oranda artış kişilerin gelirlerinde yaşanmamıştır. Böylece, piyasaya sürülen fazla miktardaki malın alıcı bulması zorlaşmıştır. Bunun üzerine satıcılar, cazip ödeme imkanları sunarak toplumda tüketimi arttırmayı hedeflemiştir. Satıcıların tüketimi teşvik edici teklifleri ile birlikte taksitle satış sözleşmesine olan talep artmış ve taksitle satış sözleşmesinin uygulama alanı genişlemiştir. Bu durum ekonomik bakımdan zayıf taraf olan alıcının, taksitle satış sözleşmesinin neden olduğu sakıncalara karşı daha dikkatli şekilde korunması ihtiyacını doğurmuştur. Söz konusu ihtiyaçla birlikte taksitle satış sözleşmesi hem ülkemizde hem de başka ülkelerde¹ yeniden ve daha geniş şekilde düzenleme altına alınmıştır².

Hukukunuzdaki taksitle satış sözleşmesine ilişkin ilk düzenlemelerin yüzeysel olduğunu söylemek mümkündür. Örneğin 818 sayılı Borçlar Kanunu döneminde taksitle satış sözleşmesi, kanunun sadece 222, 223 ve 224. maddelerinde düzenlenmişti. Bu düzenleme sözleşmenin başından itibaren alıcıyı koruma altına alan herhangi bir hüküm içermemesi nedeniyle eleştirilmekteydi³. Güncel düzenlemeler ise daha ayrıntılı olup sözleşmenin zayıf tarafı olan alıcıya daha kapsamlı bir koruma sağlamaktadır.

Mevcut mevzuatımızda taksitle satış sözleşmesine ilişkin temel düzenlemeler, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu⁴ ve 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun⁵'da yer almaktadır. Ancak taksitle satış sözleşmesine ilişkin düzenlemeleri sadece bu kanunlarla sınırlı tutmak doğru olmaz. Zira, bunların yanı sıra Taksitle Satış Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik⁶, 4721 sayılı TMK⁷ m. 764-766 hükümleri ve satış sözleşmesine ilişkin genel hükümler de önem arz etmektedir.

Çalışmamızda günümüzde oldukça sık uygulama alanı bulan taksitle satış sözleşmesi 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ve 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun çerçevesinde ayrıntılı olarak incelenmiştir. Diğer taraftan bu iki kanunun aynı konuda yaptığı farklı düzenlemelere değinilerek bu farklılıkların ne gibi neticeleri olabileceği de

¹ Örneğin İtalyan Hukukunda taksitle satış sözleşmesi 15.9.1964 tarihli özel bir kanunla düzenleme altına alınmıştır. Bu kanun yürürlüğe girmeden önce, taksitle satış sözleşmesi İtalyan Medeni Kanunu m. 1523-1526 arasında düzenlenmekteydi. Akünal, 1972: 79.

² Akünal, 1972: 79; İnceoğlu, 1998:3.

³ Ozanoğlu, 1999: 1.

⁴ 04.02.2011 Tarih ve 27836 Sayılı Resmi Gazete.

⁵ 07.11.2013 Tarih ve 28835 Sayılı Resmi Gazete.

⁶ 14.01.2015 Tarih ve 29236 Sayılı Resmi Gazete.

⁷ 08.12.2001 Tarih ve 24607 Sayılı Resmi Gazete.

açıklanmaya çalışılmıştır. Taksitle satış sözleşmesini sadece bu iki kanun ile sınırlayarak açıklamak mümkün olmadığından gerek duyulan konularda 4721 Türk Medeni Kanunu başta olmak üzere ilgili diğer mevzuatlardan da faydalanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TAKSİTLE SATIŞ SÖZLEŞMESİNİN TANIMI, UNSURLARI, KANUNİ DAYANAĞI, UYGULAMA ALANI, NİTELİĞİ VE BENZER SÖZLEŞMELERDEN AYRILMASI

1.1. Taksitle Satış Sözleşmesinin Tanımı ve Unsurları

1.1.1. Tanımı

Satış sözleşmeleri çeşitli açılardan tasnife tabi tutulabilmekle birlikte en genel şekilde peşin ve vadeli satış olmak üzere ikiye ayrılırlar. Peşin satışlarda satış konusunun teslimi ile satış bedelinin ifası aynı anda olmaktadır. Vadeli satışlarda ise satış konusunun teslimi ya da satış bedelinin ifası vadeye bağlanmaktadır. Satış bedelinin ifasının bir vadeye bağlandığı satışlar veresiye(kredili) satışlar olarak adlandırılmaktadır⁸.

Veresiye satışın özel bir türü olarak kabul edilen⁹ taksitle satış sözleşmelerinde ise satıcı satış konusu malı satış bedelinin tamamen ödenmesinden önce teslim ederken, alıcı malı teslim aldıktan sonra satış bedelini kısım kısım ödemektedir¹⁰.

Taksitle satışta satış bedeli kısım kısım ödenir. İstisnaları olmakla birlikte alacaklı kısmi ifayı kabul etmek zorunda değildir¹¹. Örneğin edimin miktarı tek seferde ifa edilmesine uygun olmayabilir. Bu durumda alıcı istisnaen kısmi edimi kabul etmek durumunda kalmaktadır. Ancak taksitle satış sözleşmesi bu istisnalarından biri değildir. Zira, Türk Borçlar Kanunu'na göre bir ifanın kısmi ifa olarak nitelendirilmesi için o kısmın belli ve muaccel olması gerekir¹². Taksitlerin her biri başta belli olsa da ödeme planında belirtilen tarihler gelmediği sürece bu taksitler müeccel olmaya devam eder.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda taksitle satış sözleşmeleri, kanunun ikinci kısmının birinci bölümünün dördüncü ayrımında "Bazı Satış Türleri" başlığı altında düzenlenmiş ve 818 sayılı Borçlar Kanunu'ndan farklı olarak taksitle satış sözleşmesinin tanımı yapılmıştır¹³. Türk Borçlar Kanunu'nda taksitle satış sözleşmesi "Taksitle satış, satıcının, satılan taşınırı alıcıya satış bedelinin ödenmesinden önce teslim etmeyi, alıcının da satış bedelini kısım kısım ödemeyi üstlendikleri satıştır."(m. 253/1) şeklinde tanımlanmıştır.

⁸ Ansay, 1954: 1.

⁹ Tandoğan, 2008: 301; Serozan, 2006: 178; Akıncı, 2004: 80; Gümüş, 2013: 148; Zevkliler ve Gökyayla; 2014: 85; Ansay, 1954: 1.

¹⁰ Zevkliler ve Gökyayla, 2014: 85; Aral, 2003: 186; Ozanoğlu, 1999: 46; Yavuz, 2012: 139; Şenyüz, 2012: 258; Zevkliler ve Havutçu, 2007: 84.

¹¹ Ünlütepe, 2013: 26; Gümüş, 2013: 151.

¹² Madde 84- Borcun tamamı belli ve muaccel ise alacaklı kısmen ifayı reddedebilir.

Alacaklı kısmen ifayı kabul ederse, borçlu kendisi tarafından ikrar olunan kısmını ifadan kaçınmaz.

¹³ Gümüş, 2013: 148.

Bu tanım sadece taşınır malların taksitle satışını kapsar niteliktedir¹⁴. Dolayısıyla Türk Borçlar Kanunu'nun taksitle satışa ilişkin hükümleri taşınmaz satışına uygulanmaz¹⁵. Ancak tapuya kayıtlı olmayan taşınmazlar için aynı şeyi söylemek mümkün olmamaktadır. Zira, Yargıtay içtihatlarında tapuya kayıtlı olmayan taşınmazları taşınır mülkiyetine konu etmektedir¹⁶. Tanımda satış bedelinin kısım kısım ödeneceği belirtilmiş olsa da taksit sayısı belirtilmemiştir. Ancak aynı maddenin üçüncü fıkrasının yedinci bendinde “ikiden az olmamak üzere...” ifadesi bulunmaktadır.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun' da “Taksitle satış sözleşmesi satıcı veya sağlayıcının malın teslimini veya hizmetin ifasını üstlendiği, tüketicinin de bedeli kısım kısım ödediği sözleşmedir.”(m. 17/1) şeklinde tanımlanmıştır. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un “Taksitle Satış” başlığı altında bu tür bir tanım yapması tanım ile içeriğin örtüşmemesine neden olmuştur. Zira, tanımda geçen “hizmet” kavramı ile sadece satış sözleşmelerini değil Türk Borçlar Kanunu'ndaki iş görme sözleşmelerini de Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamına sokmaktadır¹⁷. Ayrıca bu tanımda kullanılan mal kavramı Türk Borçlar Kanunu'ndan daha geniş bir kapsama sahiptir. Kanunun tanımlar kısmında “konut ve tatil amaçlı taşınmaz mallar ile elektronik ortamda kullanılmak üzere hazırlanan yazılım, ses, görüntü ve her türlü gayri maddi mal” mal kavramı içine alınmıştır. Bu nedenlerle “Taksitli Tüketici İşlemleri” başlığı kullanılması daha doğru olurdu¹⁸. 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da taksitle satış sözleşmesi tanımlanırken en az iki taksit ifadesine yer verilmişken, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da bu yönde bir ifadenin yer almaması eksiklik olarak nitelendirilmiştir¹⁹. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da ve 14.01.2015 tarihinde yürürlüğe giren Taksitle Satış Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik'te de taksit sayısına ilişkin bir düzenlemenin olmamasından yola çıkılarak, satış bedelinin kısım kısım ödenmesinin yeterli olduğu kabul edilebilir. Tanımda geçen “kısım kısım” ifadesinin malın teslimi veya hizmetin ifasından önce yapılan peşinatı da içine alacak şekilde en az iki parça olarak ödenmesinin Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'daki taksitle satışlara ilişkin hükümlerin uygulanması için yeterli olacağı da ileri sürülmüştür²⁰.

---

¹⁴ Yavuz, 2012: 381.

¹⁵ Acar, 2013: 828.

¹⁶ Yargıtay 17. HD, T.16.06.1999, E.1999/2495, K.1999/2701. <http://www.kazanci.com.tr/>, (erişim tarihi: 12.11.2017).

¹⁷ Acar, 2013: 828-829.

¹⁸ Aslan, 2016: 150; Acar, 2013: 829.

¹⁹ Ünlütepe, 2014: 299.

²⁰ Acar, 2013: 831.

Doktrinde taksitle satışa ilişkin çeşitli tanımlar ileri sürülmüştür²¹. Tanımların genel itibari ile Türk Borçlar Kanunu paralelinde yapıldığı görülmektedir. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'daki tanım dikkate alındığında en başta sözleşmenin konusu olmak üzere çeşitli noktalarda ayrıştıklarını görmekteyiz. Kanaatimizce, hukukumuzda taksitle satış sözleşmesi için ortak bir tanıma ulaşabilmek için öncelikle 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'daki düzenlemenin içeriği ile tam olarak örtüşmeyen "Taksitle Satış" başlığı yerine "Taksitli Hukuki İşlemler" başlığı getirilmelidir. Zira, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun satış sözleşmesi dışında iş görme sözleşmelerini de kapsar niteliktedir. Bütün bu açıklamalar dikkate alındığında taksitle satış sözleşmesi, satıcının satış konusu taşınır malı satış bedeli ödenmeden alıcıya teslim etme, alıcının da malı teslim aldıktan sonra satış bedelini en az iki taksit halinde ödeme yükümlülüğü altına girdiği tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir.

1.1.2. Unsurları

Yukarıda kanun hükümlerini ve doktrindeki çeşitli görüşleri dikkate alarak taksitle satış sözleşmesini tanımlamaya çalıştık. Her ne kadar kanunda sözleşmenin unsurları ayrıca belirtilmemiş olsa da tanımlardan yola çıkarak unsurlarını ortaya koyabiliriz. Taksitle satış sözleşmesinin unsurları; sözleşmenin konusunu taşınır malların oluşturması, satış bedeli ödenmeden önce satış konusu malın alıcıya devredilmesi, alıcının satış bedelini kısım kısım ödemesi ve tarafların anlaşması şeklinde sıralanabilir²².

1.1.2.1. Taksitle Satış Sözleşmesinin Konusunu Taşınır Malların Oluşturması

1.1.2.1.1. Türk Borçlar Kanunu Düzenlemesi

TBK m. 253'te taksitle satış sözleşmesinin konusunu sadece taşınır mallar oluşturduğu açıkça belirtilmiştir²³. Hükümde geçen taşınır mal kavramından ne anlaşılması gerektiğini

²¹ "Taksitle satış sözleşmesi temelde bir mal (ya da hizmetin) para ile mübadelesini amaçlayan iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olup, satıcı bakımından, alıcıya menkul bir malı satış parasının ödenmesinden önce devretmek, bir başka ifade ile alıcıya aynı zamanda bir mal kredisi temin etmek, alıcı bakımından ise kredilendirilmiş para edimini taksitler halinde ödemek yükümlülüğü yükleyen bir sözleşmedir."(Ozanoğlu, 1999: 45.), "Taksitle satış sözleşmesi, satıcının alıcıya taşınır bir eşyayı satış bedelinin tamamının ödenmesinden önce teslim etme ve alıcının da birden fazla kısmî edimle ödeme borcu altına girdiği satış sözleşmesi türüdür." (Gümüş, 2013: 149.), "Satılan menkul bir şeyin satıcı tarafından tamamen teslim edilmesine mukabil alıcının semen borcunun muayyen taksitlerle ödenmesi kaydıyla yapılan satımlar 'taksitle satım' adını alır."(Bilge, 1971: 111.), "Taksitle satış öyle bir satım çeşididir ki, bu satışta satıcı malı tümüyle ya da bir bölümüyle alıcıya teslim ettiği halde alıcı satış parasını peşin olarak ödemekte; belirli aralıklarla ve birden çok taksitler halinde ödemektedir."Zevkliler ve Gökyayla, 2014: 85.

²² Demir, 2013: 13 vd.; Gümüş, 2013: 149 vd.; Ünlütepe, 2013: 37 vd.

²³ Tandoğan, 2008: 303; Yavuz, 2012: 381; Gümüş, 2013: 149; Atasoy, 2000: 137; Zevkliler ve Gökyayla, 2014: 86; Şenyüz, 2012: 258.

gösterir bir düzenleme Türk Borçlar Kanunu'nda mevcut değildir²⁴. TMK m. 762'ye göre "Nitelikleri itibariyle taşınabilen şeyler ile edinmeye elverişli olan ve taşınmaz mülkiyetinin kapsamına girmeyen doğal güçler" taşınır mülkiyetinin konusunu oluşturmaktadır. Taksitle satış sözleşmesinin uygulama alanını genişletmek için taşınır eşya kavramını mümkün olduğu kadar geniş yorumlamak gerekir²⁵.

Taşınır eşya maddi bir varlığa sahip olan ve özüne zarar vermeksizin bir yerden başka bir yere taşınabilen şeylerdir²⁶. İnsan vücudu ve çeşitli uzuvları taşınır mülkiyetinin konusu olamaz. Hayvanlar her ne kadar eşya olmasalar da taşınır mülkiyeti kurallarına tabidirler²⁷. Bir taşınır eşya taşınmazın bütünleyici parçası haline geldiğinde taşınır mülkiyetine konu olmaktan çıkar ve taksitle satış sözleşmesinin de konusu olamaz²⁸. Taşınır kamu malları da özel mülkiyete konu olmadıkları için²⁹ taksitle satış sözleşmesinin konusunu oluşturamazlar. Taşınır eşyanın türünün ve kullanılabilirliğinin taksitle satış sözleşmesinin konusu olup olamaması konusunda herhangi bir etkisi yoktur³⁰.

Sürekli kalma amacı taşımaksızın başkasının taşınmazı üzerine yapılan kulübe, baraka gibi hafif binalar taşınır niteliğinde olmaları nedeniyle taksitle satış sözleşmesinin konusunu oluşturur³¹.

Elektrik, atom enerjisi gibi doğal güçlerin taşınır kapsamına dahil edilebilmesinin olumlu şartı egemenlik altına alınabilir nitelikte olmalarıdır³². Taşınmaz mülkiyeti kapsamına girmemeleri de taşınır kapsamına girmesinin olumsuz şartıdır³³. Ancak bu iki şartı sağlamaları durumunda taksitle satış sözleşmesinin konusu olabilirler.

Gemi siciline kayıtlı gemiler için TTK m. 996 vd. özel bir düzenleme öngörmüştür. Ancak Türk gemi siciline kayıtlı olmayan gemilere taşınırlara ilişkin hükümler uygulanmaktadır (TTK m. 997)³⁴.

Maden Kanunu, her ne kadar madenleri Türk Medeni Kanunu kapsamından çıkarsa da yatağından çıkarılan maden cevherleri taşınır eşya niteliğinde kabul edilmektedir³⁵. Ancak bir

²⁴ Çelik, 2002: 100.

²⁵ Ozanoğlu, 1999: 59.

²⁶ Ertaş, 2002: 445; Oğuzman vd., 2016: 740; Serozan, 2002: 183; Aybay ve Hatemi, 2012: 16; Sirmen, 2013: 528.

²⁷ Oğuzman vd., 2016: 740.

²⁸ Ozanoğlu, 1999: 60.

²⁹ Oğuzman vd., 2016: 740.

³⁰ Gümüş, 2013: 149.

³¹ Ünlütepe, 2014: 302.

³² Hatemi vd., 1991: 304.

³³ Oğuzman vd., 2016: 741.

³⁴ Madde 997- Türk Gemi Siciline kayıtlı bulunmayan Türk gemileri üzerindeki mülkiyet ve sınırlı aynı haklara, Türk Medeni Kanununun taşınırlara ilişkin hükümleri uygulanır.

³⁵ Ertaş, 2002: 446.

görüŖe göre, kanun açıkça taşınır mal kavramını kullandığı için madenler taksitle satış sözleşmesinin kapsamı dışında bırakılmıştır³⁶.

1.1.2.1.2. Taşınmaz Malların Durumu

Kanun açıkça taşınırlardan bahsettiği için taşınmazlar³⁷ taksitle satış sözleşmesinin konusunu oluşturmamaktadır³⁸. Ancak Yargıtay bir kararında taşınmazın taksitle satış sözleşmesinin konusu olabileceği yönünde karar vermiştir³⁹.

Tapuya kayıtlı olmayan taşınmazlarda durum farklılık göstermektedir. Zira, HGK bir kararında tapusuz taşınmazların devrinde zilyetliğin devrinin söz konusu olduğunu ve bunun

³⁶ Ozanoğlu, 1999: 60.

³⁷ Oğuzman vd., 2016:355-356.

³⁸ Tandoğan, 2008: 303; Zevkliler ve Gökyayla, 2014: 86; Ankara Barosu Başkanlığı Tüketici Haklarını Koruma ve Rekabet Hukuku Komisyonu, 2000:45; Ünlütepe, 2013: 42; Yavuz, 2012: 139; Zevkliler ve Havutçu, 2007: 85; Şenyüz, 2012: 258.

³⁹ “Uyuşmazlık belli taksitlerle taşınmaz mal alım satımından doğmuştur. Sözleşme koşuluna göre taksitlerden birinin önelinde ödenmemesi halinde mal satış parası borcunun tamamı muaccel olacaktır. Gerçekten alıcı 1.4.1970 günlü on bin liralık taksitin yalnız bir bölümü olan 7216 lirasını göndermiştir. Ancak Almanya da işçi olduğundan bunu mark olarak ve vadesinden on beş gün önce göndermiş ve dokuz günde önelinden önce satıcıya ulaştırmıştır. Bu durumda davacı satış sözleşmesinin kesin ve taksitlerin muaccel olduğunu hatırlatarak Borçlar Yasası'nın 106. maddesine göre davalı alıcıya önel vermiş, yetmiş beş bin lira tutan mal satış parasından ödenmeyen 5500 liranın bir hafta içinde ödenmesini bildirmiş aksi halde sözleşmeyi bozacağını açıklamıştır. Davacı gönderdiği 15 Nisan 1970 günlü bu ihtardan sonra alıcı davalıya 18.4.1970 günü ikinci bir ihtar göndererek sözleşmeyi bozduğunu bildirmiş, fakat daha sonra 21 Nisan 1970 gününe kadar dört değişik tarihte mal satış parasının tamamını tevdi yerine yatırmıştır. Bu durumda her şeyden önce Borçlar Yasasının 217. maddesi hükmünce taşınmaz mal alım satımında da taksit ile taşınır mal satış kuralları uygulanacağından bir taksitin gönderilmesi durumunda bütün taksitlerin müaccel olup olmayacağı kuralının geçerliliği üzerinde durulmak gerektir. Borçlar Yasasının 224. maddesi hükmünce taksitle yapılan satımda taksitlerin ödenmemesi halinde Yasa koyucu sözleşmenin bozulabilmesi için iki koşulu emredici bir sınırla öngörmüştür. Bunlardan birincisi birbirini kovalayan iki taksitin ödenmemesi, ikincisi de bu biçimde ödenmeyen taksitler toplamının mal satış parasının onda birinden daha az olmamasıdır. O halde taraflar arasındaki sözleşmenin bu koşulu, iki taksiti kapsamayıp bir taksitten söz etmiş olması itibarıyla Yasa buyruğuna aykırı olduğundan koşul geçersizdir. Esasen davacı satıcı bu koşulu geçerli görse bile sözleşmenin bozulması için Borçlar Yasası'nın 106. maddesi hükmünce alıcıya vereceği önelin olayın özelliğine (uygun) olmasını gözetmek ve tasarlamak zorundadır. On beş günde paranın Almanya'dan Türkiye'ye gelemediği durumlar da gözetilirse ihtarin tebliğinden başlayarak bir hafta içinde satış parasının tamamının kendisine ulaştırılması için önelin (uygun) olmadığı açıkça görülür. Bu bakımdan davacının kullandığı bu hak, (derhal fesih hakkı) Yasaya aykırıdır. Bundan başka bu sözleşmenin doğurduğu borcun yerine getirilmemesi durumunda alacaklının seçimlik hakkı bulunduğu durumlarda sözleşmenin bozulması veya edanın istenmesi olanaklarından birinin seçilip bu iradenin borçluya ulaştırılmasından sonra yenilik doğuran durum meydana gelir ve ulaştırdığı iradenin meydana gelen durum alacaklıyı bağlar. Bu yeni durumdan sonra alacaklı tek taraflı bir irade ile kendisini bağlayan, seçip kullandığı hakkın dışında kalan, düşmüş bulunan yetkisini yeniden kullanamaz. O halde davacının 18.4.1970 günü sözleşmeyi bozduğu yolunda ikinci mektubu ve paranın göndermesi yolunda sonradan 24.2.1970 günlü yazısına rağmen 28 Nisan 1970' de bu dava ile kullandığı fesih hakkı yasaya uygun bir hak ve dava niteliğini kaybetmiş olur. O halde sözleşmenin taksitlerin muacceliği koşulu bu haliyle geçersizdir. Ancak yasanın buyurduğu biçimde birbiri ardınca iki taksitin ödenmemesi durumu sözleşmede varsayılr. Fakat bu esastan hareket edilerek ve bu nitelikte bir olaya dayanılarak bir dava açılmış değildir. Çünkü dava ödenmeyen ardı sıra ikinci taksitten önce açılmıştır. O halde davacı hukuk ilişkisinin gerçek anlamı ve doğurduğu zorunluluğa göre henüz seçimlik hakkı doğmadan ve eda konusundaki iradesiyle eda yolunu tercih etmiş olmasına rağmen açılan bu dava Yasaya aykırı bir davranış niteliğinde kalmaktadır. Bu nedenle fesih davasının reddine ve birleştirilen alıcı davasının hüküm altına alınması gerekirdi. Aksi görüşle verilen karar, gösterilen nedenle, alıcının isteğine hükmedilmek üzere, bozulmalıdır.(Yargıtay 4. HD, T. 5.6.1972, E. 4497, K. 5328) Karahasan, 2002: 426-428; Ünlütepe, 2013: 92.

da taşınır mal satışı olarak nitelendirilmesi gerektiğini ileri sürmüştür⁴⁰. Yargıtay'ın içtihadı dikkate alındığında tapuya kayıtlı olmayan taşınmazların taksitle satış sözleşmesinin konusu olacağını kabul edebiliriz⁴¹.

1.1.2.1.3. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Düzenlemesi

6502 sayılı TKHK m. 17/1'deki tanımdan taksitle satış sözleşmesinin konusunu "malın teslimi ve hizmetin ifası" oluşturduğu anlaşılmaktadır. Hükümde geçen mal kavramı 3/1-h' de "Alışverişe konu olan; taşınır eşya, konut ve tatil amaçlı taşınmaz mallar ile elektronik ortamda kullanılmak üzere hazırlanan yazılım, ses görüntü ve benzeri her türlü gayri maddi mallar.", hizmet kavramı ise 3/1-d' de "bir ücret veya menfaat karşılığında yapılan ya da yapılması taahhüt edilen mal sağlama dışında her türlü tüketici işleminin konusu" şeklinde tanımlanmıştır.

Taşınır eşyalar, Türk Borçlar Kanunu ile Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un taksitle satış hükümleri açısından kesişim kümesinde yer almaktadır. Ancak Türk Borçlar Kanunu'na göre, taksitle satış sözleşmesinin konusu daha geniş tutulmuştur. Konut ve tatil amaçlı taşınmazlar ile ses, görüntü ve benzeri gayri maddi mallar da sözleşmenin konusuna dahil edilmiştir. Dolayısıyla, sadece taşınır mallar değil bazı taşınmaz mallar ve gayri maddi mallar da taksitle satış sözleşmesinin konusu kapsamına dahildir⁴².

Hizmet edimi, karşı tarafın menfaatine zihinsel ya da bedensel çalışma gösterilmesidir⁴³. Hizmetin Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamına alınabilmesi için ücret ya da menfaat karşılığında yapılması veya yapılmasının taahhüt edilmesi gerekir⁴⁴.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da mal sağlama dışındaki her türlü tüketici işlemi taksitle satış sözleşmesi kapsamına alınmıştır (m. 3/1-d). Tüketici işlemi "Mal ve hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dahil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekalet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dahil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukuki işlem"(m. 3/1-1) şeklinde tanımlanmıştır. 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'dan farklı olarak 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun eser sözleşmesini tüketici işlemi kapsamına alınmıştır. Böylece Yargıtay'ın eser sözleşmesini tüketici işleminin dışında tutan içtihatları kanun hükmü ile değiştirilmiştir⁴⁵.

⁴⁰ Ünlütepe, 2013: 43; Yargıtay HGK, T. 11.03.1964, E. 1964/5-3, K. 1964/184 Karahasan, 2002: 628.

⁴¹ Tandoğan, 2008: 304; Yavuz, 2012: 139; Gümüş, 2013: 149; aksi yönde bk. Zevkliler ve Gökyayla, 2014: 86.

⁴² Acar, 2013: 829.

⁴³ Ozanoğlu, 1999: 58.

⁴⁴ Ünlütepe, 2014: 305.

⁴⁵ Acar, 2014: 32.

Yukarıda yapılan açıklamalar dikkate alındığında, taksitli satışlara ilişkin hükümlerin sadece satış sözleşmelerine değil, tüm tüketici işlemlerine uygulanacağı sonucuna varılmaktadır.

1.1.2.2. Satış Konusu Malın Taksitler Ödenmeden Önce Teslim Edilmesi

1.1.2.2.1. Genel Olarak

Taksitle satış sözleşmesi tüketim ekonomisinin bir sonucudur. Zira tüketim ekonomisi, bireylerin ekonomik imkanlarını açacak şekilde tüketime katılmasını zorunlu kılmakta⁴⁶, taksitle satış sözleşmesi de bu ekonominin bir gereği olan kredi ihtiyacını sağlamaktadır. Zira, satıcı malı taksitler ödenmeden devretmek suretiyle alıcıya kredi imkanı sunmuş olmaktadır. Taksitle satış sözleşmesinin hızlı bir şekilde uygulama alanını genişletmesinin temelinde de, alıcıya kredi sağlamak suretiyle, alıcının ekonomik olarak fazla zorlanmadan malı temin edilebilmesini sağlaması yer almaktadır⁴⁷.

1.1.2.2.2. Türk Borçlar Kanunu Düzenlemesi

Taksitle satış sözleşmesini hükümleri TBK m. 97'de düzenlenen aynı anda ifa kuralından ayrılmıştır. Zira, sözleşmenin niteliği gereği satıcıya ön edim yükümlülüğü getirilmiştir⁴⁸. Taksitlerin tamamının teslimden önce ödenmesi durumunda taksitle satış sözleşmesinden bahsedilemez⁴⁹. Bu durumda ön ödemeli taksitle satış sözleşmesi söz konusu olacaktır.

TBK m. 253'te satış bedeli ödenmeden önce malın "tesliminden" bahsedilmiştir. Bir görüşe göre, kanunda teslimden bahsedildiği için hükmen teslim suretiyle zilyetliğin devredilmesi durumunda taksitle satış söz konusu olmaz⁵⁰. Zira, hükmen teslim taksitle satış sözleşmesinin ortaya çıkış nedenine aykırıdır. Taksitle satışın temelinde, satış konusuna hemen ihtiyacı olmakla birlikte peşin ödeme gücü olmayan alıcıya ihtiyacı olan şeyi bedelini daha sonra ödemek şartıyla derhal sahip olma imkanı sunması bulunmaktadır. Başka bir görüşe göre ise, her ne kadar kanunda açıkça teslimden bahsedilmiş olsa da teslim dışındaki diğer yollarla(zilyetliğin havalesi, hükmen teslim vb.) da zilyetliğin devri hususunda anlaşabilirler⁵¹. Örneğin yeni bir eve taksitle alınan eşyaların eve taşınana kadar satıcıda bırakılması durumunda hükmen teslim suretiyle zilyetliğin devri söz konusu olacaktır. Ancak

⁴⁶ Akünel, 1972: 79.

⁴⁷ Serozan: 2006: 178; Ozanoğlu, 1999: 38.

⁴⁸ Acar, 2013: 835.

⁴⁹ Demir, 2013: 16; Zevkliler ve Gökyayla, 2014: 87.

⁵⁰ Tandoğan, 2008: 303; Yavuz, 2012: 140.

⁵¹ Ozanoğlu, 1999: 62; Gümüş, 2013: 150.

hükmen teslim suretiyle zilyetliğin devredilmiş olması sözleşmenin taksitle satış niteliğini etkilemez.

Uygulamada, satış bedelinin teslimden önce ödenmeye başlandığı durumlarla karşılaşılabilmektedir. Atasoy-Taşkın-Acar'a göre bu durum taksitle satış sözleşmesinin niteliğini etkilemeyecektir. Burada dikkat edilmesi gereken bedelin tamamen ödenmeden önce teslimin gerçekleşmesidir⁵². Kanaatimizce, teslimden önce yapılan ödemenin miktarının toplam miktarın ne kadarını oluşturduğuna bakarak nitelendirme yapılması daha isabetli olacaktır. Zira, bedelin büyük bir kısmı (yarısı ya da daha fazlası gibi) teslimden önce ödenmiş ise burada ön ödemeli taksitle satış sözleşmesinin olduğunun kabul edilebilir.

1.1.2.2.3. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun Düzenlemesi

4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da sözleşmenin düzenlendiği an teslim zamanı olarak kabul etmekteydi. Ancak uygulamada sözleşmenin düzenlendiği an geniş yorumlanmıştı. Zira, burada önemli olan tarafların iradesine mümkün olduğu kadar geçerlilik sağlamaktır⁵³. Örneğin bir tüketicinin aldığı mobilyalar sözleşme yapıldıktan bir süre sonra teslim edilebilmektedir. Bu düzenlemeden 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da vazgeçilmiş ve "Taksitle Satış Sözleşmeleri" başlığı altında ifa zamanına ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir⁵⁴.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da önemli olan taksitler bitmeden önce malın tesliminin ya da hizmetin ifasının gerçekleşmiş olmasıdır. Diğer bir deyişle, satıcının veya sağlayıcının borcunu ifasından sonra tek taksit bile kalsa (diğer unsurların da mevcut olduğun varsayarsak) taksitle satış sözleşmesinden bahsedebiliriz⁵⁵.

Mevcut düzenleme taksitli satış sözleşmeleri ile ön ödemeli taksitle satış sözleşmelerinin her ikisini de kapsar niteliktedir. Bir sözleşmenin TKHK m. 17-21 kapsamına girmesi için asıl önemli olan ödemelerin kısım kısım yapılmasıdır. Eğer edimin ifasından önce ödemeler bitmiş ise taksitle satış sözleşmesi; teslimden önce bitmişse ön ödemeli taksitle satış sözleşmesi söz konusu olacaktır. Tanımın yapıldığı m. 17' nin gerekçesinde "Birinci fıkrada taksitle satış sözleşmesinin tanımı yapılmıştır. Taksitle satış sözleşmesi, satıcı veya sağlayıcının malın teslimi veya hizmetin ifasını üstlendiği, tüketicinin de bedeli kısım kısım ödediği sözleşmeler olarak tanımlanmıştır. Taksitle satış tanımı yapılırken malın tesliminin veya hizmetin ifasının ne zaman yapıldığı değil tüketicinin ödeme şekli önem kazanmaktadır. Malın teslimi veya hizmetin ifası sözleşmenin kurulduğu tarihte yapılabileceği gibi daha

⁵² Atasoy vd., 2000: 138-139.

⁵³ Aslan, 2004: 315.

⁵⁴ Acar, 2013: 835.

⁵⁵ Deryal ve Korkmaz, 2015: 122.

sonraki bir zamanda da yapılabilir. Ödemenin hangi aralıklarla yapıldığı da önemli değildir. Eğer ödeme tüketici tarafından kısım kısım yapılıyorsa o takdirde taksitle satış söz konusu olur...” denilmiş olması çıkarımlarımızı doğrular niteliktedir⁵⁶. Ancak Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’daki düzenleme ön ödemeli taksitle satışların hepsini kapsar nitelikte değildir. Zira, TKHK m. 21/1 hükmünde, konusunu taşınır mallar oluşturan ve ödeme süresi bir yıldan daha uzun veya belirsiz olan ön ödemeli taksitle satışlarda Türk Borçlar Kanunu hükümleri uygulanacağı açıkça belirtilmiştir⁵⁷.

1.1.2.3. Satış Bedelinin Kısım Kısım Ödenmesinin Kararlaştırılması

1.1.2.3.1. Genel Olarak

Taksitle satış sözleşmesinin en karakteristik ve önemli özelliği⁵⁸, satış konusunun synallagmatik karşılığını oluşturan bedelin taksitler halinde ödenmesidir⁵⁹. Bedelin taksitler halinde ödenmesi bazı yazarlar tarafından satış sözleşmesine eklenen bir sözleşme olarak yorumlanmış ve taksitle satış sözleşmesinin iki ayrı sözleşmeyi kapsadığı yönünde çıkarımda bulunulmuştur⁶⁰.

1.1.2.3.2. Taksitlerin Sayısı, Miktarı ve Aralıkları

Buradaki taksit kavramı, satış bedelinin alıcı ve satıcının anlaştıkları şekilde bölünmesiyle meydana gelen parçaların her birine verilen isimdir⁶¹. Satış bedelinin parçalara ayrılarak ödemelerinin zamana yayılmış olması sürekli borç ilişkisi olduğu izlenimi verebilir. Ancak burada tarafların borçları sözleşmenin kurulması ile varlık kazanır, sadece muacceliyetleri belirli vadelere bağlanır. Bir görüşe göre, alıcının taksitleri ödeme borcu belirli bir zaman dilimine yayılmış olması, ifanın kapsamının sürekli borç ilişkisi doğuran sözleşmelerde olduğu gibi belli ya da belli olmayan bir zaman sürecine bağlı kılındığı

⁵⁶ Gümüş, 2014: 156.

⁵⁷ Ünlütepe, 2014: 313.

⁵⁸ Tandoğan, 2008: 301; Acar, 1996: 43.

⁵⁹ Gümüş, 2013: 150.

⁶⁰ “Bir taksitle satış sözleşmesi iki ayrı sözleşmeyi kapsamaktadır. Birincisi malın mülkiyetinin alıcıya geçirilmesi ile tamamlanan satış sözleşmesi, ikincisi de alıcının bedeli ödeyeceğine dair alıcı ve satıcının yapmış olduğu ödeme şekli sözleşmesidir. İkinci sözleşmenin daha çok kredi sözleşmesi niteliği vardır. Halk dilinde ve ticaret hayatında bu tür satışlar ‘kredili satış’ olarak adlandırılmaktadır. Bu ayrımın pratik bir önemi vardır. Satış sözleşmesi şekle bağlı olmadığı halde ödeme şekli sözleşmesinin şekle bağlı olarak yapılması gerekmektedir. 4077 S. K. M.6/3 gereğince ‘...taraflar arasında akdedilen sözleşmenin...’ ibaresi bu sonucu desteklemektedir. Burada yazılı şekil geçerlilik şartıdır. Uygulamada her iki sözleşmenin de çoğu zaman ayrı kağıt üzerinde yer aldığını görmekteyiz.” Deryal, 2004: 83; Gümüş, 2013:150.

⁶¹ Acar, 1996: 43.

anlamına gelmemektedir⁶². Bu nedenle taksitle satış sözleşmesinde sürekli borç ilişkisi değil dönemli bir eda söz konusudur⁶³.

Taksitler kısmi ödeme niteliği taşımadığı için burada alıcının birden fazla borcu, satıcının da birden fazla alacağı olduğu söylenebilir. Ancak bu borçlar bir bütünün parçalarını ifade eder. Farklı zamanlarda muaccel olacak olmaları onları gerek ekonomik olarak gerek ise hukuki olarak bağımsız hale getirmemektedir⁶⁴.

Türk Borçlar Kanunu'nda yapılan tanımda her ne kadar taksit sayısından bahsedilmese de m. 253/3-7 "ikiden az olmamak üzere taksit sayısı" diyerek, Türk Borçlar Kanunu anlamında taksitle satış sözleşmesinin kurulabilmesi için en az iki taksit kararlaştırılmasını mecbur kılmıştır⁶⁵.

4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da taksitle satış sözleşmesinin tanımı yapılırken en az iki taksitle ödenmesinden bahsedilirken, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da yapılan tanımda bu yönde bir ifadeye yer verilmemiştir⁶⁶. Kanunun diğer hükümlerinde de taksit sayısına ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Taksitle Satış Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik' te de taksit sayısına ilişkin bir düzenleme ihdas edilmiş değildir. Hem Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da hem de Taksitle Satış Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik' te satış bedelinin "kısım kısım" yapılması vurgulanmıştır. Buradan da anlaşılacağı üzere Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun açısından önemli olan taksitin sayısı değil, ödemenin kısım kısım yapılmış olmasıdır. "Kısım kısım" kavramından satış bedelinin en az iki parçaya ayrılması gerektiği çıkarımı yapılabilir. Bu parçalardan birinin malın teslimi veya hizmetin ifasından önce yapılan ödeme(peşinat) olması mümkündür⁶⁷. Örneğin Ali bir daire satın almak için Müteahhit Turan ile 300 bin TL'ye anlaşmıştır. Yapılan sözleşmede 100 bin TL'nin dairenin tesliminden önce, kalanın da teslimden 3 ay sonra yapacaklarını kararlaştırdıklarını varsayalım. Bu örnekte satış konusu taşınmaz olduğu için Türk Borçlar Kanunu hükümleri uygulama alanı bulamamaktadır. Eğer Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da geçen "kısım kısım" ifadesini teslimden sonra yapılacak en az iki taksit şeklinde yorumlarsak söz konusu örnekte 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun hükümleri de uygulama alanı bulamayacaktır. Ancak teslimden önce yapılan 100 bin TL'lik ödemeyi birinci taksit, teslimden sonra yapılan 200 bin TL'lik ödemeyi ikinci taksit olarak kabul edersek hiç şüphesiz Tüketicinin Korunması Hakkında

⁶² Gümüş, 2013: 151; Ozanoğlu, 1999: 64-65.

⁶³ Ozanoğlu, 1999: 64-65.

⁶⁴ Ozanoğlu, 1999: 65.

⁶⁵ Yavuz, 2012: 139; Zevkliler ve Gökyayla, 2014: 86; Gümüş, 2013: 151; Zevkliler ve Havutçu, 2007: 85.

⁶⁶ Deryal ve Korkmaz, 2015: 118.

⁶⁷ Acar, 2013: 831.

Kanun hükümleri uygulanır. Zira, bu durumda Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da aranan kısım kısım ödeme şartı gerçekleşmiş olur⁶⁸. Kanaatimizce de, teslimden önce yapılan ödemenin de” kısım kısım” yapılan ödeme kapsamına dahil edilmesi tüketiciyi koruma alanını genişleterek fayda sağlar. Kaldı ki, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve Taksitle Satış Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik’ te bu yorum ile çelişen bir düzenleme de mevcut değildir.

Türk Borçlar Kanunu’nda ödenecek taksit sayısına herhangi bir üst sınır getirilmiş değildir⁶⁹. Her ne kadar taksit sayısı bakımından bir üst sınır getirilmiş değilse de TBK m. 256/1 hükmünde “...satış bedelinin geriye kalan kısmını da sözleşmenin kurulmasını izleyen üç yıl içinde ödemekle yükümlüdür.” denilerek, sözleşmenin süresini üç yıl ile sınırlı tutmuştur. Yani taraflar üç yıllık süre içinde istedikleri kadar taksit belirleyebilirler. Aynı şekilde 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve Taksitle Satış Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik’ te de taksit sayısı sınırlı tutulmamıştır. Ancak sözleşme süresine ilişkin üç yıllık üst sınır taşınır eşyalara ilişkin taksitle satış sözleşmelerine doğrudan, diğerlerine de kıyasen uygulanabilir⁷⁰.

Tarafların kararlaştırdıkları taksit tutarlarının birbirine eşit olup olmaması sözleşmenin niteliği üzerinde herhangi bir etkiye sahip değildir⁷¹. Uygulamada genellikle ilk ve son taksitin tutarları, diğer taksitleri eşitleyebilmek amacıyla farklı belirlenebilmektedir. Aynı şekilde teslimden önce yapılacak bir ödeme (peşinat) ile de taksit miktarı eşitlenebilmektedir⁷². Bir görüşe göre, taksit tutarlarının önceden belirlenmiş olup olmaması önem arz etmeyip, muaccel olduğu tarihte objektif kriterlere göre belirlenebilir olması yeterlidir⁷³. Türk Borçlar Kanunu ve Taksitle Satış Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik’ te de taksit miktarlarına ilişkin herhangi bir düzenlemeye gidilmiş değildir. Ancak ödenecek peşinat miktarı TBK m. 256’ da “Alıcı, peşin satış bedelinin en az onda birini en geç teslim anında peşin olarak, satış bedelin geri kalan kısmını da sözleşmenin kurulmasını izleyen üç yıl içinde ödemekle yükümlüdür.” denilmek suretiyle belirlenmiştir.

Taksitler arasındaki sürelerin tespiti tamamen tarafların iradelerine bırakılmıştır. Dolayısıyla taksit aralarındaki sürelerin eşit olması şart değildir⁷⁴. Taksit tutarları ve

⁶⁸ Acar, 2013: 831-832.

⁶⁹ Gümüş, 2013: 151; Deryal ve Korkmaz, 2015: 121; Zevkliler ve Gökyayla, 2014: 86; Deryal, 2004: 63; Zevkliler ve Havutçu, 2007: 85.

⁷⁰ Gümüş, 2014: 157.

⁷¹ Tandoğan, 2008: 301; Zevkliler, 2001: 1001; Yavuz, 2012: 139; Zevkliler ve Gökyayla, 2014: 86; Aslan, 2016: 151; Zevkliler ve Havutçu, 2007: 85; Ansay, 1954: 20.

⁷² Deryal ve Korkmaz, 2015: 121.

⁷³ Gümüş, 2013: 151.

⁷⁴ Zevkliler ve Havutçu, 2007: 85; Yılmaz, 2016: 151; Zevkliler ve Gökyayla, 2014: 86; Tandoğan, 2008: 301; Yavuz, 2012: 139.

aralıklarına ilişkin açıklamalar dikkate alındığında şu şekilde bir örnek verebiliriz: Satış bedeli toplam 10 bin TL olan bir taksitle satış sözleşmesinde, ilk taksit ocak ayında ve 3 bin TL, ikinci taksit mart ayında ve 2 bin TL, son taksit ise ağustos ayında ve 5 bin TL olacak şekilde bir ödeme planı hazırlanabilir.

1.1.2.4. Tarafların Anlaşması

TBK m. 1'e göre bir sözleşmenin kurulabilmesi için irade beyanlarının karşılıklı ve birbirine uygun olması gerekir⁷⁵. İrade beyanlarının uygunluğu konusunda tereddüt yaşanması durumunda güven teorisi aracılığıyla beyanlar yorumlanarak uygunluk tespiti yapılmaktadır⁷⁶. İrade beyanlarının karşılıklı ve birbirine uygun olmasının yanı sıra iradelerin emredici hükümlere de aykırı olmaması gerekir⁷⁷.

Taksitle satış sözleşmesinin kurulabilmesi için esaslı (birincil) noktalarda anlaşmaya varılması yeterlidir. Örneğin taksitle satış sözleşmesinde satış konusu ile satış bedeli anlaşılması gereken esaslı noktalardır. Esaslı noktalar dışındaki hususlar ikincil noktalar olarak adlandırılır⁷⁸.

Taksitle satış sözleşmesinden bahsedebilmek için taraflar arasında bedelin taksitler halinde ödeneceği yönünde bir anlaşmanın varlığı gerekir. Bu anlaşma satış bedeline ilişkin

⁷⁵ “BK m. 1/I göre, bir sözleşmenin kurulabilmesi için, tarafların karşılıklı irade beyanlarının birbirine uygun olması gerekir. Tarafların irade beyanları arasındaki uygunluk, sözleşmenin kurucu unsurlarındandır. İrade beyanlarının birbirine uygun olmasına “uygunluk, uyuma” (*Konsens, Übereinstimmung*) adı verilir. İrade beyanlarının uygunluğu, ya “gerçek (tabii) iradelerin fiilen” ya da “beyanların anlam (içerik) itibarıyla” birbirine uygun olması şeklinde ortaya çıkar. Bu nedenle, uygunluk “fiilî (tabii) uygunluk” ve “hukukî uygunluk” olmak üzere ikiye ayrılır. Fiilî uygunluk, tarafların gerçek iradelerinin birbirine uygun olmasıdır. Taraflar, sözleşme kurulurken birbirlerinin gerçek iradelerini fiilen doğru olarak anlamışlarsa, yani beyan sahibinin beyanına verdiği anlam ile muhatabın kendisine ulaşan bu beyana verdiği anlam aynı ise, fiilî uygunluk (*tatsächlicher/ natürlicher Konsens*) söz konusu olur. Fiilî uygunluk, yani tarafların gerçek iradelerinin birbirine uygunluğu, bazen hiçbir şüpheye yer vermeyecek şekilde gerçekleşir. Örneğin, A, Çankaya’daki tek dairesini 500.000 TL’ye satmak istediğini söylemiş ve B de bu daireyi aynı fiyata almak istediğini ifade etmişse, A ve B’nin irade beyanları, hem gerçek (fiilî) iradeleri, hem de beyanları yönünden birbirine uygundur. Buna karşılık, bazı hallerde, fiilî uygunluğun bulunup bulunmadığı, tarafların irade beyanlarının yorumu sonunda anlaşılır. Örneğin, A, Çankaya’daki dairesini satmak, B de bu daireyi almak istemektedirler. Ancak, A beyanında yanlışlıkla Balgat’taki dairesinden söz etmiştir. A beyanında Balgat’taki daireden söz etmekle birlikte, tarafların gerçek iradeleri Çankaya’daki daire olduğundan, taraflar sözleşmeyi kurarken birbirlerini fiilen doğru olarak anlamışlar ve böylece fiilî uygunluk sağlanmış ve satım sözleşmesi Çankaya’daki daire üzerinden kurulmuştur.3 Borçlar Kanunu, fiilî (tabii) uygunluğa üstünlük tanımaktadır (BK m. 18/I).” Kocaağa: 2008: 73-74.

⁷⁶“Güven teorisine göre, taraflardan her birinin beyanı(davranışı) diğer tarafın dürüstlük kuralı içinde bildiği veya bilmesi gereken durumları da göz önünde tutarak anlamaya mezun ve mecbur olduğu şeklinde yorumlanır. Bu yorum sonunda beyanların anlamı birbirine uyduğu takdirde, tarafların irade beyanları arasında hukukî uygunluğun mevcut olduğu hükmüne varılır. ”Hukukî uygunluk” bir değer hükmüne dayandığı için, Kramer, bu tür uygunluğa normatif uygunluk demektedir. Görüldüğü üzere, uygunluk ihtilafının çözümünde de güven teorisi, aynen irade beyanlarının yorumunda olduğu gibi, gerçek(tabii) uygunluk halinde değil, yalnız hukukî uygunluk halinde uygulanmaktadır.” Eren, 2015: 231.

⁷⁷ Ayan, 2012: 116.

⁷⁸ Hatemi ve Gökyayla, 2012: 31; Oğuzman ve Öz, 2013: 74.

olmalıdır. Satış bedeli dışında olan masraf, faiz vs. hakkında taksitlendirme yapılması taksitle satış sözleşmesi oluşturmaz⁷⁹.

Taksitle satış sözleşmesinin unsurlarından birinin bedelin ödenmesinden önce satış konusu malın alıcıya teslimi olması, anlaşmanın sağlanabilmesi için eşyanın teslimini zorunlu kılmamaktadır. Zira, buradaki malın teslimi unsuru sözleşmenin ifasına ilişkin bir husustur⁸⁰.

1.1.2.5. Taksitle Satış Sözleşmesinin Zorunlu Olmayan Unsuru: Peşinat (Ön ödeme)

Peşinat ödeme borcu pek çok yabancı hukuk sisteminde⁸¹ taksitle satış sözleşmesinin zorunlu unsuru iken bizim hukukumuzda böyle bir durum söz konusu değildir. Buna rağmen peşinat taksitle satış sözleşmesinin temelinde yatan, onun hukuksal niteliğine etki eden unsurlardandır⁸². Peşinat miktarı ve peşinatın toplam satış bedelinin ne kadarını oluşturduğu sözleşmenin taksitle satış mı yoksa ön ödemeli taksitle satış mı olduğunun tespitinde önemlidir.

Peşinat en geç malın teslimine ya da hizmetin ifasına kadar ödenmelidir. Bu yönüyle satıcının borcunu ifa etmesinden sonra ödenen ve satış bedelinin çeşitli vadelerde muacceliyet kazanan parçalarını ifade eden taksitlerden farklıdır. Peşinat tutarı kısmi edimlerle ifa edilse bile taksit olarak adlandırılmaz⁸³.

TBK m. 256/1'e göre "Alıcı peşin satış bedelinin en az onda birini en geç teslim anında, peşin olarak, satış bedelinin kalanını da sözleşmenin kurulmasını izleyen üç yıl içinde ödemekle yükümlüdür." Ancak bu hüküm m. 263/4 hükmü uyarınca alıcının tüketici sıfatı ile hareket etmediği işlemlerde uygulanmayacaktır. Ayrıca, TBK m. 253/2-7'de belirtildiği üzere ticari amaçlı taksitle satış sözleşmelerinde "peşinat" şeklin zorunlu unsurlarındandır. Peşinatın zorunlu şekli unsurlar içerisinde yer alması sözleşmenin zorunlu yapısal unsuru olduğu anlamına gelmemektedir⁸⁴. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun' da ise peşinat kararlaştırılıp kararlaştırılmamasına ilişkin bir düzenlemeye yer verilmiş değildir⁸⁵. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da doğrudan bir düzenlemeye yer verilmemiş olsa

⁷⁹ Ozanoğlu, 1999: 66.

⁸⁰ Demir, 2016: 118.

⁸¹ "İsviçre Hukukunun TBK m.253'ü karşılayan İBK (e)m. 226a hükmünün TBK m.253'e alınmayan 3. Fıkrasına göre -(ticari amaçlı taksitle satış sözleşmeleri için İBK (e)m.226'de öngörülen nitelikli şekil içerisinde) ön ödeme tutarının (sözleşme konusunun ve peşin satış bedelinin ve) satıcı tarafından alıcıya bildirilmediği [aynı şekilde alıcının İBK (e)m. 226c(TBK m.255'de) anılan şartlarda sözleşmenin kuruluşundan vazgeçme (TBK m.255'te geri alma) hakkının kendisine gösterilmediği] taksitle satış sözleşmeleri batıldır." Gümüş, 2013: 154.

⁸² Ozanoğlu, 1999: 47-48.

⁸³ Ozanoğlu, 1999: 53.

⁸⁴ Gümüş, 2013: 154.

⁸⁵ Acar, 2013: 832.

da Türk Borçlar Kanunu'nun peşinata ilişkin hükümleri, taşınırın konu olduğu taksitle satış sözleşmesi niteliğindeki kısmi ödemeli tüketici sözleşmelerine kıyasen uygulanır⁸⁶.

Taksitle satış sözleşmesinde peşinatın kararlaştırılması hem alıcı hem de satıcı için faydalıdır. Şöyle ki; tüketici ekonomik durumunun farkına varacak, ödeyemeyeceği bir borcun altına girmekte ise bunu en başta fark edecektir. Satıcı ise alıcının borcunu ödeyip ödeyemeyeceği hususunda az çok bilgi sahibi olacaktır⁸⁷. Eğer alıcı peşinatı bile ödeyemeyecek durumda ise satıcı ilgili hükümlerden faydalanarak sözleşmeden dönebilecektir. Ayrıca, alıcıya teslim edilen satış konusu malda kullanımdan dolayı meydana gelecek değer kaybı için satıcıya güvence sağlayacaktır.

Peşinatın tutarı satış bedelinin en az onda birini oluşturmalıdır. En az onda birlik ödeme peşin satış bedeli üzerinden ya da faiz, komisyon, masraf gibi ekleri içine alan toplam satış bedeli üzerinden yapılabilir⁸⁸. Peşinat tutarının bedelin en az onda biri olması gerektiği belirtilmiş olsa da Bakanlar Kurulu satılanın türüne göre peşinat miktarını yarıya indirebileceği gibi, iki katına da çıkartabilir (TBK m. 256/2). Sözleşme alıcı için cayma süresinin sona ermesinden sonra hüküm doğuracağı için, peşinat ancak cayma için öngörülen süre dolduktan sonra talep edilebilir. Ancak olağan gözden geçirmenin ötesinde bir kullanım söz konusu ise cayma için öngörülen süre dolmadan da peşinat istenebilir⁸⁹.

Peşinatın para ile ödenmesi zorunlu değildir. Taşınır eşya ya da hizmet edimi gibi diğer maddi değerlerle de ödeme yapılabilir. Örneğin satıcı eski çamaşır makinesini yeni

⁸⁶ Acar, 2013: 834-835. Peşinatın ödenmesine ve peşinatın ödenmesinde temerrüde ilişkin hükümler TKHK çerçevesindeki taksitle satış sözleşmelerinde uygulanmaz (Ünlütepe, 2014: 309).

⁸⁷ Acar, 2013: 833; Ansay, 1954: 19.

⁸⁸ “Gerçekten de, İsviçre’de, söz konusu hesaplama yapılırken, peşin satış fiyatından hareket edilmesinin, toplam satış fiyatının hareket noktası kabul edilmesine göre çok daha kolay bir hesaplama yöntemini beraberinde getireceği ifade olunmuştur. Zira, hesaplamada peşin satış fiyatından hareket edilirse, bakiye satış parası hesaplanırken, önce peşin satış fiyatından ön ödeme miktarı çıkarılacak ve bu çıkan rakama göre taksitle satış farkı belirlenecektir. Buna karşın, toplam satış fiyatından hareketle yapılan hesaplamada, çifte bir hesaplama başvurulacak, ön ödeme miktarı belirlenirken sadece peşin satış fiyatı değil, aynı zamanda taksitle satış farkı da göz önünde bulundurulacaktır. Bu şekilde hesaplanan miktarda tekrar bir çıkarmanın yapılması zorunludur. Zira, taksitle satış farkı ikinci ihtimalde diğerine göre yüksek olacağı için, ön ödeme de bundan hareketle hesaplandıkça, bakiye satış parasından, taksitli ödeme farkı(ve buna ilave olarak peşin satış fiyatı) üzerinden hesaplanan ön ödeme miktarının düşülmesi gerekecektir.

O halde birinci ihtimalde formül şu şekilde ifade edilir:

Peşin satış fiyatı- Ön ödeme(Ö1)= X

X x Vade farkı= Taksitle satış farkı

Taksitle satış farkı + X= Bakiye miktar

Peşin satış fiyatı + Taksitle satış farkı = Toplam satış fiyatı(A)

İkinci ihtimalde ise şu şekilde bir hesaplama yapılacaktır.

Peşin satış fiyatı + (peşin satış fiyatı üzerinden hesaplanan) Taksitle satış farkı = Toplam satış fiyatı(B)

(B)'den hareketle Ön ödeme hesaplanacak (Ö 2)

(B) - (B'den hareketle hesaplanan) Ön ödeme = Bakiye miktar

Ne var ki, ikinci ihtimalde ön ödeme, peşin satış ve ondan hareketle elde edilen taksitle satış toplamının üzerinden hesaplanacağı için daha yüksek çıkacağından her iki ihtimaldeki ön ödeme miktarları arasındaki farkın (Ö 2 – Ö 1), ikinci ihtimalde elde ettiğimiz bakiye miktardan indirilmesi gerekecektir. Aksi halde, müşteri ciddi zararlara uğraşabilecektir.” Ozanoğlu, 1999: 54-55.

⁸⁹ Gümüş, 2013: 156.

çamaşır makinesinin peşinatına sayılabilir ya da peşinat yerine eski çamaşır makinesi ile birlikte bir miktar para da isteyebilir. Ancak ne olursa olsun bunların değeri kanunda belirlenen asgari peşinat tutarının altında olamaz⁹⁰.

Kanunda belirlenen peşinat tamamen ödenmeden, satılanı alıcıya devreden satıcı, peşinatın ödenmeyen kısmına ilişkin istem hakkını kaybeder (TBK m. 256/3). Burada bir medeni hukuk cezası düzenlenmiş ve peşinatın ödenmeyen kısmına ilişkin istem hakkına son verilmiştir. Ancak istem hakkının kaybedilmesi sadece kanunda belirtilen asgari peşinat için geçerlidir. Örneğin peşinat satış bedelinin onda üçü ise, peşinat alınmadan malın teslimi durumunda satıcı sadece onda birlik asgari peşinata ilişkin istem hakkını kaybedecektir. Peşinatın onda ikilik diğer kısmı istem hakkı varlığını devam ettirecektir. Alıcı yine de peşinatı sonradan öder ise yapılan ödemeyi sebepsiz zenginleşme kapsamında geri isteyebilir. Zira, kanun burada bir eksik borç ihdas etmiş değildir⁹¹.

Peşinatın yanı sıra mülkiyeti saklı tutma kaydının ya da sözleşmeden dönme kaydının konması da taksitle satış sözleşmesinin zorunlu unsurları değildir⁹².

1.2. Mevzuatımızda Taksitle Satış Sözleşmesini Düzenleyen Hükümler ve Bu Hükümlerin Uygulanması

1.2.1. Mevzuatımızda Taksitle Satış Sözleşmesini Düzenleyen Hükümler

Mevzuatımızda taksitle satış sözleşmesini gerek doğrudan gerek ise dolaylı şekilde düzenleyen çeşitli hükümler mevcuttur. Taksitle satışa ilişkin bu düzenlemelerin dağınık olduğu ve birbirleriyle uyum içerisinde olmadığı yönünde eleştiriler yapılmıştır⁹³.

Taksitle satış sözleşmesini düzenleyen başlıca kanunlar; 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ile 28.05.2014 tarihinde yürürlüğe giren 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'dur. Bu kanunların yanı sıra Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 21. ve 84. maddelerine dayanılarak hazırlanan ve 14.01.2015 tarihinde yürürlüğe giren Taksitle Satış Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik de bulunmaktadır.

Türk Borçlar Kanunu'nun 818 sayılı Borçlar Kanunu'na göre daha ayrıntılı bir düzenlemeye gittiği açıktır. Taksitle satış sözleşmesi, Türk Borçlar Kanunu'nun ikinci kısmının birinci bölümünün dördüncü ayrımında, "Kısmi Ödemeli Satışlar" başlığı altında m.253-263 arasında düzenlenmiştir. "Ortak Hükümler" başlıklı 273. maddede de taksitle satış sözleşmesi hakkında bir düzenlemeye yer verilmiştir. 818 sayılı Borçlar Kanunu'nda ise

⁹⁰ Gümüş, 2013: 156.

⁹¹ Gümüş, 2013: 157.

⁹² Ozanoğlu, 1999: 59; Gümüş, 2013: 157.

⁹³ Ünlütepe, 2013: 23.

“Akdin Muhtelif Nevileri” başlıklı ikinci kısmın, ”Satış ve Trampa” başlığını taşıyan altıncı babında “Satımın Bazı Nevileri” başlıklı dördüncü faslında m. 222-224 arasında düzenlenmiştir.

4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un 6-A maddesi ile düzenlenen taksitle satış sözleşmesi, 6502 sayılı THK m.17-21 arasında düzenlenmiştir. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a kıyasen daha kapsamlı ve tüketiciyi daha iyi şekilde koruyabilecek hükümlerle donatıldığını söyleyebiliriz. Tüketicie cayma hakkının tanınması, kira süresi sonunda malın mülkiyetinin kiracıya geçmesi söz konusu ise taksitle satış sözleşmesine ilişkin hükümlerin uygulanması imkanının getirilmiş olması tüketicinin korunması açısından daha başarılı bir kanun olduğunun göstergesidir. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da önce malın teslimi sonra taksitlerin ödenmesi ilkesini katı bir şekilde uygulamayıp, bedelin kısım kısım ödenmesini hükümleri uygulamak için yeterli görmektedir. Ayrıca, taksitle satış sözleşmesi hakkında Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da bir hüküm bulunmaması durumunda, Türk Borçlar Kanunu’ndaki taksitle satışa ilişkin hükümler kıyasen uygulanır⁹⁴.

4721 sayılı TMK m. 765’de mülkiyeti saklı tutma kaydı konulmuş olan taksitle satışlara ilişkin düzenleme getirilmiştir. Bu hükmünde “Taksitle mal satan kimse, bu satımlara ilişkin özel hükümlere uymak koşuluyla, mülkiyeti saklı tutma sözleşmesine dayanarak, sattığı malın geri verilmesini isteyebilir” denerek alıcıların taksitleri ödeyememesi durumunda satıcının zarara uğraması engellenmeye çalışılmıştır⁹⁵.

Kapıdan Satışlara İlişkin Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik⁹⁶ de taksitle satışa ilişkin hükümler içermekteydi. Ancak İş Yeri Dışında Sözleşmeler Yönetmeliği⁹⁷ nin 26. Maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.

⁹⁴ Ünlütepe, 2014: 296-297.

⁹⁵ “Mülkiyeti saklı tutma anlaşmasının dayandığı temel fikir, alacağı ele geçirmeden taşınıra teslim eden kimsenin bu alacağını teminat altına almaktır. Mülkiyeti saklı tutma anlaşmasının bu teminat fonksiyonu öylesine önemlidir ki çok kere bu fonksiyondan söz etmekle yetinilir. Oysa mülkiyeti saklı tutma anlaşmasının ikinci bir fonksiyonu daha vardır: Bu anlaşma taşınırı alacağını tamamen almaksızın teslim etmiş olan kimsenin bu taşınırının aynen geril verilmesi talebini de teminat altına almaktadır. İşte mülkiyeti saklı tutma anlaşması bu çifte teminat fonksiyonu ile yalnız alacak altına teminat altına almakla kalan rehin hakkından daha kuvvetli bir teminat kurumu olmakta ve bu gözlem bizi şöyle bir ilkeye ulaştırmaktadır: Rehinli alacak yararına öngörölmüş kurallar mülkiyeti saklı tutmuş kişiye a fortiori uygulanabilecek, rehinli alacaklıya karşı öngörölmüş kurallar ise kıyas yolu ile mülkiyeti saklı tutmuş kişiye karşı uygulanamayacaktır.

Mesela rehinli alacaklının yararına öngörölmüş olan BK 138 (Alacağın bir menkul rehni ile temin edilmiş bulunması, bu alacak hakkında müruru zaman cereyanına mani olmaz...alacaklı rehinden hakkını istifa etmek selâhiyetini muhafaza eder.) mülkiyeti saklı tutmuş alacaklı(satıcı) yararına a fortiori uygulanabilecektir. Buna karşılık alıcının semen borcuna kefil olmuş üçüncü kişi mülkiyeti saklı tutmuş satıcıya karşı BK 486/2’nin kendisine tanıdığı geciktirici def’ileri sürme hakkına sahip olmayacaktır.” Serozan, 1968: 176-177.

⁹⁶ 13.06.2003 Tarih ve 25137 Sayılı Resmi Gazete.

⁹⁷ 14.01.2015 Tarih ve 29236 Sayılı Resmi Gazete.

Kampanyalı Satışlara İlişkin Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik⁹⁸ m. 9'da da taksitle satış sözleşmelerine ilişkin düzenlemelere yer verilmişti.

1.2.2. Taksitle Satış Sözleşmesini Düzenleyen Hükümlerin Uygulama Alanı

1.2.2.1. Taksitle Satış Sözleşmesini Düzenleyen Hükümlerin Maddi Uygulama Alanı

1.2.2.1.1. Genel Olarak

Taksitle satış sözleşmesini düzenleyen iki temel kanun: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ve 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun' dur. Bu iki kanunun, taksitle satış açısından, uygulama alanı tamamen aynı olmamakla birlikte kesiştiği noktalar da mevcuttur. Acar'a göre "Doğru olan taksitle satışa ilişkin hükümlerin genel anlamda tüketicileri koruma gayesi ile çıkartılan TKHK içinde yer almasıydı. Aynı konuyu içeren iki farklı kanun hükmünün beraberinde yorum ve çatışma sorununu getirmektedir. Herhangi bir çatışma olmasa ve iki kanunda yer alan hükümlerin birlikte uygulanması mümkün olsa bile uygulayıcılar açısından zaman kaybı ve kanunun hangi hükmünü tatbik edecekleri konusunda tereddütlere yol açmaktadır. Bu ise kanunlaşma tekniği açısından istenilen bir durum değildir."⁹⁹

Her iki kanunun müşterek amacı ekonomik bakımdan zayıf olan tarafı(tüketiciyi) korumak olsa da nitelikleri farklılık arz etmektedir. Zira, taşınırların taksitle satışı açısından Türk Borçlar Kanunu'nun taksitle satışa ilişkin hükümleri özel kanun niteliğinde iken tüketici işlemlerinin tamamını düzenleme altına alan Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun genel kanun niteliğindedir¹⁰⁰. Burada dikkat edilmesi gereken husus borç ilişkilerini yönünden Türk Borçlar Kanunu'nun genel kanun sıfatı taşımasına rağmen, sadece taksitle taşınır satışlarına ilişkin kısmı düzenlediği için, tüketicinin taraf, konusunun ise taşınır olduğu taksitle satış sözleşmelerinin yanı sıra hizmet sağlamayı hedefleyen her türlü sözleşmeyi ve bazı taşınmazları konu edinen Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a göre özel bir düzenleme tahsis etmiş olmasıdır. İki kanunun çatışması durumunda *lex specialis*¹⁰¹ ilkesi gereğince, taşınırın taksitle satışına mahsus olmak üzere, Türk Borçlar Kanunu hükümleri uygulama alanı bulacaktır. Türk Borçlar Kanunu'nda düzenleme olmasına rağmen Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da bu yönde bir düzenlemenin bulunmadığı alanlarda ise Türk Borçlar Kanunu hükümleri doğrudan uygulanacaktır. Örneğin Türk Borçlar Kanunu'nda ayırt etme gücüne sahip küçük ve kısıtlıların taksitle satış sözleşmesi yapabilmesi için en geç sözleşmenin yapılmasın anında yazılı olarak yasal temsilcinin rızası aranmıştır.(m. 254)

⁹⁸ 13.06.2003 Tarih ve 25137 Sayılı Resmi Gazete.

⁹⁹ Acar, 2013: 826.

¹⁰⁰ Özel hüküm-genel hüküm kavramları hakkında bk. Çağa, 1991: 369-371.

¹⁰¹ Aslan ve Şenyüz, 2014: 51; Bilge, 2013: 195.

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun' da ise bu yönde bir düzenleme mevcut değildir. Bu durumda Türk Borçlar Kanunu'ndaki bu hüküm Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamındaki taksitle satış sözleşmelerine de uygulanır¹⁰².

1.2.2.1.2. Taksitle Satış Sözleşmesine İlişkin Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Uygulama Alanı

Taksitle satışa ilişkin Türk Borçlar Kanunu hükümlerinin uygulama alanı m. 263'te düzenlenmiştir. İlgili hükümde:

“Taksitle satışa ilişkin hükümler, aynı ekonomik amaçla yapılan işlemlere de uygulanır.

Bir taşınır edinme amacıyla yapılan ödünç sözleşmelerinde satıcının, mülkiyeti saklı tutma kaydı ile birlikte veya bundan bağımsız olarak satış bedeli alacağını ödünç verene devretmesi veya satıcı ile ödünç verenin başka surette anlaşarak, alıcının satış bedelini daha sonra taksitler halinde ödemek üzere malın teslimini sağlamaları durumunda, taksitle satışa ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır. Ödünç sözleşmesinde, taksitle satış sözleşmelerine konulması zorunlu olan hususların yer alması şarttır. Ancak bunlardan peşin satış bedeli ile toplam satış bedeli yerine, ödünç alınan miktar ile ödünç verene ödenecek toplam ödünç miktarı gösterilir.

Peşin satışla bağlantılı taksitle ödünç sözleşmelerinde, ödünç verene, yasal asgari peşinatın ödenmiş ve peşin satış bedelinin ödünç sözleşmesinin yapılması sırasında herhangi bir ilave yapılmaksızın tamamen karşılanmış olması halinde, taksitle satışa ilişkin hükümler uygulanmaz.

Alıcının tacir sıfatıyla hareket ettiği veya malın bir ticari işletmenin ihtiyacı için ya da meslekî amaçlarla satın alınması durumunda, taksitle satışa ilişkin hükümlerden sadece 259 uncu maddenin ikinci fıkrası, 260 ıncı maddenin birinci fıkrası ve 261 inci maddesi hükümleri uygulanır.”

denilmiştir.

Söz konusu düzenleme kanuna karşı hileyi engelleyerek ekonomik olarak zayıf durumda olan tarafın korunma kapsamını genişletmeye çalışmıştır. Alıcının tacir sıfatıyla hareket ettiği veya malın bir ticari işletmenin ihtiyacı için ya da mesleki amaçlarla satın alınması durumlarında ise sadece belirli hükümleri uygulayabilme imkanı tanıyarak taksitle satış hükümlerinin uygulama alanını sınırlamıştır¹⁰³.

¹⁰² Acar, 2013: 827.

¹⁰³ “Fıkra yapıldığı düzenleme ile tacir sıfatı taşıyan alıcı bakımından, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun uygulanmayacağı göz önünde tutularak, söz konusu alıcılara taksitle satışa ilişkin belirtilen hükümlerden sınırlı biçimde yararlanma olanağı sağlanmıştır.”(m.263/4'ün gerekçesi)
<http://www.kgm.adalet.gov.tr>, (erişim tarihi: 14.11.2017)

1.2.2.1.3. Taksitle Satışı Düzenleyen Hükümlerin Emredici Nitelikte Olması ve Kanuna Karşı Hile Kavramı

Türk özel hukukunun temel ilkelerinden biri sözleşme özgürlüğü ilkesidir. Bu ilke taraflara -emredici hükümler aykırı olmamak şartıyla- sözleşme yapacağı kişiyi, sözleşmenin türünü, içeriğini, şeklini serbestçe belirleme imkanı sağlamaktadır. Ancak sözleşme özgürlüğü sınırsız değildir¹⁰⁴. Emredici hükümler sözleşme özgürlüğünün sınırlarındandır¹⁰⁵.

Emredici hükümlere aykırı yapılan işlemlere uygulanacak yaptırım TBK m. 27’de düzenlenmiştir. Bu hükme göre: “Kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkansız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür.

Sözleşmenin içerdiği hükümlerden bir kısmının hükümsüz olması, diğerlerinin geçerliliğini etkilemez. Ancak, bu hükümler olmaksızın sözleşmenin yapılmayacağı açıkça anlaşılırsa, sözleşmenin tamamı kesin olarak hükümsüz olur.”

Satıcının ekonomik üstünlüğünü kullanarak sözleşmeye alıcının durumunu ağırlaştırıcı hükümler koyabileceği ya da daha önceden hazırlanmış sözleşmelerin alıcıya dayatılabileceği gerekçeleri ileri sürülerek taksitle satışı düzenleyen hükümlerinin emredici nitelik taşıdığı kabul edilmektedir¹⁰⁶. Nitekim Yargıtay da aynı görüştedir¹⁰⁷.

Kanunun emredici hükümleri ile ulaşılmasını yasakladığı bir sonuca kanunun geçerli saydığı hukuki işlemlerin aracılığı ile ulaşılması durumu kanuna karşı hile olarak adlandırılmıştır¹⁰⁸. Bir muamelenin kanuna karşı hile olarak nitelendirilebilmesi için hile kastının şart olup olmadığı tartışmalıdır. Bir görüşe göre, hile kastının varlığı zorunlu değildir; sadece belirli bir ekonomik ya da hukuksal sonucun hedeflenmesi yeterlidir¹⁰⁹. Hile kastının aranması kanuna karşı hile kavramının uygulama alanını çok daraltır. Diğer bir görüş ise sadece belirli bir ekonomik ve hukuksal sonucun hedeflenmesini yeterli görmemekte, aynı zamanda hile kastı aramaktadır¹¹⁰.

¹⁰⁴ Eren, 2015: 16-17.

¹⁰⁵ Ünlütepe, 2013: 63.

¹⁰⁶ Tandoğan, 2008: 304-305; Zevkliler ve Gökyayla, 2014: 87; Şenyüz, 2012: 258.

¹⁰⁷ “Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle gerektirici sebeplere ve ihtilafın konusu, 8. Taksitin de diğerleri gibi aynı birinci günü Sarayköy Bankasına yatırıldığı mubrez makbuzdan anlaşılmasına, tevali eden uygulamaların akdin taraflarının hakiki maksatlarını ve zimmi kabullerini göstereceğine; kaldı ki olayda 08.11.1967 tarihli taahhütnamede satış akdinde alıcı borcunu taksitle ödemeyi ve taksitlerden birinin ödenmemesi halinde mecmuun muacceliyet kesbedeceğini taahhüt etmiş ve satıcı da bunu kabul ederek aralarında yeni bir anlaşma vücut bulmuş ise de TTK’nun 25. Maddesinin ilk fıkrası delaletiyle BK’nun 224. maddesi hükmü gereğince muacceliyete ilişkin şartın geçerli olması için alıcının iki mütevali taksiti vermekten temerrüt ve iki taksit mecmuunun semenin en aşağı onda birini teşkil etmesine bağlı ve bu olayda şartın gerçekleşmemiş bulunmasına ve sözü edilen 224. maddenin emredici bir hüküm niteliği taşımasına göre, davacının yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun olan hükmün onanmasına...karar verildi.” Tunçomağ, 1977 : 322-323.

¹⁰⁸ Ozanoğlu, 1999: 88; Topçuoğlu, 1950: 188.

¹⁰⁹ Bk. Ozanoğlu, 1999: 89.

¹¹⁰ Bk. Ozanoğlu, 1999: 89.

Uygulamada satıcılar taksitle satış sözleşmelerinde alıcıları koruyan emredici hükümlerden kurtulmak istemektedir¹¹¹. Bu nedenle de başka sözleşmeler aracılığı ile taksitle satış sözleşmesindeki amacına ulaşmayı çalışmaktadır. TBK m. 263 taksitle satış sözleşmesi ile aynı ekonomik amacı taşımayı taksitle satış hükümlerini uygulamak için yeterli görmüştür. İlgili maddenin gerekçesinden¹¹² de anlaşıldığı üzere kira-satış, kira-bağışlama gibi kanuna karşı hile kapsamında değerlendirilen sözleşmelere taksitle satış sözleşmesi hükümleri uygulanacaktır. Böylece kanuna karşı hile olarak değerlendirilen bu tür uygulamaların yaptırımını kanuni düzenleme altına alınmıştır¹¹³.

1.2.2.1.4. Aynı Ekonomik Amacın Takip Edilmesi

TBK m. 263/1 ile taksitle satış sözleşmesi ile ekonomik olarak aynı amacı taşıyan bütün sözleşmeler uygulama alanına dahil edilmiştir. Bu yüzden Türk Borçlar Kanunu'nun uygulama alanını belirleyebilmek için öncelikle taksitle satış sözleşmesinin amacının tespiti gerekmektedir.

Taksitle satışın amacı her şeyden önce sözleşme konusu malın mülkiyetinin devridir. Ancak bu hukuki bir amaçtır; ekonomik amaç olarak nitelendirilemez¹¹⁴. Bir sözleşme mülkiyetin devrini amaçlamasa bile taşınır eşya üzerinde zilyetliğe dayalı olarak sınırsız, sürekli ve çekişmesiz bir kullanım hakkını o eşyanın kullanım değeri ortadan kalkıncaya kadar veriyorsa, taksitle satış sözleşmesi hükümleri uygulanabilecektir¹¹⁵.

1.2.2.1.5. Kira-Satış Sözleşmesi

Kira-satış sözleşmesi taksitle satış sözleşmesine ilişkin emredici hükümleri dolanmak için sık sık başvurulmuş bir sözleşmedir. Öyle ki İsviçre uygulamasında bazı yazarlar tarafından "örtülü taksitli işlem" olarak adlandırılmıştır¹¹⁶.

¹¹¹ Tandoğan, 2008: 308.

¹¹² "Taksitle satış sözleşmelerinde alıcıların korunması amacıyla koyulmuş hükümlerden kurtulmak(kanuna karşı hile yapmak) amacıyla, uygulamada rastlanan kira-satış vaadi, kira alım ve kira bağışlama şeklinde yapılan birleşik sözleşmelere de taksitle satış hükümleri uygulanır. Bu sözleşmelerin yapısını açıklamak amacıyla sadece kira satış sözleşmesi şeklinde birleşik sözleşmeden kısaca söz etmekte yarar var. Bu sözleşmede kiraya veren(gerçekte taksitle mal satıcısı), satılanı satış bedelinin tamamen ödenmesi gereken tarihe kadar kiraya vermekte; satış bedeli tamamen ödenince satılanı ona satmayı vaat etmekte; fakat bir vadeye ilişkin kira bedeli(gerçekte taksit) ödenmezse, fesih bildiriminde bulunarak sözleşmeden dönme hakkını da sadece kendisi için saklı tutmaktadır. Böylece, kiracı(gerçekte taksitle mal alıcısı) bir vadeye ilişkin borcunu ödemezse, kiraya veren(gerçekte taksitle mal satıcısı), fesih bildiriminde bulunarak kira sözleşmesinin feshetmekte(gerçekte taksitle satış sözleşmesinden dönmekte) ve o zamana kadar kendisine ödenmiş kira bedellerini(gerçekte taksitleri) alıkoymak istemektedir."(m.263'ün gerekçesi) (<http://www.kgm.adalet.gov.tr>, erişim tarihi: 14.11.2017).

¹¹³ Gümüş, 2013: 161-162; Ünlütepe, 2013: 68.

¹¹⁴ Ozanoğlu, 1999: 94-95.

¹¹⁵ Gümüş, 2013: 162.

¹¹⁶ "İsviçre Hukukunda Federal Mahkemenin bir kararı münasebetiyle Leeman, Möbel-Leihvertrag olarak adlandırılan ve ödenen kira parası, şeyin fiyatına bâliğ olur olmaz şeyin kiracısının mülkiyetine geçeceğine

Uygulamada satıcı kanunun zayıf durumda olan alıcıyı korumaya yönelik düzenlemeleri dolanabilmek için kira-satış sözleşmesi yapmaktadır. TBK m. 263/1 ile kanuna karşı hile niteliğindeki bu tarz işlemler engellenmeye çalışılmıştır.

Bu sözleşmede kiralayan-satıcı olarak adlandırılan taraf, taşınır bir malın kullanımını taksitlerle yapılan ödemeler karşılığında kiracı-alıcı olarak adlandırılan tarafa devreder. Taraflar kira-satım sözleşmesinde sadece kira amacını değil satışı da hedeflemektedir¹¹⁷. Örneğin Ali 1500 TL'ye satmak istediği bilgisayarını Taner'e aylık kirası 300 TL olacak şekilde kiralamış ve ödenen kira bedeli 1500 TL'ye ulaştığında Taner'e devredeceği yönünde anlaşmışlar ise burada bir kira-satış sözleşmesi söz konusu olacak ve taksitle satış hükümleri uygulanacaktır.

Kiracı-alıcının tüketici olduğu durumlarda ise Türk Borçlar Kanunu değil Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun uygulama alanı bulur. Zira, m. 17/2 hükmünde "Tüketicinin, kira süresi sonunda bir malın mülkiyetini edinme zorunluluğunun bulunduğu finansal kiralama sözleşmeleri hakkında da bu bölüm hükümleri uygulanır." denilmiştir. Hükmün gerekçesine¹¹⁸ bakıldığında finansal kiralama sözleşmesi ile anlatılmak istenenin kira-satış sözleşmesi olduğu görülür.

1.2.2.1.6. Üçüncü Kişi Tarafından Finansa Edilmiş Taksitle Satış Sözleşmesi

Kanun koyucu zayıf taraf olan alıcıyı korumak amacıyla üçüncü kişinin finansa ettiği taksitle satış sözleşmelerini de düzenleme altına almıştır. TBK m. 263/2'de "Bir taşınırı edinme amacıyla yapılan ödünç sözleşmelerinde satıcının, mülkiyeti saklı tutma kaydı ile birlikte veya bundan bağımsız olarak satış bedeli alacağını ödünç verene devretmesi veya satıcı ile ödünç verenin başka surette anlaşarak, alıcının satış bedelini daha sonra taksitler

---

ilişkin bir kayıt içeren kira sözleşmesini, taksitli işlemler ve ZGB m. 715'e (m.688) göre tescil hükmüne tabi bir "mülkiyeti muhafazayla örtülü bir satım sözleşmesi" olarak nitelendirmektedir. Leeman gibi Becker de, aynı bakış açısını takip ederek, belirli bir sürenin sona ermesiyle başka bir işleme gerek kalmaksızın kiracının malik olacağını belirten kira sözleşmelerinin, kira parasının uygun surette ödenmesi kaydıyla hukuken satım sözleşmesi olarak nitelendirilmesi gerektiğini ifade etmekte ve bu tür işlemleri "örtülü taksitli işlem" olarak nitelendirmektedir." Ozanoğlu, 1999: 141.

¹¹⁷ Tandoğan, 2008: 308.

¹¹⁸ "Taksitle satış sözleşmelerinde, malın teslimi veya hizmet sonucu ortaya çıkan eserin montajı malın veya hizmet sözleşmesinin düzenlendiği anda teslim veya ifa edilmediği durumlar da söz konusudur. Taksitle satış sözleşmesine ilişkin tüketiciyi koruyucu hükümlere tabi olmamak için piyasada aynı ekonomik amaçlı başka sözleşmelerin de yapıldığı görülmektedir. Özellikle kira süresinin sonunda tüketicinin, bir malın mülkiyetini edinme zorunluluğunun bulunduğu finansal kiralama sözleşmeleri bunun bir örneğidir. Aslında bir kullandırma sözleşmesi olarak kurulan bu sözleşmelerde, kira süresinin sonunda tüketici malın mülkiyetini kazanıyorsa taksitle satımla tamamen örtüşen bir durum söz konusudur. Bu hallerde kira bedelleri aslında taksitlerden farklı bir şey değildir. Dolayısıyla ortaya çıkabilecek bu türden yeni sözleşmeleri de kapsayacak şekilde taksitle satım sözleşmelerine ilişkin hükümlerin uygulama alanı genişletilmiştir. Malın teslimi veya hizmet sonucu ortaya çıkan eserin montajı nedeniyle bedelin, malın teslimi veya hizmetin ifasından önce ödenmeye başlandığı sözleşmeler ile tüketicinin, kira sözleşmesi sonunda bir malın mülkiyetini edinme zorunluluğunun bulunduğu finansa kiralama sözleşmeleri de açıkça taksitli sözleşme kapsamına alınarak bu tür sözleşmelerde tüketicilerin taksitle satış sözleşmelerine ilişkin hükümler ile koruma altına alınması amaçlanmıştır." (m.17'nin gerekçesi)

halinde ödemek üzere malın teslimini sağlamaları durumunda, taksitle satışa ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır. Ödünç sözleşmesinde, taksitle satış sözleşmelerine konulması zorunlu olan hususların yer alması şarttır. Ancak bunlardan peşin satış bedeli ile toplam satış bedeli yerine, ödünç alınan miktar ile ödünç verene ödenecek toplam ödünç miktarı gösterilir.” hükmü getirilmiştir. Bu düzenleme ile bir taşının elde edilmesi amacıyla yapılan ödünç sözleşmeleri hüküm altına alınmış ve uygulamada yoğun bir şekilde karşılaşılan satış bedelinin finanse edilmesinde üçüncü kişilerin, özellikle kredi kurumlarının, devreye girdiği sözleşmeler taksitle satış sözleşmesinin uygulama alanına dahil edilmiştir¹¹⁹.

Taksitle satış sözleşmesi yapısı gereği kredi fonksiyonu da olan bir sözleşme türüdür. Zira, satıcı hem malını devretmekte hem de alıcıya kredi imkanı sağlamaktadır. Diğer bir deyişle, satıcı olarak nitelendirilen taraf, hem satıcı hem de kredi sağlayan konumundadır. Taksitle satış sözleşmesinin risk taşıyan bir sözleşme olması da kredi fonksiyonunun bir sonucudur¹²⁰. Günümüz uygulamasında satıcı artık bu riski almak istemeyerek kredi sağlama işlevini üçüncü kişilere devretmektedir. Bu üçüncü kişi de genellikle bankalar olmaktadır. Satıcı banka ile bir çerçeve sözleşme yaparak alıcıyı bankaya yönlendirmektedir. Banka da kredi için aranan şartları alıcının sağlaması durumunda krediyi sağlamaktadır. Yani bu ilişkide üç tane sözleşme mevcuttur; kredi kurumu ile satıcı arasındaki alıcılara kredi tesisine yönelik çerçeve sözleşme, satıcı ile alıcı arasındaki satış sözleşmesi ve kredi kurumu ile alıcı arasındaki ödünç sözleşmesi¹²¹. Ayrıca bu üç sözleşmenin arasında ekonomik işbirliği olması gerekir. Ozanoğlu bu üçlü ilişkiyi, “üç taraflı bir sözleşme yapılanması şeklinde bir araya gelmiş kendine özgü bir sözleşme yapılanması” olarak nitelendirmiştir¹²².

Uygulamada otomobil satışlarında satıcı ile banka bir çerçeve sözleşme yapmakta, satıcı da krediye ihtiyaç duyan alıcıyı bu çerçeve sözleşme kapsamında bankaya yönlendirmektedir. Banka şartları sağlayan alıcıya ihtiyaç duyduğu krediyi temin etmekte, alıcı da bu krediyi bankaya taksit taksit ödemektedir. Genellikle banka satış bedelinin bir

¹¹⁹ Ünlütepe, 2013: 68-69.

¹²⁰ Ozanoğlu, 1999: 63-64.

¹²¹ Akipek, 1999: 182; Ünlütepe, 2013: 69; Ozanoğlu, 1999: 110.

¹²² “Zira, bu üçlü yapılanma içerisinde, alıcı ile satıcı arasındaki satım sözleşmesi, alıcı ile kredi veren arasındaki kredi sözleşmesi ve kredi verenle satıcı arasındaki çerçeve sözleşmelerin kuruluşu sırasında edimlerin birinin geçerli olarak doğmasını engelleyecek bir sebebin varlığı halinde, diğer ediminde geçerli olarak doğmasını engelleyecek genetik bir karşılıklılık mevcuttur. Aynı zamanda bu sözleşmelerin devamı bakımından da, sözleşmelerde tarafların yerine getirecekleri edimler bakımından da her birinin varlığını sürdürmesinin diğerinin varlığına bağlı olduğu yapısal(kondisyonel) bir synallagma da mevcuttur. Bir başka ifade ile sözleşmeler arasında içsel bir bağlantı olmuştur. Burada çok taraflı bir birlik konusudur. Satım ve para ödünç sözleşmeleri birbirleri ile sıkı bir bağlantı içerisindedir. Her iki sözleşmeden her biri diğeri olmadan mümkün olmamakta, her biri anlamını diğeri ile olan bağlantısı yoluyla kazanmaktadır. Her iki taraf kendi edimini diğer tarafını dikkate alarak yerine getirmektedir. Bundan maksat sadece kendi karşılıklı edimini değil, bilakis diğer sözleşme taraflarının da dikkate alınması ve onlar arasında oluşan borç ilişkisinin göz önünde bulundurulmasıdır. Bundan dolayı her üç tarafın edimleri birbiriyle karşılıklılık ilişkisi (do ut des= Sen de yükümlülük altına girdiğin için ben yükümlülük altına giriyorum) içerisinde bulunmaktadır.” Ozanoğlu, 1999: 111-112.

kısmı için kredi sağlamakta, bedelin kalan kısmı ise alıcı tarafından satıcıya ödenmektedir. Görüldüğü üzere satıcı parasını alıp aradan çekilmekte, alıcı ile banka baş başa kalmaktadır¹²³.

Kredi kartı aracılığı ile yapılan ödemeler de uygulamada sık başvuru olan bir yöntemdir. Kredi kartının kullanıldığı durumlarda, satıcı parasını bankadan tahsil eder, alıcı da banka ile aralarındaki sözleşmede belirtilen faiz oranı ile birlikte bankaya ödemeyi yapar. Bu şekilde yapılan ödemelerde satıcı-alıcı-banka arasında ekonomik işbirliğinin olduğunu söylenemez. Ancak işyeri ile banka arasında bir sözleşme yapılarak, sözleşme tarafı olan bankanın kredi kartının alışverişte kullanılması durumunda, taksit erteleme ya da özel indirim imkanı benzeri avantajların sunulması söz konusu ise işlemlerin ekonomik işbirliğinden söz edilebilir. Bu durumda, alıcı(kart hamili) ile banka arasındaki ilişkiye taksitle satış sözleşmesi hükümleri uygulanmalıdır¹²⁴.

Satış bedelini finanse eden üçüncü kişi ile yapılacak olan ödünç sözleşmenin içeriği TBK m. 263/2'de m. 253/3 gönderme yapılarak düzenlenmiştir. Ancak taksitle satış sözleşmesinden farklı olarak peşin satış bedeli ve toptan satış bedeli yerine, ödünç alınan miktar ve ödünç alana ödenecek toplam ödünç miktarının yazılması gerektiği de belirtilmiştir. Bu durumda ödünç sözleşmesinin içeriğinde yer alması gereken zorunlu unsurlar şunlardan ibarettir:

1. Tarafların adı ve yerleşim yeri.
2. Satışın konusu.
3. ödünç alınan miktar.
4. Taksitle ödeme sebebiyle belirtilecek ilave bedel.
5. Ödünç alana ödenecek toplam ödünç miktarı.
6. Alıcının nakden veya aynen üstlendiği diğer bütün edimler.
7. Peşinat ve taksitlerin tutarı ile vadesi ve ikiden az olmamak üzere taksit sayısı.
8. Alıcının yedi gün içinde sözleşme yapılması konusundaki irade açıklamasını geri alma hakkı.
9. Öngörülmüşse, mülkiyetin saklı tutulmasına veya satış bedeli alacağının devrine ilişkin anlaşma kayıtları.
10. Temerrüt veya vadenin ertelenmesi durumunda, yasal faiz oranının yüzde otuz fazlasını geçmemek üzere ödenecek faiz.
11. Sözleşmenin kurulduğu yer ve tarih.

¹²³ Ünlütepe, 2013: 70.

¹²⁴ Ergüne, 2013: 535; Ünlütepe, 2014: 325-326.

Yukarıda sayılan unsurlardan bir ya da birkaçının sözleşmede yer almaması durumunda uygulanacak olan yaptırım Türk Borçlar Kanunu'nda düzenleme altına alınmamıştır. Ancak 6502 sayılı TKHK m. 4/1' de sözleşmede bulunması gereken unsurlardan bir ya da birkaçının bulunmaması durumunda, söz konusu eksikliğin sözleşmenin geçerliliğini etkilemeyeceği ve eksikliğin sözleşmeyi düzenleyen tarafından giderilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bizim de katıldığımız görüşe göre TKHK m. 4/1 hükmü burada da uygulama alanı bulur ve dolayısıyla yukarıda sayılan unsurların eksikliği sözleşmenin geçerliliğini etkilemez¹²⁵.

1.2.2.2. Taksitle Satış Sözleşmesini Düzenleyen Hükümlerin Kişi Bakımından Uygulama Alanı

Türk Borçlar Kanunu ve 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun hükümleri birlikte değerlendirildiğinde her iki kanunun da asıl amacının zayıf taraf olan tüketiciyi korumak olduğu anlaşılmaktadır. Şöyle ki; TKHK m. 1'de kanunun amacının tüketiciyi korumak olduğu açıkça belirtilmiştir. Türk Borçlar Kanunu'nda ise tüketici niteliğinde olmayan alıcının(alıcının tacir sıfatıyla veya malın bir ticari işletmenin ihtiyacı için ya da mesleki amaçlarla satın alınması durumu) taksitle satışa ilişkin ancak belli hükümlerden (m. 259/2, 260/1 ve 261) faydalanabileceği belirtilmiştir. Yani, tüketici olmayan alıcının taksitle satışa ilişkin koruyucu hükümlerden faydalanma olanağını sınırlandırılmıştır¹²⁶. Bu nedenle taksitle satış sözleşmesinin kişi bakımından uygulanma alanını tespit edebilmek için öncelikle tüketici kavramını açıklamak gerekir.

Tüketici, ticari ve mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek ve tüzel kişilerdir (TKHK m. 3/k). Tanımdan da anlaşılacağı üzere tüketicinin üç unsuru vardır: Ticari ve mesleki amaçlı olmama, gerçek ve tüzel kişi olma, hareket etme¹²⁷.

Ayrıca, alıcının tüketici sıfatını kazanabilmesi için karma amaçlı hareket etmemesi gerekir. Yani alıcı hem kişisel ihtiyaçları için hem de ticari ve mesleki faaliyetlerini yürütmek amacıyla hareket ediyorsa tüketici olarak nitelendirilemez. Bu durumda, Yargıtay' ın çeşitli kararlarında¹²⁸ da belirttiği üzere, alıcı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un hükümlerinden faydalanamaz.

¹²⁵ Demir, 2013: 66; Ünlütepe, 2013: 132.

¹²⁶ Öksüz, 2016: 59.

¹²⁷ Aslan, 2016: 2-3.

¹²⁸ “Davacı anonim ortaklık, tüzel kişilik adına bir taşıt almıştır. Aracın trafik belgesinde, “H. Oto”, yani hususi (özel) oto yazılı bulunmaktadır. Aracın sahibi ticari ortaklık olmasına ve faturanın da, bu ticari ortaklık adına düzenlenmesi nedeniyle, bu araç özel değil, ticari bir araçtır. Yasalara aykırı düzenlenen bu belgenin, özel araç tanımlaması bakımından geçerliliği yoktur. Bunun sonucu olarak da, özel araçla ilgili satın almalar için, uygulanan 4077 sayılı yasanın, davacı ortaklığa ait araç yönünden uygulanması söz konusu değildir. Bir ticari

Türk Ticaret Kanunu m. 19' da ticari iş karinesi öngörülmüştür. Bu karine gereğince tacirin yaptığı bütün işler ticari iş olarak kabul edilir, aksini ispat yükü tacire aittir. Ancak sadece gerçek kişi tacir karinenin aksini ispatlayabilir. Bunun için de ya işlemi yaparken ticari iş olmadığını beyan etmesi ya da durumun ticari iş sayılmasına elverişli olmaması gerekir. Dolayısıyla, gerçek kişi tacir yaptığı işlemlerin ticari nitelikte olmadığını kanıtlayarak tüketici sıfatı taşıyabilir¹²⁹.

Tüzel kişi tacir için ise ticari iş karinesinin aksini ispat imkanı sağlanmış değildir. Yani, tüzel kişi tacirlerin adi işi olamaz, her türlü işleri ticari iştir. Ancak tacir sıfatı taşımayan dernek ve vakıf tüzel kişileri için aynı şeyi söylemek mümkün görünmemektedir. Zira, tacir sıfatı taşımayan dernek ve vakıflar TKHK m. 3/k kapsamına girerler¹³⁰.

Dolayısıyla ticari iş karinesi gerçek kişi tacirler için aksi ispatlanabilir adi bir karine iken tüzel kişi tacirler için mutlak bir karine niteliğindedir¹³¹. Yargıtay da tüzel kişi tacirlerin tüketici olarak kabul edilemeyeceği yönünde içtihat geliştirmiştir. Bir kararında¹³² "...Gerçek

---

ortaklığın kendi adına araç alması ve bu aracı ticari ortaklığın işlerinde kullanması, işlemin niteliğini değiştirmez. Aksi halin düşünülmesi, hem vergi yasaları hem de ortaklık bilançosu bakımından karışıklıklar yaratacak nitelik taşımaktadır. Bu itibarla tarafların arasındaki uyuşmazlığın çözümünde 4077 sayılı yasanın uygulanması söz konusu değildir. O halde mahkemece, ticari nitelik taşıyan uyuşmazlığın tüketici mahkemesi sıfatıyla incelenmesi ve karara bağlanması yasaya aykırıdır.

Ayrıca az önce de değinildiği gibi, davacının tüzel kişi tacir bulunması nedeniyle bu davanın genel hükümlere göre açılmış bir dava olarak kabulü ile gerekli harcın tamamlanması ve davanın incelenmesi gerekmektedir. Mahkemece yapılacak iş; bir ara kararıyla davanın genel mahkemede açıldığının kabulü ve harcın tamamlanmasının istenmesi, ondan sonra tarafların iddia ve savunmalarının incelenmesi ve hasil olacak sonuç çerçevesinde karar vermekten ibaret iken, yazılı biçimde karar tesisi doğru görülmemiş ve hükmün bozulması gerekmiştir." Yargıtay 11. HD, T. 26.6.1997, E. 1997/1815, K. 1997/5112. <http://www.kazancı.com.tr/>, (erişim tarihi: 22.11.2017); Ünlütepe, 2013: 77 dipnot 211.

¹²⁹ Ünlütepe, 2013: 78.

¹³⁰ Ünlütepe, 2013: 78.

¹³¹ Çeker, 2012: 46-47; Aslan, 2012: 25; Karahan, 2013: 48.

¹³² "Somut olayda davacı Ltd. Şirketi, tüzel kişilik adına ticari işletmesinde kullanmak üzere ticari vasıfta kamyonet almıştır. Özel amaçlı satın almalar için kullanılan 4077 sayılı yasanın, davacı şirkete ait araç yönünden kullanılması söz konusu değildir. Bu itibarla taraflar arasındaki uyuşmazlığa 4077 sayılı yasanın uygulanması söz konusu olmayacaktır. Mahkemece, ticari nitelik taşıyan uyuşmazlığın tüketici mahkemesi sıfatıyla incelenmesi ve karara bağlanması yasaya aykırıdır. Tarafların tüzel kişi tacir bulunması nedeniyle bu davanın genel hükümlere göre açılmış bir dava olarak kabulü ile verilecek bir ara kararıyla davanın genel mahkemede açıldığının kabulü ve harcın tamamlattırılması ondan sonra tarafların iddia ve savunmalarının incelenmesi ve hasil olacak uygun sonuç dairesinde bir karar verilmesi gerekir." Yargıtay HGK, T. 11.10.2000, E. 2000/19-1255 ,K.2000/1249. <http://www.kazancı.com.tr/>, (erişim tarihi: 22.11.2017); Ünlütepe, 2013: 79-80 dipnot 218.

"Dava borçlu olmadığının tespiti(menfi tespit) istemine ilişkin olup; icra takibinden sonra Ticaret Mahkemesine açılmıştır. Ticaret Mahkemesi görevli olduğunu kabul ile işin esasını incelemiş; davalı vekilinin itirazı üzerine Özel Dairece görev noktasında ve davaya bakmakla görevli mahkemenin "Tüketici Mahkemesi" olduğuna işaretlerle bozulmuştur. Direnme yoluyla Hukuk Genel Kurulu'nun önüne gelen uyuşmazlık; davaya bakmakla görevli mahkemenin tespiti noktasındadır... Bir sözleşmenin "Tüketici Kredisi Sözleşmesi" başlığını taşıması, doğrudan ve mutlak olarak bu sözleşmenin tüketici kredisine ilişkin bulunduğu kabule yeterli değildir. Zira, 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun (HUMK) 75 ve 76. gereğince; davada, maddi olayları açıklamak davanın taraflarına, hukuksal nitelendirmesini yapmak ve uygulanacak yasa hükümlerini belirlemek ve uygulamak hakime aittir. Sözleşmede "Tüketici Kredisi" tabiri kullanılsa bile sözleşmenin gerçekten bu niteliğe haiz olup olmadığının hakim tarafından değerlendirilmesi gerekir. Diğer taraftan 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu(TTK)' nun yukarıda aynen alınan 14. ve 18. maddelerinde tacir sıfat, gerçek ve tüzel kişiler için ayrı ayrı tanımlanmış; Kanun' un 20. ve devamı maddelerinde tacir olmanın hükümleri; 3. Maddesinde ticari işler açıklanmış; 5. maddesinde ise Ticaret Mahkemeleri'nin görev alanı düzenlenmiştir. Hal böyle olunca;

kişi olan bir tacir yaptığı iş veya işlemin ya da aldığı hizmetin ticari işletmesiyle ilgili olmadığını diğer tarafa açıkça bildirdiği veya muamele fiil veya işlemin ticari sayılmasına halin icabı, müsait bulunmadığı takdirde, bu işlemlerden doğan borç adi, yani özel sayılacaktır (TTK m. 21). Tüzel kişi tacirin barınma, gıda, giyinme ve aile gibi özel insani ihtiyaçları olmadığı için bunların hakiki şahıslar gibi adi borç ilişkileri alanı olmadığı kabul edilir... Doğrudan ticari amaçla ya da işletmenin iç ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla olup olmadığına bakılmaksızın bütün hukuki ilişkileri ticari faaliyet kapsamında olup özel hayatlarına ilişkin bir işlem söz konusu olamayacaktır.” ifadelerine yer vererek tüzel kişi tacirin tüketici sıfatı taşıyamayacağı sonucuna ulaşmıştır.

Taksitle satış sözleşmesinin diğer tarafı ise satıcıdır. Türk Borçlar Kanunu satıcı için herhangi özel bir nitelik aramamıştır. Yani satıcının yaptığı taksitle satış sözleşmesinin mesleki ve ticari faaliyeti kapsamında olması şart değildir¹³³. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da ise satıcının tanımı yapılmıştır. İlgili hükümde satıcı kavramı “Kamu tüzel kişileri de dahil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla tüketiciye mal sunan ya da mal sunanın adına ve hesabına hareket eden gerçek ve tüzel kişi” (m. 3/i) şeklinde tanımlanmıştır. Tanımdan da anlaşılacağı üzere, her ne kadar Türk Borçlar Kanunu’nda satıcı için bir özellik aramasa da Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da satıcının mesleki veya ticari maksatla hareket etmesi istenmiştir.

Satıcı ve alıcı hakkında yapılan bütün bu açıklamalar dikkate alındığında şu şekilde bir sonucu varılabilir: Taksitle satış sözleşmesinde alıcının tüketici olması, satıcının ise sürekli şekilde ticari ve mesleki faaliyet kapsamında hareket etmesi durumunda Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun uygulanır. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da hüküm bulunmaması durumunda Türk Borçlar Kanunu hükümleri uygulama alanı bulur. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun dışında kalan taksitle satış sözleşmelerinde ise Türk Borçlar Kanunu hükümleri uygulanır. Ancak Türk Borçlar Kanunu kapsamında olan taksitle satış

---

açıklanan hükümler karşısında tüm ticaret şirketlerinin tacir sıfatına sahip olduklarında kuşku duymamak gerekir. Tacir niteliğindeki tüzel kişileri ilgilendiren bütün muamele, fiil veya işlerin ticari olması asıldır. Eğer, bir muamele, fiil veya iş ticari iş ise, bunlara özel ticari kurallar uygulanır. Bir tacirin borçlarının ticari olması asıl olmakla birlikte gerçek kişi olan tacir, yaptığı iş veya işlemin veya aldığı hizmetin ticari işletmesiyle ilgili olmadığını diğer tarafa açıkça bildirdiği veya muamele, fiil veya işlemin ticari sayılmasına halin icabı, müsait bulunmadığı takdirde, bu işlemlerden doğan borç adi, yani özel sayılacaktır. (TTK m. 21) Tüzel kişi tacir barınma, gıda, giyinme ve aile gibi özel insani ihtiyaçları olmadığı için bunların hakiki şahıslar gibi adi borç ilişkileri alanı olmadığı kabul edilir. Ticari şirketler bir ticari işletme işletmiyorlar olsalar dahi TTK’ nın 18/1. maddesi gereğince kanunen tacirdirler. Doğrudan ticari amaçla ya da işletmenin iç ihtiyaçlarına ilişkin olup olmadığına bakılmaksızın bütün hukuki ilişkileri ticari faaliyet kapsamında olup özel hayatlarına ilişkin bir işlem söz konusu olmayacaktır... Bu nedenle de, bir ticari şirketin altına kaşesiyle birlikte asıl borçlu olarak yetkili temsilcisi eliyle imza koyduğu sözleşmenin “Tüketici Kredisi” başlığını taşıması, salt bu nedenle alınan kredinin tüketici kredisi kabul edilmesini gerektirmemektedir...” Yargıtay HGK T.21.09.2011, E.2011/19-500, K. 2011/550. <http://bilgibankasi.istanbulbarosu.org.tr>, (erişim tarihi: 22.11.2017).

¹³³ Ünlütepe, 2013: 114.

sözleşmelerinde de eğer alıcı tüketici değil ise sadece m. 259/2, 260/1 ve 261 uygulama alanı bulur. Yani tüketici olmayan alıcı için hükümlerin uygulama alanı büyük oranda sınırlandırılmıştır¹³⁴.

1.2.2.3. Taksitle Satış Sözleşmesini Düzenleyen Hükümlerin Zaman Bakımından Uygulama Alanı

Kanunların zaman bakımından uygulanmasında asıl olan bir kanunun, yürürlük tarihinden sonra gerçekleşen olaylara uygulanması, geçmişe yürümemesidir. Diğer bir deyişle, kural olarak kanunlar ileriye etkilidir¹³⁵. 6101 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un "Geçmişe Etkili Olmama Kuralı" başlığını taşıyan 1. maddesinde "Türk Borçlar Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten önceki fiil ve işlemlere, bunların hukuken bağlayıcı olup olmadıklarına ve sonuçlarına, bu fiil ve işlemler hangi kanun yürürlükte iken gerçekleşmişse, kural olarak o kanun hükümleri uygulanır. Ancak Türk Borçlar Kanununun yürürlüğe girmesinden sonra bu fiil ve işlemlere ilişkin olarak gerçekleşecek temerrüt, sona erme ve tasfiye, Türk Borçlar Kanunu hükümlerine tabidir." ifadesi yer almaktadır. Maddenin gerekçesinde kanunların geçmişe etkili olmayacağı kuralının gerekçesi izah edilmiş ve bu kuralın sonucu olarak da hukuki fiil ve işlemlere gerçekleştikleri tarihte yürürlükte bulunan kanunun uygulanacağı belirtilmiştir¹³⁶.

¹³⁴ Yavuz, 2012: 426; Ünlütepe, 2013: 82.

¹³⁵ Dural ve Sarı, 2013: 118; Esener, 2012: 248; Baysal: 2012: 225.

¹³⁶ "Tasarımın tek fıkradan oluşan "A. Geçmişe etkili olmama kuralı" kenar başlıklı 1 inci maddesinde, Türk Borçlar Kanunu Tasarısının yasalaşıp yürürlüğe girmesinden sonra, zaman bakımından uygulanması düzenlenmektedir. Maddenin kenar başlığında, "Geçmişe etkili olmama kuralı" şeklinde bir ibarenin kullanılmasının sebebi, maddede kanunların kural olarak geçmişe etkili olamayacağına ilişkin temel hukuk ilkesine yer verilmesi gereğidir. Buna göre, her hukukî fiil ve işleme, gerçekleştiği dönemde yürürlükte olan kanun hükümleri uygulanacaktır.

Maddede, Türk Borçlar Kanunu Tasarısının yasalaşıp yürürlüğe girdiği tarihten önceki fiil ve işlemlere, bunların hukuken bağlayıcı olup olmadıklarına ve sonuçlarına, bu fiil ve işlemler hangi kanun yürürlükte iken gerçekleşmişse, kural olarak o kanun hükümlerinin uygulanacağı öngörülmektedir. Ancak, Türk Borçlar Kanunu Tasarısının yasalaşıp yürürlüğe girmesinden sonra bu fiil ve işlemlere ilişkin olarak gerçekleşecek temerrüt, sona ermeye ve tasfiyeye, Türk Borçlar Kanunu hükümleri uygulanacaktır. Meselâ, Türk Borçlar Kanunu Tasarısının 1 Ocak 2010 tarihinde yürürlüğe gireceği varsayılırsa, alıcı (A) ile satıcı (S) arasında, 818 sayılı Borçlar Kanununun yürürlükte olduğu dönemde bir satış sözleşmesinin kurulması durumunda, kural olarak bu sözleşmenin hukuken bağlayıcı olup olmadığına ve sonuçlarına 818 sayılı Borçlar Kanunu hükümleri uygulanacaktır. Ancak, Türk Borçlar Kanunu Tasarısının yasalaşıp yürürlüğe girmesinden sonra bu sözleşmeye ilişkin olarak alıcının veya satıcının temerrüdüne, Türk Borçlar Kanunu hükümleri uygulanacaktır. Aynı sonuç, kira sözleşmesi bakımından da geçerlidir. Başka bir ifadeyle, Türk Borçlar Kanunu Tasarısının yasalaşıp yürürlüğe girmesinden önce kurulmuş ve Türk Borçlar Kanunu Tasarısının yasalaşıp yürürlüğe girmesinden sonra da devam etmekte olan bir kira sözleşmesinin hukuken bağlayıcı olup olmadığı, 818 sayılı Borçlar Kanununa göre belirlenecek, sona ermesine ise Türk Borçlar Kanunu uygulanacaktır.

Yine evli bir kişi, 31 Aralık 2009 tarihinde kefil olmuşsa, bu kefaletin geçerli olması için eşinin rızası aranmayacaktır. Böylece, 1 Ocak 2010 ve daha sonrası itibarıyla eşin rızası, kefalet sözleşmesinin geçerlilik koşullarından birini oluşturduğu hâlde, 31 Aralık 2009 tarihinde kefil olan evli bir kişinin eşinin rızasının bulunmaması, bu kefaletin geçersizliği sonucunu doğurmayacaktır. Bu durumda kefil, Türk Borçlar Kanunu Tasarısının yasalaşıp yürürlüğe girmesinden sonra, Tasarımın 11 inci maddesine dayanarak kefalet sözleşmesinin geçersizliğini ileri süremeyecektir.

“Geçmişe Etkili Olmama Kuralı” başlıklı bu maddede, Türk Borçlar Kanunu’nun yürürlüğe girdiği tarihten önceki işlem ve fiillerin hukuken bağlayıcı olup olmadıkları ve sonuçlarına, Türk Borçlar Kanunu’nun değil, söz konusu işlem ve fiillerin meydana geldiği tarihteki kanun hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir. Kural bu olmakla birlikte istisnalara da yer verilmiştir. Zira, ilgili kanun hükmüne göre, Türk Borçlar Kanunu yürürlüğe girmeden önce meydana gelen işlem ve fiiller ile alakalı temerrüde, sona erme ve tasfiyeye –Türk Borçlar Kanunu yürürlüğe girdikten sonra- Türk Borçlar Kanunu hükümleri uygulanacaktır.

6101 sayılı Kanunun Hükümet tarafından teklif edilmiş Tasarı metninde, “Özel Durumlara İlişkin Hükümler” başlıklı ikinci bölümünde genel işlem, kısmi ödemeli satışlar, hizmet, kira ve kefalet sözleşmeleri açısından kanunun ileriye etkili olma kuralına istisna teşkil eden hükümler getirilmiştir. Bu hükümlerden olan “Kısmi Ödemeli Satışlar” başlığını taşıyan m. 8’ de “Türk Borçlar Kanununun kısmî ödemeli satışlara ilişkin 252 ila 272’ inci maddelerinin alıcıya koruyucu nitelikteki hükümleri, Türk Borçlar Kanunu’nun yürürlüğe girmesinden önce yapılmış kısmî ödemeli satışlara da uygulanır.” ifadelerine yer verilmiştir. Maddenin gerekçesinde alıcının def’ilerine ilişkin 256. madde ile yetkili mahkeme ve tahkime ilişkin 261. madde alıcıyı koruyucu nitelikteki hükümlere örnek olarak verilmiştir¹³⁷.

Kusursuz sorumluluk, sadece 818 sayılı Borçlar Kanununda ya da diğer özel bir kanunda düzenlenen durumlar için söz konusudur. 818 sayılı Borçlar Kanununda "tehlike sorumluluğuna ilişkin genel nitelikte bir kurala yer verilmemiştir. Oysa, Türk Borçlar Kanunu Tasarısında kusursuz sorumluluk, belirli ilkelere bağlı durumlar olarak düzenlenmiştir. Meselâ, Türk Borçlar Kanunu Tasarısının 70 inci maddesinde, kusursuz sorumluluk hâllerinden biri olarak "tehlike sorumluluğuna ilişkin genel nitelikte bir düzenleme yapılmıştır. Bu durumda, tehlike sorumluluğu kapsamındaki bir haksız fiil, Türk Borçlar Kanunu Tasarısının yasalâşp yürürlüğe girmesinden önce işlenmiş olup da, 818 sayılı Borçlar Kanununa veya diğer özel bir kanuna göre bu durum için açıkça bir kusursuz sorumluluk öngörülmemişse zarar gören, Tasarının yasalâşp yürürlüğe girdiği tarihten sonra açacağı bir tazminat davasında, Türk Borçlar Kanunu Tasarısının 70 inci maddesinde öngörülen koşulların gerçekleştiğini ileri sürerek tazminat isteyemeyecektir. Çünkü, Tasarının 1 inci maddesi uyarınca, böyle bir durumda uygulanacak kanun hükümlerinin belirlenmesinde, haksız fiilin işlendiği tarihin göz önünde tutulması gerekir. Bu nedenle, haksız fiilin işlendiği tarih itibarıyla yürürlükte olan kanun Türk Borçlar Kanunu ise, Türk Borçlar Kanunu hükümleri uygulama alanı bulacak, aksi takdirde haksız fiilin işlendiği tarihte yürürlükte olan kanun hükümlerinin, Türk Borçlar Kanunu Tasarısının yasalâşp yürürlüğe girmesinden sonra da uygulanmasına devam edilecektir.

Maddenin düzenlenmesinde, 3/12/2001 tarihli ve 4722 sayılı Türk Medenî Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunun 1 inci maddesi göz önünde tutulmuştur.” (m.1’in gerekçesi) <http://www.kgm.adalet.gov.tr>, (erişim tarihi: 24.11.2017). Ayrıca bkz. Ünlütepe, 2013: 87-88.

¹³⁷ “Tasarının tek fıkradan oluşan "B. Kısmî ödemeli satışlar" kenar başlıklı 8 inci maddesinde, Türk Borçlar Kanunu Tasarısının yasalâşp yürürlüğe girmesinden sonra, kısmî ödemeli satışlara ilişkin 252 ila 272 nci maddelerinin, yasalâşp yürürlüğe girmesinden önce yapılan kısmî ödemeli satışlara uygulanması düzenlenmektedir. Maddeye göre, Türk Borçlar Kanunu Tasarısının 252 ila 272 nci maddelerinin alıcıyı koruyucu nitelikteki hükümleri, Türk Borçlar Kanunu Tasarısının yasalâşp yürürlüğe girmesinden önce yapılmış olan kısmî ödemeli satışlara da uygulanacaktır. Bu konuda, Türk Borçlar Kanunu Tasarısının, kısmî ödemeli satışlardan biri taksitle satış sözleşmesinde, alıcının def’ilerine ilişkin 256 ncı maddesi ile yetkili mahkeme ve tahkime ilişkin 261 inci maddesi, alıcıyı koruyucu nitelikteki hükümlere örnek olarak gösterilebilir. Aynı şekilde, ön ödemeli taksitle satış sözleşmesinde, ödemelerin güvenceye bağlanmasına ilişkin 264 üncü maddesi ile satış bedelinin belirlenmesine ilişkin 267 nci maddesi de, bu nitelikteki hükümlerin örneklerini oluşturmaktadır.”(m.8’in gerekçesi) <https://www.tbmm.gov.tr>, (erişim tarihi: 24.11.2017). Ayrıca bkz. Ünlütepe, 2013: 89-90.

Adalet Komisyonu tasarı metnine ilişkin yaptığı görüşmeler sonucunda “Özel Durumlara İlişkin Hükümler” başlıklı ikinci bölümün sözleşme özgürlüğü (AY m. 48) açısından sorunlu olduğunu vurgulayarak metinden çıkarılması yönünde karar vermiştir¹³⁸. Komisyondaki bazı üyeler ise tasarıda bu yönde bir değişiklik yapılmasının çağdaş, sosyal hukuk devleti ilkesine uygun olmadığını belirterek muhalefet şerhi koymuşlardır¹³⁹.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un zaman bakımından uygulanması “Geçiş Hükümleri” başlığı altındaki geçici 1. maddenin 2. fıkrasında düzenlenmiştir. Bu düzenlemede “Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önceki tüketici işlemlerine, bunların hukuken bağlayıcı olup olmadıklarına ve sonuçlarına bu işlemler hangi kanun yürürlükte iken gerçekleşmiş ise kural olarak o kanun hükümleri uygulanır. Ancak: a) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce kurulan ve hâlen geçerli sözleşmelerin bu Kanuna aykırı hükümleri yürürlük tarihinden itibaren uygulanmaz...” ifadelerine yer verilmiştir.

Bu hüküm gereğince 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un yürürlük tarihinden önceki tüketici işlemlerine, bunların hukuken bağlayıcılıklarına ve sonuçlarına, ilgili işlemler, hangi kanun yürürlükte iken gerçekleşmişse o kanun hükümleri uygulanır. Yani, kanunun ileriye etkili olması ilkesi temel alınmıştır. Ancak 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un yürürlük tarihinden önce kurulan ve halen geçerliliğini sürdüren sözleşmelerin 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a aykırı hükümleri yürürlük tarihinden itibaren uygulama alanı bulamaz.

¹³⁸ “Yoğun müzakerelerden sonra, söz konusu bölüm içindeki “Genel işlem koşulları” başlıklı 7 nci, “Kısmi ödemeli satışlar” başlıklı 8 inci, “Kira sözleşmesi” başlıklı 9 uncu, “Hizmet sözleşmeleri” başlıklı 10 uncu, “Kefalet sözleşmesi” başlıklı 11 inci maddeleri, Hükümetin de katıldığı ortak gerekçeli önergeler doğrultusunda Tasarı metninden çıkarılmıştır. Önerge gerekçeleri aynen şöyledir: “Borçlar Kanununun zaman bakımından yürürlüğü, bu Tasarının ilk maddelerinde düzenlenmiştir. Uygulama, temel kanunda yer alan hangi hükmün hangi tarihteki olay ve işlemlere uygulanacağını, belirtilen maddeler ve intikal hukukunun genel ilkeleri çerçevesinde belirleyebilecektir. Öte yandan tipler esas alınarak tümsel bir etki geriye tanınmasının Yargıtay görüşünde de ortaya konulduğu üzere sözleşme özgürlüğü (Anayasa md. 48.) yönünden sorunlu olduğu açıktır. Belirtilen nedenlerle hükmün metninden çıkarılması gerekir.” <http://www.kgm.adalet.gov.tr>, (erişim tarihi: 24.11.2017). Ayrıca bkz. Ünlütepe, 2013: 90.

¹³⁹ “Tüm çağdaş hukuk sistemlerinde, genel işlem koşullarına karşı katılanı koruma eğilimi vardır. Gene tüm çağdaş hukuk sistemlerinde, kısmi ödemeli satışlarda alıcılar; kira sözleşmelerinde kiracılar; hizmet sözleşmelerinde işçiler ve kefalet sözleşmelerinde kefiller korunmaktadır. Bu koruyucu düzenlemelerin Anayasamızın 48. maddesine aykırı olduğu düşüncesine katılmak mümkün değildir. Yürürlükteki hukukumuzda da kiracı ve işçilerin gerek yasada, gerekse uygulamada korunduğu bilinen gerçektir. Tasarıda yapılan değişiklikler çağdaş, sosyal hukuk devlet ilkesine uygun olmadığı kanısıyla düşüncelerimizi saygıyla sunuyoruz.” <http://www.kgm.adalet.gov.tr>, (erişim tarihi: 24.11.2017). Ayrıca bkz. Ünlütepe, 2013: 90.

1.3. Taksitle Satış Sözleşmesinin Hukuki Niteliği ve Benzer Sözleşmelerden Ayırt Edilmesi

1.3.1. Taksitle Satış Sözleşmesinin Hukuki Niteliği

Taksitle satış sözleşmesi tam iki tarafa borç yükleyen, mülkiyetin devrini hedefleyen rızai bir sözleşmedir¹⁴⁰. Türk Borçlar Kanunu'nda "Kısmî Ödemeli Satışlar" başlığının altında düzenlenmiştir. Kanunun sistematigi dikkate alınır, taksitle satış sözleşmesinin satış sözleşmesinin bir türü olduğu sonucuna ulaşılır¹⁴¹.

Hakim görüşe göre, taksitle satış sözleşmesi genelde satış sözleşmesinin özelde ise veresiye satışın bir türüdür¹⁴². Zira, taksitle satış sözleşmesi de özünde, satış sözleşmesinde olduğu gibi, malın ve paranın mübadelesini içerir¹⁴³. Bu nitelendirmenin sonucu olarak taksitle satış sözleşmesi satış sözleşmesine ilişkin genel kurallara tabi olacaktır. Böyle olmakla birlikte, malın teslimi ve satış bedelinin ödenme şekli başta olmak üzere birçok açıdan satış sözleşmesinden ayrılmaktadır¹⁴⁴. Örneğin diğer veresiye satışlardan farklı olarak taksitle satış sözleşmesinde satış bedeli tek seferde ödenmez. Taksitlerin sayısının, taksit bedellerinin ve taksitler arasındaki aralıkların ise sözleşmenin hukuki niteliği üzerinde bir etkisi yoktur.

Diğer bir görüş ise, taksitle satış sözleşmesinin karma sözleşme¹⁴⁵ olduğu yönündedir. Karma sözleşme olduğunu ileri süren bu görüşe göre, taksitle satış sözleşmesi satış ve ödünç sözleşmeleri hükümlerinin karışmasıyla meydana gelmiştir. Kanunda satış sözleşmeleri başlığının altında düzenlenmesi ise sistematik nedenlerden kaynaklanmıştır. Karma sözleşme fikrini savunan yazarlara göre, peşin satış ile taksitle satış bedeli arasındaki faiz farkı alıcıya para ödünçü verilmesinden kaynaklanmaktadır. Mülkiyeti saklı tutma kaydının olmadığı sözleşmelerde bir para ödünçünün olduğu tartışmasız bir şekilde ortadadır. Mülkiyeti saklı tutma kaydının olduğu sözleşmelerde ise son taksitin ödenmesi ile mülkiyetin alıcıya geçtiği örtülü bir ödünç söz konusudur¹⁴⁶.

¹⁴⁰ Bk. Ünlütepe, 2013: 31-34; Ozanoğlu, 1999: 45-58.

¹⁴¹ Ünlütepe, 2013: 29.

¹⁴² Aslan, 2016: 153; Gümüş, 2013: 159; Deryal ve Korkmaz, 2015: 120; Baykan, 2005: 392; Yavuz, 2012: 139; Demir, 2013: 7.

¹⁴³ Ozanoğlu, 1999: 69.

¹⁴⁴ Ünlütepe, 2013: 29; Ansay, 1954: 13.

¹⁴⁵ "Tarafların kanunda düzenlenmiş isimli sözleşme tiplerinden iki veya daha fazlasının içerdiği unsurları, özellikle aslı edimleri, kanunun öngörmediği bir biçimde kısmen veya tamamen bir araya getirdikleri sözleşmeye karma sözleşme adı verilir. Karma sözleşme içinde yer alan isimli sözleşmelerin unsurları bağımsızlıklarını kaybederler; bunlar yeni bir sözleşme içinde birbirleriyle tamamen karışıp, kaynaşarak bir araya gelirler ve böylece yeni bir sente ve bütün oluştururlar." Eren, 2015: 207-208.

¹⁴⁶ Bk. Ozanoğlu, 1999: 69-70.

Kanaatimizce, hukukumuzda çeşitli düzenlemelerde¹⁴⁷ hüküm altına alınmış olan taksitle satış sözleşmesini karma sözleşme olarak nitelendirmek doğru olmaz. Zira, karma sözleşmeler isimsiz sözleşmelerdendir¹⁴⁸. Bu nedenle bu görüşü hukukumuz açısından isabetli bulmuyoruz.

Taksitle ödeme sözleşmesi teorisi olarak adlandırılan görüşe göre ise “taksitle ödeme sözleşmesi, karakteristik özelliği değişebilir karşı edim karşısında kredilendirilen para borcunun periyodik olarak ödenmesi olan, kendine özgü yapısı olan sözleşmedir¹⁴⁹.” Bu görüşe göre, İsviçre Borçlar Kanunu’nun m. 226a vd. maddelerinde taksitle satış sözleşmesi değil, taksitle ödeme sözleşmesi ileri sürülmüştür. Burada taksitle ödeme sözleşmesi terimi altında, taksitle satış sözleşmelerini de kapsayan bir hukuki işlem türü olan taksitli işlem kavramı üzerinde durulmuştur¹⁵⁰.

Taksitle ödeme sözleşmesi görüşünü savunanlar, taksitle satış sözleşmesinin kanun sistematigi içerisindeki yerinin isabetli olmadığını ileri sürmüştür. Zira, günümüz uygulamalarında taksitlendirme sadece satış sözleşmeleri ile sınırlı tutulmamalıdır. Hemen hemen her sözleşmede taksit taksit ödeme imkanı sunulabilir. Bu nedenle bu hükümler bütün taksitli işlemlere uygulanmalıdır. Borçlar Kanunu’nun yürürlükte olduğu dönemde Türk doktrininde de taksitle satışa ilişkin hükümlerin bütün taksitli işlemlere uygulanması gerektiğini savunanlar olmuştur¹⁵¹.

Kanaatimizce, taksitle satış sözleşmesi satıcıya satış bedeli ödenmeden malın teslimi, alıcıya da malın tesliminden sonra bedelin kısım kısım ödenmesi borcunu yükleyen bir tip sözleşmedir¹⁵². Satış sözleşmesinde olduğu gibi taksitle satış sözleşmesi de satış konusu mal ile bedelin karşılıklı mübadelesini içerir¹⁵³.

¹⁴⁷ Bk. s.15-16.

¹⁴⁸ Eren, 2015: 207. “Türk Borçlar Kanununun özel borç ilişkileri kısmında veya özel bir kanunda düzenlenmemiş olan sözleşmelere, isimsiz sözleşmeler denir. Bunlara isimsiz sözleşmeler denmesinin sebebi, kanunda öngörülüp düzenlenmemiş olmasındandır. İsimli sözleşmelerin yapılması, Türk Borçlar Kanununda düzenlenmiş bulunan irade özerkliği, dolayısıyla sözleşme özgürlüğü ilkelerinden kaynaklanmaktadır. Bu ilkeler sayesinde taraflar kanunda düzenlenmemiş sözleşmeleri de yapabilmektedir. Zira, tip özgürlüğü gereğince taraflar, hukuk düzenine uymak şartıyla diledikleri içerikte sözleşme yapabilirler.” Eren, 2015: 207.

¹⁴⁹ Ozanoğlu, 1999: 74.

¹⁵⁰ Bk. Ozanoğlu, 1999: 71-74.

¹⁵¹ Ansay’a göre BK m.222’ nin başlığının “taksitle satım” olmasının nedeni Fransızca metinden tercüme yapılmasıdır. Zira, Fransızca metindeki “venta e temporent” kelimesinin tercümesi taksitle satımdır. Ancak, kanunun Almanca metninde geçen “Abzahlungsgeschäft” ifadesi “taksitli işlemler” anlamını taşımaktadır. Bu sebeple kanun metninde her ne kadar “taksitli işlemler” kavramı geçerse de söz konusu hükümler İsviçre’deki gibi geniş yorumlanmalı ve bütün taksitli işlemlere uygulanmalıdır. Ansay, 1954: 24-25.

¹⁵² “Bunlar kanunda düzenlenmiş borç sözleşmeleridir. Eren, 2015: 207.

¹⁵³ Ozanoğlu, 1999: 69.

1.3.2. Taksitle Satış Sözleşmesinin Benzer Sözleşmelerden Ayrılması

1.3.2.1. Ön Ödemeli Taksitle Satış Sözleşmesi

Mevzuatımızda ön ödemeli taksitle satışlara ilişkin 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'ndan önce bir düzenleme ve bunun sonucu olarak da söz konusu sözleşmenin bir tanımı mevcut değildi. Mevzuatımıza ön ödemeli taksitle satışa ilişkin ilk tanım 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ile getirilmiştir¹⁵⁴. M. 264/1' de "Ön ödemeli taksitle satış, alıcının taşınır bir malın satış bedelini önceden kısım kısım ödemeyi, satıcının da bedelin tamamen ödenmesinden sonra satılanı alıcıya devretmeyi üstlendikleri satıştır." şeklinde tanımlanmıştır. Aynı madde altında söz konusu satışın şekli şartları da düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemede

"Ön ödemeli taksitle satış sözleşmesi, yazılı şekilde yapılmadıkça geçerli olmaz.

Sözleşmede aşağıdaki hususlar belirtilir:

1. Tarafların adı ve yerleşim yeri.
2. Satışın konusu.
3. Toplam satış bedeli.
4. Taksitlerin sayısı, tutarı, vadesi ve sözleşmenin süresi.
5. Taksitleri kabule yetkili banka.
6. Alıcıya karşı üstlenilen faiz miktarı.
7. Alıcının yedi gün içinde sözleşme yapılması konusundaki irade açıklamasını geri alma hakkı.
8. Alıcının sözleşmeden cayma hakkı ve bu nedenle ödeyeceği cayma parası.
9. Sözleşmenin kurulduğu yer ve tarih."

ifadelerine yer verilmiştir.

Kanunda yapılan tanımdan yola çıkarak ön ödemeli taksitle satışın unsurları şöyle sıralayabiliriz: Tarafların anlaşması, satış bedelinin mal teslim alınmadan önce kısım kısım ödenmesi, bedel tamamen ödendikten sonra malın teslim edilmesi ve konusunun taşınır mallar olmasıdır. Unsurlara bakıldığında söz konusu sözleşmenin en karakteristik özelliğinin satış konusunun tesliminden önce bedelin kısım kısım ödenmesi olduğu açıktır¹⁵⁵.

Ön ödemeli taksitle satış sözleşmesi taksitle satışlar gibi "Kısmi ödemeli Satışlar" başlığı altında düzenlenmiştir. Taksitle satış sözleşmesinde satıcı malı, bedel tamamen ödenmeden teslim etmek zorunda olduğu için, risk alan konumundadır. Ön ödemeli taksitle satışın amacı da işte satıcı yönünden oluşan bu risk ve sakıncaları engellemektir¹⁵⁶.

¹⁵⁴ Akçaal, 2014: 61.

¹⁵⁵ Demir, 2013: 46; Ozanoğlu, 1999: 155.

¹⁵⁶ Ozanoğlu, 1999: 153.

Türk Borçlar Kanunu'na göre hem taksitle satış sözleşmesinin hem de ön ödemeli taksitle satış sözleşmesinin konusunu taşınır mallar oluşturmaktadır¹⁵⁷. Zira, taksitle satışın m. 253' teki, ön ödemeli taksitle satışın ise m. 262' deki tanımında bu durum açıkça düzenleme altına alınmıştır.

Her iki sözleşme de satış konusu taşınır malın mülkiyetini alıcıya devretmeyi hedeflemektedir. Ancak malın teslim süreci farklılık arz eder. Şöyle ki; taksitle satışta bedel tamamen ödenmeden teslim söz konusu iken; ön ödemeli taksitle satışta bedel tamamen ödendikten sonra satıcı malını teslim etmektedir. Zira, taksitle satış sözleşmesinin kredilendirme özelliği malın bedel ödenmeden teslimini gerektirir. Ozanoğlu, bu durumu "...taksitle satım sözleşmesinde 'bugün al, yarın öde' düşüncesi esas alınmışken, ön ödemeli satım sözleşmesinde 'bugün öde, yarın satın al' fikri esastır." şeklinde ifade etmiştir. Ayrıca, ön ödemeli taksitle satış hangi şekilde uygulanırsa uygulansın en temel özelliğinin bedelin malın tesliminden önce kısım kısım ödenmesi olduğunu vurgulamıştır¹⁵⁸.

Taksitlerin tamamının malın tesliminden önce ödenmesi veya yine taksitlerin tamamının malın tesliminden sonra ödenmesi durumunda iki sözleşmeyi ayırt etmek kolaydır. Ancak taksitlerin bir kısmının malın tesliminden önce diğer kısmının ise teslimden sonra ödenmesi durumunda hangi sözleşmeden bahsedilmesi gerektiğinin tespiti kolay olmaz. Bu husus doktrinde tartışılmıştır.

Bir görüşe göre, taksitle ödeme durumu sadece malın tesliminden sonra söz konusu olabilir. Bu nedenle satış konusu malın tesliminden önce yapılan ödemeler için satışa ilişkin genel hükümler, teslimden sonra ise taksitle satış sözleşmesine ilişkin hükümler uygulanmalıdır¹⁵⁹.

Diğer bir görüşe göre, taksitlerin bir kısmının malın tesliminden önce bir kısmının ise malın tesliminden sonra ödenmesi durumunda hem taksitle satıştan hem de ön ödemeli taksitle satıştan söz edilemez. Zira, bu durum her iki sözleşme tipine de uymamaktadır. Bu durum "taksitle kısmen peşin ödemeli satış" olarak adlandırılabilir¹⁶⁰.

Üçüncü görüşe göre ise, malın tesliminden önce yapılan ödemelerin toplam bedele oranına bakılarak karar verilmelidir. Eğer malın tesliminden önce satış bedelinin büyük bir

¹⁵⁷ Akçaal, 2014: 79.

¹⁵⁸ "Ön ödemeli satışların uygulamada çeşitli görünüm biçimlerine rastlamakla birlikte, literatürde gerçek anlamda bir ön ödemeli satım sözleşmesinden bahsedebilmek için, o sözleşmenin bazı zorunlu unsurları ihtiva etmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Zira İBK' da yer alan, ' taksitler halinde ön ödeme suretiyle satımda, alıcı, menkul bir mal için, satış parasını önceden kısmî ödemeler şeklinde ödemek ve satıcı eşyayı satış parasının ödenmesinden sonra alıcıya devretmekle yükümlüdür.' Şeklindeki, sadece tarafların sözleşmeden doğan asli edim yükümlüklerinin bir listesini ihtiva eden hükmün eksik olduğu ve diğer hükümlerle birlikte değerlendirilerek şu kavramsal unsurları ihtiva etmesi gerektiği belirtilmektedir;" Ozanoğlu, 1999: 154- 155.

¹⁵⁹ Bk. Ansay, 1954: 17-18.

¹⁶⁰ Özmen, 1991: 50.

kısmı ödenmiş ise ön ödemeli taksitle satış söz konusu olur. Ancak satış bedelinin büyük bir kısmı malın tesliminden sonra ödenmiş ise bu durumda taksitle satış sözleşmesinden bahsedilir. Ayrıca, teslimden sonra yapılacak ödemenin en az iki taksit şeklinde olması gerekmektedir¹⁶¹. Diğer bir deyişle, taksitle satışın kredi fonksiyonundan uzaklaştıkça ön ödemeli taksitle satışa yaklaşmaktayız. Zira, taksitle satışın ortaya çıkış mantığı ihtiyaç duyduğu malı peşin alamayan alıcıya bu imkanı sunması ve bir nevi tüketici kredisi vermesidir. Malın tesliminden önce yapılan ödemenin toplam satış bedeline oranı arttıkça taksitle satışın ortaya çıkış amacından uzaklaşılır. Ayrıca, taksitle satış sözleşmesi hükümleri ön ödemeli taksitle satışa göre zayıf durumda olan alıcıyı daha çok koruduğu için mevzuatımız imkan verdiği ölçüde taksitle satış sözleşmesi yönünde yorum yapmanın isabetli olacağı kanaatindeyiz.

Türk Borçlar Kanunu'nda söz konusu sözleşme ile taksitle satışın ortak hükümleri düzenleme altına alınmıştır. TBK m. 273' te "Taksitle satışa ilişkin hükümlerden yasal temsilcinin rızasına, sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını doğurmasına ve geri alma açıklamasına, alıcının def'ilerine, satıcının alacağına devrine, hakim tarafından sağlanan ödeme kolaylıklarına ve yetkili mahkeme ile tahkime ilişkin olanlar, ön ödemeli taksitle satışa da uygulanır.

Satılanı devir süresi bir yıldan daha uzun veya belirsiz olan taksitle satışta alıcı, satılanın devrinden önce ödemeleri yapmakla yükümlü ise, ön ödemeli taksitle satışa ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır." ifadelerine yer verilmiştir.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da taksitle satış hükümlerinin uygulanması için önemli olan bedelin kısım kısım ödenmesidir. Bedelin malın tesliminden önce ya da sonra ödenmesi yönünde bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu nedenle Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun hükümleri taksitle satış ve ön ödemeli taksitle satış birlikte kapsar niteliktedir. Yeter ki bedel kısım kısım ödenmiş olsun. Ancak süresi bir yıldan daha uzun veya belirsiz olan ön ödemeli taksitle satışlara ilişkin özel bir hüküm öngörülmüştür. TKHK m. 21' de "Tüketicinin taşınır bir malın bedelini önceden kısım kısım ödemeyi, satıcının da bedelin tamamen ödenmesinden sonra satılanı tüketiciye teslim etmeyi üstlendikleri ve ödeme süresi bir yıldan daha uzun veya belirsiz olan sözleşmeler hakkında Türk Borçlar Kanununun ön ödemeli taksitle satış hükümleri uygulanır." ifadelerine yer verilmiştir. Böylece süresi bir yıl veya daha kısa süreli olan ön ödemeli taksitle satışlara, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un diğer şartlarını da sağlıyorsa, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun hükümleri uygulanırken, bir yıldan daha uzun veya belirsiz

¹⁶¹ Bk. Ozanoğlu, 1999: 161-162; Ünlütepe, 2013: 102.

olanlara Türk Borçlar Kanunu hükümleri uygulanır. Ancak bu sadece taşınırlara ilişkin ön ödemeli taksitle satış sözleşmeleri için geçerlidir. Zira, sözleşme konusunu hizmet oluşturması durumunda Türk Borçlar Kanunu hükümleri uygulanmaz¹⁶².

1.3.2.2. Taksitli İşlemler

Taksitli işlemler, kısmi ödemeler aracılığıyla, malın veya hizmetin para karşılığında mübadelesini hedefleyen sözleşmelerin genel adıdır¹⁶³. Yani, taksitli işlemler bir sözleşme türü değil, tanımda verilen unsurları içeren sözleşmelerin tamamını kapsayan bir üst kavramdır.

Taksitle satış sözleşmesi, taksitli işlemlerin sık sık kullanılan özel bir türüdür. Taksitle satış sözleşmesine dar anlamda taksitli işlem de denilebilir¹⁶⁴.

Taksitli işlemlerde, taksitle satış sözleşmesinde olduğu gibi, tam iki tarafa borç yükleyen bir ilişki söz konusudur. Zira, bir tarafın edimini bir malın mülkiyetinin devri veya işin görülmesi, diğer tarafın edimini ise para oluşturmaktadır ve bunların karşılıklı mübadelesi söz konusudur¹⁶⁵.

Taksitli işlemlerde karakteristik özellik para borcunun taksitlendirilmesidir. Dolayısıyla, iş görme sözleşmeleri de karşı edimi oluşturan para borcu kısım kısım ödendiği takdirde taksitli işlem niteliği taşıyabilir¹⁶⁶. Örneğin bir avukatın vekalet ücreti kısım kısım ödeniyor ise bu durumda taksitli işlem denilebilir.

Mal değişimi (trampa) sözleşmesinde, taraflardan biri diğer tarafa bir ve daha fazla şeyin zilyetlik ve mülkiyetin devretme borcu altına girerken, diğer taraf da karşılık olarak başka bir şeyin zilyetlik ve mülkiyetini devretme borcu altına girmektedir (TBK m.282). Taraflardan her biri, vermeyi istediği şey açısından satıcı, kendisine verilmek istenen şey açısından alıcıdır (TBK m. 283). Her ne kadar satış sözleşmesinde olduğu gibi taraflar alıcı ve satıcı sıfatlarını taşısa da sözleşmenin konusunu her iki taraf açısından da paradan başka bir şey oluşturur. Mal değişimi sözleşmesinin taksitli işlem niteliği taşıyıp taşıyamayacağı yönünde farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bir görüşe göre, her ikisinin edimi de paradan başka bir şey olacağı için taksitli işlem olarak nitelendirilmesi imkanı yoktur. Ancak taraflardan biri devir taahhüdü altına girdiği şey yanında bir de para ödeme borcu altına girer ve bu para da kısım kısım ödenirse mal değişimi sözleşmesi taksitli işlem niteliğini taşır¹⁶⁷. Diğer bir

¹⁶² Ünlütepe, 2014: 313.

¹⁶³ Ozanoğlu, 1999: 136..

¹⁶⁴ Ozanoğlu: 1999: 137.

¹⁶⁵ Ansay, 1954: 21; Ozanoğlu, 1999: 136.

¹⁶⁶ Ozanoğlu, 1999: 137.

¹⁶⁷ Ansay, 1954: 23; Ünlütepe, 2013: 106.

görüŖe göre ise taraflardan birinin devredeceği Ŗey yanında ödeme yükümlülüğü altına girdiği paranın kısım kısım ödenmesi mal deđiŖimi sözleşmesine taksitli iŖlem sıfatı kazandırmaz. Zira, söz konusu para borcu bir yan edimdir¹⁶⁸. Kanaatimizce, para borcu mal deđiŖimi sözleşmesinde ancak karŖılıklı devir taahhüdü altına girilen Ŗeylerin arasındaki değer farkını gidermeye yarayan bir yan edimdir. Yan edim niteliğindeki bu borcun taksit taksit ödenmesi sözleşmenin niteliğini etkilememelidir.

Taksitli iŖlemleri genel olarak kapsayan bir düzenleme mevzuatımızda bulunmamaktadır. Ansay'a göre, Borçlar Kanunu'nda taksitle satıŖı düzenleyen hükümlerin baŖlıđının "Taksitle Satım" olmasının nedeni tercümenin Fransızca metinden yapılmasıdır. Zira, Almanca metinde baŖlık olarak tercih edilen kavramın Türkçe karŖılıđı "Taksitli İŖlem" dir. Bu nedenle Borçlar Kanunu'ndaki hükümler taksitle satıŖ dıŖındaki taksitli iŖlemlere de uygulanabilmelidir¹⁶⁹. Aynı Ŗekilde Türk Borçlar Kanunu'ndaki taksitle satıŖı düzenleyen hükümlerin de diğer taksitli iŖlemlere de uygulanması gerektiği yönünde görüŖ mevcuttur¹⁷⁰. Biz de Türk Borçlar Kanunu'ndaki taksitle satıŖ sözleşmesini düzenleyen hükümlerin uygun düŖtüđü ölçüde kıyasen diğer taksitli iŖlemlere uygulanabileceği görüŖündeyiz.

1.3.2.3. Finansal Kiralama(Leasing) Sözleşmesi

Finansal kiralama (Leasing) sözleşmesi, zenginliğin bir mala sahip olmak değil o malı kullanmak olduğu yönündeki düŖüncenin bir sonucudur¹⁷¹. Günümüzün en önemli finansman yöntemlerinden biridir.

İlk kez 1930'lu yıllarda Amerika BirleŖik Devletleri'nde 1929 ekonomik buhranının doğurduğu finansman ihtiyacını gidermek için kullanılmıŖtır. YaygınlaŖması ise İkinci Dünya SavaŖı sonralarında olmuŖtur. Ülkemizde ise 1980'li yıllardan sonra uygulama alanı bulmaya baŖlamıŖtır. 28.06.1985 tarihinde 3226 sayılı "Finansal Kiralama Kanunu"¹⁷² ile mevzuatımızdaki yerini almıŖtır¹⁷³. Ancak 12.11.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Ŗirketleri Kanunu¹⁷⁴ ile 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu yürürlükten kaldırılmıŖtır.

Finansal Kiralama Sözleşmesi, 6361 sayılı kanunun 18. maddesinde "Kiralayanın, kiracının talebi ve seçimi üzerine üçüncü bir kiŖiden veya bizzat kiracıdan satın aldığı veya baŖka suretle temin ettiği veya daha önce mülkiyetine geçirmiş bulunduğu bir malın

¹⁶⁸ Yavuz vd., 2007: 235.

¹⁶⁹ Ansay, 1954: 24.

¹⁷⁰ Ünlütepe, 2013: 107.

¹⁷¹ Söyler, 2007: 21.

¹⁷² 28.06.1985 Tarih ve 18795 Sayılı Resmi Gazete.

¹⁷³ Kocaağa, 1999: 25-26.

¹⁷⁴ 21.11.2012 Tarih ve 28496 Sayılı Resmi Gazete.

zilyetliğini, her türlü faydayı sağlamak üzere kira bedeli karşılığında, kiracıya bırakmasını öngören sözleşmedir.” şeklinde tanımlanmıştır. Leasing sözleşmesinin finansal kiralama dışında türleri de mevcuttur¹⁷⁵.

Finansal kiralama sözleşmesinin taksitle satış sözleşmesinden ayırt edilmesinde sağlayacak kriterlerden en göze çarpanlarından biri hiç şüphesiz finansal kiralama sözleşmesinde üçlü bir ilişkinin mevcut olmasıdır. Uygulamada taksitle satış sözleşmesinde üçüncü kişi tarafından(banka gibi) finansman sağlanması söz konusu olabilmekte ve böylece üçlü bir ilişki kurulabilmektedir. Ancak üçlü ilişki kurulması taksitle satış sözleşmesinin zorunlu unsurlarından biri değildir¹⁷⁶.

Finansal kiralama sözleşmesi ile taksitle satış sözleşmesi konu yönünden de farklılık göstermektedir. Finansal kiralama sözleşmesinin konusu 6361 sayılı Kanunun 19. maddesinde düzenlenmiştir. Bu hükme göre;

“Sözleşmeye taşınır ve taşınmaz mallar konu olabilir. Bilgisayar yazılımlarının çoğaltılmış nüshaları hariç olmak üzere patent gibi fikrî ve sınai haklar bu sözleşmeye konu olamaz.

Bütünleyici parça veya eklenti niteliklerine bakılmaksızın asli niteliğini koruyan her mal tek başına finansal kiralama sözleşmesinin konusu olabilir.”

Hükümden anlaşıldığı üzere finansal kiralamanın konusunu taşınır ve taşınmaz mallar oluşturmaktadır. Oysa taksitle satış sözleşmesinin konusunu Türk Borçlar Kanunu’na göre taşınır mallar, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a göre taşınır malların yanı sıra bazı taşınmazlar ve hizmet oluşturur.

Finansal kiralama sözleşmesinde, sözleşmenin sonunda kural olarak malın mülkiyeti kiralayanda kalmaya devam edecektir. Zira, bu sözleşmenin asıl amacı, taksitle satış

¹⁷⁵ “Satış ve Geri Kiralama: Genellikle nakit sıkışıklığının söz konusu olduğu dönemlerde başvuru alan satış ve geri kiralama yönteminde herhangi bir varlığın sahibi, söz konusu varlığı bir finans kurumuna satmakta ve satın alan kurumdaki o malı kiralamaktadır.

Bu yolla mülkiyet sahibi olan yatırımcı, kiracı konumuna geçerek hem varlığın hem varlığın kullanım hakkını elde etmekte, hem de nakde sahip olmaktadır. Böylece yatırımcı, ilk olarak çalışma sermayesi ve diğer kullanımlar için nakdi garantiler, ikinci olarak fonların harcanması veya borçlanma zorunluluğundan kaçınmaya imkan sağlamış olur.

Görüldüğü gibi uygulamada varlığı satan taraf “kiracı”, satın alan ise “kiraya veren” durumuna düşmektedir. Faaliyet Kiralaması: İşletme kiralaması olarak da algılanmaktadır. Kısa süreli bir kiralama türü olup, kiralamaya konu olan mal 6 ay gibi kısa bir süre için kiralanır. Sürenin bitiminden sonra, sözleşme her an iptal edilebilir. Bu tür kiralamaya daha çok bilgisayar, otomobil, fotokopi makinesi, televizyon gibi dayanaklı tüketim mallarının tedarikinde başvurulmaktadır.

Faaliyet kiralamasında varlığın bakım yükümlülüğü genellikle kiralayana aittir. Uygulamada bakım masraflarının ya leasing ödemeleri içinde yer aldığı ya da ayrı bir sözleşme ile düzenlendiği gözlenmektedir. Kiracının sorumluluğu sadece anlaşma boyunca taahhüt ettiği kirayı ödemekle sınırlı olan bu tür sözleşmelerde, eskime ve aşınmayla geri alınma tarihinde ortaya çıkabilecek muhtemel fiyat değişikliklerinin riski kiraya verenin üzerinde kalmaktadır. Öte yandan, kiralanana makine ve teçhizat kira kontratının süresi boyunca tamamen itfa edilmemektedir. Sonuçta kiraya verenin kârının tamamını söz konusu sürede kiralardan elde etmemekte; bir kısmını da o varlığı yeniden kiraya vermek suretiyle veya satarak temin etmektedir” Söyler: 2007: 24-25.

¹⁷⁶ Ünlütepe, 2013: 92.

sözleşmesinden farklı olarak, malın mülkiyetinin devri değildir.¹⁷⁷. Ancak taraflar sözleşmeye, sözleşme sonunda kiracının malın mülkiyetini satın alma hakkının olduğu yönünde bir hüküm koyabilirler(m. 23). Ayrıca, m. 23/2’ de “Finansal kiralama konusu tescile tabi taşınır mala ilişkin kiracı adına satın alma hakkının doğumundan itibaren otuz günlük süre içinde bu hakkın kiracı tarafından kullanılmaması ve bu Kanunun 32 nci maddesi uyarınca malın kiralayana iade edilmemesi durumunda, taraflar arasında yapılan sözleşmede bu hususta karara varılmış olması ve kiracıya konu hakkında tebligat yapılmış veya adresinde bulunmadığından tebligatın yapılamamış olması kaydıyla kiralayan tek taraflı olarak kiralananı kiracıya devir ile ilgili her türlü işlemi yapabilir. Bu kapsamda mülkiyeti devir işlemi ile ilgili kiralayan tarafından yapılan tek taraflı talepler ilgili sicil tarafından yerine getirilir.” ifadelerine yer verilmiştir.

Kira konusu malın mülkiyeti kiralayanda kalmaya devam etmekle birlikte kiracının seçimi ve talebi üzerine üçüncü kişiden sağlanan malın ayıplı olmasından kiralayan sorumlu değildir. Malın bizzat kiralayan tarafından sağlanması halinde de aynı durum söz konusu olur (m. 24/6). Taksitle satış sözleşmesinde ise malın ayıplı olması durumunda satıcı ayıptan sorumluluk hükümleri çerçevesinde sorumludur. Ayrıca, finansal kiralama konusu malın bakımı, masrafı, vergi ve mükellefiyeti kiracıya aittir¹⁷⁸. Bakım ve onarım masrafının kiralayan ait olacağı yönünde sözleşmeye hüküm konabilir (m. 24/3). Kira konusu malın sigorta primleri de kiracı tarafından ödenir. Sigorta etmek zorunlu olmakla birlikte kim tarafından sigorta ettirileceği sözleşmede belirtilir (m. 24/4). Kiracı malın sözleşme süreci boyunca hasar ve ziyandan da sorumludur. Ancak bu sorumluluk sigortanın karşılamadığı kısım ile sınırlandırılmıştır (m. 24/5).

Taksitle satış sözleşmesinde olduğu gibi finansal kiralama sözleşmesinin de yazılı şekilde yapılma zorunluluğu vardır. Finansal kiralamanın şekline ilişkin detaylar 6361 sayılı Kanunun 22. maddesinde düzenlenmiştir. Bu hükme göre;

- “(1) Sözleşme, yazılı şekilde yapılır. Taşınmaz mallara ilişkin sözleşmeler taşınmazın bulunduğu tapu kütüğünün şerhler hanesine, kendilerine mahsus özel sicili bulunan taşınır mallara dair sözleşmeler bu malların kayıtlı oldukları sicile tescil ve şerh olunur ve kiralayan tarafından ayrıca Birliğe bildirilir.
- (2) Özel bir sicile kayıtlı olmayan taşınır mallara ilişkin sözleşmeler Birlik tarafından tutulacak özel sicile tescil edilir.
- (3) Birlik tarafından tutulacak özel sicil herkese açıktır. Hiç kimse sicildeki bir kaydı bilmediğini ileri süremez.
- (4) Sözleşmelerin Birlik tarafından tutulacak özel sicile tesciline ilişkin usul ve esaslar Kurulun uygun görüşü alınmak suretiyle Birlik tarafından belirlenir.

¹⁷⁷ Kocağa, 1999: 109.

¹⁷⁸ Köteli, 1983: 64. Ayrıca bkz. 6361 sayılı Kanun m.24.

(5) Tescil veya şerhten sonra, üçüncü kişilerin finansal kiralama konusu mal üzerindeki aynı hak iktisapları kiralayana karşı ileri sürülemez.

(6) 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 940 ncı maddesi uygulamasında kiracı, geminin maliki gibi değerlendirilir.

(7) 14/10/1983 tarihli ve 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanununun 49 uncu maddesi uygulamasında kiracı, hava aracının maliki gibi değerlendirilir.”

Türk Borçlar Kanunu’ndaki taksitle satışa ilişkin hükümler finansal kiralama sözleşmesine uygulanmayacaktır¹⁷⁹. Zira, 6361 sayılı kanunun 34. maddesine göre;

“(1) Sözleşme hakkında 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 764, 765, 766 ncı maddeleri ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun İkinci Kısım Birinci Bölüm Dördüncü Ayrımında yer alan “Kısmi Ödemeli Satışlar” a ilişkin hükümleri ile İkinci Kısım Dördüncü Bölüm İkinci Ayrımında yer alan “Konut ve Çatılı İşyeri Kiraları”na ilişkin hükümleri uygulanmaz.”

Kira konusu malın mülkiyetinin kiracıya devrinin öngörülmesi durumunda taksitle satışa ilişkin hükümlerin finansal kiralamaya da uygulanması yerinde olur. Zira, finansal kiralamada kira süresi sonunda malın kiracıya devredilmesi öngörülmüş ise taksitle satış ile aynı ekonomik amaç güdülmüş olur. Kaldı ki eğer bu tarz durumlarda taksitle satış hükümleri uygulanmazsa taksitle satışı düzenleyen emredici hükümlerin dolanılması için açık kapı bırakılmış olur.

1.3.2.4. Tüketici Kredisi Sözleşmesi

Tüketici kredisi ilk olarak bir mal kredisi sistemi olan taksitle satış sözleşmeleri ile ortaya çıkmıştır. Zaman içerisinde mal kredisi veren konumunda olan satıcının finansman sıkıntısı yaşaması üzerine bu ikili sistem ihtiyaçları karşılayamaz hale gelmiştir. Bunun üzerine para kredisi sistemi olarak günümüzdeki şeklini almıştır¹⁸⁰.

Taksitle satış sözleşmesi en klasik tüketici kredisidir. Taksitle satışıdaki satıcı olan taraf satıcı sıfatının yanı sıra kredi veren sıfatını da taşımaktadır. Zira, alıcı ihtiyacı olan malı peşin olarak temin edecek ekonomik güce sahip değilken, satıcı malı en başta verip satış parasını daha sonra taksit taksit olarak alıcıya kredi imkanı sunmuş olmaktadır¹⁸¹.

Tüketici kredisi sözleşmesi, 6502 sayılı TKHK m. 22’ de tanımlanmıştır. Bu hükme göre;

“Tüketici kredisi sözleşmesi, kredi verenin tüketiciye faiz veya benzeri bir menfaat karşılığında ödemenin ertelenmesi, ödünç veya benzeri finansman şekilleri aracılığıyla kredi

¹⁷⁹ Tandoğan, 2008: 308-309; Serozan, 2006:179.

¹⁸⁰ Ozanoğlu, 1999:167-168.

¹⁸¹ Ozanoğlu, 1999: 83; Akipek, 1999: 161.

verdiği veya kredi vermeyi taahhüt ettiği sözleşmeyi ifade eder¹⁸².” Bu sözleşme hakkında ayrıntılı düzenleme Tüketici Kredisi Sözleşmesi Yönetmeliği¹⁸³ tarafından yapılmıştır.

Tüketici kredisi konusuna göre mal ve para kredisi şeklinde ikiye ayrılabilir. Mal kredisi şeklindeki tüketici sözleşmelerine örnek olarak; taksitle satış sözleşmesi, kira-satış, leasing, müşteri kredi kartları, uluslararası kredi kartları verilebilir. Kişisel tüketici kredileri, mevcut hesaptan fazla para çekmek suretiyle verilen krediler, çek kartları ise para kredilerindedir¹⁸⁴.

Tüketici kredisi sözleşmesinin taraflarını, kredi alan(tüketici) ve kredi veren (banka veya başka bir kredi kurumu ya da tüketiciye kredi vermeyi iş edinmiş gerçek kişiler) oluşturmaktadır. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da tüketici “Ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişi”(3/k) şeklinde tanımlanırken, kredi veren “Mevzuatı gereği tüketicilere kredi vermeye yetkili olan gerçek veya tüzel kişi” şeklinde tanımlanmıştır¹⁸⁵.

Tüketici kredilerini bir mal veya hizmet edinmek amacıyla kredi verenden nakit olarak temin edilen kredilerle sınırlamak doğru değildir. Kredi verenin tüketiciye faiz veya benzeri menfaat karşılığında ödemenin ertelenmesi, ödünç veya benzeri finansman şekilleri ile kredi verdiği veya kredi vermeyi taahhüt ettiği bütün sözleşmeler tüketici kredisi kapsamındadır¹⁸⁶. 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’ da ise tüketici kredisi, mal ve hizmet edinmek için kredi verenden nakit olarak alınan kredi ile sınırlanmaktaydı¹⁸⁷.

Tüketici kredi sözleşmeleri sıkı şekil şartlarına tabidir. Sözleşmenin yazılı yapılması geçerlilik şartı olarak kabul edilmiş ve sonradan sözleşmenin geçersizliğinin tüketicinin

¹⁸² “Bu tanımdan ortaya çıkabilecek unsurlar şunlardır:

- 1) Tüketici kredisi sözleşmesinin tarafları tüketici ve kredi verendir.
- 2) Tüketici kredisinin konusunu nakit ödemenin ertelenmesi, ödünç vb. yöntemlerle tüketicinin bir miktar parayı kullanması oluşturmaktadır.
- 3) Tüketicinin krediyi almakta amacının bir önemi yoktur, bir mal veya hizmet edinmek için olabileceği gibi mevcut bir borcunu kapatmak için ya da herhangi bir ihtiyaç için olabilir.
- 4) Tüketici kredisinin tipik özelliği, kredi verenin bu krediyi faiz veya başka bir menfaat için kullandırmış olmasıdır.” Aslan, 2016: 162.

¹⁸³ 22.05.2015 Tarih ve 29363 Sayılı Resmi Gazete.

¹⁸⁴ Ozanoğlu, 1999: 169.

¹⁸⁵ “TKHK’nin 3. Maddede yapmış olduğu açık tanımlama karşısında, teorik olarak tüzel kişilerin de tüketici kredilerine taraf olabilecekleri kabul edilebilir. Ancak bu konunun tek tek tüzel kişiler, özellikle amaçlarına göre tüzel kişiler ayrımı yapmak suretiyle incelenmesi gerekmektedir. Örneğin bir derneğin yönetim kurulu üyelerinin toplantısında kullanmak üzere satın alacağı toplantı odası takımı için, bir banka ile kredi sözleşmesi yapması düşünülebilir. Ancak bunların istisnai durumlar olduğu ve genel olarak tüketici kredilerinin gerçek kişiler açısından söz konusu olması gerektiğini kabul ediyoruz. Tüketici tanımına uymayan kişilerle yapılan tüketici kredisi sözleşmeleri, Kanun’un 22. Maddesi anlamında tüketici kredisi sözleşmesi olmayacağı ve Kanun’un 2. Maddesi anlamında tüketici işlemi sayılmayacağı için, TKHK’ ye tabi olmayacak, genel hükümlere göre çözümlenecektir.” Aslan, 2016: 162-163.

¹⁸⁶ TKHK m.22’ nin gerekçesinden.

¹⁸⁷ Yener, 2015: 410.

aleyhine ileri sürülemeyeceği düzenlenmiştir (m. 22/3). Yazılı şekil şartının içeriği m. 4’ de açıklanmıştır¹⁸⁸. Bu hükme göre;

“Bu Kanunda yazılı olarak düzenlenmesi öngörülen sözleşmeler ile bilgilendirmeler en az on iki punto büyüklüğünde, anlaşılabilir bir dilde, açık, sade ve okunabilir bir şekilde düzenlenir ve bunların bir nüshası kâğıt üzerinde veya kalıcı veri saklayıcısı ile tüketiciye verilir. Sözleşmede bulunması gereken şartlardan bir veya birkaçının bulunmaması durumunda, eksiklik sözleşmenin geçerliliğini etkilemez. Bu eksiklik sözleşmeyi düzenleyen tarafından derhâl giderilir.”

Ayrıca, sözleşme Tüketici Kredisi Sözleşmesi Yönetmeliği m. 11’ de belirtilen unsurları içermelidir.

TKHK m. 22/2’ de kredi kartlarının belli şartlar altında tüketici kredisi olarak nitelendirilebileceği belirtilmiştir¹⁸⁹. Söz konusu hükme göre;

“Kredi kartı sözleşmeleri, faiz veya benzeri bir menfaat karşılığında, ödemenin üç aydan daha uzun süre ertelenmesi veya benzer şekilde taksitle ödeme imkânı sağlanması hâlinde tüketici kredisi sözleşmesi olarak değerlendirilir. Ancak bu durumda uygulanacak faiz oranı kredi kartı sözleşmesi uyarınca belirlenen orandan fazla olamaz.”

Bazı durumlarda kredi kartlarına taksitle satış sözleşmesi hükümleri uygulanabilmektedir. Şöyle ki satıcı ile banka arasında yapılan sözleşme gereğince, sözleşme tarafı olan bankanın kredi kartının alışverişte kullanılması durumunda, taksit ertelemesi ya da özel indirim imkanı benzeri avantajların sunulması söz konusu ise banka-tüketici-satıcının işlemleri arasında ekonomik işbirliği oluşur. Bu durumda, tüketici (kart hamili) ile banka arasındaki ilişkiye taksitle satış sözleşmesi hükümleri uygulanacaktır. Ancak ekonomik işbirliği mevcut değilse taksitle satış hükümleri uygulanmamaktadır¹⁹⁰.

1.3.2.5. Art Arda Teslimli Satış Sözleşmesi

Art arda teslimli satış sözleşmesi Türk Borçlar Kanunu’ nda düzenleme alanı bulunmayan sözleşmelerdendir. Bu tür sözleşmelerde, kural olarak, satış bedeli peşin olarak

¹⁸⁸ “Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun’un uygulama alanının genişletilmiş olmasının en önemli sonucu şekil şartlarına ilişkin düzenlemelerin kapsama dahil tüm işlemlere uygulanmasıdır.” Yener, 2015: 411.

¹⁸⁹ Birinin varlığı ve geçerliliği diğerlerine bağlı üç farklı hukuki ilişkiden oluşan kredi kartı sisteminde, kredi kartını çıkaran kuruluş, hem kart hamili ile hem de üye işyeri ile sözleşme ilişkisi içindedir. Kredi kartını çıkaran kuruluş ile üye işyeri arasındaki kredi kartı üye işyeri sözleşmesiyle, üye işyeri, kredi kartını kendi işyerinde nakit talep etmeden ödeme aracı olarak kabul etmeyi, kartı çıkaran kuruluş ise kredi kartı sahibinin yaptığı harcamaları üye işyerine ödemeyi taahhüt etmektedir. Kredi kartı sözleşmesi ise kredi kartını çıkaran kuruluş ile kredi kartı sahibi arasındaki sözleşme ilişkisidir. Kredi kartı sahibi ile üye işyeri arasında ise mal veya hizmet sağlamaya yönelik münferit ilişkiler kurulmaktadır. Üye işyeri sözleşmesi akdeden her işyeri, kredi kartını kendi işyerinde nakit talep etmeden ödeme aracı olarak kabul etmekte olduğuna göre, kredi kartı, kart sahibinin istediği tüm üye işyerlerinde, tıpkı nakit kullanır gibi işlem yapmasını temin etmektedir. O halde kredi kartı sahibinin tüketici olduğu ve kredi kartını üye işyeri ile yaptığı tüketici işlemlerinde kullandığı hallerde, kredi kartı ile yapılan bu harcamanın kanunda sayılmış olan belirli şartlar altında tüketici kredisi sayılması isabetlidir.” Akkayan Yıldırım, 2016: 274.

¹⁹⁰ Ergüne, 2013: 535; Ünlütepe, 2014: 325-326.

ödenirken satış konusu mal daha sonra ve zaman olarak ayrılmış kısmi edimler şeklinde teslim edilmektedir¹⁹¹. Söz konusu sözleşme her ne kadar Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenmemiş olsa da 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda art arda teslimli satışa ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir. TTK m. 23/1-a hükmüne göre:

“Sözleşmenin niteliğine, tarafların amacına ve malın cinsine göre satış sözleşmesinin kısım kısım yerine getirilmesi mümkün ise veya bu şartların bulunmamasına rağmen alıcı, çekince ileri sürmeksizin kısmi edimi kabul etmiş ise; sözleşmenin bir kısmının yerine getirilmemesi durumunda alıcı haklarını sadece teslim edilmemiş kısım hakkında kullanabilir. Ancak o kısmın teslim edilmemesi dolayısıyla sözleşmeden beklenen yararın elde edilmesi veya izlenen amaca ulaşılması imkanı ortadan kalkıyor veya zayıflıyorsa ya da durumdan ve şartlardan, sözleşmenin kalan kısmının tam ve gereği gibi yerine getirilemeyeceği anlaşılıyorsa alıcı sözleşmeyi feshedebilir.”

Yabancılık unsuru içeren art arda teslimli satış sözleşmeleri hakkında Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması¹⁹² (CISG) uygulanmaktadır. Bu antlaşmanın 73. maddesinde

- “(1) Malların art arda teslim edilmesinin öngörüldüğü bir sözleşmede, taraflardan birinin münferit teslimatlardan birine dair yükümlülüklerini ifa etmemesinin bu teslimata dair sözleşmenin esaslı şekilde ihlâlini teşkil etmesi halinde, karşı taraf, bu teslimata ilişkin olarak sözleşmenin ortadan kalktığını beyan edebilir.
- (2) Taraflardan birinin münferit teslimatlardan herhangi birine dair yükümlülüklerinden birini ifa etmemesi, karşı taraf açısından, gelecek teslimatlara ilişkin olarak sözleşmenin esaslı şekilde ihlâl edileceğine dair ciddi bir gerekçe teşkil ettiği takdirde, karşı taraf, makul bir süre içerisinde sözleşmenin ileriye dönük olarak ortadan kalktığını beyan edebilir.
- (3) Münferit bir teslimata ilişkin olarak sözleşmenin ortadan kalktığını beyan eden alıcı, aynı zamanda, gerçekleşmiş teslimatlara ve gelecekteki teslimatlara ilişkin olarak da sözleşmenin ortadan kalktığını beyan edebilir, yeterki teslimatlar arasındaki bağlantı nedeniyle bunlar artık sözleşmenin kurulması sırasında taraflarca öngörülen amaç doğrultusunda kullanılamayacak olsun.”

ifadelerine yer verilmiştir.

Art arda teslimli satış sözleşmesinde satıcı açısından birden fazla edanın söz konusu olması eda sayısı kadar sözleşmenin varlığını gerektirmez. Zira, tek bir icap ve kabulün sonucu olan tek bir sözleşme söz konusudur¹⁹³.

Söz konusu sözleşmelerde her ne kadar satış konusu kısım kısım ve art arda teslim edilmekte ise de satış bedeli için aynı zorunluluk yoktur. Satış bedeli başta peşin olarak ödenebileceği gibi satış konusunun her kısmının tesliminde, o kısma tekabül eden bedelin

¹⁹¹ Ozanoğlu, 1999: 162; Ansay, 1954: 18.

¹⁹² 07.04.2010 Tarih ve 27545 Sayılı Resmi Gazete.

¹⁹³ Kuntalp, 1968: 22.

verilmesi şeklinde de ödenebilir. Yani, sözleşmenin niteliği üzerinde bedelin peşin ya da kısım kısım ödenmesinin bir etkisi olmamaktadır¹⁹⁴.

Bir zorunluluğun sonucu olarak satış konusu mal kısım kısım ve art arda teslim edilmiş ise art arda teslimli satış sözleşmesinden bahsedilemez. Örneğin tarafların kararlaştırdığı 1000 tonluk kömür bir seferde teslim edilemez. Bu durumda kamyonlarla 10' ar tonluk teslimatlar yapılması söz konusu sözleşmeye art arda teslimli satış sözleşmesi niteliği kazandırmaz¹⁹⁵.

Taksitle satış sözleşmesinin karakteristik özelliği, alıcının satış bedelini iki veya daha fazla taksit halinde kısım kısım ödemesidir. Art arda teslimli satışların karakteristik özelliği ise satıcının satış konusu malı kısım kısım ve art arda teslim etmesidir. Dolayısıyla, alıcının satış bedelini taksitler halinde ifa etmesi nedeniyle taksitli satış sözleşmesi art arda teslimli satışın karşısında yer almaktadır¹⁹⁶. Burada satıcının edimi belirli aralıklarla, düzenli ya da düzensiz olarak tekrarlanmakta olduğu için dönemli edim söz konusudur¹⁹⁷.

---

¹⁹⁴ Kuntalp, 1968: 16.

¹⁹⁵ Kuntalp, 1968: 15.

¹⁹⁶ Ozanoğlu, 1999: 163.

¹⁹⁷ Kuntalp, 1968: 20; Eren, 2015: 108.

İKİNCİ BÖLÜM

TAKSİTLE SATIŞ SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI, ŞEKLİ, SÜRESİ VE TAKSİTLE SATIŞ SÖZLEŞMESİNDE ALICIYI KORUMAYA YÖNELİK TEDBİRLER

2.1. Sözleşmenin Tarafları

2.1.1. Genel Olarak

Taksitle satış sözleşmesi temelinde bir satış sözleşmesi olması nedeniyle, genellikle, taraflarını alıcı ve satıcı oluşturmaktadır. Ancak bazı durumlarda satış bedeli üçüncü kişiler tarafından finanse edilebilmektedir. Bu durumlarda ise sözleşmenin taraflarını alıcı, satıcı ve finans kurumu oluşturur¹⁹⁸.

Taksitle satış sözleşmesinin kişi bakımından uygulama alanı konusunda sözleşmenin taraflarına değinildiği için, tekrara düşmemek açısından, bu başlık altında kısaca açıklama yapılacaktır.

2.1.2. Alıcı Kavramı

Taksitle satış sözleşmesinde alıcı, satılanı devraldıktan sonra satış bedelini kısım kısım ödeme borcu altına giren gerçek ya da tüzel kişidir¹⁹⁹.

Türk Borçlar Kanunu açısından alıcının tüketici sıfatı taşıması zorunlu değildir. Diğer bir ifadeyle, alıcının ticari veya mesleki amaçla hareket etmesi de mümkündür²⁰⁰. Ancak bu durumlarda Türk Borçlar Kanunu'nun taksitle satış sözleşmesine ilişkin bütün hükümleri uygulama alanı bulmaz. Zira, TBK m. 263/4 hükmü gereğince, "Alıcının tacir sıfatıyla hareket ettiği veya malın bir ticari işletmenin ihtiyaca için ya da mesleki amaçlarla satın alınması durumunda, taksitle satışa ilişkin hükümlerden sadece 259'uncu fıkranın ikinci fıkrası, 260'ıncı maddenin birinci fıkrası ve 261'inci madde hükümleri uygulanır." Bu düzenleme ile tacir sıfatı taşıyan alıcılar bakımından Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun' un uygulanamayacağı göz önünde bulundurularak, söz konusu alıcılara taksitle satış sözleşmesi hükümlerinden sınırlı da olsa yararlanma imkanı tanınmıştır²⁰¹.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'daki taksitle satış sözleşmesi hükümleri sadece tüketici niteliğindeki alıcılar için uygulama alanı bulur. Bu kanuna göre tüketici, ticari ve mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek ve tüzel kişidir (m. 3/1-k).

¹⁹⁸ Ozanoğlu, 1999: 218.

¹⁹⁹ Demir, 2013: 59; Ünlütepe, 2013: 113.

²⁰⁰ Yavuz, 2012: 426; Ansay, 1954: 35-36; Ünlütepe, 2013: 113-114.

²⁰¹ TBK m. 263'ün gerekçesinden.

4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un tüketici tanımında “mal veya hizmet”, “edinen, kullanan, yararlanan” ifadeleri de kullanılmaktaydı²⁰². 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da bu ifadeler kullanılmayarak “hareket eden” kavramının kullanılmasının nedeni, alıcının sözleşme yapılmadan önce ve yapıldıktan sonra da korunmaya ihtiyacı olduğu yönündeki düşüncesidir. Zira “hareket etme” kavramı; “bir mal veya hizmeti edinme, kullanma veya yararlanmanın yanında tüketicinin sözleşme yapmasından önce ve sonra haklı olarak bekleyeceği çeşitli uygulama ve hizmetleri alma gibi unsurları bünyesinde barındırmaktadır²⁰³”. Dolayısıyla, mevcut kanun eski tanımın kapsamını daraltmayarak sözleşme öncesi ve sonrası karşılaşılan haksızlıkların da önüne geçmeyi amaçlamıştır²⁰⁴.

Tüketici kavramı açısından bu sıfatı taşıyan kişinin alacağı malı başkasına satma amacı taşımaması önem arz etmektedir. Diğer bir ifadeyle, tüketici malı ticari ve mesleki bir amaç olmaksızın almalıdır. Tüketicinin ticari ve mesleki olmayan bir amaçla hareket edip etmediği 6102 sayılı TTK m. 19 hükmü dikkate alınarak tespit edilir²⁰⁵.

Taksitle satış sözleşmesinin kişi bakımından uygulama alanı açıklanırken TTK m.19 ve Yargıtay kararları çerçevesinde tüketici kavramı ve dahi tüketicinin karma amaçla hareket etmemesi gerektiği hususları açıklanmış olduğundan bu konularda atıf yapmakla yetiniyoruz²⁰⁶.

2.1.3. Satıcı Kavramı

Türk Borçlar Kanunu satıcı için özel bir nitelik aramamıştır. Bu kanun bakımından satıcı, ticari veya mesleki bir faaliyet kapsamında hareket edip etmediği önem taşımaksızın sözleşme konusu malın mülkiyetini devir borcu altına giren kişidir. Hizmet sunan kişi Türk Borçlar Kanunu çerçevesinde satıcı olarak nitelendirilemez. Bu kişiler sözleşmenin türüne göre vekil, yüklenici gibi isimler alır.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunu'nda satıcı ise kamu tüzel kişileri de dahil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla tüketiciye mal sunan ya da mal sunanın adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişidir (m. 3/1-i). Tanımdan anlaşıldığı üzere satıcı özel hukuk gerçek ve tüzel kişisi olabileceği gibi bir kamu kurum ya da

²⁰² m. 3/e – Tüketici: Bir mal veya hizmeti, ticari veya mesleki olmayan amaçlarla edinen, kullanan ya da yararlanan gerçek ya da tüzel kişiler.

²⁰³ Açıkgöz, 2015: 815.

²⁰⁴ Açıkgöz, 2015: 815; Aslan, 2016: 4.

²⁰⁵ Açıkgöz, 2015: 814-815.

²⁰⁶ Bk. s.25-26.

kuruluşu da olabilir. Örneğin elektrik, akaryakıt, şeker vs. malların satışını yapan kamu iktisadi teşebbüsleri Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamındaki satıcılardandır²⁰⁷.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun çerçevesinde satıcı sıfatının kazanılması sözleşme yapılan kişi ile alakalıdır. Zira, tüketici niteliği taşımayan bir alıcıya satış yapan kişi Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun çerçevesinde satıcı değildir. Ancak bu kişi genel hükümler kapsamında satıcı olarak değerlendirilebilir²⁰⁸.

TKHK m. 17' ye göre satıcının yanı sıra sağlayıcı da taksitle satış sözleşmesinin tarafı olabilir. Sağlayıcı, kamu tüzel kişileri de dahil olmak üzere ticari ve mesleki amaçlarla tüketiciye hizmet sunan ya da sunan adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişidir.

2.2. Sözleşmenin Şekli

2.2.1. Genel Olarak

Hukuki işlemleri meydana getiren irade beyanları kendilerini anlaşılabilir hale getiren vasıtalar aracılığıyla açıklanır. Bu vasıtalar “şekil” olarak adlandırılır²⁰⁹. Yani, “Bir iradenin açıklanmasında, beyan olarak dışa vurulmasında faydalanılan araç veya biçim şekil olarak ifade edilir²¹⁰.”

Türk özel hukukunun temel prensiplerinden biri sözleşme özgürlüğüdür. Anayasa'nın 48. maddesinde herkesin dilediği alanda sözleşme özgürlüğüne sahip olduğu açıkça belirtilmiştir. Sözleşme özgürlüğü, sözleşmenin tarafını, konusunu, değiştirilmesini, sona erdirilmesini belirleme imkanının yanı sıra sözleşmenin şeklini de serbestçe belirleme imkanı sunar. Ancak Türk Borçlar Kanunu'nun 27. maddesinde emredici hükümler, ahlak, kamu düzeni, kişilik hakları, konusunun imkansız olmaması şartları ile sözleşme özgürlüğü sınırlandırılmıştır²¹¹.

Türk Borçlar Kanunu'nun 12. maddesine göre ;

“Sözleşmelerin geçerliliği, kanunda aksi öngörülmedikçe, hiçbir şekle bağlı değildir.

Kanunda sözleşmeler için öngörülen şekil, kural olarak geçerlilik şeklidir. Öngörülen şekle uyulmaksızın kurulan sözleşmeler hüküm doğurmaz.”

Bu hüküm ile kanunda aksi öngörülmediği sürece şekil serbestisi ilkesi kabul edilmiştir. Dolayısıyla, taraflar kanunda aksi yönde hüküm bulunmadıkça sözleşmeyi sözlü, yazılı ya da resmi şekilde yapabilir.

²⁰⁷ Çelik, 2002: 86-87.

²⁰⁸ Çelik, 2002: 87.

²⁰⁹ Tuğ, 1994: 3.

²¹⁰ Nomer, 2000: 595.

²¹¹ Ünlütepe, 2013: 114.

Şekil serbestisi ilkesine istisna teşkil eden hükümler getirilmesinin çeşitli nedenleri bulunmaktadır. En önemli nedenlerinden biri, söz konusu işlemle girilen rizikonun daha kolay farkına varılmasını sağlama amacıdır. Örneğin taksitle satış sözleşmesinde alıcı ekonomik durumu gereği bir anda ulaşamayacağı bir ürüne sahip olurken, aynı zamanda, yüklü bir borcun altına girmektedir. Kanun koyucu yazılılık şartını geçerlilik şartı olarak kabul ederek üstendiği borç konusunda alıcıyı düşünmeye sevk etmeyi ve alıcının farkındalığını arttırmayı hedeflemiştir. Ayrıca, ispat kolaylığı sağlamak, işlemin içeriğine kesinlik kazandırmak, sözleşmelerde aleniyet ve güveni sağlamak, sözleşmenin yorumunu kolaylaştırmak gibi nedenler de bulunmaktadır²¹².

Kanunda öngörülen şekil şartları geçerlilik ya da ispat şartı olabilir²¹³. TBK m. 12/2' de belirtildiği üzere bizim hukukumuzda asıl olan kanunda öngörülen şeklin geçerlilik şekli olmasıdır²¹⁴. Örneğin TMK m. 764' de belirttiği üzere mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin resmi şekilde yapılması bir geçerlilik şartıdır. Kural şeklin geçerlilik şartı olması olmakla birlikte çeşitli kanunlarda istisna teşkil eden düzenlemelerde bulunmaktadır. Örneğin TMK m. 155' de yetkili evlendirme memuru önünde yapılmak şartıyla diğer şekil kurallarına uyulmamasının evlenme akdinin geçersizliğine neden olmayacağı belirtilmiştir.

Bir sözleşme kanunda şekle bağlanmamış olsa da taraflar belirli bir şekilde yapılmasını kararlaştırabilirler. TBK m. 17 gereğince taraflarca kararlaştırılan şekle uygun olarak yapılmayan sözleşme tarafları bağlamaz. Diğer bir deyişle, tarafların kararlaştırdıkları şekil geçerlilik şekli olarak kabul edilir²¹⁵.

Kanunlarımızdaki geçerlilik şartına ilişkin düzenlemeler emredici niteliktedir. Dolayısıyla, tarafların bu hükümlerin aksini kararlaştırmaları mümkün değildir²¹⁶. Örneğin TBK m. 288'de bağışlama sözü vermenin geçerliliği yazılı şekilde yapılmasına bağlanmıştır. Taraflar bu hükmün aksi yönde bir şekil kararlaştıramazlar.

Kanunun belirli bir şekil şartı öngördüğü sözleşmelerde değişiklik yapılması da aynı şekle tabidir. Ancak tamamlayıcı nitelikteki yan hükümler için aynı durum geçerli değildir (TBK m. 13).

²¹² Ozanoğlu, 1999: 190; Nomer, 2000: 596; Eren, 2015: 265-266.

²¹³ Eren, 2015: 268.

²¹⁴ Altaş, 1998: 70.

²¹⁵ Altaş, 1998: 71; Eren, 2015: 269.

²¹⁶ Tuğ, 1994: 10.

2.2.2. Taksitle Satış Sözleşmesinin Şekli

2.2.2.1. Türk Borçlar Kanunu Bakımından Taksitle Satış Sözleşmesinin Şekli

2.2.2.1.1. Genel Olarak

Borçlar Kanunu'nda taksitle satış sözleşmesinin şekline ilişkin herhangi bir hüküm öngörülüş değildi²¹⁷. Türk Borçlar Kanunu'na göre ise taksitle satış sözleşmesi yazılı şekilde yapılmadıkça geçerli olmaz (TBK m. 253). Yani, Türk Borçlar Kanunu'nda, 818 sayılı Borçlar Kanunu'ndan farklı olarak, taksitle satış sözleşmesinin şekline ilişkin düzenleme getirilmiş ve yazılı şekil geçerlilik şartı olarak kabul edilmiştir.

Taksitle satış sözleşmesinin yapılması yanı sıra değiştirilmesi de aynı hükümlere tabidir. Ancak sadece objektif ve sübjektif esaslı noktalar açısından geçerlidir. Bunun dışında alıcının sorumluluğunu azaltan ya da kaldıran değişiklikler TBK m. 253'te belirtilen şekle tabi değildir²¹⁸.

TBK m. 253/2'nin gerekçesinde satıcının ticari faaliyeti kapsamında yapıp yapmamasına bakılmaksızın, bütün taksitle satış sözleşmelerinin geçerliliği yazılı şekle bağlandığı belirtilmiştir. Ancak TBK m. 263/4 hükmünde ise, alıcının tacir sıfatıyla hareket ettiği veya malın bir ticari işletmenin ihtiyacı için ya da mesleki amaçlarla satın alınması durumunda uygulanacak hükümler arasında m. 253/2 sayılmamıştır. Bu nedenle satıcının ticari faaliyeti kapsamında yaptığı taksitle satış sözleşmeleri için yazılı şeklin geçerlilik şartı olmadığı kanaatindeyiz²¹⁹.

Yazılı şekilde yapılması öngörülen sözleşmeler borç altına giren taraflarca imzalanmalıdır (TBK m. 14/1). Taksitle satış sözleşmesi tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerdendir. Dolayısıyla, hem alıcı hem satıcı borç altına girmektedir. Bu yüzden her iki tarafın da sözleşme metnini imzalaması gerekir²²⁰. TBK m. 15'te imza hakkında açıklamalar yer verilmiştir. Bu hükme göre;

“İmzanın, borç altına girenin el yazısıyla atılması zorunludur. Güvenli elektronik imza da, el yazısıyla atılmış imzanın bütün hukuki sonuçlarını doğurur.

İmzanın el yazısı dışında bir araçla atılması, ancak örf ve âdetçe kabul edilen durumlarda ve özellikle çok sayıda çıkarılan kıymetli evrakın imzalanmasında yeterli sayılır.

Görme engellilerin talepleri halinde imzalarında şahit aranır. Aksi takdirde görme engellilerin imzalarını el yazısı ile atmaları yeterlidir.”

²¹⁷ Yavuz, 2012: 392; Gümüş, 2013: 159.

²¹⁸ Yavuz, 2012: 388.

²¹⁹ Aksi yönde bk. Demir, 2013: 72.

²²⁰ Gümüş, 2013; 159.

Hükümde belirttiği üzere, imzanın el yazısıyla atılması zorunludur. El yazısıyla atılması zorunluluğu farklı şekillerde yorumlanmıştır. Birinci görüşe göre, eli olmayan kimse ayaklarıyla ya da ağızıyla imza atabiliyorsa da bunu geçerli saymamak gerekir. Diğer görüşe göre ise, kişinin herhangi bir organı ile bizzat imzalaması yeterlidir. İmzanın elle, ayakla ya da ağızla atılması imzanın geçerliliği hususunda önem arz etmez. Yani birinci görüş imzanın el yazısı ile atılma zorunluluğunu dar yorumlarken ikinci görüş geniş yorumlamaktadır²²¹.

Hükümün ikinci fıkrasında imzanın el yazısı ile atılmasına istisna getirilmiştir. İmzanın bir araçla atılmasını imkanı sunan bu hüküm sadece örf ve adetçe kabul edilen durumlara münhasırdır. Bu durumların neler olduğu hakimnin takdirine bırakılmıştır. Ancak hükümde çok sayıda kıymetli evrakın imzalanması gerekmekte ise bir araç ile atılan imzanın yeterli olduğu özellikle belirtilmiştir. Bununla birlikte TTK m. 756/2’ de el ile atılan imza yerine, mekanik herhangi bir araç veya elle yapılan veya onaylanmış bir işaret veya resmi bir şahadetname kullanılmayacağı açıkça belirtilmiştir. Bu hüküm bono (TTK m. 778) ve çek (TTK m. 818) için de geçerlidir. Bu nedenle poliçe, bono ve çekte el ile imza atılması zorunludur²²².

El yazısı ile atılmış imzanın bütün hukuki sonuçlarını güvenlik elektronik imza da doğurur. Bununla birlikte 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu²²³, nun 5/2. maddesinde “Kanunları resmi şekle veya özel bir merasime tabi tuttuğu hukuki işlemler ile teminat sözleşmeleri güvenli elektronik imza ile gerçekleştirilemez.” hükmüne yer verilmiştir. Dolayısıyla, TBK m. 15/1 ile 5070 sayılı Kanun m. 5/2 çelişmektedir. Bu çelişkinin giderilmesi için 5070 sayılı kanuna yollama yapılmasını öneren görüşü isabetli buluyoruz²²⁴.

Ayrıca, vurgulamak gerekir ki hükümde elektronik imzadan değil güvenli elektronik imzadan bahsedilmektedir. Zira, “Kanun, e-imza ve güvenli e-imza kavramlarına farklı anlam ve hukuki nitelikler yüklemektedir. Aynı şekilde, AB E-imza Yönergesi²²⁵ de e-imza ile geliştirilmiş (advanced) e-imza arasında bir ayrım yapmaktadır. Kanun ile AB E-imza Yönergesi’ndeki bu terminolojik farklılığa rağmen, güvenli e-imza ve geliştirilmiş e-imza kavramları esas itibarıyla aynı hukuki özelliklere sahip kavramları ifade etmektedir.

Kanun uyarınca güvenli e-imza ya da AB E-imza Yönergesi uyarınca geliştirilmiş e-imza olarak nitelendirilmesi için bir e-imzanın;

— Münhasıran imza sahibine bağlı olması;

— Sadece imza sahibinin tasarrufunda bulunan güvenli e-imza oluşturma aracı ile oluşturulması;

²²¹ Tuğ, 1994: 57.

²²² Tuğ, 1994: 58.

²²³ 23.01.2004 Tarih ve 25355 Sayılı Resmi Gazete.

²²⁴ Badur, 2011: 131.

²²⁵ 19.01.2000 Tarih ve L 013 Sayılı AB Resmi Gazetesi.

- Nitelikli e-sertifika dayanak imza sahibinin kimliğinin tespitini sağlaması ve
- İmzalanmış elektronik veride sonradan herhangi bir değişiklik yapıp yapılmadığının tespitini sağlaması gerekmektedir²²⁶”.

TBK m. 15/3’ de görme engellilerin nasıl imza atacakları onların iradelerine bırakılmıştır. Zira, talepleri halinde imzalarında şahit bulundurulabileceği gibi şahit talep etmeksizin el yazısı ile imza atabilirler. Ancak bu okuma yazma bilen görme engelliler için geçerli bir hükümdür. Okuma yazma bilmeyen görme engelliler imza atamayanlar kategorisine dahildir ve onlar hakkında TBK m. 16/1 hükmü uygulanır²²⁷.

İmza atamayanlar hakkında TBK m. 16/1’de özel bir düzenleme getirilmiştir. İmza atamayanları kendi içinde iki gruba ayırabiliriz: Okuma yazma bilmeyenler ve fiziksel engeli nedeniyle imza atamayanlar²²⁸. Bu iki grup hükümde belirtildiği üzere el ile imza atmak yerine usulüne göre onaylanmış olması koşuluyla, parmak izi, el ile yapılmış bir işaret ya da mühür kullanabilirler.

Türk Borçlar Kanunu taksitle satış sözleşmesinin yazılı şekilde yapılmasını zorunlu kılmanın yanı sıra sözleşmeye yazılacak unsurları da tek tek saymıştır. TBK m. 253/3’e göre:

“Malın satıcının ticari faaliyeti kapsamında satılması hâlinde, sözleşmede aşağıdaki hususlar belirtilir:

1. Tarafların adı ve yerleşim yeri.
2. Satışın konusu.
3. Satılanın peşin satış bedeli.
4. Taksitle ödeme sebebiyle belirtilecek ilave bedel.
5. Toplam satış bedeli.
6. Alıcının nakden veya aynen üstlendiği diğer bütün edimler.
7. Peşinat ve taksitlerin tutarı ile vadesi ve ikiden az olmamak üzere taksit sayısı.
8. Alıcının yedi gün içinde sözleşme yapılması konusundaki irade açıklamasını geri alma hakkı.
9. Öngörülüşse, mülkiyetin saklı tutulmasına veya satış bedeli alacağının devrine ilişkin anlaşma kayıtları.

²²⁶ Öztürk ve Ergün, 2004: 150, 151.

²²⁷ Taşpınar Ayvaz, 2012: 332.

²²⁸ “Burada imza atmaya muktedir olmamanın hangi nedenlere dayandığı açık değildir. Bu açıdan örneğin fiziksel engeli nedeniyle imza atamayanın yanında okuma yazma bilmeyen kişilerin de buraya dahil edilip edilmeyeceği metnin lafzından anlaşılmalıdır.

Maddede “muktedir” olamamaktan söz edildiğine göre, öncelikle objektif ve fiziksel nedenlerle imza atamamak, imzayı atacak organdan yoksun olmak buraya dahildir. Bu anlamda kişinin elinin, parmaklarının, kolunun veya imza atmayı sağlayacak bir organının bulunmaması örnek olarak verilebilir,

Burada değerlendirilmesi gereken ikinci grup, okuma yazma bilmeyenlerin durumudur. Doktrinde tereddütsüz biçimde okuma yazma bilmeyenlerin BK m. 15 (TBK m. 16) kapsamında olduğu kabul edilmektedir. Gerçekten de maddede açıkça sayılmamış olmasına rağmen, okuma yazma bilmeyenlerin buraya dahil edilmesi gerektiğinden kuşku duyulmamalıdır. Çünkü, imza, bir kişinin kendi aleyhine bir taahhüdü üstlendiğini yazılı olarak kayıt altına almasıdır. Bir kişinin söz konusu yazılı metni, üstlendiği yükümlülüğü anlayabilmesi, yazılı metni okuyabilmesine bağlıdır. Yoksa herhangi bir sembol, karalama, işaret veya yalnızca ismini yazabilecek kadar bilgi sahibi olması yeterli değildir. Bu bakımdan okuma yazma bilmeyenlerin el yazısı ile imza atabilmeleri mümkün olmamalıdır.” Taşpınar Ayvaz, 2012: 332-333.

10. Temerrüt veya vadenin ertelenmesi durumunda, yasal faiz oranının yüzde otuz fazlasını geçmemek üzere ödenecek faiz.

11. Sözleşmenin kurulduğu yer ve tarih.”

TBK m. 253 hükmü İsviçre Borçlar Kanununun, 23.03.2001 tarihli Tüketici Kredilerine İlişkin Federal Kanundan önceki düzenlemesi ile hukukumuzdaki 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanundaki düzenleme göz önünde tutularak yapılmış olan bir düzenlemedir²²⁹.

Mülkiyetin saklı tutulmasına ilişkin bir kaydın bulunması durumunda bunun sözleşmede belirtilmesi gerekmektedir. Mülkiyeti saklı tutma kaydı, ancak resmi şekilde yapılacak sözleşmenin devralanın yerleşim yeri noterliğinde özel siciline kaydedilmesiyle geçerli olur (TMK m. 764). Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin noter tarafından düzenlenmesi gerekmektedir. 743 sayılı Medeni Kanun'dan farklı olarak tarafların kendi aralarında hazırladıkları mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin noterce onaylanmasıyla Türk Medeni Kanunu'ndaki şekil şartı sağlanmış olmaz²³⁰.

Hakim mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin şekle uygun yapıp yapılmadığını kendiliğinden araştırmalıdır²³¹.

²²⁹ M. 253' ün gerekçesinden.

²³⁰ Demir, 2010: 38-39.

²³¹ “Davalı alacaklı vekili, 3. kişi ile borçlunun işbirliği içerisinde olup, muvazaalı şekilde alacaklıdan mal kaçırmaya kastıyla hareket ettiklerini, davalı borçlunun hacze konu aracı teminat olarak göstermesi sebebiyle, müvekkilinin resmi kayıtlara itibar ederek borçlu ile ticari ilişki içerisine girdiğini, davacının araç satış bedelini tam olarak aldığı savunarak davanın reddine karar verilmesini talep etmiştir.

Mahkemece, dava konusu menkulü, mülkiyeti muhafaza kaydıyla davalı alacaklının borçlusu İsmail'e satan davacı ile alıcı İsmail arasındaki mülkiyeti muhafaza sözleşmesinin, alıcının ikametgahı noterliğindeki özel siciline işlendiğine dair bir iddia bulunmadığı, bu durumda mülkiyetin, satışın sicile işlenmesi ve teslim yoluyla alıcıya geçmiş sayılacağı, o yüzden de davacının mülkiyete dayanan bir istihkak davası açamayacağı, ayrıca davacının dayandığı takibin 01/08/2013 tarihinde başlatılıp, teslimin 09/12/2013 tarihinde yapıldığı, haczin ise çok önce 09/04/2013 tarihinde yapıldığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

Hüküm, davacı 3. kişi vekili tarafından temyiz edilmiştir.

Dava, üçüncü kişinin İİK'nun 96. vd. maddeleri uyarınca açtığı istihkak davası niteliğindedir.

Başkasına devredilen bir malın mülkiyetinin saklı tutulması kaydı, ancak resmî şekilde yapılacak sözleşmenin devralanın yerleşim yeri noterliğinde özel siciline kaydedilmesiyle geçerli olur (TMK. md. 764/1). Mahkeme, yargılama sırasında satıcı davacı tarafından sunulan mülkiyeti muhafaza kaydıyla satış sözleşmesinin, alıcının yerleşim yeri noterliğindeki özel sicile tescil edilip edilmediğini kendiliğinden araştırmakla yükümlüdür. Somut olayda bu yükümlülük yerine getirilmemiştir. Bu açıklamalara göre, davaya konu ...plaka numaralı aracın mülkiyeti muhafaza kaydıyla satışına ilişkin, Bursa 13. Noterliği'nin 18.02.2013 tarihli ve 2013/6356 yevmiye numaralı Düzenleme Şeklinde Mülkiyetin Saklı Tutulması Kaydıyla Satış Sözleşmesinin, alıcı ...'in, sözleşme tarihi itibarıyla belirlenecek olan yerleşim yeri noterliğindeki özel sicile tescil edilip edilmediğinin, Mahkemece kendiliğinden araştırılarak, tüm deliller birlikte değerlendirilip gerçekleştirilecek sonuç uyarınca karar verilmesi gerekirken, eksik araştırmayla yazılı olduğu şekilde karar verilmesi doğru görülmemiş, hükmün bu nedenle bozulması gerekmektedir.”

SONUÇ: Yukarıda açıklanan nedenlerle davacı 3.kişi vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile hükmün, İİK'nun 366 ve HUMK'nun 428. maddeleri uyarınca BOZULMASINA, taraflarca İİK'nun 366/3. maddesi gereğince Yargıtay Daire ilamının tebliğinden itibaren ilama karşı 10 gün içinde karar düzeltme isteğinde bulunulabileceğine ve 25,20 TL peşin harcın istek halinde temyiz edene iadesine 31.03.2016 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.” Yargıtay8.HD, T.31.03.2016, E.2014/12981, K.2016/5897. <https://www.kararara.com/forum/viewtopic.php?f=47&t=286936>, (erişim tarihi: 10.12.2017).

Taksitle satış sözleşmesine bağlı olarak mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi yapılması durumunda, taksitle satış sözleşmesinin mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin yapıldığı şekilde yapılması gerekmemektedir. Yani taksitle satış sözleşmesinin de noter tarafından düzenlenmesine gerek yoktur. Türk Borçlar Kanunu'nda belirtilen şartlara uygun olarak yapılması yeterlidir. Zira, taksitle satış sözleşmesi ile mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi birbirlerinin karşı edimi niteliğinde olmadığı gibi unsuru da değildir. Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi yapılmadan da taksitle satış sözleşmesi yapılabilir²³².

Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin şekle aykırılık nedeniyle geçersiz olması durumunda taksitle satış sözleşmesinin akıbetinin ne olacağının tespiti önemlidir. Bir görüşe göre, mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin herhangi bir nedenle geçersiz olması bağlı olduğu sözleşmeyi de geçersiz kılar²³³. Diğer bir görüşe göre ise mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin geçersizliğinin bağlı olduğu taksitle satış sözleşmesine herhangi bir etkisi yoktur²³⁴. Kanaatimizce, ikinci görüş isabetlidir. Zira, sözleşmenin içerdiği hükümlerden bir kısmının geçersiz olması, diğerlerinin geçerliliğini etkilemez (TBK m. 27/2). Kaldı ki mülkiyeti saklı tutma taksitle satış sözleşmesinin esaslı unsurlarından da değildir. Ancak mülkiyeti saklı tutma kaydı olmaksızın sözleşmenin yapılmayacağı açıkça anlaşılırsa, sözleşmenin tamamı kesin olarak hükümsüz kabul edilebilir (TBK m. 27/2). Burada taraf iradeleri yorumlanarak karar verilmelidir.

Uygulamada satıcının önceden maktu bir taksitle satış sözleşmesi hazırlayarak her alıcıya karşı aynı sözleşmeye öne sürdüğü görülmektedir. Önceden, tek taraflı olarak hazırlanan bu sözleşme hükümleri genel işlem koşulu niteliğindedir. Genel işlem koşulları, bir sözleşme yapılırken düzenleyenin, ileride çok sayıdaki benzer sözleşmede kullanmak amacıyla, önceden, tek başına hazırlayarak karşı tarafa sunduğu sözleşme hükümleridir. Bu

²³² Ünlütepe, 2013: 118.

²³³ "Fikrimce taşınırlarla ilgili tasarruf işlemleri hukukî sebepten soyut hukukî işlemlerdir. İşte mülkiyeti saklı tutma anlaşması gereğince yapılan teslim tasarruf işlemi, taraftar olduğum soyutluk ilkesine önemli bir istisna teşkil eder. Şöyle ki mülkiyeti saklı tutma anlaşması gereğince yapılan aynı sözleşmede temel ilişkinin satım sözleşmesinin sübjektif causa'sı (causacredenti) bu aynı sözleşmenin, tasarruf işleminin konusu olmuş, şart alacak sebebinin, dolayısıyla hukukî sebep anlaşmasının geçerli varlığına bağlanmıştır. Böyle olunca satım sözleşmesi herhangi bir sebeple geçersiz olursa alıcı teslim aynı sözleşmesi ile ne beklenen mülkiyet hakkını ve tam mülkiyet hakkını kazanabilir. Satım sözleşmesinin değil de bu sözleşmeye eklenen mülkiyeti saklı tutma anlaşmasının- meselâ şekle aykırılık sebebiyle geçersiz olması durumunda da hukukî sonuç böyledir. Çünkü geçersiz bir mülkiyeti saklı tutma anlaşması temel ilişkinin (satım sözleşmesinin) geçersizliğine yol açacak (BK m.20/2) ve bu geçersizlik hukukî sebebe bağlılığın bir sonucu olarak tasarruf işlemine bulaşacaktır. Öte yandan şarta bağlı aynı sözleşmeyi şartsız bir aynı sözleşme olarak ayakta tutmak ve böylelikle alıcıyı tam mülkiyet hakkını kazanmış saymak da imkansızdır. Çünkü Konversiyon' un şartları gerçekleşmiş değildir; ne geçersiz hukukî işlemin altında yatan başka bir hukukî işlem söz konusudur ve tarafların böyle bir hukukî işleme yöneltmiş iradeleri farzedilebilir." Serozan, 1968: 182- 183.

²³⁴ Ozanoğlu, 1999: 193.

koşulların, sözleşme metninde veya ekinde yer alması, kapsamı, yazı türü ve şekli, nitelendirmede önem taşımaz (TBK m. 20/1).

Genel işlem koşullarının geçerlilik şartlarını düzenleyen TBK m. 20-25 arasındaki hükümler emredici niteliktedir. Karşı tarafın menfaatine aykırı genel işlem koşullarının sözleşmenin kapsamına girmesi, sözleşmenin yapılması sırasında düzenleyenin karşı tarafa, bu koşulların varlığı hakkında açıkça bilgi verip, bunların içeriğini öğrenme imkanı sağlamasına ve karşı tarafın da bu koşulları kabul etmesine bağlıdır. Ayrıca, sözleşmenin niteliğine, işin özelliğine yabancı olan genel işlem koşulu koyulamaz. Aksi halde, genel işlem koşulları yazılmamış sayılır (TBK m. 21). Sözleşmenin yazılmamış sayılan genel işlem koşulları dışındaki hükümleri geçerliliğini korur. Yani, düzenleyen, yazılmamış sayılan koşullar olmasaydı diğer hükümlerle sözleşmeyi yapmayacak olduğunu ileri süremez (TBK m. 22).

Düzenleyene tek yanlı olarak karşı taraf aleyhine genel işlem koşulları içeren sözleşmenin bir hükmünü değiştirme ya da yeni düzenleme getirme yetkisi veren kayıtlar yazılmamış sayılır (TBK m. 24). Bu tarz hükümlerin ayrı bir sözleşmede bulunması da sonucu değiştirmez. Dürüstlük kurallarına aykırı olarak, karşı tarafın aleyhine veya onun durumunu ağırlaştırıcı nitelikte genel işlem koşulları da konulamaz (TBK m. 25) Ayrıca, genel işlem koşulları açık ve anlaşılır olmalıdır. Aksi takdirde, düzenleyenin aleyhine karşı tarafın lehine yorumlanır (TBK m. 23).

2.2.2.1.2. Yasal Temsilcinin Rızası

Türk Borçlar Kanunu ayırt etme gücüne sahip küçük ve kısıtlılar bakımından taksitle satış sözleşmesinin şekil şartlarını daha da ağırlaştırmıştır. Zira, taksitle satış sözleşmesi alıcı açısından oldukça riskli bir sözleşmedir. 818 sayılı Borçlar Kanunu'nda bu yönde bir hükme yer verilmiş değildi²³⁵.

TBK m. 254' e göre;

“Ayırt etme gücüne sahip bir küçük veya kısıtlı tarafından yapılmış olan taksitle satış sözleşmesinin geçerliliği, yasal temsilcinin yazılı rızasına bağlıdır. Bu durumda rızanın, en geç sözleşmenin kurulduğu anda verilmiş olması gerekir.”

Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlıların yasal temsilcisinin rızası olmadan kendini borç altına sokan işlem yapamayacağı zaten TMK m. 16' da belirtilmiştir. Ancak TBK farklı bir düzen öngörmüştür²³⁶.

²³⁵ Yavuz, 2012: 393-394.

²³⁶ Ünlütepe, 2014: 332.

İlk farklılık rızanın gösterilmesi gerektiği zamana ilişkindir. Zira, TBK m. 254'e göre rıza en geç sözleşmenin kurulduğu anda verilmiş olmalıdır. Yasal temsilcinin icazeti sözleşmeyi geçerli hale getirmez. Eğer yasal temsilci sonradan öğrenmesine rağmen taksitle satış sözleşmesinin yapılmasına olumlu yaklaşmakta ise tarafların yeni bir taksitle satış sözleşmesi yapmaları gerekir. Yeni taksitle satış sözleşmesi için yasal temsilcinin yeni bir yazılı rıza göstermesi gerekir. Yasal temsilcinin önceki sözleşmeye göstermiş olduğu icazet yeni sözleşme açısından herhangi bir anlam ifade etmez²³⁷. Bu hüküm ile yasal temsilcinin sözleşmenin yapılma aşamasına bizzat katılması amaçlanmış ve sözleşme yapıldıktan sonra yasal temsilciye yapılacak muhtemel baskı etkisiz hale getirilmeye çalışılmıştır²³⁸.

İkinci farklılık rızanın şekline ilişkindir. Şöyle ki TMK m. 16' da yer alan genel hükümde rızanın nasıl verilmesi gerektiği yönünde bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Dolayısıyla rızanın sözlü ya da yazılı verilmesinin rızanın geçerliliği üzerinde bir etkisi yoktur. Ancak taksitle satış sözleşmesinde durum böyle değildir. Zira, TBK m. 254 gereğince, yasal temsilcisinin yazılı olarak rıza göstermesi gerekir. Diğer bir deyişle, yasal temsilcinin örtülü olarak rıza göstermesi ile ayırt etme gücüne sahip küçük ya da kısıtlının yaptığı taksitle satış sözleşmesi geçerli olarak kurulmuş olmaz²³⁹.

Yasal temsilcinin yazılı rızasının taksitle satış sözleşmesinde yer alması şart değildir. Uygulamada, çoğunlukla yasal temsilcinin rızası ayrı bir metinde yer alır. Ancak bu durumda, taksitle satış sözleşmesinin tarafları, satış konusu olan mal ve ödenecek toplam satış bedeli bu belgede gösterilmelidir²⁴⁰.

Kanun koyucu ayırt etme gücüne sahip küçük ve kısıtlıların taksitle satış sözleşmesi yapmalarını sıkı şekil şartlarına bağlayarak bu kişilerin taksitle mal almalarını olabildiğine sınırlamayı hedeflemiştir. Zira, alıcılar ilerideki mali durumlarına güvenerek ciddi borçlar altına girmektedirler. Yani, taksitle satış sözleşmesi alıcı açısından büyük risk içermektedir. Alıcının ekonomik durumu ileride bozulabilir ya da alıcı hedeflediği ekonomik duruma erişemeyebilir. Bu tür tehlikeler ayırt etme gücüne sahip küçük ve kısıtlılar için daha fazladır. Bu yüzden onların özel korumaya ihtiyaçları vardır²⁴¹. TBK m. 254' de bu kişiler için ihtiyaç duyulan özel korumanın bir sonucudur.

İsviçre Borçlar Kanunu'nu alıcının evli olması durumunda diğer eşin de rızasını aramıştır. Buna göre, alıcının evli olması durumunda, eşler ortak bir hayat sürdükleri ve borç

²³⁷ İnceoğlu, 1998: 23; Ünlütepe, 2014: 332.

²³⁸ Yavuz, 2012: 393; Zevkliler ve Gökyayla, 2014: 90.

²³⁹ Ünlütepe, 2014: 332

²⁴⁰ İnceoğlu, 1998: 22.

²⁴¹ İnceoğlu, 1998: 23.

1000 frangı aştığı takdirde, taksitle satış sözleşmesinin geçerliliği, diğer eşin en geç sözleşmenin yapılması sırasında yazılı bir izin vermiş olması şartına bağlıdır (İBK m. 226/1).

Taksitle satış sözleşmesi yapan eşi düşünmeye sevk etmek ve ailenin menfaatlerini korumak böyle bir hükme yer verilmesinin nedenlerindedir. Bu hüküm aracılığıyla aşırı borçlanmalardan kaynaklanan geçimsizlikler mümkün olduğu ölçüde engellenmeye çalışılmıştır²⁴². Türk Borçlar Kanunu'nda eşin rızasını arayan hükme yer verilmemiştir.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun' da yasal temsilcinin iradesine ilişkin herhangi bir hükme yer verilmemiştir. TKHK m. 83 gereği Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da hüküm bulunmayan durumlarda genel hükümler uygulandığı için TBK m. 254 hükmü Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamındaki taksitle satış sözleşmeleri hakkında da uygulanır²⁴³.

2.2.2.2. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Bakımından Taksitle Satış Sözleşmesinin Şekli

6502 sayılı TKHK m. 17/3, 4077 sayılı TKHK' nin m. 6/A-2 düzenlemesinde olduğu gibi, taksitle satış sözleşmesinin yazılı şekilde yapılmasını zorunlu kılmıştır. Bu hükümde "Taksitle satış sözleşmesi yazılı olarak kurulmadıkça geçerli olmaz. Geçerli bir sözleşme yapmamış olan satıcı veya sağlayıcı, sonradan sözleşmenin geçersizliğini tüketicinin aleyhine olacak şekilde ileri süremez." ifadelerine yer verilmiştir.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun' da yazılı olarak düzenlenmesi öngörülen sözleşmeler ile bilgilendirmeler en az on iki punto büyüklüğünde, anlaşılabilir bir dilde, açık, sade ve okunabilir bir şekilde düzenlenir. Satıcı bunların bir nüshasını tüketiciye vermekle yükümlüdür. Kağıt üzerinde verilmesi zorunlu değildir. Zira, kalıcı veri saklayıcısıyla da verilebilir (TKHK m. 4). Ayrıca, Taksitle Satış Sözleşmesi Hakkında Yönetmelik' in 5. maddesine göre, tüketicinin daha sonraki tarihlerde talep etmesi halinde ücret talep edilmeksizin bir defaya mahsus olmak üzere sözleşmenin bir örneği tüketiciye verilir.

Satıcının sözleşmenin bir nüshasını tüketiciye verme yükümlülüğüne aykırı davranması sözleşmeyi geçersiz kılmaz. Burada kanundan kaynaklanan bir verme borcu söz konusudur. Tüketici dava yoluyla borcun ifasını talep edebilir. Sözleşmenin bir nüshasının tüketiciye verilmesi yerinde bir düzenleme olmuştur. Zira, sözleşmenin yazılı şekil şartına

²⁴² Akınal, 1972: 94; Ozanoğlu, 1999: 212.

²⁴³ Ünlütepe, 2014: 331.

bağlanması ve metinde bazı unsurların bulunmasının zorunlu kılınması, sözleşmenin bir nüshasının tüketicide bulunması durumunda anlam ifade eder²⁴⁴.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun' dan farklı olarak, taksitle satış sözleşmesinin yazılı şeklinin zorunlu içeriği düzenlenmemiştir. Sözleşmenin yazılı şeklinin zorunlu içeriğini belirleme yetkisi yönetmelik ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'na bırakılmıştır (TKHK m. 21/2).

Taksitle Satış Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik' in 6. maddesine göre taksitle satış sözleşmesinin içermesi zorunlu olan bilgiler şunlardır:

- a) Tüketicinin adı, soyadı ve iletişim bilgileri.
  - b) Satıcı, sağlayıcı veya kiralayanın isim, unvan, açık adres, telefon ve varsa diğer iletişim bilgileri.
  - c) Sözleşmenin düzenlendiği tarih.
  - ç) Malın veya hizmetin teslim veya ifa tarihi.
  - d) Sözleşmeye konu mal veya hizmet.
  - e) Malın veya hizmetin tüm vergiler dahil Türk Lirası olarak peşin fiyatı.
  - f) Malın veya hizmetin tüm vergiler dahil Türk Lirası olarak taksitle satış fiyatı.
  - g) Tüketicinin cayma hakkının olduğu ve bu hakkın hangi sürede ve nasıl kullanılacağı.
  - ğ) Ödeme planı.
  - h) Tüketicinin erken ödemede bulunma hakkı ile satıcı veya sağlayıcı tarafından faiz veya komisyon alınmışsa, ödenen miktara göre faiz ve komisyon indirimi talep etme hakkı olduğuna ilişkin bilgi.
  - ı) Faiz miktarı, faizin hesaplandığı yıllık oran ve sözleşmede belirlenen faiz oranının yüzde otuz fazlasını geçmemek üzere gecikme faiz oranı.
  - i) Tüketicinin temerrüde düşmesinin hukuki sonuçları.
  - j) Tüketicilerin uyuşmazlık konusundaki başvurularını tüketici mahkemesine veya tüketici hakem heyetine yapabileceklerine dair bilgi.
- (2) Kira süresi sonunda bir malın mülkiyetini edinme zorunluluğunun bulunduğu finansal kiralama sözleşmelerinde, bu maddenin birinci fıkrasına ek olarak aşağıdaki bilgilerin de sözleşmede yer alması zorunludur:
- a) Malın tüketicinin zilyetliğine geçmesini sağlayacak koşullar,
  - b) Sözleşme süresi sonunda mal tüketicinin mal varlığına hemen intikal etmeyecekse intikali sağlayacak koşullar,
  - c) Sözleşmede öngörülmüşse satış bedeli alacağının devrine ilişkin anlaşma kayıtları,
  - ç) Tüketici ile bir sigorta sözleşmesi kurulması öngörülmüşse, malın kimin tarafından sigorta ettirileceği ile sigorta sözleşmesine ilişkin bilgiler.”

²⁴⁴ İnceoğlu, 1998: 18.

2.2.3. Şekle Aykırılığın Hüküm ve Sonuçları

Yukarıda açıklandığı üzere gerek TBK m. 253/2 gerek ise TKHK m. 17/3 taksitle satış sözleşmesinin yazılı şekilde yapılmasını zorunlu kılmıştır. Taksitle satışın şeklini düzenleyen bu hükümlere aykırı uygulamalarla karşılaşılması muhakkaktır. Bu nedenle bu tarz aykırılıkların sonuçlarının tespiti önem teşkil etmektedir²⁴⁵.

TBK m. 12/2' de "Kanunda sözleşmeler için öngörülen şekil, kural olarak geçerlilik şeklidir. Öngörülen şekle uyulmaksızın kurulan sözleşmeler hüküm doğurmaz." ifadelerine yer verilmiştir. Bu hükmün paralelinde TBK m. 253/2 yazılı şekilde yapılmayan taksitle satış sözleşmelerinin geçersiz olacağı belirtilmiştir.

Kanunda şekle aykırılığın sonucunun "geçersizlik" olduğu belirtilmiş olsa da ne tür bir geçersizlik olduğu ve bunun sonucu yoruma açık konulardır. Bu konularda doktrinde çeşitli görüşler ileri sürülmüştür.

Hukukumuzda yazarların çoğunluğu ile Yargıtay ve İsviçre Federal Mahkemesi şekle aykırılığın yaptırımının kesin hükümsüzlük (butlan) olduğu düşüncesindedir²⁴⁶. Bu görüşe göre, daha sözleşmenin doğumunda bir sakatlık vardır. Bu sakatlığın nedenleri çeşitlidir. Şekle aykırılık da bu nedenlerden bir tanesidir²⁴⁷.

Kesin hükümsüzlük görüşüne göre, şekle aykırılığın söz konusu olduğu bir hukuki işlem en baştan beri hüküm ifade etmez²⁴⁸. Taraflara herhangi bir borç yüklemeyeceği gibi hak da sağlamaz. Hukuki işlem en baştan beri hükümsüz olduğu için ifa edilmiş edimler sebepten yoksundur. Bu nedenle sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanarak ifa edilmiş olan edimlerin iadesi talep edilebilir²⁴⁹. Eğer taraflar edimlerini ifa etmeden, şekle aykırılığa neden olan taraf sonradan bu durumu gerekçe göstererek sözleşmenin geçersizliğini ileri sürmüş ise karşı tarafın sözleşmeye güvenerek yapmış olduğu masrafları karşılamakla yükümlüdür. Zira, bu durumda bir culpa in contrahendo sorumluluğu oluşur. Burada sözleşmeye güvenerek masraf yapan tarafın ifa talebi değil, şartları gerçekleştiği takdirde, tazminat talebi söz konusu olmaktadır²⁵⁰.

²⁴⁵ Ünlütepe, 2013: 122-123.

²⁴⁶ Nomer, 2000: 599, dn. 13' de belirtilen yazarlar.

²⁴⁷ Tuğ, 1994: 132.

²⁴⁸ Nomer, 2000: 599. "Kesin hükümsüzlük görüşünü savunan yazarlar ve özellikle Federal Mahkeme, zamanla yumuşayarak iki halde şekle aykırılık nedeniyle sakat sözleşmenin geçerli olabileceğini ileri sürmüştür. İlk olarak, taraflar şekle aykırılık nedeniyle sakat sözleşmeden kaynaklı edimlerini her türlü yanılığdan uzak bir şekilde yerine getirmişlerse bunların iadesini istemek dürüstlük kuralına aykırı düşer. Dürüstlük kuralı aykırı düşen bu tür durumlarda şekle aykırılık ileri sürülemez. İkinci olarak, şekle aykırılığa karşı tarafı aldatarak ya da kasten neden olan taraf, daha sonra şekle aykırılık nedeniyle kesin hükümsüzlüğü ileri süremez. Zira, bu durumda şekle aykırılığı ileri sürmek hakkın kötüye kullanılması niteliğindedir." Eren, 2015: 290-291.

²⁴⁹ Nomer, 2000: 599; Eren, 2015: 290.

²⁵⁰ Demircioğlu, 2009: 203.

Taraflardan herhangi biri kesin hükümsüzlüğü her zaman ileri sürebilir. Hakim de re'sen dikkate alabilir. Mirasçılar gibi menfaati bulunan diğer kişiler de kesin hükümsüzlüğü her zaman ileriye sürebilirler. Ayrıca, tarafların edimlerini ifa etmiş olmaları ya da sonradan rıza göstererek sözleşmeyi ayakta tutmak istemeleri şekle aykırı hukuki işlemi geçerli hale getirmez²⁵¹.

İkinci görüşe göre²⁵², şekle aykırı yapılan bir sözleşme geçersiz değil, henüz meydana gelmemiştir. Diğer bir deyişle, şekle aykırı sözleşmeler yok hükmündedir. Zira, şekil sözleşmenin geçerlilik şartı değil kuruluş(varlık) şartıdır²⁵³.

Bir sözleşmenin yokluğunu herkes her zaman ileri sürebilir. Dava yoluyla ileri sürülmesi şart değildir. Eğer dava açılırsa hakim tarafından re'sen dikkate alınmak zorundadır. Ayrıca, dava sözleşmenin iptaline dayanılarak açılmamalıdır. Zira, zaten ortada bir sözleşme yoktur. Bu yüzden yokluğun tespiti talep edilmelidir²⁵⁴. Kesin hükümsüzlükte olduğu gibi edimlerin ifa edilmiş olması sözleşmeye geçerlilik kazandırmaz²⁵⁵.

Üçüncü görüş ise kendine özgü (sui generis) hükümsüzlük görüşüdür. Kendine özgü sorumluluk görüşü İsviçre Federal Mahkemesi tarafından reddedilmekle beraber İsviçre ve Türk hukukundaki pek çok yazar tarafından kabul edilmektedir. Bu görüş kesin hükümsüzlük görüşünün sonucunu hafifletmeyi hedeflemiştir²⁵⁶.

Bu görüşe göre, şekle ilişkin hükümlerin asıl amacı tarafların korunmasıdır. Bu nedenle tarafların iradelerinin aksine şekle aykırılık sebebiyle geçersiz bir sözleşmenin ifaya zorlanmaması tarafların korunması açısından yeterlidir. Tarafların sözleşmeyi ayakta tutmak istemesi, bilerek ve isteyerek ifada bulunmasına rağmen sözleşmeyi geçersiz kabul etmek tarafları koruma amacına hizmet etmez. Dolayısıyla şekle aykırılık durumunda tamamıyla taraflar arasında bir geçersizlik hali söz konusudur²⁵⁷.

Yukarıda açıklanan üç görüş de dikkate alındığında taksitle satışın şeklini düzenleyen TBK m. 253/2' ye aykırılığın kesin hükümsüzlük yaptırımına bağlanmasının daha isabetli olduğu görüşündeyiz. Şöyle ki şekil şartı Türk özel hukuku açısından kurucu unsur değil bir

²⁵¹ Nomer, 2000: 599; Eren, 2015: 290.

²⁵² “Bu görüş ise haklı eleştirilere hedef olmuştur. Öncelikle yokluk sonucu modern hukukların şekil anlayışı ile bağdaşmamaktadır. Zira bugünün hukuk anlayışında hukuki işlemlere varlıklarını veren şekil değil doğrudan doğruya irade beyanlarıdır. Hukuki işlem ile şeklin bütünleşmesi, şeklin işlemin hukuki sonuç doğurmasının sebebinin oluşturması ise, eski hukuk düzenlerinin anlayışıdır. Diğer bir eleştiri de, Türk ve İsviçre Borçlar Kanunlarında sözü edilen sahih olmaz(= geçerli olmaz) sözlerinin, şekli kurucu değil, “geçerlilik” unsuru olarak öngördüğü yönündedir. Ayrıca, sözleşmeden doğan edimlerin bilerek ve isteyerek ifa edilmesi kurucu şart olan şekle geçerlilik kazandırmaz. Zira kurulmamış bir sözleşme ifa ile kurulamaz.” Nomer: 2000: 605.

²⁵³ Bk. Erdoğan, 1997: 117; Nomer, 2000: 604; Eren, 2015: 294.

²⁵⁴ Tuğ, 1994: 132.

²⁵⁵ Eren, 2015: 294.

²⁵⁶ Bk. Nomer, 2000: 601.

²⁵⁷ Nomer, 2000: 601; Eren, 2015: 292.

geçerlilik unsurudur. Zira, TBK m. 253/2’ de şekle aykırı sözleşmenin “geçersiz” olacağı açıkça belirtilmiştir. Bu nedenle yokluk görüşüne katılmıyoruz. Kendine özgü hükümsüzlük görüşü benimsenir ise sözleşmenin akıbeti tamamen tarafların iradesine bırakılır. Bu da m. 253/2’nin emredici hüküm niteliğine aykırı bir yaklaşım olur.

Şunu da belirtmek gerekir ki kesin hükümsüzlüğün hakkın kötüye kullanılması teşkil edecek şekilde ileri sürülmesine müsaade edilmemelidir. Hakim yargılamanın her aşamasında şekle aykırılığın ileri sürülmesinin hakkın kötüye kullanılması niteliğinde olup olmadığını incelemek zorundadır²⁵⁸.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da şekle aykırılığın sonucu m. 17/3’de düzenlenmiştir. M. 17/3’e göre “Taksitle satış sözleşmesi yazılı olarak kurulmadıkça geçerli olmaz. Geçerli bir sözleşme yapmamış olan satıcı veya sağlayıcı, sonradan sözleşmenin geçersizliğini tüketicinin aleyhine olacak şekilde ileri süremez.” Bu hükümde, Türk Borçlar Kanunu’nda olduğu gibi, yazılı şekle aykırı sözleşmelerin geçersiz olduğu belirtilmiş olmakla birlikte satıcı veya sağlayıcı açısından geçersizliği ileri sürme imkanını kısıtlamıştır. Zira, satıcı veya sağlayıcı tüketicinin aleyhine olacak şekilde şekle aykırılık iddiasında bulunamaz. Bu yönde bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmasının nedeni gerekçede açıklanmıştır. Hükümün gerekçesinde “Üçüncü fıkra satış sözleşmesinin şekil şartı düzenlenmiştir. Taksitle satış sözleşmesi yazılı olarak kurulmak zorundadır. Yazılı olarak kurulmazsa sözleşme geçerli olmayacaktır. Ancak bu düzenleme satıcı veya sağlayıcı tarafından tüketicinin aleyhine olabilecek şekilde kullanılabilir. Başka bir ifade ile satıcı veya sağlayıcı sözleşmeyi yazılı olarak kurmayıp daha sonra tüketicinin aleyhine olabilecek şekilde sözleşmenin geçersizliği iddiasında bulunabilir. Bu nedenle üçüncü fıkranın devamında geçerli bir sözleşme yapmamış olan satıcı ve sağlayıcının, sonradan sözleşmenin geçersizliğini tüketicinin aleyhine olacak şekilde ileri sürülemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Sözleşmenin yazılı olarak düzenlenmesi satıcı veya sağlayıcının yükümlülüğündedir. Bu nedenle yükümlülüğünü yerine getirmeyen satıcı veya sağlayıcıya sözleşmeyi geçersiz kılma hakkı verilmemiştir.” ifadelerine yer verilmiştir.

Gerekçeden de anlaşıldığı üzere satıcı veya sağlayıcının tüketici aleyhine şekle aykırılık iddiasında bulunamaması yazılı şekilde düzenlemenin satıcı veya sağlayıcının yükümlülüğü kabul edilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu yüzden satıcı veya sağlayıcının şekle aykırılığı ileri sürmesi hakkın kötüye kullanılması sayılır²⁵⁹.

---

²⁵⁸ Eren, 2015: 291.

²⁵⁹ Gümü, 2014: 161.

2.2.4. Şekle Aykırılığa Bağlanan Sonuçlarının Giderilmesi

Taksitle satış sözleşmesi kanun tarafından öngörülen şekle uygun olarak yapılmadığı takdirde geçersizdir. Ancak şekle aykırı yapılan taksitle satış sözleşmesinin geçersiz kabul edilmesi bazı durumlarda hakkaniyete uygun bir çözüm olmayabilir²⁶⁰.

Taraflardan birinin şekle aykırılık iddiasında bulunması hakkın kötüye kullanılması teşkil etmekteyse bu iddia dinlenmez. Zira, TMK m. 2/2 herkesin haklarını kullanırken ve borçlarını ifa ederken dürüstlük kuralına uygun davranmak zorunda olduğunu belirttiğinden sonra hakkın kötüye kullanılmasını hukuk düzeninin korumayacağını açıkça ifade etmiştir²⁶¹.

Hukukun her alanında uygulama alanına sahip olan hakkın kötüye kullanılması yasağı, şekle aykırılığı ileri sürme hakkı için de bir sınır teşkil eder. Emredici niteliği itibariyle hakim tarafından re'sen gözetilmesi gerektiği Türk-İsviçre doktrininde ve uygulamasında tartışmasız olarak kabul edilmektedir²⁶².

Şekle aykırılıktan kaynaklanan geçersizliği ileri sürmenin hakkın kötüye kullanılması niteliğinde olup olmadığını tespit ederken dikkate alınması gereken en önemli kriter sözleşmenin ifası kavramıdır. Bu nedenle sözleşmeden kaynaklanan edimlerin ifa edilip edilmemesi ayrımı yapılarak şekle aykırılığın sonuçlarının düzeltilmesini gerektiren durumların tespit edilmesi yerinde olur.

Doktrinde ileri sürülen bir görüşe göre, şekle aykırı olarak yapılan bir sözleşmeden kaynaklanan edimler henüz ifa edilmemişse, şekil eksikliği nedeniyle ortaya çıkan geçersizliğin sonuçları TMK m. 2/2 aracılığıyla düzeltilemez. Yani, edimler ifa edilmemişse şekle aykırılık mutlak etki doğurmalıdır. Aksi yönde düşünülmesi, şekil kurallarının bertaraf edilmesi sonucunu doğurur. İkinci görüşe göre, sözleşmenin ifası şekle aykırılıkla ilgili büyük önem taşımakla birlikte, edimler hiç ifa edilmeden de şekle aykırılıktan kaynaklanan olumsuz sonuçların hakkın kötüye kullanılması yasağıyla düzeltilmesi mümkündür. Ancak ifa unsurunun bulunmadığı sözleşmelerde, hakim TMK m. 2/2'yi uygularken daha dikkatli olmalıdır²⁶³.

Kanaatimizce, sözleşme ifa edilmemiş olsa da hakkın kötüye kullanılmasının düzeltici fonksiyonundan faydalanmak yerinde olur. Şekle aykırılığın hile ile oluşturulması, şekle aykırılığa karşı tarafta haklı güven yaratarak neden olunması veya taraflardan birinin üstün konumundan yararlanarak neden olması gibi durumlarda hakkın kötüye kullanılmasının şekle aykırılığın ileri sürülmesini sınırlandırıcı etkisine ihtiyaç duyulabilir. Örneğin şekil

²⁶⁰ Ünlütepe, 2013: 124.

²⁶¹ Nomer, 2000: 608.

²⁶² Yargıtay HGK, T. 30.09.1988, E. 1987/2, K. 1988/2. <http://kararara.com>, (erişim tarihi: 18.12.2017).

²⁶³ Bk. Altaş, 1998: 188-189.

eksikliğinden dolayı geçersiz olan sözleşmede tazminat ya da sebepsiz zenginleşmeye ilişkin talepler yeterli korumayı sağlayamayabilir. Bu durumda TMK m. 2/2'ye ihtiyaç duyulur²⁶⁴. Yargıtay da aynı görüşü savunmaktadır²⁶⁵.

Şekle aykırı olarak yapılan bir sözleşmede taraflar edimlerini tam olarak ifa etmişlerse şekle aykırılık nedeniyle sözleşmenin geçersizliğinin ileri sürülmesi hakkın kötüye kullanılması niteliğindedir²⁶⁶. İsviçre Federal Mahkemesine göre, şekle aykırı bir sözleşmenin tamamen ifa edilmiş olması sözleşmenin geçerliliği yönünde bir karine teşkil eder. Ancak ifa tek başına şekle aykırı bir sözleşmenin sonradan geçerli kabul edilmesi için yeterli değildir. İfa ek olarak, ifanın taraflarca bilinerek ve istenerek her türlü hatadan uzak şekilde yapılmalıdır. Burada geçersizliğin olumsuz sonuçların düzeltilmesinin nedeni, tarafların şekil kuralları aracılığıyla kendilerine sağlanmış olan korumadan bilerek vazgeçmiş olmalarıdır. Kaldı ki şekle aykırılık nedeniyle geçersiz olan bir sözleşmeden kaynaklanan edimler ifa ettikten sonra, bu sözleşmenin geçersiz olduğunu öne süren kişi çelişkili davranış sergilemiş olur²⁶⁷. Nitekim Yargıtay da edimler ifa edildikten sonra şekle aykırılık nedeniyle

²⁶⁴ Altaş, 1998: 190.

²⁶⁵ “Şekle aykırılık, hukuki işlemin herhangi bir hüküm doğurmasına olanak vermez ve borç doğurmaz. Geçersiz sözleşme ile borç altına giren taraf yükümlendiği edimi ifa etmekten kaçınabilir. Ne var ki bazen şekil noksanının ileri sürülmesi hakkın kötüye kullanılması sayılıp, akdin batıl olduğu savı dinlenilemezse, bu akdin ifasının veya ifa etmeme dolayısıyla uğranılan müspet zararın (ifa çıkarımın) giderilmesi istenebilir. Dahası, Yurduumuzda hükmünü açıkça sürdüren somut olaylar ve gerçekler, halin diğer icapları göz ardı edilmediğinde adalet duygularının bir gereği olarak buna önem atfetme zorunluluğu kendisini bir kez daha göstermektedir. Sözü edilen yasal kural, MK. nun 2. maddesinde yazılı dürüstlük kuralına aykırı düşecek tarzda kullanılmamalıdır. İşte böyle bir durumda butlan etkisiz kalabilir. Gerçekten de, hukukun her alanında uygulama niteliğine sahip olan "Hakkın kötüye kullanılması Yasağı" şekle aykırılığı ileri sürme hakkı yönünden de bir sınır oluşturur. Hakime özel ve çok ayırık durumlarda da olsa adalete uygun düşecek şekilde hüküm verme olanağını sağlar. Buyurucu niteliği itibarıyla de doğrudan gözetilmesi gerekir (25.1.1984 gün, 3/1 sayılı Yargıtay İtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurul Kararı). Hemen yeri gelmişken önemle vurgulayalım ki, butlanı bu şekilde etkisiz bırakmakta, hassas ve titiz davranılmalı, özellikle Borçlar Hukukuna ilişkin Borç Sözleşmelerinde ve çok sınırlı olaylarda uygulanabileceği hiç bir zaman unutulmamalıdır. Bunun yanında her somut olayda butlan iddiasının ileri sürüldüğü hal ve şartlara bakılmalı ve hakkın kötüye kullanılmasına ilişkin adalet duygularını rahatsız edici çok açık unsurların varlığı esas alınmalı, tarafların sözleşme yapılırken ve daha sonraki davranış ve tutumları da dahil olmak üzere tüm özellikleri göz ardı edilmemelidir. Şekil noksanı nedeniyle bir sözleşme henüz ifa edilmiş olmasa dahi, Butlan iddiasının aşağıda belirtilen hal ve şartlar altında bir hakkın kötüye kullanılması sayılabilir.

Bir kimsenin

- Şeklin gerçekleşmesine kendi yararı için veya yanıltıcı hareketlerle engel olduğu,
- Sözleşmenin sonradan kendi yararına olmadığını görünce ondan kurtulmak istemesi ahlaki duyguları rencide ediyorsa veya şeklin koruyucu etkisinden yoksun kaldığı için değil, aksine, sırf kendi borçlarını yerine getirmekten kaçınmak amacıyla şekilsizliği bir sebep olarak kullanıldığı anlaşılıyorsa (BGE 104 II 99 - JDT 1979 I 16; BGE 84 II 636 - JDT 1959 I 369; BGE 78 II 221 - JDT 1953 I 232),
- Yine taahhütlerini mutlaka ifa edeceğini, sözleşmenin yapılmasından sonra teyit etmiş ve diğer tarafın sözleşmeye karşı beslediği güveni sebepsiz ve haksız olarak kuvvetlendirmişse, artık sözleşmenin şekil yönünden geçersizliğini ileri sürmesi hakkın kötüye kullanılması anlamını taşır ve bu savunma yasal korunmadan yoksun kalır.” Yargıtay 13. HD, T. 24.03.1995, E.1995/2203, K.1995/2905. www.kazanci.com.tr, (erişim tarihi: 18.12.2017); Ünlütepe, 2013: 127-128 dipnot 366.

²⁶⁶ Ünlütepe, 2013: 125; Altaş, 1998: 196.

²⁶⁷ Altaş, 1998: 197-198.

sözleşmenin geçersizliğinin ileri sürülmesini, hakkın kötüye kullanılması kapsamında değerlendirmiştir²⁶⁸.

Şekle aykırı bir sözleşmeden doğan edimlerin çok az bir kısmı ifa edilmiş ise yukarıda açıkladığımız hiç ifa etmeme grubunda değerlendirilmelidir. Zira, çok az ifa kavramı, şekle aykırılığın olumsuz sonuçlarının düzeltilmesini sağlamakta olan tam ifa ile aynı gruba dahil edilemez. Ancak çok az ifaya rağmen şekle aykırılığa hileyle veya karşı tarafta haklı güven oluşturularak ya da taraflardan birinin üstün konumundan yararlanması sonucunda neden olunmuşsa sözleşmenin geçerli kabul edilmesi mümkündür²⁶⁹.

Tama yakın kısmi ifayı, şekle aykırılığın sonuçlarına etkisi açısından, sözleşmenin hiç ifa edilmemiş olmasıyla bir tutulan kısmi ifa ile eşdeğer kabul etmek imkan dahilinde değildir. Yargıtay²⁷⁰, şekle aykırı bir sözleşmede, kısmi ifanın kesin hükümsüzlüğe etki edebilmesi için kısmi ifanın beraberinde çelişkili davranış yasağını aykırı davranılmasını da aramıştır²⁷¹.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun açısından şekle aykırı olarak yapılan sözleşmenin akıbeti belirlenirken her olayda, somut koşulları göre, tüketicinin aleyhine olmayacak çözümleri kabul etmek isabetli olur²⁷². Örneğin taksitlerin bir kısmının ödenmesi durumunda sözleşmenin geçersiz kabul edilmesi tüketicinin aleyhinedir. Zira, bu durumda tüketici yapmış olduğu ödemeleri sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanarak geri

²⁶⁸ "...Öncelikle "ifa" sözüyle, taşınmaz mülkiyetini geçirme borcunu doğuran sözleşmede şekil noksanlığı veya şekilsizlik bulunmasına rağmen tapuda tescil işleminin yapılmış olması amaçlanmaktadır. Çünkü, taşınmaz mülkiyetini geçirme borcunun ifası tapuda yapılan bir tescil işlemi ile yerine getirilmiş olur.

Taraflar şekle aykırı bir sözleşmeden doğan edimlerini her türlü yanıldan uzak bir şekilde bilerek ve isteyerek tümüyle yerine getirmişlerse (tapuda tescil işlemi yapılmışsa), bunun iadesinin istenmesinin hakkın kötüye kullanılması teşkil ettiği Yargıtay uygulamasıyla kabul edilmektedir (HGK.nun 11.3.1953 gün ve 2/9 sayılı; 10.9.1955 gün ve 1/62-63 sayılı kararlar..... Hukuk Genel Kurulu'nun 21.3.1986 gün ve 14/541-257 sayılı kararında da aynı ilke benimsenmektedir..." Yargıtay HGK, T. 30.09.1998, E. 1987/2, K.1988/2. <http://kararara.com>, (erişim tarihi: 18.12.2017)

"...Tarafların, yıllarca karşılıklı edimlerini yerine getirmek suretiyle birbirlerine güven verdikten sonra mevcut eksiklikten mevcut eksiklikten sonra sözleşmenin geçersizliğini ileri sürmeleri objektif iyi niyet kurallarıyla bağdaşmaz.

Hukuksal varlığını sürdüren kira sözleşmesi ortada iken davalılar yenisini düzenlememekte haklıdır." Yargıtay 1. HD, T. 12.03.1982, E. 1981/2099, K. 1982/2778. <https://www.yargitay.gov.tr/dergi/yargitay-kararlari-dergisi/agustos-1982/365> (erişim tarihi : 22.12.2017).

²⁶⁹ Altaş, 1998: 220.

²⁷⁰ Yargıtay 13. HD, T. 02.12.1991, E. 1991/7217, K. 1991/10901. <https://www.yargitay.gov.tr/dergi/yargitay-kararlari-dergisi/subat-1992/251>(erişim tarihi: 22.12.2017).

²⁷¹ Altaş, 1998: 223.

²⁷² "Mukayeseli hukukta, sözleşmenin şekil kurallarına aykırı olmasından kaynaklanacak adaletsizliklerin önüne geçebilmek amacıyla değişik çözümler getirilmiştir. Bu konuda 1957 tarihli Belçika Kanunu'nun öngörmüş olduğu çözüm oldukça ilginçtir. Buna göre sözleşmenin yazılı şekilde yapılmadığı veya sözleşme metninden satılan malın veya satış bedelinin anlaşılmadığı durumlarda, alıcının sorumluluğu malın peşin satış fiyatı ile sınırlıdır. Üstelik alıcı bu miktarı taksitler halinde ödeme imkanına sahiptir. Buna karşılık sözleşme metninde taraflar konusunda bir açıklığın bulunmadığı veya sözleşmede yer alması gereken diğer hususların sözleşmeye konmamış olduğu durumlarda, alıcı, bu yüzden bir zarara uğramışsa, mahkemeye başvurarak satış bedelinin uğradığı zarar oranında indirilmesini talep edebilir." İnceoğlu, 1998: 21.

alsa da ihtiyacı olan malı iade etmek zorunda kalır²⁷³. Kanaatimizce, 6502 sayılı TKHK m. 17/3 geçersiz bir sözleşme yapmamış olan satıcı veya sağlayıcının sözleşmenin geçersizliğini ileri sürmesine müsaade etmeyerek şekle aykırılık nedeniyle geçersizliğin tüketicinin aleyhine doğuracağı sonuçları engellemeye çalışmıştır.

2.3. Taksitle Satış Sözleşmesinin Süresi

Taksitle satış sözleşmesinin süresine birçok hukuk düzeninde üst sınır öngörülmüştür²⁷⁴. Taksitle satış sözleşmesinin süresi sınırlandırılarak uzun süreli taksitle satış sözleşmelerinin satış konusu şeyi olduğundan daha ucuz gösterme etkisinden alıcı korunmuş olur. Ayrıca, kısa süreli taksitle satış sözleşmeleri yüksek peşinat ve taksitleri de beraberinde getireceği için alıcıyı düşünmeye sevk ederek bütçesinin kaldıramayacağı alışverişlerden uzak durmasını sağlar²⁷⁵.

Taksitle satış sözleşmesinin süresinin sınırlandırılmasına karşı olan görüşe göre, sözleşme süresinde sınırlama yapılması alıcının taksit miktarlarını kendine göre ayarlayabilme imkanının önüne geçer. Bu durum da taksitle satış sözleşmesine olan talebi düşürür. Zira, sık ve yüksek taksitler alıcıyı ekonomik olarak yıpratır. Kaldı ki satış konusu alıcı için çok önemli bir ihtiyaç ise sözleşmenin kısa tutulmasının neden olduğu olumsuzluklar daha da artar²⁷⁶.

Borçlar Kanunu'nda sözleşmenin süresine ilişkin bir düzenlemeye yer verilmiş değildir²⁷⁷. TBK m. 256/1' de ise "Alıcı, peşin satış bedelinin en az onda birini en geç teslim anında peşin olarak, satış bedelinin geri kalan kısmını da sözleşmenin kurulmasını izleyen üç yıl içinde ödemekle yükümlüdür." ifadelerine yer verilmiştir.

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve Borçlar Kanunu'nda taksitle satış sözleşmesinin süresine ilişkin bir sınırlandırmaya yer verilmemiş olmakla birlikte TBK m. 256/1 peşinat ödendikten sonra toplam satış ücretinin kalan kısmının en fazla üç yıl içinde ödenmesini emrederek taksitle satış sözleşmesi için bir üst sınır da öngörmüş olmaktadır. Kanunun öngördüğü bu üst sınırın değiştirilebileceği de belirtilmiştir. Kanun bu yetkiyi Bakanlar Kuruluna vermiştir. TBK m. 256/2 'ye göre Bakanlar Kurulu yasal ödeme sınırlarını yarıya kadar indirebileceği gibi iki katına da çıkarabilir.

Hükümde belirttiği üzer üç yıllık sürenin başlangıcı sözleşmenin kurulması anıdır. Taksitle satış sözleşmesi tarafların imzalaması ile kurulmuş olacağı için üç yıllık süre

²⁷³ Aslan, 2016: 159.

²⁷⁴ Akınal, 1972: 91-92.

²⁷⁵ Ozanoğlu, 1999: 220.

²⁷⁶ Ozanoğlu, 1999: 220.

²⁷⁷ Yavuz, 2012: 401; Ünlütepe, 2013: 132.

tarafların imzasından sonra başlar. Bu nedenle sözleşmenin hüküm ve sonuç doğurması için TBK m. 255’de öngörülmüş olan bir haftalık geri alma süresi de üç yıllık süreye dahildir.

TBK m. 263/4’ de alıcının tacir sıfatıyla hareket ettiği veya malın bir ticari işletmenin ihtiyacı için ya da mesleki amaçlarla satın alınması durumunda uygulanacak olan hükümler arasında m. 256/1 sayılmamıştır. Bu nedenle alıcının tacir sıfatıyla hareket ettiği veya malın bir ticari işletmenin ihtiyacı için ya da mesleki amaçlarla alınması durumunda üç yıllık üst sınır uygulanmamaktadır.

Üç yıllık üst sınıra riayet edilmemesi durumunda sözleşmenin akıbetinin ne olacağı kanunda belirtilmemiştir. Öncelikle, bu durumda sözleşmenin geçersiz olduğunu iddia etmek, üç yıl boyunca taksit ödemiş alıcı yönünden hakkaniyete aykırı olur. Üst sınırın aşılmasının külfetini satıcıya yüklemenin daha yerinde olacağı düşüncesindeyiz. Bu nedenle sadece üç yıllık süreye riayet etmeyen sözleşme şartının geçersiz kabul edilmesi daha isabetli olur. Bu durumda kanunda öngörülen üç yıllık sürenin üzerindeki taksitleri satıcının talep hakkı olmamalıdır. Eğer alıcı ödeme yapmış ise sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanarak yapmış olduğu ödemeleri talep edebilmelidir²⁷⁸.

2.4. Taksitle Satış Sözleşmesinde Alıcıyı Korumaya Yönelik Tedbirler

2.4.1. Geri Alma Hakkı

2.4.1.1. Genel Olarak

Geri alma, taraflardan birisinin irade beyanını daha sonra yapacağı bir karşı irade beyanı ile belirli bir süre içerisinde, tek taraflı olarak ortadan kaldırma olanağı sunan bir özel hukuk kavramıdır²⁷⁹. Bu yüzden geri alma hakkının klasik hukuk prensiplerinden olan ahde vefa (pacta sunt servanda) ilkesinin bir istisnasını²⁸⁰ teşkil ettiği söylenebilir²⁸¹. Bir irade beyanı içermeyen karışma, işleme, ihraz, işgal gibi fiiller geri alınamaz. Ancak mümkün olduğu oranda bu fiillerden cayılabilir²⁸².

²⁷⁸ Yavuz, 2012: 400-401; Ünlütepe, 2013: 134.

²⁷⁹ Yavuz, 2012: 394; Özel, 1998: 72.

²⁸⁰ “Bununla birlikte, klasik hukuk prensiplerinden ayrışması kolay olmamıştır. Alıcıyı korumak için zorunlu gözüke bile, sözleşmeye bağlılık ilkesine bağlılık büyük tepkilere yol açmıştır. Hukukun temel prensiplerine tamamen ters düşen bu tedbirin sözleşmeler hukukunun diğer alanlarına da yayılacağı bu suretle hukuk güvenliğinin ortadan kalkacağı ileri sürülmüştür. Ayrıca böyle bir olanağın alıcıyı sözleşmeyi yaparken sorumsuzca davranmaya teşvik edeceği ve beklenenin tam tersine sonuçlar doğuracağı iddia edilmiştir. Bir başka sorun olarak da bu olanağın alıcı tarafından kötüye kullanılmasının ne şekilde önleneyeceği; özellikle cayma süresi içinde satılanın alıcı tarafından kullanılması veya yıpratılması halinde satıcının ne şekilde korunacağı ortaya atılmıştır. Bütün bu olumsuz tepkilere rağmen, Mukayeseli Hukukta alıcıya bu şekilde olağanüstü yetki tanıyan ülkelerin sayısı gittikçe artmaktadır.” Akunal, 1972: 96-97.

²⁸¹ Ozanoğlu, 1999: 214.

²⁸² Özel, 1998, 72.

Taksitle satış sözleşmelerinde tüketiciyi korumaya yönelik en önemli tedbirlerden biri geri alma hakkıdır²⁸³. Geri alma hakkı, fazla düşünme imkanı bulamadan uzun süreli bir mali yükümlülük altına giren alıcıya bu yükümlülüğünden kurtulma imkanı sunmaktadır²⁸⁴. Burada taksitle satış sözleşmesi kurulduktan sonra, alıcıya kararının doğruluğunu gözden geçirmesi için bir “düşünme süresi (cooling off period)” tanınmış olduğu da söylenebilir²⁸⁵. Bu nedenle geri alma hakkı gerçek anlamda irade özgürlüğünün gerçekleşmesine hizmet eder. Zira, alıcının iradesinin herhangi bir etki altında kalmaksızın sıhhatli bir şekilde ortaya çıkmasına aracı olmaktadır²⁸⁶.

Geri alma hakkının işlevi alıcının daha önce yaptığı irade beyanının etkilerini engellemek veya ortadan kaldırmaktır. Geri alma ile geri alınmış irade beyanı aynı kişi tarafından aynı kişiye yapılır²⁸⁷. Alıcı geri alma hakkını kullanırken herhangi bir gerekçe bildirmek zorunda da değildir. Bu hak hem Türk Borçlar Kanunu’nda hem de Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da düzenleme altına alınmıştır.

Borçlar Kanunu’nda geri alma hakkına ilişkin bir düzenlemeye yer verilmiş değildir²⁸⁸. TBK m. 255’ de ise “Sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını doğurması ve geri alma açıklaması” başlığı altında düzenlenmiştir. Bu düzenlemede “Taksitle satış sözleşmesi, alıcı bakımından, taraflarca imzalanmış sözleşmenin bir nüshasının eline geçmesinden yedi gün sonra hüküm ve sonuçlarını doğurur. Alıcı, bu süre içinde irade açıklamasını geri aldığı satıcıya yazılı olarak bildirebilir. Bu haktan önceden feragat edilemez. Geri alma bildiriminin sürenin son gününde postaya verilmiş olması, sonuç doğurması için yeterlidir. Satıcı geri alma süresi içinde malı alıcıya devretmişse alıcı, malı ancak olağan bir gözden geçirmenin gerektirdiği ölçüde kullanabilir; aksi takdirde sözleşme hüküm ve sonuçlarını doğurmuş olur. Alıcının geri alma hakkını kullanması hâlinde, kendisinden cayma parası istenemez.” ifadelerine yer verilmiştir²⁸⁹. Türk Borçlar Kanunu’nun “Ortak Hükümler” başlığını taşıyan 273. maddesi

²⁸³ İnceoğlu, 1998: 25; Ozanoğlu, 1999: 214 ; “Böyle bir tedbire ilk olarak Avusturya Hukukunda yer verilmiştir. 1961 tarihli Avusturya Hukukuna göre “alıcı mutad satış mahalleri dışında yapılan taksitle satış sözleşmelerinden”, sözleşmenin bir nüshasının kendisine iade edildiği tarihten 5 gün içinde dönebilme olanağına sahiptir. Alıcıya kanun gereği tanınan bu hakkın, sözleşme ile kısıtlanması veya ortadan kaldırılması geçerli değildir. Sözleşmede bu hakkın kullanılması halinde alıcının pişmanlık akçesi ödeyeceği şart koşulmuşsa, bu şart batıldır. Beş günlük süre içinde alıcı tarafından kullanılmış veya yıpratılmışsa, satıcı uygun bir tazminat talep edebilecektir.” Akünal, 1972: 97.

²⁸⁴ Özel, 1998: 70; İnceoğlu, 1998: 25.

²⁸⁵ Gümüş, 2013: 178.

²⁸⁶ Demir, 2016: 120; Ünlütepe, 2014: 333.

²⁸⁷ Özel, 1998: 77.

²⁸⁸ Yavuz, 2012: 397.

²⁸⁹ “818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, “3. Sözleşmenin yürürlüğe girmesi ve geri alma açıklaması” kenar başlıklı yeni bir maddedir. Tasarının üç fıkradan oluşan 254 üncü maddesinde, taksitle satış sözleşmesinin yürürlüğe girmesi ve geri alma açıklaması düzenlenmektedir.

gereğince, taksitle satış sözleşmesinin geri alma hakkına ilişkin hükümleri, ön ödemeli taksitle satış sözleşmeleri hakkında da uygulama alanı bulur.

6502 sayılı TKHK m. 18’de cayma hakkı düzenlenmiştir. Hükümde “cayma hakkı” terimi kullanılmış olsa da esasında tüketiciye, hiçbir gerekçe gösterme zorunluluğu olmaksızın taksitle satış sözleşmesinin kurulmasına yönelik iradesini geri alma hakkı tanınmıştır. Bu nedenle açıklamalarımızı geri alma hakkı çerçevesinde yapacağız²⁹⁰. TKHK m.18’ de “Tüketici, yedi gün içinde herhangi bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin taksitle satış sözleşmesinden cayma hakkına sahiptir. Cayma hakkının kullanıldığına dair bildirim bu süre içinde satıcı veya sağlayıcıya yöneltilmiş olması yeterlidir. Satıcı veya sağlayıcı, cayma hakkı konusunda tüketicinin bilgilendirildiğini ispat etmekle yükümlüdür. Satıcı cayma süresi içinde malı tüketiciye teslim etmişse tüketici, malı ancak olağan bir gözden geçirmenin gerektirdiği ölçüde kullanabilir; aksi takdirde tüketici cayma hakkını kullanamaz. Cayma hakkı süresi sona ermeden önce, tüketicinin onayı ile hizmetin ifasına başlanan hizmet sözleşmelerinde de tüketici cayma hakkını kullanamaz. Tüketicinin satıcıyı bulduğu finansal kiralama işlemlerinde cayma hakkı kullanılamaz.” ifadelerine yer verilmiştir. Cayma hakkının usul ve esasları TKHK m. 21/2 hükmü gereğince yönetmelikle belirlenir.

Türk Borçlar Kanunu’nun “Ortak Hükümler” başlığını taşıyan 273/1. maddesinde sözleşmenin hüküm ve sonuç doğurmasına ilişkin hükmün ön ödemeli taksitle satış sözleşmelerine de uygulanacağı belirtilmiştir.

Maddenin birinci fıkrasında, taksitle satış sözleşmesinin, satıcı bakımından, sözleşmenin kurulduğu anda hükümlerini doğurmaya başladığı hâlde alıcı bakımından taraflarca imzalanmış bir nüshasının eline geçmesinden başlayarak yedi gün sonra yürürlüğe gireceği belirtilmektedir. Fıkradaki düzenlemeden, Taksitle satış sözleşmesinin satıcı bakımından sözleşmenin kurulduğu anda hükümlerini doğurmaya başlayacağı anlaşılmalıdır. Fıkroda öngörülen yedi günlük yasal süre içinde alıcı, bir tazminat yükümlülüğü söz konusu olmaksızın, dilerse sözleşmenin kurulmasına ilişkin irade açıklamasını geri alabilecektir. Ancak, alıcı geri alma iradesini satıcıya yazılı olarak bildirmek zorundadır. Geri alma bildiriminin sürenin son gününde postaya verilmiş olması, sonuç doğurması için yeterli olacaktır. Alıcının korunması amacıyla, onun geri alma hakkından önceden feragat edemeyeceği kabul edilmiştir. Böyle bir feragat, Tasarımın 27 nci maddesinin birinci fıkrası uyarınca kesin hükümsüzlük yaptırımına bağlı olacaktır. Yine aynı fıkra uyarınca, Alıcı, bu süre içinde irade açıklamasını geri aldığı satıcıya yazılı olarak bildirebilir. Bu haktan önceden feragat edilemez.

Maddenin ikinci fıkrasında, satıcının malı geri alma süresi içinde alıcıya devretmiş olması durumunda alıcının, malı ancak olağan bir gözden geçirmenin gerektirdiği ölçüde kullanabileceği; aksi takdirde sözleşmenin yürürlüğe gireceği öngörülmektedir.

Maddenin son fıkrasında, geri alma hakkını kullanan alıcıdan cayma parası istenemeyeceği belirtilmektedir.” (TBK m. 255’in gerekçesi)

²⁹⁰ Aslan, 2016: 264; Özel, 1998: 168.

2.4.1.2. Taksitle Satış Sözleşmesinin Hüküm ve Sonuçlarını Doğurması ve Geri Alma Hakkı

Sözleşme tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarını açıklamalarıyla kurulur (TBK m. 1). Sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını doğurma anı ise sözleşmenin hazırlar arasında yapılıp yapılmamasına göre farklılık arz etmektedir. Eğer hazırlar arasında ise kabul iradesinin açıklandığı anda hüküm ve sonuçlarını doğurur. Yani, sözleşmenin kurulması ile hüküm ve sonuçlarını doğurması aynı ana denk gelmektedir. Hazır olmayanlar arasında yapılan bir sözleşme söz konusu ise kabul haberinin muhatap tarafından karşı tarafa gönderildiği anda hüküm ve sonuç doğurur. Ancak örtülü kabul beyanı varsa öneri karşı tarafa ulaştığı andan itibaren sözleşme hüküm ve sonuç doğurur²⁹¹.

Taksitle satış sözleşmesi yazılı şekle uygun olarak hazırlanan metnin taraflarca imzalanması ile kurulur. Sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını doğurma anı ise alıcı ve satıcı bakımından TBK m. 255/1 gereğince farklılık arz etmektedir.

Satıcı bakımından, taksitle satış sözleşmesi, sözleşmenin kurulmasıyla birlikte hüküm ve sonuçlarını doğurmaktadır. Diğer bir ifadeyle, sözleşmenin taraflarca imzalanmasıyla satıcı açısından sözleşme yürürlüğe girmiş olmaktadır²⁹². Yedi gün sonra satış konusu malı satmaktan vazgeçtiği yönünde bir beyanda bulunarak sözleşmeye bağlılıktan kurtulamaz. Zira, TBK m. 255/1 sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını doğurmasını sadece alıcı bakımından ötelemiştir.

Alıcı bakımından, taksitle satış sözleşmesi, sözleşmenin bir nüshasının kendisine tesliminden yedi gün sonra hüküm ve sonuç doğurmaktadır. Yani, geri alma süresinin geçmesi ile sözleşme alıcı bakımından yürürlük kazanmaktadır²⁹³. Alıcı bu yedi günlük süre içerisinde herhangi bir ücret ödemeksizin ve gerekçe belirtmeksizin iradesini geri alabilmektedir.

Taksitle satış sözleşmesinde yarar ve hasarın geçişi konusunda genel hüküm niteliğindeki TBK m. 208²⁹⁴ uygulanır. Hükümde yarar ve hasarın geçiş anının tespitinde, kanundan, durumun gereğinden veya sözleşmede öngörülen özel koşullardan doğan ayrık haller dışında taşınır satışları bakımından zilyetliğin devrinin, taşınmaz satışları bakımından

²⁹¹ Eren, 2015: 261-262.

²⁹² Yavuz, 2012: 397.

²⁹³ Yavuz, 2012: 397.

²⁹⁴ Madde 208- Kanundan, durumun gereğinden veya sözleşmede öngörülen özel koşullardan doğan ayrık haller dışında, satılanın yarar ve hasarı; taşınır satışlarında zilyetliğin devri, taşınmaz satışlarında ise tescil anına kadar satıcıya aittir.

Taşınır satışlarında, alıcının satılanın zilyetliğini devralmada temerrüde düşmesi durumunda zilyetliğin devri gerçekleşmişçesine satılanın yarar ve hasarı alıcıya geçer.

Satıcı alıcının isteği üzerine satılanı ifa yerinden başka bir yere gönderirse, yarar ve hasar, satılanın taşıyıcıya teslim edildiği anda alıcıya geçer.

ise tescil anının dikkate alınacağı belirtilmiştir. Bu düzenleme gereğince, eğer satış konusu mal geri alma süresi dolmadan önce alıcıya teslim edilmiş değilse geri alma süresi içerisinde meydana gelen yarar ve hasar satıcıya ait olur²⁹⁵.

Satıcı eğer satış konusu malı geri alma süresi içerisinde alıcıya teslim etmiş ise yarar ve hasardan sorumluluk yine satıcıda olacaktır. Zira, geri alma süresi dolmadan satıcının malı teslim yükümlülüğü yoktur²⁹⁶. Kanaatimizce, kanun koyucu TBK m. 255/2'de "Satıcı geri alma süresi içerisinde malı alıcıya devretmişse...." diyerek satıcının malı bu süre dolmadan devretmeyebileceğini ya da diğer bir ifadeyle geri alma süresi dolmadan satıcının malı devretme yükümlülüğü olmadığını da ifade etmiş olmaktadır. Bu nedenle malın teslim edilmiş olması yarar ve hasara karşı sorumluluğunun alıcıya geçmesi gibi bir etki doğurmamalıdır.

Taksitle satış sözleşmesi ile birlikte mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi de yapılabilmektedir. Daha önce de açıkladığımız²⁹⁷ üzere mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi kanunda emredildiği şekilde kurulduktan sonra özel sicile kaydedilmekle hüküm ifade eder. Ancak özel sicile kaydedilebilmesi için yedi günlük geri alma süresi geçmiş olmalıdır. Mülkiyeti saklı tutmanın özel sicile kaydedilmesi talebinde bulunan satıcı, alıcının sözleşmenin bir nüshasının eline geçmesinden itibaren yedi gün içinde geri alma hakkını kullanmadığını ispatla yükümlüdür²⁹⁸.

2.4.1.3. Geri Alma Hakkının Hukuki Niteliği

Doktrindeki baskın görüşe göre alıcıya tanınan geri alma hakkı tek taraflı irade beyanı ile kullanılabilen bir yenilik doğuran hak²⁹⁹. Bu görüşe göre, geri alma hakkı yenilik doğuran hak olması nedeniyle borçtan bağımsız bir nitelik taşımaktadır³⁰⁰. İleri sürülen diğer bir görüşe göre ise geri alma hakkı taksitle satış sözleşmesinin hüküm ve sonuç doğurmasının bağlandığı iradi, olumsuz, geciktirici koşuldur³⁰¹.

Yenilik doğuran hak, "tek taraflı hukuki işlem ile bir hak veya hukuki ilişkiyi kurmak, değiştirmek veya sona erdirmek suretiyle başka bir şahsın hukuk alanında değişiklik meydana getirme yetkisi veren hak"³⁰² şeklinde tanımlanmıştır. Tanımdan yola çıkılarak yenilik doğuran haklar, meydana getirdikleri hukuki değişikliğe göre, kurucu, değiştirici ve bozucu

²⁹⁵ Ünlütepe, 2013: 143.

²⁹⁶ Özel, 1998: 171-172.

²⁹⁷ Bk. s. 51.

²⁹⁸ Akünal, 1972: 97-98 dn. 85.

²⁹⁹ Özel, 1998: 100; İnceoğlu, 1998: 26; Demir, 2016: 121; Gümüş, 2013: 178; Yavuz, 2012: 395.

³⁰⁰ Özel, 1998: 100.

³⁰¹ Bk. Gümüş, 2013: 178.

³⁰² Baycık, 2011: 45.

yenilik doğuran haklar şeklinde sınıflandırılabilir³⁰³. Geri alma hakkı bozucu yenilik doğuran hak niteliği taşır³⁰⁴. Zira, geri alma hakkının kullanılması ile alıcı bakımından askıda olan taksitle satış sözleşmesi sona ermektedir. Ayrıca, yenilik doğuran haklar nitelikleri gereği zamanaşımına uğramazlar; fakat hak düşürücü süreye tabi tutulurlar³⁰⁵.

Yenilik doğuran haklar karşı tarafa yöneltilen tek taraflı hukuki işlem aracılığıyla kullanılır³⁰⁶. Bu haklar, amaç hakları olarak da adlandırılmaktadır. Hakkın amaçladığı (hukuki ilişkinin kurulması, değiştirilmesi veya ortadan kaldırılması) durumun gerçekleşmesi ile birlikte yenilik doğuran hak sona erer. Diğer bir ifade ile, yenilik doğuran haklar bir defa kullanmakla tükenirler. Zira, hakkın var olma nedeni amacına ulaşması ile birlikte ortadan kalkar³⁰⁷. Bu nedenle geri alma hakkı da bir defa kullanıldıktan sonra sona erer.

Yenilik doğuran haklar kullanıldıktan sonra geri alınamaz. Hakkın geri alınamamasından kasıt, hakkın hiç kullanılmadığı döneme dönüş yapılamamasıdır. Ancak muhatabın aleyhine belirsizlik yaratılmadığı sürece bu kurala istisna getirilebileceği kabul edilmektedir. Örneğin muhatabın rızasıyla geri alma mümkündür³⁰⁸. Yenilik doğuran hakların bu özelliği nedeniyle, geri alma hakkı bir kez kullanıldıktan sonra geri alınamadığı için yeniden bir sözleşme yapılması zorunludur³⁰⁹.

TBK m. 255/1 hükmü geri alma bildirimini yedi günlük sürenin son günü postaya verilmiş olmasını bildirim sonuc doğurması için yeterli görmüştür. Bu hüküm aracılığıyla yenilik doğuran hakların muhataba ulaşmakla hüküm ve sonuç doğuracağı yönündeki kurala alacaklı lehine istisna getirilmiştir³¹⁰.

2.4.1.4. Geri Alma Hakkının Benzer Kavramlardan Farkı

Dönme hakkı, fesih hakkı ve iptal hakkı, geri alma hakkı ile zaman zaman karıştırılan kavramlardır. Bu karışıklığın önüne geçebilmek için bu kavramları ve geri alma hakkının bu kavramlardan farkını kısaca izah etmek yerinde olur.

Sözleşmeden dönme³¹¹, geçerli şekilde kurulmuş olan ani edimli ve karşılıklı bir sözleşmeyi, taraflardan birinin tek taraflı irade beyanı ile geçmişe etkili olacak şekilde sona

³⁰³ Baycık, 2011: 78.

³⁰⁴ Serozan, 2007: 123-124; Özel, 1998: 77.

³⁰⁵ Baycık, 2011: 281-282.

³⁰⁶“ Fransız hukukunda, yenilik doğuran hak kavramı ve doktrini olmaması nedeniyle yenilik doğuran haklar tek taraflı hukukî işlemler başlığı altına alınmıştır.” Baycık, 2011: 46.

³⁰⁷ Baycık, 2011: 232-233.

³⁰⁸ Baycık, 2011: 245 vd.

³⁰⁹ Ünlütepe, 2013: 147.

³¹⁰ Yavuz, 2012: 395.

³¹¹ Sözleşmeden dönme, kanunî ve iradî dönme olmak üzere ikiye ayrılır. Kanunî dönme, kanun hükümlerinden kaynaklanan dönme hakkıdır. Örneğin, TBK m. 125/2 gereğince, alacaklı borcun ifasından ve gecikme tazminatı isteme hakkından vazgeçtiğini hemen bildirerek, borcun ifa edilmemesinden kaynaklı zararın giderilmesini

erdirmesidir³¹². İfa edilmemiş olan edimleri ortadan kaldırırken ifa edilmiş olan edimlerin iadesini sağlamaktadır³¹³. Yenilik doğuran hak niteliğindedir³¹⁴.

Dönme hakkı her iki tarafa da sağlanan bir haktır. Oysa, geri alma hakkı sadece özel bir korumaya ihtiyacı olduğu düşünülen tek bir tarafa verilmektedir. Diğer taraftan geri alma hakkının kullanacak tarafın herhangi bir neden belirtmesine gerek yokken dönme hakkının kullanılması belirli nitelikteki olguların gerçekleşmesine bağlıdır³¹⁵.

Sözleşmenin feshi, geçerli olarak kurulmuş olan sürekli bir borç ilişkisinin hemen veya bir sürenin bitiminden itibaren geleceğe yönelik olacak şekilde ortadan kaldıran tek taraflı bir hukuki işlemdir. Sürekli borç ilişkisi kanundan kaynaklanabileceği gibi sözleşmeden de kaynaklanabilmektedir. Feshin amacı sürekli borç ilişkisinin sona ermesidir. Ayrıca, fesih sürekli borç ilişkisini ileri doğru(ex nunc) sona erdiren bozucu yenilik doğuran hak niteliğindedir³¹⁶.

İfa edilen edimler geri talep edilmesi yöntemi fesih hakkı ile geri alma hakkı arasındaki temel farkı oluşturmaktadır. Zira, fesih halinde sözleşmeden kaynaklanan bir geri verme yükümü doğmasına karşın geri alma hakkının kullanılması halinde ise sebepsiz zenginleşme hükümleri uygulama alanı bulur³¹⁷.

İptal hakkı, bir eksikliği olan ve bu nedenle geçerli olmayan askı halindeki hukuki işlemi ortadan kaldıran bozucu yenilik doğuran haklardır. Sözleşmedeki eksikliğin başlangıçtan itibaren olması gerekmektedir. İptal hakkı sadece sözleşmeler için değil aynı zamanda hukuki işlem niteliği taşıyan beyanlar hakkında da söz konusu olmaktadır. Bu hakkın kullanılması ile ya baştan itibaren geçersiz olan bir hukuki işlemin geçersizliği kesinleşir³¹⁸ ya da baştan beri geçerli olan hukuki işlem geçmişe etkili olacak şekilde geçersiz hale getirilir³¹⁹. İptal hakkının kullanılması sonucunda taraflar ifa edilmemiş olan edimleri talep edemezler, ifa edilmiş edimleri ise niteliğine göre istihkak ya da sebepsiz zenginleşme davası aracılığıyla geri isteyebilirler³²⁰.

İptal hakkı ile geri alma hakkı arasındaki temel fark; iptal hakkının kullanılması için hukuki işlemde bir eksikliğin bulunması gerekirken geri alma hakkının kullanılması için

---

isteyebileceği gibi sözleşmeden de dönebilir. İradî dönmede ise kanundan bağımsız olarak taraflar kendi aralarında dönme hakkını kararlaştırmaktadırlar. Bu durumda dönme hakkının hangi şartlarda, nasıl ve ne zaman kullanılacağını taraflar kararlaştırır. Özel, 1998: 109.

³¹² Serozan, 2007: 73 vd.

³¹³ Serozan, 2013: 209.

³¹⁴ Öz, 1996: 132.

³¹⁵ Serozan, 2007: 125; Özel, 1998: 110.

³¹⁶ Serozan, 2007: 115; Özel, 1998: 111.

³¹⁷ Serozan, 2007: 119; Özel, 1998: 113.

³¹⁸ Örneğin yanılma, korkutma, aldatma hallerinde sözleşme baştan itibaren geçersizdir.

³¹⁹ Örneğin aşırı yararlanma (gabin) halinde sözleşme iptal hakkı ile sonradan geçersiz hale getirilir.

³²⁰ Özel, 1998: 114.

herhangi bir eksikliğin bulunmasına ihtiyaç olmamasıdır. Zira, geri alma hakkını kullanacak kişinin bir gerekçe ileri sürme yükümlülüğü bulunmamaktadır³²¹.

2.4.1.5. Geri Alma Hakkının Kullanılması

TBK m. 255/1 gereğince alıcı, taraflarca imzalanmış sözleşmenin bir nüshasının eline geçmesinden itibaren yedi gün içinde geri alma hakkını kullanabilir. Yedi günlük süre içerisinde alıcı sözleşme şartlarını değerlendirerek geri alma hakkını kullanıp kullanmama ve dolayısıyla sözleşme ile bağlı olup olmama hususunda kararını verecektir. Diğer taraftan, taksitle satış sözleşmesinin içeriğini belirleyen TBK m.253/3' ün 8. bendinde “alıcının yedi gün içinde sözleşme yapılması konusundaki irade açıklamasını geri alma hakkının” sözleşme metninde yer alması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca, TBK m.255/1 hükmü gereğince, geri alma bildirimimin yedi günlük sürenin son günü postaya verilmiş olması, sonuç doğurması için yeterlidir. TKHK m. 18/1’de de geri alma hakkının yedi gün içinde kullanılacağı ifade edilmiştir. TBK m. 255/1 ve TKHK m. 18/1 nispi emredici nitelikte hükümlerdir. Dolayısıyla yedi günlük süre tarafların anlaşması sonucunda uzatılabilir ama kısaltılamaz³²².

Yedi günlük sürenin başlangıcı TBK m. 255’te belirtildiği üzere taksitle satış sözleşmesinin bir nüshasının alıcının eline geçme anıdır. Sürenin başlaması için alıcıya verilecek olan nüshanın her iki tarafça imzalanmış olması gerekir. Taraflardan sadece birinin imzaladığı bir nüshanın veya formüler bir sözleşme örneğinin alıcıya verilmesi durumunda yedi günlük hak düşürücü süre başlamaz. Fotokopi de nüsha olarak kabul edilemez. Ayrıca, alıcıya verilecek olan nüsha imza asıllarını içermelidir. Zira, nüsha birbirinin aynısı olan yazılı şeylerin her birini ifade etmektedir³²³.

TKHK m. 18/1’de yedi günlük hak düşürücü sürenin başlangıç anı belirtilmemiştir. Taksitle Satış Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik yürürlüğe girmeden önce doktrinde, TBK m. 255/1 hükmüne paralel olarak, sözleşmenin bir nüshasının tüketicinin eline geçmesi anının başlangıç anı olarak kabul edilmesi fikri ileri sürülmüştür³²⁴. Bu görüşe göre, zaten TKHK m.4/1’de Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da yazılı olarak düzenlenmesi zorunlu olan sözleşmeler ile bilgilendirmelerin bir nüshasının kağıt üzerinde veya kalıcı veri saklayıcısı ile tüketiciye verilmesi de zorunlu kılınmıştır. Taksitle Satış Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik ile yedi günlük hak düşürücü sürenin başlangıç anı açıkça düzenlenmiştir. Bu yönetmeliğin 7. maddesinde “Cayma hakkı süresi, hizmet ifasına ilişkin sözleşmelerde sözleşmenin kurulduğu gün; mal teslimine ilişkin sözleşmelerde ise tüketicinin veya tüketici tarafından belirlenen

³²¹ Özel, 1998: 115.

³²²Gümüş, 2013: 181; Demir, 2016: 127.

³²³ Ünlütepe, 2013: 142.

³²⁴ Gümüş, 2014: 167.

üçüncü kişinin malı teslim aldığı gün başlar. Ancak tüketici, sözleşmenin kurulmasından malın teslimine kadar olan süre içinde de cayma hakkını kullanabilir. Mal teslimi ile hizmet ifasının birlikte yapıldığı sözleşmelerde mal teslimine ilişkin cayma hakkı hükümleri uygulanır.” ifadelerine yer verilerek kanundaki eksiklik giderilmiştir.

TBK m. 255/1 hükmü gereğince geri alma hakkı alıcıya yazılı olarak bildirilmelidir. Burada öngörülen yazılı şekil bir geçerlilik şartıdır. Zira, her ne kadar şekil serbestisi ilkesi kabul edilmiş olsa da eğer kanunda bir şekil öngörülmüş ise kural olarak o geçerlilik şeklidir³²⁵. TKHK m. 18/2’de geri alma hakkının yedi günlük süre içerisinde kullanılması yeterli görülmüştür. Diğer bir ifadeyle, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da herhangi bir şekil şartı öngörülmüş değildir. Ancak Taksitle Satış Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik m. 7/4’ de “Cayma hakkının kullanıldığına dair bildirimde cayma hakkı süresi içinde satıcı veya sağlayıcıya yazılı olarak veya kalıcı veri saklayıcısı ile yöneltmiş olması yeterlidir.” ifadelerine yer verilerek geri alma bildiriminin şekli açıkça düzenleme altına alınmıştır.

Geri alma hakkının kullanıldığının ispatı alıcının yükümlülüğüdür. Türk Borçlar Kanunu’nda geri alma hakkının kullanılması yazılı şekle bağlandığı için ispatı kolay olur. Taksitle Satış Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik yürürlüğe girmeden önce, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da herhangi bir şekil şartı getirilmediği için geri alma hakkı sözlü olarak da kullanılabilirdiği görüşü ileri sürülmüş ve bu görüşe göre, iadeli taahhütlü mektup ya da telgrafla kullanılması veya geri alma bildiriminin teslim aldığı yönünde satıcı ya da sağlayıcıdan imza alınması durumlarında tüketicinin ispat yükünü yerine getirmesi kolaylaştıracağı ileri sürülmüştü³²⁶. Ancak Taksitle Satış Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik ile bu görüş geçerliliğini kaybetmiştir. Zira, bu yönetmeliğin 7. maddesi gereğince, geri alma hakkının sözlü olarak kullanılma imkanı kalmamış, yazılı olarak veya kalıcı veri saklayıcısı ile yapılması zorunlu kılınmıştır. Her ne kadar geri alma hakkını kullandığının ispatı tüketiciye ait olsa da satıcı veya sağlayıcı da cayma hakkı konusunda tüketicinin bilgilendirildiğini ispatlamakla yükümlüdür.

Geri alma hükmünden önceden feragat edilmesi TBK m. 255/1 hükmü gereğince mümkün değildir. Aynı şekilde 6502 sayılı TKHK m. 83 hükmü gereğince Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun da geri alma hakkından önceden feragat edilmesine müsaade etmemiştir. İsviçre Federal Mahkemesi’ne göre geri alma süresi için öngörülmüş olan sürenin sonuna kadar bu haktan feragat edilemez. Ancak İsviçre doktrinindeki bir görüşe göre, satıcının etkisinden kurtulur kurtulmaz alıcı geri alma hakkından feragat edilebilmelidir³²⁷.

³²⁵ Demir, 2016: 126-127.

³²⁶ Ünlütepe, 2014: 335.

³²⁷ İnceoğlu, 1998: 27, dn. 100.

Geri alma hakkından feragat, TBK m. 27/1 uyarınca kesin hükümsüzlük yaptırımına bağlı olacaktır³²⁸.

TBK m. 255/2 hükmünde, satıcının malı geri alma süresi içerisinde alıcıya devretmesi durumunda, alıcının malı ancak olağan gözden geçirmenin gerektirdiği ölçüde kullanabileceği; aksi takdirde sözleşmenin hüküm ve sonuç doğurmuş olacağı ifade edilmiştir. Aynı şekilde TKHK m. 18/3 ve Taksitle Satış Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik m. 7/5 de olağan gözden geçirme ölçüsünde kullanıma müsaade etmiştir. Kanun koyucu, alıcıya olağan gözden geçirme imkanı sunarak geri alma hakkını daha isabetli kullanabilmesine ortam hazırlamıştır. Hükümlerde geçen gözden geçirme kavramı “malın veya eserin devri borcu ile yükümlü olan kişinin, bu borcunun ayıpsız olarak teslim etmek suretiyle yerine getirip getirmediğinin, ayıptan doğan sorumluluğun gerçekleşmesi için olumlu veya olumsuz olguların somut olayda var olup olmadığının tespitine yarayan bir faaliyet³²⁹” olarak tanımlanabilir.

TBK m. 255/2 hükmü ve TKHK m. 18/3 alıcının “olağan gözden geçirme” ölçüsünde kullanımına müsaade etmiştir. Ancak kanun koyucular “olağan gözden geçirme” kavramının tespitini sağlayabilmek için bütün mallar için geçerli olacak objektif kriterler belirlememiştir. Bu yüzden, her olayda satış konusu malın özellikleri, amacı, işlevi değerlendirilerek olağan gözden geçirme sınırı tespit edilmeye çalışılmalıdır³³⁰.

Taraflar olağan gözden geçirme nedeniyle alıcının tazminat ödemesi veya sadece olağan gözden geçirme nedeniyle geri alma hakkının kullanılamayacağı yönünde sözleşmeler yapamazlar; aksi yönde yapılan sözleşmeler geçersizdir³³¹.

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da, cayma hakkı süresi dolmadan önce, tüketicinin onayı ile hizmetin ifasına başlanan hizmet sözleşmelerinde ve tüketicinin satıcıyı bulduğu finansal kiralama işlemlerinde geri alma hakkının kullanılamayacağı belirtilmiştir. (m. 18/3-4). Taksitle Satış Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik’ in 8. maddesinin 7. ve 8. fıkralarında da aynı yönde düzenlemeye yer verilmiştir.

2.4.1.6. Geri Alma Hakkının Kullanılmasının Sonuçları

Geri alma hakkının kullanılmasına, kullanılmasından feragat edilmesine ya da yedi günlük sürenin geçmesine kadar olan süreçte, taksitle satış sözleşmesi askıdadır³³².

³²⁸ TBK m. 255’in gerekçesinden.

³²⁹ Yücer Aktürk, 2012: 42.

³³⁰ Yavuz, 2012: 396.

³³¹ Yavuz, 2012: 396-397.

³³² İnceoğlu, 1998: 26-27.

Geri alma hakkı için öngörülen yedi günlük süre dolmadan önce veya geri alma hakkı kullanılmasına rağmen edimler ifa edilmişse taraflar edimleri karşılıklı olarak iade etmek durumunda kalırlar. Zira, geri alma hakkının kullanılması ile birlikte taksitle satış sözleşmesi çözülür ve tasfiye süreci başlar³³³. Sözleşme geçmişe etkili olarak (ex tunc) ortadan kalkar³³⁴. Geri alma hakkının istisnaen ortaya çıkardığı geri verme yükümlülükleri sebepsiz zenginleşme niteliği taşır³³⁵. Ayrıca, tarafların edimlerinin konusunu para oluşturması durumunda takas hükümleri uygulanabilir³³⁶.

TBK m. 255/3 hükmü gereğince geri alma hakkının kullanılması durumunda, alıcıdan cayma parası talep edilemez. Geri alma hakkının kullanılması halinde cayma parası talep edilmesi kurumun yapısına aykırıdır³³⁷.

TKHK m. 18/1’de, TBK m. 255/3’e paralel bir düzenleme getirilerek, tüketicinin geri alma hakkını herhangi bir cezai şart ödemedi serbestçe kullanabileceği belirtilmiştir. Ayrıca, Taksitle Satış Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik’ in 8. maddesinde geri alma hakkının kullanılmasının sonuçları düzenlenmiştir. İlgili hükümde “ Tüketicinin cayma hakkını kullanması durumunda, satıcı veya sağlayıcı cayma bildirimini kendisine ulaştığı tarihten itibaren yedi gün içinde almış olduğu bedeli ve tüketiciyi borç altına sokan her türlü belgeyi, tüketicie hiçbir masraf yüklemeksizin iade etmekle yükümlüdür.

Cayma hakkını kullanan tüketici, sözleşme konusu malı, cayma hakkını kullandığı tarihten itibaren yedi gün içinde satıcıya iade etmekle yükümlüdür. Aksi halde tüketici cayma hakkını kullanmamış sayılır.

Cayma hakkının kullanılması durumunda tüketici, malın iade masraflarını yüklenmek zorundadır.” ifadelerine yer verilmiştir.

2.4.2. Erken Ödeme Yapılması Durumunda İndirim İmkani

Taksitle satış sözleşmesinin yapısı gereği satıcı borcunu önce ifa ederken alıcı daha sonra ve kısım kısım ifa etmektedir. Alıcıya bu şekilde bir ödeme imkanı sunulmuş olması sadece alıcının değil satıcının da yararınadır. Şöyle ki satıcı satış bedelinin daha sonra ve kısım kısım ödenmesinin karşılığında, vade durumunu dikkate alarak, peşin satış bedelinden daha yüksek bir satış bedeli talep etmektedir³³⁸. Böylece satıcı TBK m. 253/3’ ün deyiimiyle

³³³ Özel, 1998: 103-104.

³³⁴ Demir, 2016: 131.

³³⁵ Özel, 1998: 110-111.

³³⁶ Özel, 1998: 104.

³³⁷ Demir, 2016: 131.

³³⁸ Akünel, 1972: 102; Ozanoğlu, 1999: 222; Ünlütepe, 2013: 157-158.

“taksitle ödeme nedeniyle belirlenecek ilave bedel” adı altında ek menfaat elde etmiş olmaktadır.

Alıcı eline toplu para geçmesi halinde taksitle ödeme nedeniyle ortaya çıkan ilave bedelden kurtulmak maksadıyla, sözleşmede belirlenen vadelerden önce satış bedelini ödemek isteyebilir³³⁹. Satıcı erken ödeme talebini kural olarak kabul etmek zorundadır. Ancak satıcı alıcının erken ödeme talebini kabul etse bile peşin satış bedeline eklediği bedelden indirim yapmaktan kaçınır. Bu durumda satıcı, alıcı aleyhine haksız kazanç sağlamış olur³⁴⁰. Ayrıca, genel hüküm niteliğindeki TBK m. 96³⁴¹ gereğince erken ödemenin mümkün olması durumunda zaten satıcı kural olarak indirim yapmak zorunda değildir. Ancak istisnaen kanun, sözleşme ya da adet gerektirdiği durumlarda indirim yapmak durumunda kalır. İşte erken ödeme durumunda toplam satış bedelinden indirim imkanı sunan TBK m. 258 ve TKHK m. 20, TBK m. 96’daki genel kurala istisna getiren düzenlemelerdir³⁴².

Taksitle satış sözleşmesinin ekonomik bakımdan zayıf tarafı konumundaki alıcıyı korumak maksadıyla başvurulacak tedbirlerden biri de alıcının erken ödeme yapması halinde indirim imkanı sunulmasıdır. Bu tedbir TBK m. 258’de hüküm altına alınmıştır. Hükümde “Taksit borcu kambiyo senedine bağlanmış olmadıkça, alıcı satış bedelinin kalan kısmını her zaman bir defada ödeyerek borcundan kurtulabilir. Bu durumda, peşin satış bedeline ilave edilen bedelin ödenmemiş taksitlere isabet eden kısmı, yarısından az olmamak üzere ödeme süresinin kısaltılmasına uygun olarak indirilir.” ifadelerine yer verilmiştir.

Hükümden anlaşıldığı üzere bedelin indirilebilmesi için öncelikle borcun kambiyo senedine bağlanmamış olması gerekmektedir. Bu hüküm, işlem hayatındaki hukuki güvenliğin korunması maksadıyla, kambiyo senedine bağlanmış olan taksit alacaklarını uygulama alanına dahil etmemiştir³⁴³. Ancak ülkemizde taksitle satış sözleşmelerinin büyük bir kısmında taksitlerin kıymetli evraka bağlandığını ve bu nedenle hükmün uygulama alanının çok daraldığını söylemek de mümkündür³⁴⁴. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması

³³⁹ Inceoğlu, 1998: 28

³⁴⁰ Inceoğlu, 1998: 29.

³⁴¹ Madde 96- Sözleşmenin hükümlerinden veya özelliğinden ya da durumun gereğinden tarafların aksini kastettikleri anlaşılmadıkça borçlu, edimini sürenin sona ermesinden önce ifa edebilir. Ancak, kanun, sözleşme veya adet gereği olmadıkça borçlu erken ifada bulunması sebebiyle indirim yapamaz.

³⁴² Zevkliler ve Gökyayla, 2014: 91.

³⁴³ Gümüş, 2013: 185-186.

³⁴⁴ “Türk/İsviçre Hukukunda sorun, tüketicinin(alıcının) vadeden önce ödeme hakkının, taksitlerin kıymetli evraka(senede) bağlanmamış olması koşuluna tabi tutulması ile çözülmüştür. Benzer bir hüküm Belçika Hukukunda da mevcuttur. Bu çözümün tüketici lehine olmadığı ortadadır. Özellikle ülkemizde taksitle satım sözleşmelerinin büyük bir kısmında taksitlerin kıymetli evraka bağlandığı düşünülürse, tüketiciye ön ödeme hakkı tanınan pek bir anlamı kalmayacaktır. En iyi çözüm, taksitle satım sözleşmelerinde kıymetli evrak düzenlenmesinin yasaklanması olabilir. Nitekim Alman Tüketici Kredileri Kanununun 10. paragrafının 2. fıkrası, kredi sözleşmelerinde kıymetli evrak düzenlenmesini yasaklamıştır. Bu yasağa rağmen kıymetli evrakın düzenlendiği durumlarda tüketici bunun her zaman geri verilmesini talep edebilir. “Yavuz, 2012: 404.

Hakkında Kanun'un erken ödemeyi düzenleyen 20. maddesinde ise erken ödeme halinde indirim yapılması için kambiyo senedine bağlanmamış olma şartı getirmiş değildir. TKHK m. 21' de erken ödemeye ilişkin usul ve esasların yönetmelikle düzenleneceği belirtilmiştir. Taksitle Satış Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik 'in 10. maddesinde yapılan düzenlemede Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 20. maddesi aynen tekrar edilmiş ve yine kambiyo senedine bağlı olmama şartı getirilmemiştir.

TBK m. 258 hükmü gereğince indirim yapılabilmesinin diğer şartı satış bedelinin kalan kısmının tamamının bir seferde ödenmesidir. Oysa, TKHK m. 20'de tüketicinin borçlandığı toplam miktarı önceden ödeyebileceği gibi vadesi gelmemiş bir ya da birden çok taksit ödemesinde de bulunabileceği belirtilmiştir. Dolayısıyla, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da kalan bedelin tamamının ödenmesi şart değildir. Ancak bir taksit miktarından daha az bir ödeme de yapılamaz. Erken ödeme hakkına bu şekilde bir sınırlama getirilmesi isabetlidir. Aksi takdirde, tüketici eline her para geçtiğinde ufak meblağlar şeklinde ödeme yapmaya çalışır, bu da satıcının hesabın içinden çıkmasını oldukça zorlaştırır³⁴⁵. Kanaatimizce, TKHK m. 20'nin kalan borcun tamamını ödeme şartı getirmek yerine vadesi gelmemiş bir veya birden çok taksit ödemelerinde de indirim imkanı sunmuş olması kanunun tüketiciyi koruma amacına daha iyi hizmet eder.

Kanunun aradığı şartların sağlanması durumunda alıcı erken ödeme yaparak taksitle satış bedelinden indirim talep edebilir. Bu durumda tespiti gereken husus yapılacak olan indirimin mahiyetidir. Zira, taksitle satış bedeli; peşin satış bedeli, faiz, taksitle satış nedeniyle yapılan masraf gibi çeşitli kalemlerin bir araya gelmesiyle oluşur³⁴⁶. Erken ödeme durumunda hangi kalemlerden ve ne oranda indirim yapılacağına tespiti önemlidir.

TBK m. 258'de "...peşin satış bedeline ilave edilen bedelin ödenmemiş taksitlere isabet eden kısmı, yarısından az olmamak üzere ödeme süresinin kısaltılmasına uygun olarak indirilir." ifadelerine yer verilmiştir. Bu hüküm gereğince indirim yapılacak miktar sadece faiz değil, her türlü ilave meblağdır³⁴⁷. Kanun koyucunun indirimi sadece faiz ile sınırlı tutmaması isabetli olmuştur. Zira, uygulamada satıcı muhtemel bir erken ödeme durumunda daha az indirim yapmak maksadıyla faiz miktarını olduğundan az, masrafları ise fazla

³⁴⁵ İnceoğlu, 1998: 29. "Fakat yasanın ifadesi açık değildir. Tüketicinin bir taksitin yarısı veya üçte biri oranında bir ödemede bulunmasına imkan yoksa da, acaba tüketici bir taksiti aşan, fakat iki taksit miktarını da bulmayan ödemelerde de bulunabilecek midir? Örneğin semenin, 1 milyon liralık 10 taksit halinde ödenmesi gereken bir taksitle satım sözleşmesinde, alıcı 1 milyon 500 bin Lira ödemek isterse, ya da 2 milyon 350 bin TL ödemeyi teklif ederse, satıcı bu teklifi yine de kabul etmek ve gerekli faiz indirimini yapmak zorunda mıdır? Kanaatimizce bu soruya olumsuz cevap vermek gerekecektir. Zira yasa, tüketiciye bir veya birden fazla taksit ödemesi bulunma imkanı tanımıştır. Burada yasanın lafzına bağlı kalmakta fayda vardır. Aksine bir çözüm tarzı, satıcı açısından hesapları içinden çıkılmaz bir hale sokabilir." İnceoğlu, 1998: 29.

³⁴⁶ İnceoğlu, 1998: 29-30.

³⁴⁷ Acar, 2013: 837.

göstermektedir. Bu hüküm ile bu tarz kötünietli davranışların önüne geçilmiştir. Diğer taraftan, hüküm ilave bedelin ödenmemiş taksitlere isabet eden kısmının en az yarısının indirilmesini emrederek yapılacak olan indirim alt sınır getirmiş ve indirim miktarını tamamen satıcının insafına bırakmamıştır.

TKHK m. 20 ise "...faiz ve komisyon aldığı durumlarda ödenen miktara göre gerekli faiz ve komisyon indirimini yapmakla yükümlüdür." ifadelerine yer vererek indirilecek meblağın faiz ile birlikte komisyon masraflarını da içerdiğini işaret etmiştir. Bu nedenle faizin yanı sıra diğer ilave bedellerin de yazılı olarak yapılan sözleşmede açıkça belirtilmiş olması tarafların yapılacak olan indirimi daha sağlıklı şekilde belirlemesine yardımcı olur. Kanun koyucu, TKHK m. 4/4' de "Bu Kanunda düzenlenen sözleşmelere istinaden tüketiciden talep edilecek her türlü ücret ve masrafa ilişkin bilgilerin, sözleşmenin eki olarak kâğıt üzerinde yazılı şekilde tüketiciye verilmesi zorunludur. Uzaktan iletişim aracılığıyla kurulan sözleşmelerde ise, bu bilgiler kullanılan uzaktan iletişim aracına uygun şekilde verilir. Bu bilgilerin tüketiciye verildiğinin ispatı sözleşmeyi düzenleyene aittir." ifadelerine yer verilerek diğer ilave bedellerin de sözleşmede belirtilmesi yükümlülüğünü getirmiştir³⁴⁸.

TKHK m.20'de vadesi gelmemiş bir veya birkaç taksitin ödenebileceği belirtilmişse de yapılan bu ödemenin hangi taksitlere sayılacağı belirtilmemiştir. Oysa bu husus faizin hangi süre için hesaplanacağı ve dolayısıyla faiz indiriminin miktarının tespitinde önem arz etmektedir. Örneğin 12 taksitten oluşan bir taksitle satış sözleşmesinde alıcı 3. taksite ilişkin borcunu ödedikten sonra üç taksit için daha ödeme yapmak isterse, bu ödemelerin 4. , 5. ve 6. taksitler için mi yoksa 10, 11. ve 12. taksitler için mi yapılmış olduğunun kabul edilmesine göre yapılacak olan faiz indirimi farklılık teşkil eder³⁴⁹.

Türk Borçlar Kanunu'nun 101. maddesi gereğince, eğer borçlunun birden fazla borcu bulunmakta ise ödeme gününde bu borçlardan hangisini ödemek istediğini alacaklıya bildirebilir. Eğer borçlu bildirimde bulunmazsa, yapmış olduğu ödeme, derhal itiraz etmediği takdirde, alacaklının makbuzda gösterdiği borç için yapılmış sayılır. Genel hüküm niteliğindeki bu düzenleme, tüketicinin bir an önce borcundan kurtulmasını hedefleyen TKHK m. 20'nin amacına da uygundur. Eğer, satıcı tüketicinin beyanını kabul etmez ve ödemeyi başka taksitlere sayacağını öne sürerse, tüketici ifadan kaçınabilir ve satıcı kabul etmediği ödemeler açısından alacaklı temerrüdüne düşer. Diğer taraftan, tüketicinin temerrüde düşmüş olduğu taksit borçları bulunmakta ise yapmış olduğu ödemeleri ileride muaccel olacak

³⁴⁸ Acar, 2013: 837.

³⁴⁹ İnceoğlu, 1998: 30

taksitlere mahsup etmek istemesi hakkın kötüye kullanılması niteliğindedir ve kabul edilemez³⁵⁰.

Erken ödeme rızayla yapılabileceği gibi zorunlu olarak da yapılabilir. Her iki durumda da satıcı gerekli indirimi yapmak durumundadır. Zira, alıcının erken ödemeyi kendi isteğiyle ya da zorunlu olarak yapmış olması, satıcının elde ettiği menfaatin haksız olması sonucunu değiştirmez. Örneğin sözleşmeye muacceliyet şartı konulmuş ve alıcı da taksitleri ödemede temerrüde düşmüşse zorunlu erken ödeme durumu söz konusu olur. Satıcı bu durumda da erken ödeme nedeniyle indirim yapmalıdır³⁵¹.

TBK m. 258 ve TKHK m. 20 emredici nitelikte hükümlerdir. Bu nedenle erken ödeme imkanını sınırlayan ya da tamamen kaldıran sözleşmeler yapılamaz. Aksi takdirde, bu yönde yapılan sözleşmeler TBK m. 27 gereğince kesin hükümsüzdür³⁵².

2.4.3. Alıcının Def'ileri

Alıcının def'ilerine ilişkin düzenleme TBK m. 257' de yer almaktadır. Bu hükümde "Alıcı, satıcının taksitle satıştan doğan alacağı ile kendisinin satıcıdan olan alacağını takas etme hakkından önceden feragat edemez.

Alacağın devredilmesi durumunda alıcının, satış bedeli alacağına ilişkin def'ileri sınırlanamaz ve ortadan kaldırılamaz." ifadelerine yer verilmiştir. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da ise bu yönde bir düzenleme bulunmamaktadır.

Takasa ilişkin hükümler kural olarak yedek hukuk kurallarıdır. Dolayısıyla, taraflar takasa ilişkin hükümlerde değişiklik yapabilirler ve hatta takası mümkün olan alacakların takas edilemeyeceğini kararlaştırabilirler³⁵³.

TBK m. 145 hükmü gereğince, borçlu takastan önceden de feragat edebilir. Bu hükümde takastan "önceden de" feragat edilebileceği ifade edildiğine göre takas hakkının doğmasından sonra bu haktan vazgeçmek de mümkün olmalıdır³⁵⁴.

TBK m. 145' de her ne kadar feragatten bahsedilmekte ise de doktrinde, takastan feragatin tek taraflı bir irade beyanı ile yapılamayacağı, ancak tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanıyla kurulan sözleşmeyle mümkün olduğu öne sürülmüştür³⁵⁵. Bu görüşe göre, sözleşmenin taraflarını alacaklı ve borçlu oluşturur. Bu sözleşme, açık ya da zımni irade beyanı ile kurulabilir ve herhangi özel bir şekle bağlanmış değildir³⁵⁶.

³⁵⁰ İnceoğlu, 1998: 30-31.

³⁵¹ İnceoğlu, 1998: 31-32; Ünlütepe, 2013: 159-160; Ünlütepe, 2014: 341.

³⁵² Gümüş, 2013: 186.

³⁵³ Aral, 2010: 102; Develioğlu, 2012: 163-164.

³⁵⁴ Aral, 2010: 103; Develioğlu, 2012: 165.

³⁵⁵ Bk. Develioğlu, 2012: 164.

³⁵⁶ Aral, 2010: 103-104.

TBK m. 257/1 hükmü ile genel hüküm niteliğindeki TBK m. 145' e istisna getirilerek satıcı karşısında zayıf konumda olan alıcı korunmaya çalışılmıştır. Zira, satıcılar önceden hazırlamış oldukları standart sözleşmelerle alıcıların takas haklarından feragat ettiklerine ilişkin hükümler koyarak alıcıların takas hakkını kullanmasının önüne geçmektedir³⁵⁷. Taksitle satış sözleşmesinde TBK m. 257/1'e aykırı olarak konulan kayıtlar TBK m. 27 gereğince hükümsüzdür³⁵⁸.

İBK (e) m. 226f hükmü alıcının takastan önceden feragat edememesinin kapsamını TBK m. 257/1'e göre daha geniş tutmuştur. Bu hükümde "Alıcı, taksitli sözleşmeden doğan alacağını satıcının alacakları ile takas etme hakkında önceden feragat edemez. Alıcının def' ileri, satış bedeli alacağı bakımından, temlikte ne sınırlandırılabilir ne ortadan kaldırılabilir." ifadelerine yer verilmiştir. Görüldüğü üzere TBK m. 257/2 ile İBK m. 226/1 arasında herhangi bir fark bulunmamakla birlikte, TBK m. 257/1' de, alıcının taksitle satış sözleşmesinden doğan alacağını satıcının sadece taksitle satıştan doğan alacakları ile takas hakkından önceden feragat edemeyeceğini belirtirken; İBK (e) m. 226/1' de alıcının taksitle satış sözleşmesinden doğan alacağını satıcının kaynağı ne olursa olsun her türlü alacağı ile takas hakkından önceden feragat edemeyeceğini ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle, TBK m. 257/1 hükmü gereğince, alıcı taksitle satış sözleşmesinden satıcıya karşı doğan alacaklarını yine taksitle satış sözleşmesinden doğan satıcının satış bedeli alacağı ile takastan önceden feragat edemezken; satıcının farklı hukuki ilişkilerden kaynaklanan alacakları ile takas hakkından feragat edebilir³⁵⁹.

TBK m. 257/2'de ise alacağın devri durumunda alıcının satış bedeline ilişkin def' ilerinin sınırlanamayacağı ve ortadan kaldırılamayacağı düzenleme altına alınmıştır.

Alacağın devri, TBK m.183-194 arasında düzenlenmiş olup alacaklının herhangi bir borç ilişkisinden kaynaklanan alacağını borçlunun onayına ihtiyaç duymaksızın bir sözleşmeye dayanarak üçüncü kişiye devretmesi şeklinde tanımlanabilir³⁶⁰. TBK m. 188'de alacağın devri durumunda borçluya ait savunma hakları düzenlenmiştir. Bu hükme göre, borçlu devri öğrendiği sırada devredene karşı sahip olduğu savunmaları, devralana karşı da ileri sürebilir. Hükümde geçen "savunmalar" kavramı, def'i ve itirazları kapsamaktadır. TBK m. 188 hükmü emredici nitelikte olmadığı için taraflarca aksi kararlaştırılabilir.

TBK m. 257/2'de her ne kadar def'i ifadesine yer verilmiş olsa da bu maddenin def'inin yanı sıra itirazları da kapsadığının kabul edilmesi isabetli olur³⁶¹. Diğer taraftan, bu

³⁵⁷ Yavuz, 2012: 402; Ozanoğlu, 1999: 231.

³⁵⁸ Ünlütepe, 2013: 151.

³⁵⁹ Gümüş, 2013: 184.

³⁶⁰ Eren, 2015: 1224; Yavuz, 2012: 402.

³⁶¹ Ünlütepe, 2013: 151.

hüküm TBK m. 188' den farklı olarak emredici niteliktedir. Dolayısıyla, TBK m. 253/2 hükmü, TBK m. 188'in satış bedeli alacağı bakımından emredici bir şekilde yapılandırılması olarak ifade edilebilir³⁶².

“Ortak Hükümler” başlığı taşıyan TBK m. 273 gereğince, “Alıcının def’ileri” başlığı altında düzenlenen TBK m. 257 ön ödemeli taksitle satış sözleşmelerine de uygulanır.

2.4.4. Yetkili Mahkeme ve Tahkim Şartı Yasağı

TBK m. 262’de yerleşim yeri Türkiye’de olan alıcının, tarafı olduğu taksitle satış sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda, yerleşim yerindeki mahkemenin yetkisinden önceden feragat edemeyeceği gibi, tahkim sözleşmesi de yapamayacağı öngörülmüştür³⁶³. 818 sayılı Borçlar Kanunu’nda bu yönde bir hükme yer verilmiş değildir³⁶⁴.

Taksitle satış sözleşmelerinde sık sık yer verilen kayıtlardan biri, sözleşmeden doğan uyuşmazlıklar için satıcının yerleşim yeri mahkemesini yetkili kılan “yetki şartı”dır³⁶⁵. Bu tarz kayıtlar zaten ekonomik olarak zayıf durumda olan alıcının hakkını aramasını daha da zorlaştırır ve mağduriyetini artırır.

Taksitle satış sözleşmelerinden doğacak uyuşmazlıklarda yetkili mahkeme belirlenirken 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 6. ve 10. maddeleri birlikte değerlendirilmelidir. HMK m. 6 gereğince genel yetkili mahkeme, davalının dava açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesidir. Diğer taraftan, sözleşmelerden doğan davalarda yetkili mahkeme sözleşmenin ifa edileceği yer mahkemesidir (HMK m. 10). İfa yeri de TBK m. 89³⁶⁶’a göre belirlenir.

HMK m. 17’de, tacirlerin ve kamu tüzel kişilerinin, aralarında doğmuş ya da doğabilecek bir uyuşmazlık hakkında, bir veya birden fazla mahkemeyi sözleşmeyle yetkili kılacakları belirtilmiştir (HMK m. 17/1). Ayrıca, aksi kararlaştırılmadıkça dava sözleşmeyle kararlaştırılan mahkemelerde açılır (HMK m. 17/2). Diğer bir ifadeyle, bu hükümle birlikte münhasır yetki sözleşmesi yapabilme imkanı getirilmiştir³⁶⁷.

³⁶² Gümüş, 2013: 185.

³⁶³ TBK m.262’nin gerekçesinden.

³⁶⁴ Yavuz, 2012: 422.

³⁶⁵ Akünel, 1972: 103; Yavuz, 2012: 421; Ozanoğlu, 1999: 225.

³⁶⁶ Madde 89- Borcun ifa yeri, tarafların açık veya örtülü iradelerine göre belirlenir. Aksine bir anlaşma yoksa, aşağıdaki hükümler uygulanır;

1. Para borçları, alacaklının ödeme zamanındaki yerleşim yerinde,
2. Parça borçları, sözleşmenin kurulduğu sırada borçlusunun bulunduğu yerde,
3. Bunların dışındaki bütün borçlar, doğumları sırasında borçlusunun yerleşim yerinde, ifa edilir.

Alacaklının yerleşim yerinde ifası gereken bir borcun doğumundan sonra alacaklının yerleşim yerini değiştirmesi sebebiyle ifa önemli ölçüde güçleşmişse borç, alacaklının önceki yerleşim yerinde ifa edilebilir.

³⁶⁷ Taş Korkmaz, 2013: 1794-1795.

HMK m. 17'nin gerekçesinde de belirtildiği üzere, yetki sözleşmesi sadece tacirler ve kamu tüzel kişileri tarafından yapılabilir. Bunlar dışında, örneğin tüketici ile tacir yetki sözleşmesi yapamaz³⁶⁸. Bu nedenle tarafların birinin tacir ya da kamu tüzel kişisi olmadığı durumlarda zaten yetki sözleşmesi yapılamayacağı için TBK m. 262'nin yetkili mahkemeye ilişkin kısmının uygulama alanı bulma imkanı yoktur³⁶⁹. Dolayısıyla, Hukuk Muhakemeleri Kanunu dikkate alınmadan uygulama imkanı bulunmayan bir hüküm düzenlenmiştir³⁷⁰.

TBK m. 263/4 gereğince alıcının tacir sıfatı taşıdığı taksitle satış sözleşmelerinde uygulanacak hükümler arasında TBK m. 262 hükmü yer almamaktadır. Bu nedenle alıcının tacir olması durumunda taksitle satış sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıklarda yetkili mahkemenin alıcının yerleşim yeri dışındaki bir mahkeme olacağı kararlaştırılabilir. Ancak bu şeklide bir yetki sözleşmesinin yapılabilmesi için satıcının da tacir olması gerekir. Zira, HMK m.17 hükmü sadece tacir ve kamu tüzel kişilerinin yetki sözleşmesinin tarafı olabileceğini emretmiştir³⁷¹.

TBK m. 262' de, alıcının, yerleşim yeri mahkemesinin yetkisinden “önceden” feragat edemeyeceği ifade edilmiştir. Bu nedenle taksitle satış sözleşmesi kurulduktan sonra yapılan

³⁶⁸ Ünlütepe, 2013: 155. “Yetki sözleşmesine ilişkin olarak yapılan düzenlemede, tacirler veya kamu tüzel kişileri ile diğer kişiler, yetki sözleşmesi yapmak açısından, birbirinden ayırt edilmiştir. Tacirler veya kamu tüzel kişileri kendi aralarındaki hukukî ilişkilerde her ikisi de hukuken eşit konumda sayılabilirler. Buna karşılık, tacirler veya kamu tüzel kişileri, diğer bir gerçek kişiye göre, daha güçlü konumda bulunmaktadır. Daha zayıf konumda olan kimselerin daha güçlü olan tacir veya kamu tüzel kişilerine karşı, korunma ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Özellikle ilthakî sözleşmelerle bu durum daha da belirginleşmektedir. Tüketiciler, satıcı veya hizmet sunucu şirketlere karşı, hiçbir pazarlık şansı olmaksızın, sadece kendilerine uzatılan sözleşmeye imza atarak, şirket veya kamu tüzel kişisi tarafından konulan şartları, bu arada, yetki şartını da kabul etmek zorunda kalmaktadırlar. O nedenle, örneğin Alman hukukunda, yetki sözleşmesinin her durumda yapılması kabul edilmemektedir. Yetki sözleşmesi yapılabilen alanlar oldukça sınırlandırılmış bulunmaktadır.

Tacirlerle kamu tüzel kişilerinin kendi aralarında, yapmış oldukları işlemlerde, belirtildiği gibi, daha zayıf konumda olan bir taraf yoktur. Kural olarak her iki tarafı da eşit kabul etmek mümkündür. Bu kimseler, kanunda belirtilen şartlara uygun olmak kaydı ile, aralarında yetki sözleşmesi yapabileceklerdir. Taraflar ayrıca, yapmış oldukları yetki sözleşmesi ile, yetkili kıldıkları bir veya birden fazla mahkemenin yetkisinin, münhasır yetki olup olmadığını da kararlaştırabileceklerdir. Buna göre, tacirlerin ve kamu tüzel kişilerinin, hukukumuzda tartışmalı olan, münhasır yetki sözleşmesini de yapabilecekleri kabul edilmiştir. Taraflar, yetki sözleşmesinde, aksini kararlaştırmadıkça, dava sadece sözleşmeyle belirlenen mahkemede veya mahkemelerde açılabilir. Bu durumda, taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça, yapılan yetki sözleşmesi, münhasır yetki sözleşmesi şeklinde olacaktır. Taraflar, yetkili kıldıkları mahkemenin yanında, kanunen yetkili kılınan genel veya özel yetkili mahkemelerin de yetkisinin devam etmesini istiyorlarsa, yani yetki sözleşmesinin münhasır olmayan yetki sözleşmesi şeklinde olmasını istiyorlarsa, bu durumun yetki sözleşmesinde ayrıca belirtilmesi gerekecektir.

Tacirler veya kamu tüzel kişileri dışındaki diğer kişiler, özellikle, tacir olmayan gerçek kişi tüketiciler, tacirler veya kamu tüzel kişilerine karşı hukuken daha zayıf durumdadır. O nedenle, bu kimselerin, daha güçlü olanlara karşı korunmaları gereklidir. Bu amaçla, tacirler veya kamu tüzel kişileri ile bu nitelikte olmayan kimseler arasındaki yetki sözleşmesine, örneğin bir gerçek kişi tüketici ile bir tacirin, yetki sözleşmesi yapmalarına engel olunmak istenmiştir. Buna göre, tacirler veya kamu tüzel kişileri ile bu nitelikte olmayan kimseler yetki sözleşmesi yapamayacaklardır. Ayrıca bu kapsamda belirtmek gerekir ki, tacirler veya kamu tüzel kişileri dışındaki diğer kimselerin, kendi aralarında yetki sözleşmesi yapmaları da kabul edilmemiştir.”(m. 17'nin gerekçesi).

³⁶⁹ Yavuz, 2012: 422.

³⁷⁰ Ünlütepe, 2013: 156.

³⁷¹ Yavuz: 2012: 422; Ünlütepe, 2013: 156.

feragatlerin geçerli kabul edilmesi gerektiği ileri sürülmüştür³⁷². Ancak biz bu görüşe katılmıyoruz. Zira, alıcının tacir olmadığı taksitle satışlarda HMK m. 17 gereğince, tüketicinin sözleşmeyle beraber de sonradan da yetki sözleşmesi yapma imkanı yoktur. Taksitle satışlarda, tarafların yetki sözleşmesi yapılabileceği tek kombinasyon satıcı ve alıcının tacir olması durumudur. Bu durumda da zaten TBK m. 262 hükmü uygulanmamaktadır.

TBK m. 262 hükmünde tarafların tahkim sözleşmesi yapamayacağı da ifade edilmiştir. Tahkim sözleşmesine müsaade edilmemesinin temelinde tahkimin barındırdığı birçok tehlike bulunmaktadır. Gerçekten, tahkim yargılamasında hem ekonomik bakımdan hem de bilgi bakımından avantajlı olan satıcının karşısında alıcı, hakkını aramakta daha da zorlanır. Öncelikle, tahkim yargılaması zaten ekonomik durumu zayıf olan alıcı için daha fazla masraf gerektirir. Diğer taraftan, hakemlerin ehil olup olmaması ve tarafsızlığı hususunda satıcıya göre daha az bilgili olan alıcının bu konulara değerlendirmede bulunması ve hakem tayininde söz sahibi olması zorlaşır. Bu nedenlerle kanun koyucu tahkim yoluna başvurulmasına müsaade etmemiştir³⁷³.

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da usule ilişkin birçok hükme yer verilmiştir³⁷⁴. Ancak taksitle satış sözleşmelerinde yetkili mahkeme ve tahkim şartına ilişkin TBK m. 262 benzeri özel bir düzenleme mevcut değildir. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un genel kanundan sonra yürürlüğe giren özel kanun niteliğinde olması ve TKHK m. 83'te ifade edildiği üzere, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da hüküm bulunmayan hallerde genel hükümlerin uygulanacak olması nedeniyle yetki şartı ve tahkim yasağına ilişkin TBK m. 262 hükmü Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamındaki taksitle satış sözleşmeleri bakımından da uygulanır.

6502 sayılı TKHK m. 73/1 gereğince, tüketici işlemlerinde ve tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklarda görevli mahkeme tüketici mahkemeleridir. Uyuşmazlık değeri TKHK m. 68' de belirtilen meblağların altında olan uyuşmazlıklarda ise tüketici hakem heyetlerine başvurulmalıdır.

2.4.5. Hakimin Müdahalesi

Alıcıyı korumaya yönelik tedbirlerden biri de alıcının temerrüde düşmesi durumunda, hakimin sözleşmeye müdahale ederek alıcıya ödeme kolaylığı sağlaması ve malın satıcı tarafından geri alınmasına engel olunmasıdır³⁷⁵. "Hakimin müdahalesi" başlığını taşıyan TBK m. 261 hükmüne göre "Hakim temerrüde düşen alıcının borçlarını ödeyeceği konusunda

³⁷² Gümüş, 2013: 183.

³⁷³ Akınal, 1972: 104; Ozanoğlu, 1999: 226.

³⁷⁴ Basım, 2016: 129.

³⁷⁵ Ünlütepe, 2013: 161.

güvence vermesi ve satıcının da bu yeni düzenleme dolayısıyla herhangi bir zararının söz konusu olmaması koşuluyla, alıcıya ödeme kolaylıkları sağlayabilir ve satıcının satılanı geri almasını yasaklayabilir.” Bu hüküm aracılığıyla alıcının, satıcının yüksek temerrüt faizi, satılanın iadesi gibi ağır talepleri karşısında korunması amaçlanmıştır³⁷⁶.

TBK m. 261 hükmü sadece alıcının değil satıcının da menfaatinde. Şöyle ki satıcının sözleşmeden döndüğü ve tüm taksitlerin muaccel olduğu durumda satıcının yeteri kadar korunduğunu söylemek mümkün değildir. Zira, bir taksiti bile ödemekte zorlanan alıcının bir anda taksitlerin tamamını ödemesi pek mümkün görünmemektedir. Borcu erteleyerek alıcıya borcunu daha sonra ödeme olanağı sunulması, satıcının geç de olsa alacağını tahsil etmesi imkanı sağlamaktadır. Alacaklı borcun geç ödenmesinden dolayı faiz de ödeyeceğinden satıcının herhangi bir zararı da olmayacaktır³⁷⁷. Diğer taraftan, TBK m. 261 hükmü gereğince, zaten hakimin müdahalesi satıcının herhangi bir zarara uğramaması koşuluna bağlanmıştır.

TBK m. 261 hükmü, hakimin alıcıya ödeme kolaylığı sağlayabilmesini ve satıcının malı geri almasını yasaklamasını üç şarta bağlanmıştır. Bu şartlar: alıcının satış parasını ödemede temerrüde düşmesi, alıcının borcunu ödeyeceğine ilişkin güvence vermesi ve hakimin müdahalesinden dolayı satıcının herhangi bir zarara uğramamasıdır³⁷⁸.

Hükmün lafzını dikkate aldığımızda her ne kadar ilk şart satış bedelinin ödenmesinde temerrüde düşülmesi olsa da doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüştür. İlk görüşe göre, alıcı henüz temerrüde düşmeden önce ödeme güçlüğü yaşadığının belirtileri ortaya çıkar çıkmaz TBK m. 261 hükmü gereğince hakimin müdahalesi talep edilebilir. Diğer bir görüşe göre ise alıcının ekonomik sorunlar yaşaması ya da ödeme güçlüğü içerisinde olması hakimin müdahalesi için yeterli olmayıp temerrüde düşmesi şarttır³⁷⁹. Hükümde alıcının temerrüde düşmesinden bahsedildiği için sadece taksitlerin değil peşinatın ödenmesinde temerrüde düşülmesi durumunda da bu hüküm uygulama alanı bulur³⁸⁰. Ayrıca, hakim müdahale yetkisini, muacceliyet şartının gerçekleştiği veya satıcının sözleşmeden döndüğü durumlarda bile kullanabilir³⁸¹.

İkinci şart, alıcının borcunu ödeyeceğine dair teminat göstermesidir. Teminat şartı koşulmasının temelinde, alıcının borcunu ödeme niyeti olup olmadığını ve ödeme gücünü tespit etmek düşüncesi yatmaktadır. Alıcının temerrüde düşmesinin kendi kusurundan kaynaklanmasının ya da bu durumun sözleşmenin kurulma aşamasında öngörülebilir

³⁷⁶ Gümüş, 2013: 182.

³⁷⁷ İnceoğlu, 1998: 35-36.

³⁷⁸ Gümüş, 2013: 182; Ünlütepe, 2013: 161.

³⁷⁹ Gümüş, 2013: 182.

³⁸⁰ Ünlütepe, 2013: 161.

³⁸¹ Yavuz, 2012: 418; İnceoğlu, 1998: 35; Ünlütepe, 2013: 161.

olmasının veya hastalık gibi objektif nedenlerden kaynaklanmış olmasının herhangi bir önemi yoktur³⁸².

Üçüncü şart ise, hakimin yaptığı yeni düzenleme sonucunda satıcının herhangi bir zarara uğramamasıdır. Bu nedenle hakim, satış bedelinin ya da yan borçların azalmasına neden olabilecek tedbirlere başvuramaz³⁸³.

TBK m. 261 hükmü gereğince, hakimin başvuracağı yöntemlerden biri, alıcıya borcunu ödemesi için süre vermek, diğer bir ifadeyle borcunu ertelemektir. Bunun dışında, tarafların durumuna göre uygun gördüğü başka bir ödeme kolaylığı da sağlayabilir³⁸⁴. Örneğin taksit tutarlarını yeniden yapılandırılabilir (taksit tutarının hakim kararıyla azaltılması değil) veya satılanın iadesini yasaklayabilir ya da taksitle satış sözleşmesinin süresi uzatılabilir. Taksitleri üç yıllık azami süreyi aşan süreye de yayabilir. Hakim satıcının talebi üzerine ek teminat isteyebileceği gibi ek tedbirler de alabilir³⁸⁵.

TBK m. 263/4 hükmü gereğince, alıcının tacir olduğu ya da malın bir ticari işletmenin ihtiyacı için veya mesleki amaçlarla satın alındığı durumlarda da TBK m. 261 hükmü uygulama alanı bulur. Ayrıca bu hüküm, “Ortak Hükümler” başlığı taşıyan TBK m.273 gereğince, ön ödemeli taksitle satış sözleşmelerine de uygulanır.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’ da hakimin müdahalesine ilişkin bir hükme yer verilmemiştir. Ancak Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un genel kanundan sonra yürürlüğe giren özel kanun niteliğinde olması ve TKHK m. 83’te ifade edildiği üzere, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da hüküm bulunmayan hallerde genel hükümlerin uygulanacak olması nedeniyle hakimin müdahalesine ilişkin TBK m. 262 hükmü Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamındaki taksitle satış sözleşmeleri bakımından da uygulanır³⁸⁶.

³⁸² Gümüş, 2013: 182.

³⁸³ Yavuz, 2012: 419-420; Gümüş, 2013: 182.

³⁸⁴ Yavuz, 2012: 420; İnceoğlu, 1998: 35.

³⁸⁵ Gümüş, 2013: 183.

³⁸⁶ Ünlütepe, 2014: 351-352.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TAKSİTLE SATIŞ SÖZLEŞMESİNİN HÜKÜMLERİ

3.1. Genel Olarak

Kural olan sözleşmenin kurulduğu anda hüküm ve sonuç doğurmasıdır. Ancak taksitle satış sözleşmeleri bu kuralın istisnasını teşkil eder. Zira, taksitle satış sözleşmeleri, alıcı bakımından taraflarca imzalanmış sözleşmenin bir nüshasının eline geçmesinden yedi gün sonra hüküm ve sonuçlarını doğurur (TBK m. 255/1). Diğer taraftan, kanunun öngörmüş olduğu yedi günlük süre içerisinde alıcı sözleşme ile bağlı olmasa da satıcı bağlıdır³⁸⁷.

Taksitle satış sözleşmesi tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerden olduğu için alıcı ve satıcı karşılıklı olarak borç altına girmektedir. Bu sözleşmede satıcıya yüklenen temel borçlar, sözleşme konusu malın alıcıya teslimi ve mülkiyetin geçirilmesidir³⁸⁸. Satıcının, bu temel borçlarının yanı sıra ayıptan ve zapttan sorumluluk, bilgi verme yükümlülüğü gibi yükümlülükleri de bulunmaktadır. Alıcının temel borcu ise satış bedelinin zamanında ödenmesidir. Ayrıca, satış konusu malı teslim almak, peşinat ödeme borcu gibi yükümlülükleri de bulunmaktadır.

Taksitle satış sözleşmesi borç doğurucu bir sözleşme olduğu için sözleşmenin kurulmasının malın mülkiyeti üzerinde bir etkisi olmamaktadır. Bu yüzden, satış konusu malın mülkiyeti aynı bir sözleşme ile alıcıya intikal eder. Şunu da belirtmek gerekir ki satış konusu malın teslimi ve mülkiyetinin devri yakın ilişki içerisinde olmakla birlikte; bunlar birbirinden bağımsız iki borç niteliğindedir. Satış konusu malın mülkiyeti, kural olarak teslim borcu yerine getirilmeden alıcıya devredilemezken; satış konusu malın mülkiyeti devredilemezken de teslim borcunun yerine getirilmesi mümkündür³⁸⁹.

Taşınır satışlarına ilişkin hükümler arasında yer alan satıcının ayıptan ve zapttan sorumluluğu taksitle satış sözleşmelerinde de uygulama alanı bulur. Ayrıca, taksitle satış sözleşmesinde bir karşılık ile kullanım söz konusu olduğundan, kira sözleşmesine ilişkin hükümler de kıyasen uygulanabilir. Bu nedenle alıcının satış konusu malı özenle kullanma borcunun olduğunu ifade etmek mümkündür³⁹⁰.

³⁸⁷ Zevkliler ve Gökyayla, 2014: 90.

³⁸⁸ Ünlütepe, 2013: 156-157.

³⁸⁹ Ansay, 1954: 13-14; Ünlütepe, 2013: 157.

³⁹⁰ Yavuz, 2012: 144.

Taksitle satış sözleşmesinin önem arz eden hükümlerinden biri de alıcının temerrüde düşmesi durumudur³⁹¹. Taksitle satış sözleşmesine ilişkin Türk Borçlar Kanunu ve Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun hükümleri incelendiği takdirde ekonomik bakımdan zayıf taraf olan alıcının lehine bazı sınırlamalar getirildiği görülür. Söz konusu sınırlamalar, hem alıcının seçimlik hakları hem de bu hakların kullanılmasının sonuçları bakımından geçerlidir³⁹².

3.2. Alıcının Borçların Ödenmesinde Temerrüde Düşmesi

3.2.1. Genel Olarak

Taksitle satış sözleşmesi özellikle dar gelirli kişiler bakımından cazip olmakla birlikte bazı riskleri de beraberinde getirmektedir. Zira, taksitle satış sözleşmesiyle uzun vadeli borç altına giren alıcının ekonomik durumunun sonradan bozulması her zaman mümkündür. Böyle bir durumda alıcı taksitleri ödemede temerrüde düşme tehlikesi ile karşı karşıya kalır³⁹³.

Taksitle satış sözleşmesinde alıcının taksitleri ödemede temerrüde düşmesi satıcı için de riskli bir durumdur. Bu nedenle satıcı da sözleşmeye, söz konusu riskleri bertaraf edecek hükümler koymaya çalışmaktadır. Ancak genelde satıcı amacını aşan hükümler koyarak alıcıyı adeta çaresizliğe itmektedir. Alıcı bir kez ödeme güçlüğüne düşünce satıcının koyduğu ağır hükümler nedeniyle daha da sıkıntılı bir sürece girmekte ve neticede tahmin ettiğinden çok daha ciddi bir borç altına girerek ekonomik bir yıkım yaşamaktadır³⁹⁴.

Alıcının taksitleri ödemede temerrüde düşmesi durumunda kanun koyucu alıcı lehine bazı sınırlandırmalar getirmiştir. Bu sınırlandırmalar hem satıcının seçimlik haklarını hem de seçimlik hakların kullanılmasının sonuçları hakkındadır³⁹⁵. Kanun koyucu söz konusu sınırlandırmalarla taksitle satış sözleşmesine alıcının içinde bulunduğu ekonomik zorluğun aşılmaz bir hal almasına neden olacak hükümler konulmasının da önüne geçmiştir.

Taksitle satış sözleşmesinde alıcının temerrüdünü özel olarak düzenleyen TBK m. 259, Türk Borçlar Kanunu'nun borçlu temerrüdü hakkındaki genel hükümlerini (m. 117 vd.) tamamlayıcı nitelikte bir hükümdür. Taksitle satış sözleşmesinde alıcının peşinatı ve taksitleri

³⁹¹ "Taksitle satış sözleşmesiyle ilgilenmiş olanlar, konunun önemini vurgulamak için fakir terzi kadın örneğine dikkati çekerler. Buna göre, bir dikiş makinesini taksitle satın alan ve bedelini gerçekleştireceği dikiş faaliyeti sonucu elde edeceği kârdan karşılamak isteyen fakir terzi kadın, gün gelir kısa süreli bir hastalık neticesinde bir hafta süreyle kazanç elde edemez ve bundan dolayı bir sonraki taksiti ödeyemez. Söz konusu durum için, karşı taraf sözleşmeye dayanarak şimdiye kadar ödenen taksitlerin yandığını, makinenin onun elinden alınacağını veya bundan sonraki ödemeler için, tazminat ödeme yükümlülüğünün devam edeceğini ileri sürebilseydi, bu durum fakir terzi kadın için son derece ölçüsüz ve haksız olurdu." Ozanoğlu, 1999: 233.

³⁹² 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun temerrüde ilişkin hükümleri açısından da aynı durum söz konusuydu. Bk. Ansay, 1954: 40 vd.; Ozanoğlu, 1999: 235 vd.

³⁹³ İnceoğlu, 1998: 36.

³⁹⁴ İnceoğlu, 1998: 36-37.

³⁹⁵ Yavuz, 2012: 407; Ozanoğlu, 1999: 235.

ödemede temerrüde düşmesinin özel olarak düzenlenmesi, sözleşme hükümlerine aykırı hareket etmiş olsa bile sosyal açıdan korunma ihtiyacı olan alıcıya ayrıcalık tanınması amacının açık bir neticesidir³⁹⁶.

Peşinat her ne kadar taksitle satış sözleşmesinin zorunlu unsurlarından olmasa da tarafların kanuni sınırlar çerçevesinde bir peşinat ödenmesini kararlaştırması her zaman mümkündür. Bu şekilde peşinat kararlaştırılması durumlarında alıcının peşinatı ödemede temerrüde düşmesi de muhtemeldir. Türk Borçlar Kanunu'nda peşinatın ve taksitlerin ödenmesinde temerrüde düşülmesinin sonuçları ayrı ayrı düzenleme altına alınmıştır. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da ise peşinat ödenmesinde temerrüde düşülmesi durumuna ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmiş değildir. Peşinatın taksit niteliğinde bir ödeme olmaması nedeniyle çalışmamızın bu kısmında peşinatın ve taksitin ödenmesinde temerrüde düşülmesi durumlarını ve sonuçlarını ayrı ayrı inceleyeceğiz.

3.2.2. Alıcının Peşinatı Ödemede Temerrüde Düşmesi

Borçlar Kanunu' nunda taksitle satış sözleşmesinde alıcının peşinatı ödemede temerrüde düşmesine ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmiş değildir ve bu durum doktrinde eleştirilmekteydi³⁹⁷. Bu dönemde alıcının peşinatı ödemede temerrüde düşmesi durumunda Borçlar Kanunu'ndaki genel hükümlerin uygulama alanı bulacağı belirtilmekteydi. Genel hükümlerin uygulanması ise sadece kısmi ödemede temerrüde düşen alıcı ile peşin satış sözleşmesinde kanun koyucu tarafından özel bir koruma altına alınmamış olan alıcının aynı kefeye konulması anlamına geldiği ileri sürülerek hakkaniyete aykırı bulunmuştu³⁹⁸.

Türk Borçlar Kanunu'nda ise modern hukuktaki sözleşmenin zayıf tarafını korumaya yönelik yaklaşıma uygun olarak, alıcının peşinatı ödemede temerrüde düşmesinin sonuçları özel olarak düzenlenmiştir. Bu düzenlemede “Alıcı peşinatı ödemede temerrüde düşerse satıcı, sadece peşinatı isteyebilir veya sözleşmeden dönebilir (TBK m.259/1).” ifadelerine yer verilmiştir.

TBK m. 259/1'de alıcının peşinatı ödemede temerrüde düşmesi ile amaçlanan kanunun öngördüğü asgari peşinat değil, tarafların sözleşmede kararlaştırdığı peşinatır. Zira, asgari peşinat almaksızın satış konusunu alıcıya devreden satıcı, peşinatın ödenmeyen kısmı

³⁹⁶ Yavuz, 2012: 407.

³⁹⁷ Bk. Ozanoğlu, 1999: 236.

³⁹⁸ Ozanoğlu, 1999: 236-237.

üzerinde istem hakkını kaybeder (TBK m. 256). Dolayısıyla, TBK m. 259/1 peşinatın tamamı için değil asgari peşinatın üzerinde kalan kısmı için uygulama alanı bulur³⁹⁹.

Alıcının peşinatı ödemede temerrüde düşmesi durumunda TBK m. 259 gereğince, satıcının sadece iki seçimlik hakkı bulunmaktadır. Buna göre alıcının temerrüdü durumunda satıcı ya peşinatı ister ya da sözleşmeden döner. Genel hükümlerden farklı olarak burada ifadan vazgeçerek müspet zararı tazmin etme imkanı sunulmamıştır⁴⁰⁰.

Satıcının peşinatın ödenmesini talep etmesi yani aynen ifa istemesi durumunda, TBK m. 259/1’de açıkça belirtilmemiş olsa da, satıcı genel hükümler gereğince temerrüt faizi veya temerrüt faizini aşan munzam zarar talep edebilir⁴⁰¹.

Madde metninde sadece peşinatın talep edilebileceğinin ifade edilmiş olması temerrüt faizinin istenemeyeceği şeklinde yorumlanmamalıdır. Zira, madde metninde geçen “sadece” ifadesi, peşinatın ödenmemesi durumunda satış bedelinin geri kalan kısmının talep edilmesinin önüne geçme amacı taşımaktadır. Dolayısıyla genel hükümler gereğince aynen ifa ile birlikte hak kazanılan temerrüt faizi peşinatın ödenmesinde temerrüde düşülmesi durumunda da mevcudiyetini korumaktadır⁴⁰².

Taksitle satış sözleşmesinde satış konusu mal alıcıya teslim edilmeden, alıcının peşinatı ödemede temerrüde düşmesi nedeniyle satıcının sözleşmeden dönmesinin sonuçları TBK m. 260/2’de düzenlenmiştir. Söz konusu hükümde “Satıcı, alıcının peşinatı ödemede temerrüde düşmesi yüzünden satılanın devrinden önce sözleşmeden dönerse, alıcıdan sadece ödenmeyen peşinat üzerinden, sözleşmeden döndüğü tarihe kadar işleyecek yasal faiz ile sözleşmenin kurulmasından sonra, satılanın uğradığı değer kaybı sebebiyle tazminat isteyebilir. Ceza koşulu kararlaştırılmışsa, peşin satış bedelinin yüzde onunu aşamaz.” ifadelerine yer verilmiştir. Bu hüküm emredici niteliktedir⁴⁰³.

TBK m. 260/2 hükmünden anlaşıldığı üzere satıcı, ödenmeyen peşinat üzerinden, sözleşmenin kurulduğu tarihten sözleşmeden dönülen tarihe kadar işleyecek yasal faizi talep edebilir. Ödenmemiş peşinat üzerinden talep edilecek söz konusu faiz, peşinat ödenmiş olsaydı elde edilecek menfaat niteliğine sahip olduğu için müspet zarar kapsamında değerlendirilir. Türk Borçlar Kanunu’nun genel hükümleri gereğince, sözleşmeden dönüldüğü durumlarda menfi zarar talep edilmesi gerekirken; TBK m. 260/2 hükmünde sözleşmeden

³⁹⁹ Yavuz, 2012: 407; Gümüş, 2013: 166.

⁴⁰⁰ Gümüş, 2013: 166; Ünlütepe, 2013: 164.

⁴⁰¹ Gümüş, 2013: 166; Yavuz, 2012: 408.

⁴⁰² Ünlütepe, 2013: 164. Aksi yönde bk. Demir, 2013: 104.

⁴⁰³ Demir, 2013: 105-106; Gümüş, 2013: 167.

dönülmesi durumunda, bir müspet zarar kaleminin talep edilebileceğinin belirtilmiş olması isabetli değildir⁴⁰⁴.

Diğer taraftan, İsviçre Borçlar Kanunu'nun (e)m. 226i/2 hükmünde faizin, satılanın peşin satış bedeli üzerinden yürütülmesi ve uygun olması gerektiği belirtilmiştir. Doktrinde bu hüküm temel alınarak kanun koyucunun, ödenmeyen peşinat üzerinden faiz yürütmesi eleştirilmiştir⁴⁰⁵.

TBK m. 260/2 hükmü, sözleşmenin kurulmasından sona ermesine kadar satış konusu malın uğramış olduğu değer kaybının da alıcıdan tazmin edilebileceğini belirtmiştir. Bu değer kaybının öngörülebilir olup olmaması önem arz etmez. Ancak söz konusu değer kaybına kazanç kaybından doğan zarar dahil değildir⁴⁰⁶.

Söz konusu hükümde peşinatın ödenmemesi durumunda cezai şart talep edilebilmesinin de taraflarca kararlaştırılabileceği ifade edilmiştir. Ancak söz konusu cezai şart peşin satış bedelinin yüzde onunu aşamaz. Eğer, peşin satış bedelinin yüzde onunu aşan bir cezai şart kararlaştırılır ise kanuni sınır olan yüzde ona kadar olan kısım geçerliliğini korurken bunun üzerindeki kısım geçersiz kabul edilir⁴⁰⁷.

3.2.3. Alıcının Taksitleri Ödemede Temerrüde Düşmesi ve Sonuçları

3.2.3.1. Türk Borçlar Kanunundaki Düzenleme

3.2.3.1.1. Genel Olarak

TBK m. 259/2 hükmünde, alıcının taksitleri ödemede temerrüde düşmesi durumunda satıcının sahip olduğu seçimlik haklar ve bunların koşulları düzenlenmiştir. Söz konusu hükümde “Alıcı taksitleri ödemede temerrüde düşerse satıcı, muaccel olmuş taksitlerin veya geri kalan satış bedelinin tamamının bir defada ödenmesini isteyebilir ya da sözleşmeden dönebilir. Satıcının geri kalan satış bedelinin tamamını isteyebilmesi veya sözleşmeden dönebilmesi, ancak bu hakkı açık biçimde saklı tutmuş olmasına ve alıcının kararlaştırılan satış bedelinin en az onda birini oluşturan ve birbirini izleyen en az iki taksiti veya en az dörtte birini oluşturan bir taksiti ya da en son taksiti ödemede temerrüde düşmüş olmasına bağlıdır. Ancak, satıcının dönme dolayısıyla isteyebileceği miktar, ödenmiş olan taksitler tutarına eşit veya daha fazla ise satıcı sözleşmeden dönebilir.”

Satıcı, satış bedelinin geri kalan kısmının tamamen ödenmesini isteme veya sözleşmeden dönme haklarını kullanmadan önce, alıcıya en az on beş günlük bir süre tanımak zorundadır.” ifadelerine yer verilmiştir.

⁴⁰⁴ Ünlütepe, 2013: 165.

⁴⁰⁵ Gümüş, 2013: 167.

⁴⁰⁶ Gümüş, 2013: 168.

⁴⁰⁷ Demir, 2013: 106; Ünlütepe, 2013: 165.

Bu hükme göre satıcının seçimlik hakları şunlardır:

- a) Gecikmiş taksit ya da taksitlerin ödenmesini talep,
- b) Geri kalan taksitlerin tamamının ödenmesinin talep
- c) Sözleşmeden dönme

TBK m. 259/2 hükmü emredici niteliktedir. Tarafların taksitle satış sözleşmesinde bu hükme aykırı nitelikte düzenlemelere yer vermeleri mümkün değildir. Örneğin taksitleri ödemedede temerrüde düşülmesi durumunda ödenmiş olan taksitlerin satıcıda kalacağı yönünde bir düzenleme kararlaştırılmazlar. Ancak kanuni düzenlemeye kıyasen alıcının daha da lehine olacak düzenlemelere yer verebilirler⁴⁰⁸.

3.2.3.1.2. Gecikmiş Taksitlerin Ödenmesini Talep Hakkı

TBK m. 259/2’de alıcının taksitleri ödemedede temerrüde düşmesi durumunda satıcının muaccel olan taksitleri talep edebileceği açıkça belirtilmiştir. Söz konusu talep, hem şekli şartları hem de içeriği bakımından borçlunun temerrüdünü düzenleyen TBK m. 123 vd. yer alan genel hükümler ile aynı doğrultudadır⁴⁰⁹.

Taksitle satış sözleşmesinde dönme hakkının saklı tutulmamış olması ve muacceliyet kaydının koyulmaması gecikmiş taksitlerin talep edilmesine engel teşkil etmemektedir. Zira, söz konusu talep TBK m. 123 vd. yer alan genel hükümler çerçevesinde kullanılmaktadır. Burada önem arz eden tek husus alıcının taksit niteliğindeki ödemelerde temerrüde düşmüş olmasıdır. Aksi takdirde, taksit niteliğinde olmayan bedellerin (peşinat vb.) ödenmesinde temerrüde düşülmesi bu hakkın kullanılabilmesi için yeterli değildir⁴¹⁰.

Alıcı gecikmiş taksitleri ödese bile satıcı taksitlerin zamanında ödenmemesinden dolayı zarara uğrayabilir. Söz konusu zarar, temerrüde düşülme tarihinden aynen ifanın gerçekleştiği tarihe kadar geçen sürede satıcının malvarlığında oluşan zarar olarak ifade edilebilir⁴¹¹. Bu zarara örnek olarak, gecikme nedeniyle satıcının başkalarına ödemek zorunda kaldığı tazminat, satıcının geç ödeme nedeniyle yapmak durumunda kaldığı masraflar verilebilir. TBK m. 118 gereğince, alacaklıya gecikmiş borcun ifasının yanı sıra gecikme tazminatı talep etme hakkı da verilerek söz konusu zararı ifa etme imkanı sunulmuştur. Ancak alacaklının gecikme tazminatını talep edebilmesi için geç ifa ile zarar arasında uygun illiyet bağı olması ve borçlunun temerrüde düşmede kusurlu olması gerekir⁴¹². Taksitle satış

⁴⁰⁸ Yavuz, 2012: 408.

⁴⁰⁹ Tandoğan, 2008: 309; Yavuz, 2012: 144-145; Ozanoğlu, 1999: 239; Altunkaya, 2008: 338.

⁴¹⁰ Ünlütepe, 2013: 167.

⁴¹¹ Doğan, 2014: 406.

⁴¹² Anık, 2005: 218.

sözleşmesinde taksitlerin geç ödenmesinden dolayı satıcı bir zarara uğramış ise bahsi geçen bu şartlar sağlanmak kaydıyla satıcı gecikme tazminatı da talep edebilir⁴¹³.

Satıcının gecikmiş taksitleri talep hakkı, TBK m. 147 gereğince her bir taksitin muaccel olduğu tarihten itibaren beş yıl geçmesiyle zamanaşımına uğrar⁴¹⁴.

3.2.3.1.3. Muacceliyet Kaydı ve Kalan Taksitlerin Tamamını Talep Hakkı

3.2.3.1.3.1. Genel Olarak

Kural olarak, alıcının taksitlerden birini ödemede temerrüde düşmesi diğer taksitlerin muaccel olması sonucunu doğurmaz. Ancak tarafların anlaşarak taksitlerin birinin ödenmesinde temerrüde düşülmesi durumunda kalan taksitlerin tamamının muaccel olacağını kararlaştırmaları mümkündür. Bu nedenle, taraflar ayrıca kararlaştırmamışlar ise bir taksitin ödenmemesi diğer taksitlerin muacceliyetini etkilememektedir⁴¹⁵.

Muacceliyet kaydı sayesinde temerrüde düşülen taksitlerin yanı sıra diğer tüm taksitlerin istenebilir hale gelmiş olması, alıcının ileri tarihli bu borçlar için de temerrüde düştüğü şeklinde yorumlanmamalıdır. Aksi takdirde, satıcı ileri tarihli bu taksitler için de temerrüt faizi talep edebilir ki bu durum hakkaniyete uygun düşmez⁴¹⁶. Ancak doktrinde aksi yönde görüşler de ileri sürülmüştür⁴¹⁷.

Uygulamada satıcı bir taksitin ödenmemesi durumunda hiçbir ihtara gerek kalmaksızın diğer taksitlerin de muaccel olacağı yönündeki kayıtları sözleşmeye çoğunlukla koydurmaktadır. Bunun sonucunda satıcı, bir taksitin ödenmesinde temerrüde düşülmesi durumunda, diğer taksitlerin vadesinin gelmesini beklememekte ve her bir taksit için ayrı ayrı masraf yapmak durumunda da kalmamaktadır. Bu durumun satıcıya haksız kazanç sağladığı açıktır. Zira, taksitle satış sözleşmelerinde toplam satış bedeli peşin satış bedeline kıyasen daha fazla olmaktadır. Şöyle ki satıcı peşin satış bedeline faizi, taksitle satış nedeniyle oluşan ek masrafları ve satış bedelinin ödenmeme riskini de yansıtmaktadır. Muacceliyet kaydı koyduran satıcı alıcının bir taksiti ödemede temerrüde düşmesiyle birlikte peşin satış bedeline kıyasen daha fazla olan taksitle satış bedeline peşin olarak kavuşmaktadır⁴¹⁸.

Taksitle satış sözleşmelerinde sık sık uygulama alanı bulan muacceliyet kaydı kanun koyucunun da dikkatinden kaçmamış; Borçlar Kanunu ve dahi ondan sonra yürürlüğe giren Türk Borçlar Kanunu'nda düzenleme altına alınmıştır.

⁴¹³ Ünlütepe, 2013: 167; Tandoğan, 2008: 310.

⁴¹⁴ Ünlütepe, 2013: 167.

⁴¹⁵ Zevkliler ve Havutçu, 2007: 88.

⁴¹⁶ Demir, 2013: 111; İnceoğlu, 1998: 43-44.

⁴¹⁷ Bk. İnceoğlu, 1998: 43.

⁴¹⁸ İnceoğlu, 1998: 39.

Muacceliyet kaydına ilişkin Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan düzenlemenin iki temel fonksiyonu bulunmaktadır. İlk fonksiyonu, alıcıyı ifaya zorlamasıdır. Zira, bu kayıt nedeniyle alıcı satış bedelini taksit taksit ödeme imkanını kaybetmektedir ve bunu göze almak istemeyen alıcı taksitleri zamanında ödemeye daha çok özen göstermektedir⁴¹⁹.

İkinci fonksiyonu ise sözleşmenin zayıf tarafı olan alıcıyı korumaktır. Zira, TBK m. 259/2'de yer verilen düzenleme ile bir taksitin ödenmesinde temerrüde düşülmesi durumunda diğer bütün taksitlerin muaccel olacağı yönünde ağır bir kaydın koyulması çeşitli şartlara bağlanarak sınırlandırılmıştır⁴²⁰.

Muacceliyet kaydı konulmasının ne derece sınırlandırıldığını izah edebilmek amacıyla TBK m. 259/2-3 hükmündeki şartları ayrıntılı olarak incelemeye çalışacağız.

3.2.3.1.3.2. Muacceliyet Kaydının Şartları

3.2.3.1.3.2.1. Bu Hakkın Sözleşmede Açıkça Saklı Tutulması

TBK m. 259/2 hükmünde muacceliyet kaydının açık şekilde kararlaştırılması emredilmiştir. Bu hüküm gereğince, kanun koyucu muacceliyet kaydının sözleşmedeki hükümlerden örtülü şekilde anlaşılıyor olmasını yeterli bulmamıştır⁴²¹. Ancak doktrinde muacceliyet kaydının sözleşmede saklı tutulmasının zorunlu olmadığını; kalan taksitlerin muacceliyet kazanmasının kanundan kaynaklandığını ileri süren görüşler de söz konusudur⁴²². Bu görüşün muacceliyet kaydınının açık şekilde saklı tutulmuş olmasını arayan TBK m. 259/2 hükmü ile bağdaşmadığı açıktır.

Diğer taraftan, muacceliyet kaydına sadece alıcının taksitleri ödemede temerrüde düşmesi durumunda başvurulabilir. Temerrüt dışındaki sözleşme ihlallerinde bütün taksitlerin muaccel olacağı yönünde bir düzenleme kararlaştırılmış ise söz konusu düzenleme geçersizdir⁴²³.

3.2.3.1.3.2.2. Alıcının Kanunun Belirttiği Tutarda Taksiti Ödemede Temerrüde Düşmüş Olması

Kanun koyucu muacceliyet kaydının ileri sürülebilmesi için alıcının kararlaştırılan satış bedelinin en az onda birini oluşturan ve birbirini izleyen en az iki taksiti veya en az dörtte birini oluşturan bir taksiti ya da en son taksiti ödemede temerrüde düşmesini şart koşmuştur.

⁴¹⁹ Demir, 2013: 109; Ozanoğlu, 1999: 272.

⁴²⁰Tandoğan, 2008: 310; Ozanoğlu, 1999: 272.

⁴²¹ Gümüş, 2013: 170-171; İnceoğlu, 1998: 41.

⁴²² Bk. İnceoğlu, 1998: 41.

⁴²³ Ozanoğlu, 1999: 274.

Bu düzenlemede birbirinin alternatifi olan üç durum ifade edilmiştir. İlki satış bedelinin en az onda birini oluşturan ve birbirini izleyen en az iki taksitin ödenmesinde temerrüde düşülmüş olmasıdır. Kanun koyucunun ödenmeyen taksitlerin art arda olmasını istemesi, uzun aralıklarla taksitleri ödemede temerrüde düşen alıcıyı korumayı amaçlamasından kaynaklanır. Amaç bu olmakla birlikte kötüye kullanıma da açık bir hükümdür. Örneğin alıcı birinci, üçüncü, beşinci vs. taksitleri ödeyerek bu şartın gerçekleşmesini engelleyebilir⁴²⁴.

Diğer taraftan, eğer temerrüde düşülen iki taksitin toplamı satış bedelinin onda birine ulaşmıyorsa bu miktara ulaşacak kadar taksitin ödenmesinde temerrüde düşülmesi gerekir. Buradaki satış bedeli peşin satış bedelini değil, taksitlerin toplamını ifade etmektedir⁴²⁵.

Kanun koyucunun ileri sürdüğü ikinci alternatif, satış bedelinin en az dörtte birini oluşturan bir taksitin ödenmesinde temerrüde düşülmesi durumudur. Böylece temerrüde düşülen taksitin miktarı satış bedelinin en az dörtte biri değerinde ise satıcı ilk durumda olduğu gibi ikinci bir taksitin ödenmesinde temerrüde düşülmesini beklenmeden, diğer şartlar da mevcutsa, muacceliyet kaydını ileri sürebilir.

Üçüncü alternatif durum ise en son taksitin ödenmesinde temerrüde düşülmesidir. Kanaatimizce, en son taksitin ödenmesinde temerrüde düşülmesi durumunda muacceliyet kaydının ileri sürülebileceğini belirtilmesi bir özellik arz etmemektedir. Zira, zaten temerrüde düşülen taksit en son taksit olduğu için satıcının muacceliyet kaydından faydalanarak talep edebileceği başka taksitler kalmamıştır.

3.2.3.1.3.2.3. Satıcının Hakkını Kullanmadan Önce Alıcıya En Az On Beş Günlük Bir Süre Verilmesi

TBK m. 259/3 hükmü gereğince satıcı muacceliyet kaydını ileri sürmeden önce alıcıya on beş gün ya da daha fazla bir süre vermelidir. Taraflar sözleşmede kesin vade kararlaştırmış olsalar bile satıcı yine de bu süreyi vermek durumundadır⁴²⁶.

Satıcı süre verirken söz konusu süre içerisinde ödeme yapılmadığı takdirde alıcının karşılaşacağı sonuçları da açık bir şekilde bildirilmelidir. Kanun koyucu satıcının süre vermesini herhangi bir şekle tabi tutmamıştır⁴²⁷. Ancak ispat hukuku açısından yazılı yapılması daha yerinde olur.

Kanun koyucu muacceliyet kaydına başvurulabilmesini bu şekilde ağır şartlara bağlayarak satıcının, alıcının zayıf durumundan aşırı yararlanmasını engellemeye çalışmıştır.

⁴²⁴ Demir, 2013: 110-111; İnceoğlu, 1998: 42.

⁴²⁵ Ünlütepe, 2013: 170.

⁴²⁶ Gümüş, 2013: 171.

⁴²⁷ Gümüş, 2013: 171.

Diğer bir ifadeyle, kanun koyucunun muacceliyet kaydının ileri sürülmesini zorlaştırma çabaları sosyal koruma amacının bir sonucudur⁴²⁸.

3.2.3.1.4. Sözleşmeden Dönme Hakkı

3.2.3.1.4.1. Genel Olarak

Peşinatın ödenmesinde temerrüde düşülmesi durumunda satıcının sözleşmeden dönme hakkının olduğunu daha önce belirtmiştik⁴²⁹. Kanun koyucu, taksitlerin ödenmesinde temerrüde düşülmesi durumunda da satıcıya aynı hakkı tanımıştır. Ancak taksitlerin ödenmesinde temerrüde düşülmesi nedeniyle sözleşmeden dönülmesi daha sıkı şartlara bağlanmıştır.

Sözleşmeden dönme hakkı, irade beyanının alıcıya varmasıyla birlikte hüküm ve sonuç doğurur. Söz konusu hak bozucu yenilik doğuran⁴³⁰ bir hak niteliğindedir. Sözleşmeden dönme hakkının kullanılmasıyla birlikte söz konusu sözleşme geçmişe etkili (ex tunc) olarak sona ermiş olur⁴³¹.

Sözleşmeden dönmenin amacı, sözleşmenin kurulmasından önceki durumu mümkün olduğu kadar yeniden tesis etmektir. Sözleşmeden dönmenin daha önce ifa edilmiş edimlerin iadesi yükümlülüğünü getirirken henüz ifa edilmemiş edimlerin sona ermesine neden olması bu amaca hizmet etmektedir. Bu asli amaç yerine getirilirken sözleşmenin tarafları arasında herhangi bir ayırım da yapılmamaktadır. Zira, sözleşmeden dönme hakkının daha önce ifa edilmiş edimlerin iadesine ve ifa edilmemiş olan edimlerin de sona ermesine neden olan etkisinden sadece bu hakkı kullanan taraf değil, sözleşmeye aykırı davranan taraf da yararlanır⁴³².

Diğer taraftan, sözleşmeden dönme ile sözleşmenin feshi farklı kavramlardır. Sözleşmenin feshi sözleşmeyi ileriye etkili (ex nunc) olarak sona erdiren bozucu yenilik doğuran bir haktır⁴³³. Sözleşmeden dönme ise geçmişe etkili (ex tunc) olarak sonuç doğurmaktadır. Ayrıca, sözleşmeden dönme hakkı sadece tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler için öngörülen bir haktır. Sözleşmenin feshi ise hem tek tarafa borç yükleyen hem

⁴²⁸ Ozanoğlu, 1999: 275.

⁴²⁹ Bk. s. 87-88.

⁴³⁰ “Türk/İsviçre hukukundaki hakim görüş, sözleşmeden dönmeyi bozucu yenilik doğuran bir hak olarak nitelendirmektedir. Dönmenin sözleşme ilişkisini geçmişe etkili olarak kaldırmayıp sadece onun içeriğini değiştirdiğini ileri süren dönüşüm teorisi taraflarının bir bölümü de aynı görüştedir. Bu görüşün Almanya’daki taraftarları, sözleşmeden dönmenin değiştirici yenilik doğuran bir hak olduğu kanısındadır. Son yıllarda İsviçre’de yayınlanan bir çalışmada, sözleşmeden dönmenin çift karakterli bir yenilik doğuran hak olduğu ileri sürülmektedir. Bu görüşe göre, sözleşmeden dönme bir yandan henüz ifa edilmemiş edim yükümlülüklerini sona erdirirken (bozucu yenilik doğuran karakter), diğer yandan taraflar arasındaki sözleşme ilişkisini bir tasfiye ilişkisine dönüştürmektedir (değiştirici yenilik doğuran karakter).” Buz, 1998: 74.

⁴³¹ Anık, 2005: 224.

⁴³² Buz, 1998: 78.

⁴³³ Buz, 1998: 81.

de iki tarafa borç yükleyen sürekli borç ilişkilerinde söz konusu olmaktadır⁴³⁴. Bu iki kavram arasındaki diğer bir fark ise hakların kullanılması ile tazmini talep edilebilecek zararın türüdür. Zira, fesih hakkı ileriye etkili olduğu için bu hakkın kullanılmasıyla sadece müspet zarar talep edilebilirken sözleşmeyi geçmişe etkili olarak sona erdiren dönme hakkının kullanılmasında ise sadece menfi zarar talep edilebilir⁴³⁵.

3.2.3.1.4.2. Satıcının Dönme Hakkını Kullanmasının Şartları

Türk Borçlar Kanunu'nda alıcının taksitleri ödemede temerrüde düşmesi durumunda satıcının sözleşmeden dönme hakkını kullanabilmesinin şartları m. 259/2'de belirtilmiştir. Borçlar Kanunu döneminde bu hak kanunun 222. maddesinde düzenleme altına alınmış; hakkın kullanılabilmesi taksitlerin ödenmesinde temerrüde düşülmesi ve hakkın saklı tutulmuş olması şartlarına bağlanmıştı⁴³⁶. Dönme hakkı kullanmadan önce süre verilmesinin gerekip gerekmediği ise tartışmalıydı⁴³⁷.

TBK m. 259/2-3 hükmünde ise "... Satıcının... sözleşmeden dönebilmesi, ancak bu hakkı açık biçimde saklı tutmuş olmasına ve alıcının kararlaştırılan satış bedelinin en az onda birini oluşturan ve birbirini izleyen en az iki taksidi veya en az dörtte birini oluşturan bir taksidi ya da en son taksidi ödemede temerrüde düşmüş olmasına bağlıdır. Ancak satıcının dönme dolayısıyla isteyebileceği miktar, ödenmiş olan taksitler tutarına eşit veya daha fazla ise satıcı sözleşmeden dönemez.

Satıcı, satış bedelinin geri kalan kısmının tamamen ödenmesini isteme veya sözleşmeden dönme haklarını kullanmadan önce, en az on beş günlük bir süre tanımak zorundadır." ifadelerine yer verilmiştir.

TBK m. 259/1'in birinci cümlesinden anlaşıldığı üzere kanun koyucu muacceliyet kaydının kullanılabilmesi için gerekli olan şartları sözleşmeden dönme hakkının kullanılmasında da aramaktadır. Bu nedenle muacceliyet kaydının şartlarına ilişkin yaptığımız açıklamalar burada da geçerlidir⁴³⁸. Tekrara düşmemek açısından bu açıklamalara atıf yapmakla yetiniyoruz.

⁴³⁴ Buz, 1998: 83-84.

⁴³⁵ Buz, 1998: 84.

⁴³⁶ Ansay, 1954: 43-44; Ünlütepe, 2013: 171-172; İnceoğlu, 1998: 54-56.

⁴³⁷ "...taksitlerin vadeleri önceden kesin ve açık olarak tespit edilmiştir. BK m.107/b.3 uyarınca artık bir mehil tayinine gerek yoktur. Fakat satıcı BK m.211/f.2 uyarınca bu hakkını derhal kullanmalıdır.

Buna karşılık doktrinde baskın görüş, satıcının dönme hakkını kullanmadan önce mutlaka alıcıya Borçlar Kanunu'nun 106. Maddesi uyarınca bir süre vererek veya hakimden süre tayini isteyerek, onu ödemeye davet etmesi gerektiği yönündedir. Bu görüşe göre taksitle satım sözleşmeleri Borçlar Kanunu'nun 211. Maddesinde yer alan satım sözleşmelerinden farklıdır ve bir taksitin ödenmesinde gecikme yüzünden bütün akdin mehil verilmeksizin feshi alıcı için ağır olacaktır." İnceoğlu, 1998: 57.

⁴³⁸ Bk. s. 92-93.

Ayrıca, TBK m. 259/2'nin ikinci cümlesi gereğince, sözleşmeden dönme hakkının kullanılabilmesi satıcının dönme dolayısıyla isteyebileceği miktarın ödenmiş olan taksitler tutarına eşit veya daha fazla olmaması şartına da bağlanmıştır. Söz konusu hükmün bu cümlesi eleştirilmiş ve bu düzenlemenin Türk Borçlar Kanunu'nda yer almaması gerektiği ileri sürülmüştür⁴³⁹.

3.2.3.1.4.3. Dönme Hakkının Kullanılmasının Sonuçları

3.2.3.1.4.3.1. Genel Olarak

Satılanın alıcıya tesliminden sonra sözleşmeden dönme hakkının kullanılmasının sonuçları TBK m. 260/1'de düzenleme altına alınmıştır. Bu hükümde

“Satıcı, alıcının taksitleri ödemede temerrüde düşmesi sebebiyle satılanın alıcıya devrinden sonra sözleşmeden dönerse, her iki taraf aldığı geri vermekle yükümlüdür. Satıcı, ayrıca hakkaniyete uygun bir kullanım bedeli ve satılanın olağandışı kullanılması sebebiyle değerinin azalması hâlinde tazminat da isteyebilir. Ancak satıcı, sözleşme zamanında ifa edilmiş olsaydı elde edecek olduğundan fazlasını isteyemez.”

ifadelerine yer verilmiştir.

TBK m. 260 emredici nitelikte bir düzenlemedir. Bu hükmün amacı satıcıyı alıcının abartılı taleplerine karşı koruma altına almaktır⁴⁴⁰.

Hüküm gereğince, alıcının taksitleri ödemede temerrüde düşmesi nedeniyle satıcının sözleşmeden dönmesi durumunda, satıcı, satış konusu malın geri verilmesini, uygun bir kira bedeli ödenmesini ve satılanın olağandışı kullanılması nedeniyle bir yıpranma bedeli isteyebilir. Bu haklar aşağıda incelemeye çalışılacaktır.

⁴³⁹ “Söz konusu düzenleme, temelini Yargıtay’ın ‘uygun kullanım bedeli ve olağanüstü yıpranma tazminatı tutarı ödenmiş olan taksitler tutarına eşit veya fazla ise sözleşmeden dönülemez’ şeklindeki eski tarihli kararlarında bulur ve bu karar eBK’nın yürürlüğü döneminde bir hukuksal dayanaktan yoksundu. TBK’nın taksitle satış sistemi ile bağdaşmayan bu hüküm, TBK m.259/2 son c. İle bir kanun hükmü haline gelmiştir. Oysa TBK m.260/1’i karşılayan İBK (e)m. 226/1 son c. hükmü ‘satıcının sözleşme zamanında ifa edilseydi elde edeceğinden daha fazlasını talep edemeyeceğini’ öngörerek, yani alıcının TBK m.260/1- İBK (e)m. 226i/1 hükmüne dayalı taleplerinin (uygun kira bedeli, olağanüstü yıpranma tazminatı ve satılanın iade anındaki değerinin) toplamının taraflarca kararlaştırılan satış bedelini aşamayacağını hükmederek, sınırı ifa olarak belirlemiştir. Ve ilginç olan söz konusu düzenleme TBK m.260/1 son c.’de de ‘Ancak satıcı, sözleşme zamanında ifa edilmiş olsaydı elde edecek olduğundan fazlasını isteyemez(f.1)’ şeklinde yer almıştır. Bu nedenle Yargıtay’ın görüşünden esinlenen ve –kanımızca sistematik yeri de yanlış olan TBK m.259/2 son c. hükmünün, TBK m.260/1 son c. hükmü varken, TBK’ da yeri olmamalıdır. Bu noktada kanımızca aynı değerle birbiri ile çelişen hükmün varlığına dayalı bir kanun boşluğundan hareketle TBK m.259/2 son c. hükmü hiçbir zaman için uygulanmamalıdır.” Gümüş, 2013: 169.

⁴⁴⁰ Gümüş, 2013: 172.

3.2.3.1.4.3.2. Satış Konusu Malın Geri Verilmesini Talep Hakkı

Satıcının sözleşmeden dönme hakkını kullanması ile birlikte TBK m. 260/1 gereğince her iki taraf da aldıklarını geri vermekle yükümlüdür. Bu hükmün sonucu olarak satıcı da alıcıya devretmiş olduğu malın geri verilmesini talep etmeye hak kazanır⁴⁴¹.

Satıcının talep hakkının hukuki niteliği hakkında doktrinde çeşitli görüşler vardır. İlk görüşe göre, söz konusu talep hakkı şahsi bir haktır ve sadece alıcıya karşı ileri sürülebilir. Zira, mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi yapılmadığı sürece, satıcı malı alıcıya teslim etmekle mülkiyetini de ona geçirmiş olur⁴⁴².

Diğer bir görüş ise satıcının satış konusu malın geri verilmesini talep hakkının aynı nitelikte olduğunu iddia etmektedir. Zira, dönme hakkı bozucu yenilik doğuran bir haktır. Dolayısıyla, dönme hakkının kullanılmasıyla birlikte mülkiyetin devrinin hukuksal dayanağını oluşturan sözleşme geçersiz hale gelir. Hukukumuzda hakim olan sebebe bağlılık ilkesi gereğince, satış işleminin geçersizliği tasarruf işlemi de etkiler ve mülkiyet hakkı alıcıya geçmez. Bu nedenle satıcı sözleşme konusu malı istihkak talebiyle geri alabilir⁴⁴³.

Sözleşmeden dönme hakkının kullanılması durumunda satış konusu malın geri verilmesi talebinin hukuki dayanağının ne olduğu konusunda doktrinde çeşitli teoriler ileriye sürülmüştür.

Klasik teoriye göre, sözleşmeden dönme hakkının kullanılması ile sözleşme sanki hiç yapılmamış gibi sona erer. Diğer bir ifadeyle, dönme hakkı hukuki ilişkiyi geçmişe etkili (ex tunc) olarak sona erdirir. Bu nedenle ifa edilmemiş olan edimler sona ererken daha önce ifa edilmiş olan edimler sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre geri istenebilir. TBK m. 82 gereğince, sebepsiz zenginleşmeye dayanan geri isteme hakkı, hakkın öğrenildiği tarihten itibaren iki yıllık ve her halde zenginleşmenin gerçekleştiği tarihten itibaren on yıllık zamanaşımına tabidir⁴⁴⁴.

Yasal borç ilişkisi teorisine göre, dönme hakkının kullanılması ve sözleşmenin geçmişe etkili olarak sona ermesi ile birlikte taraflar arasında yasal bir borç ilişkisi meydana gelir. Taraflar arasındaki yasal borç ilişkisi de daha önce elde ettikleri edimlerin geri verilmesi borcunu doğurur. Yasal borç ilişkisi teorisi dikkate alındığı takdirde satış konusunu geri isteme hakkı TBK m. 146 gereğince on yıllık zamanaşımına tabidir⁴⁴⁵.

Yeni dönme teorisini savunanlar ise dönme beyanının sözleşmenin geçerliliğini etkilemediğini, sadece içeriğini değiştirerek bir tasfiye ilişkisine dönüştürdüğünü ileri

⁴⁴¹ Demir, 2013: 117; Ozanoğlu, 1999: 243.

⁴⁴² Gümüş, 2013: 172; İnceoğlu, 1998: 60-61; Ünlütepe, 2013: 176-177.

⁴⁴³ Ozanoğlu, 1999: 243.

⁴⁴⁴ Bk. Buz, 1998: 118-119; İnceoğlu, 1999: 61; Ünlütepe, 2013: 177.

⁴⁴⁵ Bk. Buz, 1998: 121; İnceoğlu, 1999: 61; Ünlütepe, 2013: 177.

sürmektedir. Diğer bir ifadeyle, dönme hakkı kullanılmadan önce karşılıklı edimlerin ifasını amaçlayan sözleşme bu hakkın kullanılmasıyla içerik değiştirir ve bir tasfiye ilişkisi ortaya çıkar. Bu teoriye göre, sözleşmesel nitelik taşıyan geri isteme hakkı TBK m. 146 gereğince on yıllık zamanaşımına tabi olup bu hakka aykırılık TBK m. 112 hükmü çerçevesinde değerlendirilir⁴⁴⁶.

Bu başlık altında üzerinde durulması gereken diğer bir husus ise satış konusu malın geri verilmesi sırasında ortaya çıkan masrafa kimin katlanması gerektiğidir. Bir görüşe göre, alıcı temerrüde düşerek satıcının sözleşmeden dönmesine neden olmuştur. Bu nedenle de alıcının kendisinin yol açtığı bu masrafa katlanması gerektiği ileri sürülmüştür⁴⁴⁷. Ancak bu görüş temerrüde düşülmesi için borçlunun kusurunun aranmaması nedeniyle eleştirilmiştir⁴⁴⁸.

Diğer bir görüş ise satış konusu malın geri verilmesi sırasında ortaya çıkan masraflara satıcının katlanması gerektiğini ileri sürmektedir⁴⁴⁹. Bu görüşe göre, her ne kadar sözleşmeden dönme alıcının temerrüde düşmesinden kaynaklanmış olsa da satıcı satış bedelini bu tür durumları da dikkate alarak belirlemiştir. Diğer bir ifadeyle, satıcı bu masrafları öngörerek satış bedeline yansıtmıştır⁴⁵⁰. Zira, taksitle satış sözleşmesinde alıcıya göre daha tecrübeli ve bilgili olan satıcının bu tür masrafları ön görerek satış bedeline yansıtması olağandır.

Satış konusu malın teslim yerinin neresi olduğu hususu da açık olmayıp baskın görüş TBK m. 89'un parça borçları hakkında belirlediği kuraldan hareket edilmesi yönündedir. Bu görüşe göre, taksitle satış sözleşmesinin konusunu bir parça borcu oluşturur ve geri verme hakkı doğduğu sırada satış konusu mal neredeyse orada satıcının emrine hazır bulundurulmalıdır⁴⁵¹.

3.2.3.1.4.3.3. Hakkaniyete Uygun Bir Kullanım Bedeli Talep Hakkı

Satıcının, taksitlerin ödenmesinde temerrüde düşülmesi nedeniyle, sözleşmeden dönmeye durumunda alıcıdan talep edebileceği haklardan bir diğeri de hakkaniyete uygun bir kullanım bedelidir⁴⁵². Eğer satıcıya bu şekilde bir hak verilmemiş olsaydı dönme sonucunda alıcı ödemiş olduğu taksitleri geri alır; satış konusu mal da alıcı tarafından bedelsiz olarak kullanılmış olurdu⁴⁵³.

⁴⁴⁶ Bk. Serozan, 2007: 73 vd.; İnceoğlu, 1998: 61-62; Ünlütepe, 2013: 177.

⁴⁴⁷ Bk. Ansay, 1954: 74.; Ozanoğlu, 1999: 245; İnceoğlu, 1998: 62.

⁴⁴⁸ İnceoğlu, 1998: 62; Ansay, 1954: 74.

⁴⁴⁹ Tandoğan, 2008: 312; Yavuz, 2012:145; Ozanoğlu, 1999: 245.

⁴⁵⁰ Ansay, 1954: 89; Ozanoğlu, 1999: 245.

⁴⁵¹ Ansay, 1954: 75; İnceoğlu, 1998: 63; Ozanoğlu, 1999:245; Ünlütepe, 2013: 178.

⁴⁵²Tandoğan, 2008: 312; Serozan, 2006: 181; Zevkliiler ve Havutçu, 2007: 86; Gümüş, 2013: 173.

⁴⁵³ Ünlütepe, 2013: 178.

Söz konusu bedel, İBK (e)m. 226i/1'in ikinci cümlesinde “uygun bir kira bedeli” şeklinde adlandırılırken Türk Borçlar Kanunu'nda “hakkaniyete uygun bir kullanım bedeli” şeklinde ifade etmiştir. Doktrinde, “kullanım bedeli” şeklindeki ibarenin daha yerinde bir ifade şekli olduğu ileri sürülmüştür⁴⁵⁴. Diğer taraftan, “kira bedeli” kavramının kullanılması konusunda ısrarcı olan görüşler de mevcuttur⁴⁵⁵. Kanaatimizce, kullanım bedeli kavramı daha yerindedir. Zira, satıcı dönme sonucunda satış konusu malın kira bedelinin yanı sıra olağan kullanımdan kaynaklanan değer kaybını da isteyebilmelidir. Bu nedenle biz, Türk Borçlar Kanunu'na paralel olarak, “kullanım bedeli” kavramını tercih ediyoruz.

Satış konusu mal fiilen kullanılmamış olsa dahi alıcı kullanım bedelini ödemek zorundadır. Zira, kullanım bedeli ödeme yükümlülüğü, malın kullanıma elverişli olarak devredilmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Taksitle satış konusu malın kullanılmamış olması söz konusu bedeli ödememek için haklı bir neden değildir⁴⁵⁶.

Kanun koyucunun “kullanım bedeli” olarak ifade ettiği bedelin kapsamının tespiti önem arz etmektedir. Bizim katıldığımız görüşe göre kullanım bedeli, satış konusu malın olağan kullanımı sonucunda ödenecek bedel ile satış konusu malda meydana gelen olağan değer azalmasından dolayı talep edilmesi gereken bedelin toplamıdır⁴⁵⁷.

Taksitle satış sözleşmesinden bağımsız, dolaylı bazı nedenlerden kaynaklanan değer azalmalarının alıcı tarafından ödenecek kullanım bedeline dahil olup olmadığı ise tartışmalıdır. Bu nedenlere örnek olarak moda değişiklikleri, teknik ilerlemeler neticesinde modelin değerinin düşmesi verilebilir⁴⁵⁸. İlk görüş, bu tür değer kayıplarında sorumlu tarafı tespit ederken hasarın geçiş anına dikkat çekmiştir. Bu görüş dikkate alınırsa taşınırlarda zilyetliğin devri ile birlikte hasar alıcıya geçeceğinden bu tür değer kayıplarından alıcı sorumlu tutulmalıdır⁴⁵⁹.

İkinci görüş ise kanunun lafzından yola çıkarak kanun koyucunun bu tür zararları zayıf taraf olan alıcıya yüklemeyi amaçlamadığını, satıcının taleplerini mümkün olduğunca sınırladığını ileri sürmüştür⁴⁶⁰.

⁴⁵⁴ “TBK'daki kullanım bedeli ifadesi daha doğrudur. Zira, buradaki bedel bir kira bedeli olmayıp, “(hakkaniyete) uygun bir yararlanma giderimi” niteliği taşır. Bunun dışında satıcının sözleşmeden dönme yerine aynen ifadan vazgeçerek müspet zararının tazminini isteme hakkı yoktur. Uygun kullanım bedeli talebinin altında temelde satıcının dönme üzerine alıcı tarafından dönme anına kadar kullanılmış bir eşyayı ikinci el değeri ile birlikte geri almak zorunda kalması yatmaktadır. Bunun dışında satıcının sözleşmeden dönme yerine aynen ifadan vazgeçerek müspet zararının tazminini isteme hakkı yoktur.” Gümüş, 2013: 173.

⁴⁵⁵ Ünlütepe, 2013: 178, dn. 568.

⁴⁵⁶ Tandoğan, 2008: 312-313; Zevkliler ve Havutçu, 2007: 86; İnceoğlu, 1998: 63; Ünlütepe, 2013: 179.

⁴⁵⁷ Gümüş, 2013: 173.

⁴⁵⁸ Ansay, 1954: 86; Ozanoğlu, 1999: 253.

⁴⁵⁹ Ozanoğlu, 1999: 253.

⁴⁶⁰ Ozanoğlu, 1999: 253-254.

Üçüncü görüşe göre, hem satıcı hem de alıcı bu tür rizikoları önceden ne tahmin edebilir ne de önleyebilir. Bu tür rizikolar mülkiyet hakkı ile bağlantılıdır. Bu nedenle değer azalması satıcıya yüklenmemelidir⁴⁶¹.

İsviçre Federal Mahkemesi ise moda değişiklikleri, yeni buluşlar, piyasa dalgalanmaları gibi nedenler sonucunda meydana gelen değer azalmalarını kullanma sonucunda oluşan eskime olarak değerlendirmiş; bu tür rizikolardan kaynaklanan değer kayıplarının alıcıdan tazmin edilmesi gerektiği sonucuna varmıştır⁴⁶². Federal Mahkeme'nin moda değişikliği gibi sebeplerden kaynaklanan değer kaybını eskime olarak nitelendirmesine katılmıyoruz. Zira, eskime satış konusu malın niteliğinde meydana gelen bir değişikliktir. Ancak burada malın eskimesi, yıpranması gibi nitelikle alakalı değil malın değeri ile alakalı bir değişiklik söz konusudur⁴⁶³. Bu nedenle Federal Mahkeme'nin görüşünü isabetli bulmuyoruz.

Katıldığımız görüşe göre, satış konusu malda meydana gelen değer kaybını iki şekilde incelemek gerekir. Eğer söz konusu değer kaybı tesadüfen değil de belirli aralıklarla düzenli olarak ortaya çıkıyorsa bu değer kaybı alıcının ödeyeceği kira bedeline yansıtılmalıdır. Örneğin cep telefonlarının her yıl yeni modelleri piyasaya sürülmektedir. Bir önceki yıla ait modelin eskimek bir yana, ekranında küçük bir çizik dahi olmasa yine de değer kaybetmesi muhakkaktır. Bu tarz öngörülebilir değer kayıplarından alıcı sorumlu tutulmalıdır. Diğer taraftan, değer kaybı tesadüfen ortaya çıkmış ise bundan alıcıyı sorumlu tutulmamak gerekir. Örneğin, çamaşır makinelerinde yıllar sonra yeni bir buluş yapılmış ve bunun sonucunda çamaşır makinelerine farklı fonksiyonlar eklenmişse bu nedenle ortaya çıkan değer kaybını alıcıya yüklememek gerekir⁴⁶⁴.

Alıcının hangi dönem için kullanım bedeli ödemesi gerektiği üzerinde durulması gereken diğer bir husustur. Söz konusu dönemin başlangıcı satış konusu malın alıcıya teslim edildiği tarihtir. Ancak bu dönemin ne zaman sona erdiği konusu doktrinde tartışmalı olup farklı görüşler ileriye sürülmüştür. Bir görüşe göre dönme beyanının alıcıya varmasıyla taksitle satış sözleşmesi ortadan kalkacağı için bu andan itibaren taksitle satış sözleşmesi hükümleri uygulanmaz. Bu nedenle, kullanım bedeline esas alınacak dönemin sonu dönme beyanının alıcıya vardığı andır⁴⁶⁵. Federal Mahkeme, satış konusu malın alıcıya teslim edildiği ana kadar alıcının kullanım bedelini ödemekle yükümlü olduğu görüşündedir⁴⁶⁶.

⁴⁶¹ Bk. Ozanoğlu, 1999: 253-254, dn.60.

⁴⁶² Inceoğlu, 1998: 71.

⁴⁶³ Inceoğlu, 1998: 72.

⁴⁶⁴ Inceoğlu, 1998: 72.

⁴⁶⁵ Ansay, 1954: 77.

⁴⁶⁶ Inceoğlu, 1998: 64.

Bizim katıldığımız görüşe göre ise kullanım bedeli kaynağını satış konusu malı kullanma olanağının alıcıya teslim edilmesinden alır. Dönme beyanı ile birlikte alıcının malı kullanma olanağı ortadan kalkar ve bu andan itibaren alıcı malı satıcıya geri vermekle yükümlüdür. Alıcının bu yükümlülüğünü yerine getirmemesi durumunda TBK m.112 vd. yer alan borcun ifa edilmemesine ilişkin hükümler uygulama alanı bulur⁴⁶⁷.

Kanun koyucu söz konusu kullanım bedelinin “hakkaniyete uygun” olması gerektiğini belirtmiştir. Hakkaniyete uygun kullanım bedeli tespit edilirken esas alınan, genelde, satış konusu malın piyasadaki cari kira bedelidir. Cari kira bedeli, satış konusu malın peşin satış bedelinin belirli bir yüzdesi alınarak hesaplanır⁴⁶⁸.

Bazı mallar taksitle satış sözleşmesine konu olabilirken kira sözleşmesine konu olamazlar. Örneğin, bir evi boyamak için taksitle alınan beş kutu boyadan ikisi kullanılmış; diğerleri henüz kullanılmadan alıcı taksitleri ödemede temerrüde düşmüş ve satıcı satış konusu malın iadesini talep etmiş olabilir. Bu tür durumlarda alıcı, tüketmediği kısım ile birlikte tükettiği kısmın bedelini vermelidir. Ancak alıcıdan tükettiği kısmın bedelini taksitle satış bedeli üzerinden ödemesi beklenmemelidir. Tüketilen kısma ilişkin ödeme peşin satış bedeli üzerinden yapılır. Zira, burada amaçlanan menfi zararın tazmin edilmesidir⁴⁶⁹.

Taraflar, taksitle satış sözleşmesini yaparken dönme durumunda satıcıya verilecek bedeli kararlaştırabilirler. Eğer, bu bedel hakkaniyete uygun değilse hakimden bedelin indirilmesi talep edilebilir⁴⁷⁰.

3.2.3.1.4.3.4. Satılanın Olağandışı Kullanılması Nedeniyle Değer Kaybına Uğraması Durumunda Tazminat Talep Hakkı

Satış konusu malın olağan kullanımı neticesinde meydana gelen değer kayıpları bir önceki başlık altında incelemiş olduğumuz hakkaniyete uygun kullanım bedeli kapsamındadır. Bu başlık altında sadece olağandışı kullanım nedeniyle meydana gelen değer kayıpları incelenecektir. Örneğin özel kullanım için alınan bir arabanın ticari taksi olarak kullanılması sonucunda oluşan yıpranmalar olağandışı kullanım nedeniyle meydana gelen değer kaybı niteliğindedir⁴⁷¹.

Kanun metninde geçen “değer azalması” kavramının kapsamı TBK m.260/1 hükmünün uygulama alanının tespiti açısından önemlidir. Hükmün gerekçesinde bu kavramın kapsamı açıklığa kavuşturulmuştur. Buna göre, “Borçlar Kanunu’nda kullanılan...” satılan

⁴⁶⁷ İnceoğlu, 1998: 64-65.

⁴⁶⁸ Demir, 2013: 120; Çelik, 2002: 168.

⁴⁶⁹ İnceoğlu, 1998: 66; Çelik, 2002: 168-169.

⁴⁷⁰ Ansay, 1954: 79; İnceoğlu, 1998: 66; Ünlütepe, 2013: 181.

⁴⁷¹ Ozanoğlu, 1999: 258.

bozulmuşsa” şeklindeki ibare de “satılanın olağandışı kullanılması sebebiyle değerinin azalması halinde” şeklinde değiştirilmiştir. Maddede kullanılan “değer azalması” ifadesi satılanın eskimesini ve bozulmasını kapsamak üzere bir üst kavram olarak kullanılmıştır.”

Satış konusu malın olağandışı kullanılıp kullanılmadığı tespit edilirken objektif ölçülerden yararlanılmalıdır. Satılanın iade edildiği andaki durumu, genel hayat görüşlerine göre olağan kullanım sonucunda olması gereken durum ile örtüşmüyorsa olağandışı kullanımdan söz edilebilir⁴⁷². Ayrıca, olağandışı kullanım ihtimali değerlendirilirken taksitle satış konusu malın iade anındaki değeri ile gerçek değeri arasındaki fark da dikkate alınmalıdır⁴⁷³.

Kullanım sonucunda değil de alıcının kastı ya da ihmali neticesinde oluşan değer kayıplarının olağandışı kullanım kapsamına dahil olup olmadığı ve dahil değil ise alıcının hangi hukuki sebeple sorumlu tutulacağı doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre, alıcı malı kullanmamış olsa da hakimiyeti altında bulunan malın zarar görmesine neden olmuş ya da zarar görmesine engel olmamış ise bundan sorumlu olmalıdır. Bunun hukuki gerekçesi olarak haksız fiil sorumluluğu ileri sürülmüştür. Yani, alıcı kastı ya da ihmali neticesinde vermiş olduğu zararı, taksitle satış sözleşmesi hükümlerine göre olmasa da haksız fiil hükümlerine göre gidermekle yükümlüdür⁴⁷⁴.

İkinci görüşe göre, dönme hakkının saklı tutulduğu sözleşmelerde alıcının sorumluluğu daha geniştir. Zira, alıcı taksitleri ödemediği durumda malı geri vermek zorunda olduğunun bilincindedir. Bu nedenle satış konusu malı dikkatli bir şekilde muhafaza etmelidir. Dolayısıyla, ilk görüş gibi kast ve ihmal durumlarında alıcının sorumluluğuna gidilmesi gerektiğini öne sürülmüştür. Ancak ilk görüşten farklı olarak sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayandırmıştır⁴⁷⁵.

Üçüncü görüş de kast ya da ihmalden kaynaklanan değer kayıplarından alıcıyı sorumlu tutmuştur. Zira, taşınırlarda hasar zilyetliğin devri ile birlikte alıcıya geçer. Bu nedenle zilyetliğin devrinden sonra meydana gelen bu tarz değer kayıplarından satıcıyı sorumlu tutmak isabetli olmaz⁴⁷⁶. Kaldı ki eğer bu tarz değer kayıplarından satıcı sorumlu tutulursa satıcı, hasar kendisine yüklenmesin diye dönme hakkını kullanmaktan kaçınabilir⁴⁷⁷.

818 sayılı Borçlar Kanunu’nun yürürlükte olduğu dönemde ileri sürülen bir diğer görüşe göre, satış konusu malda kullanma dışında, kast ya da ihmalden kaynaklanan

⁴⁷² Yavuz, 2012: 415; Demir, 2013: 120-121.

⁴⁷³ İnceoğlu, 1998: 73.

⁴⁷⁴ Bk. İnceoğlu, 1998: 68.

⁴⁷⁵ Bk. İnceoğlu, 1998: 68-69.

⁴⁷⁶ Bk. İnceoğlu, 1998: 69.

⁴⁷⁷ Tandoğan, 2008: 313-314; Acar, 1996: 62.

zararlardan da taksitle satış sözleşmesinde dönmenin sonuçlarını düzenleyen BK m. 223 hükmü uygulanmalıydı⁴⁷⁸. Kanaatimizce, bu görüşü Türk Borçlar Kanunu döneminde sürdürmek mümkün değildir. Zira, BK m. 223'ün TBK' deki karşılığı olan m. 260/1'de açık bir şekilde değer kaybının “olağandışı kullanımdan” kaynaklanması gerektiği ifade edilmiştir. Yani, kanun koyucu, BK m. 223'de sadece bozulmadan bahsederken TBK m. 260/1'de tazmine konu değer kaybının olağandışı kullanımdan kaynaklanması gerektiği belirtilmiştir. Bu nedenle malı kullanmaksızın kast ya da ihmalden kaynaklanan değer kayıplarından TBK m. 260/1 hükmü gereğince alıcıyı sorumlu tutmak mümkün olmamalıdır. Ancak TBK m. 260/1 hükmüne göre olmasa da haksız fiil ya da sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanarak alıcının sorumluluğuna gidilebileceği görüşündeyiz.

3.2.3.1.5. Satılanın Üzerinde Mülkiyet İddiasında Bulunma Hakkı

BK m. 222 hükmünde alıcının taksitleri ödemede temerrüde düşmesi durumunda satıcının satış konusu malın mülkiyetini iddia edebileceği belirtilmişti⁴⁷⁹. Hükümde ifade edilen satılanın mülkiyetini talep hakkı, sözleşmeden dönme hakkının kullanılması sonucunda satılanı geri istemesinden farklıydı. Satılanın mülkiyeti talep edebilmek, taksitle satış sözleşmesinin mülkiyeti saklı tutma kaydı içermesine ya da ayrı bir mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi yapılması durumunda anlam kazanmaktaydı⁴⁸⁰. Zira, BK m. 223 ise bu durumda mülkiyeti saklı tutma sözleşmesine ilişkin hükümlerin uygulanacağını düzenleme altına almıştı⁴⁸¹. Dolayısıyla, BK m. 222 hükmünde satıcıya verilen mülkiyet iddiasında bulunma hakkı TMK m. 764 hükmündeki şartlara uygun olarak yapılmış bir mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin varlığı şartına bağlanmıştı⁴⁸².

Satıcının mülkiyet iddiasında bulunması, uygun bir kira bedeli ve satış konusu malda meydana gelen bozulma nedeniyle tazminat istemesine engel değildi. Eğer satıcı satış konusuna bir masraf yapmış ise zilyetliğin iadesine ilişkin hükümlere göre yaptığı masrafları

⁴⁷⁸ İnceoğlu, 1998: 69; Ozanoğlu, 1999: 263; Aksi yönde bk. Demir, 2013: 121.

⁴⁷⁹ Madde 222- Menkul bir mal semeni taksitle tesviye edilmek şartıyla beyi ve teslim edilip de müşteri taksitlerden birini tediyyeden temerrüt ettiği halde bayi o taksitin tediyyesini talep edebileceği gibi kendisi için bu hakkı muhafaza etmiş ise mebiin mülkiyetini iddia veya bey'i feshedebilir.

⁴⁸⁰ Gümüş, 2013: 176.

⁴⁸¹ Madde 223- Mebiin mülkiyetini iddia eden bayi hakkında mülkiyeti muhafaza şartına müteallik olan hükümler tatbik olunur.

Bayi bey'i feshedildiği halde bayi ve müşterinin her biri, diğerinden aldığı şeyi iade ile mükelleftir. Bayi her halde münasip bir icar bedeli talep edebileceği gibi mebi bozulmuş ise tazminat dahi isteyebilir.

Müşteriye bundan ziyade borç tahmil eden mukaveleler batıldır.

⁴⁸² Tandoğan, 2008: 317; Zevkliler ve Havutçu, 2007: 87; Ünlütepe, 2013: 185.

da isteyebiliyordu. Diğer taraftan, alıcı da ödemiş olduğu taksitleri faizleriyle birlikte geri alabilirdi⁴⁸³.

Türk Borçlar Kanunu'nun taksitle satış sözleşmesine ilişkin hükümlerinde, BK m. 222'de belirtilen satılanın mülkiyetini iddia edebilme hakkına ayrıca yer verilmemiştir. Ancak TMK m. 765 hükmünde "Taksitle mal satan kimse, bu satımlara ilişkin özel hükümlere uymak koşuluyla, mülkiyeti saklı tutma sözleşmesine dayanarak, sattığı malın geri verilmesini isteyebilir." ifadelerine yer verilmiştir. Bu nedenle, satıcı Türk Borçlar Kanunu hükümlerine göre olmasa da TMK m. 765 hükmüne dayanarak satılanın üzerinde mülkiyet iddiasında bulunma hakkına sahiptir⁴⁸⁴. Ancak dönme hakkına ilişkin Türk Borçlar Kanunu'nda getirilen sınırlamalara uyulması gerekmektedir⁴⁸⁵.

Hakimin müdahalesine ilişkin TBK m. 261 hükmü gereği, hakim satıcının satılanı geri almasını yasaklayabilir. Bu nedenle, hakim mülkiyeti saklı tutma kaydına rağmen satıcının satılanı geri almasını engelleyebilir⁴⁸⁶.

3.2.3.1.5.1. Mülkiyeti Saklı Tutma Sözleşmesi

3.2.3.1.5.1.1. Genel Olarak

Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi, asıl işlevini veresiye satışlar ve onun özel bir türü olan taksitle satış sözleşmelerinde göstermektedir⁴⁸⁷. Öyle ki doktrinde, mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin taksitle satış sözleşmesinin bir kolu olduğu ileri sürülmüştür⁴⁸⁸. Gerçekten de mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi, taksitle satışlarda önemli bir uygulama alanına sahiptir. Zira, her veresiye satışta olduğu gibi taksitle satış sözleşmesinin temelini, satıcının alıcıya olan itimadı oluşturmaktadır⁴⁸⁹. Satıcı satış bedeli tam olarak ödenmeden alıcıya itimat ederek satış konusu malı devretmekte ve böylece riziko altına girmektedir.

Satıcının itimadının boşa çıkması onu çeşitli arayışlar içine itmiştir. Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi de satıcının alıcıya olan itimadının boşa çıkmasının önüne geçmek için başvurduğu yöntemlerden biridir⁴⁹⁰. Diğer bir ifadeyle, alıcının satış bedelini ödememe riski bu tarz satışların bir teminat sözleşmesi ile desteklenmesi ihtiyacını doğurmuştur⁴⁹¹. Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi de bu ihtiyacın bir sonucudur.

⁴⁸³ Tandoğan, 2008: 319; Zevkliler ve Havutçu, 2007: 87; Ünlütepe, 2013: 185.

⁴⁸⁴ Gümüş, 2013: 176.

⁴⁸⁵ Ünlütepe, 2013: 187; Demir, 2013: 122.

⁴⁸⁶ Demir, 2013: 123; Ünlütepe, 2013: 188.

⁴⁸⁷ Elbir, 1952: 280; Şenyüz, 2012: 257.

⁴⁸⁸ Serozan, 2002: 227.

⁴⁸⁹ Elbir, 1952: 261.

⁴⁹⁰ Elbir, 1952: 261.

⁴⁹¹ Demir, 2010: 12.

TMK m. 765’de taksitle satış sözleşmesinde, satıcının mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi aracılığıyla, sattığı malı geri alabilme imkanı düzenlemiştir. Bu hükümde “Taksitle mal satan kimse, bu satımlara ilişkin özel hükümlere uymak koşuluyla, mülkiyeti saklı tutma sözleşmesine dayanarak, sattığı malın geri verilmesini isteyebilir.” ifadelerine yer verilmiştir.

Taksitle satış sözleşmesine mülkiyeti saklı tutma kaydı koyulması ya da taksitle satıştan ayrı bir mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi yapılması, sadece satıcının değil alıcının da menfaatinedir. Zira, alıcı mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi sayesinde, belki de bulamayacağı teminatları sunma yükümlülüğünden kurtulmuş olmaktadır⁴⁹².

Her iki taraf için faydalı olsa da mülkiyeti saklı tutma sözleşmesine ilişkin çeşitli eleştiriler ileri sürülmüştür. Bunlardan en önemlisi, bu sözleşmenin iyiniyetli üçüncü kişilere karşı koruma imkanı sunmuyor olmasıdır⁴⁹³. Yöneltilen bir diğer eleştiri ise, mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin zilyetliğin mülkiyete karine teşkil etmesi kuralı ile bağdaşmadığı yönündedir. Bu eleştiriye ileri sürenlere göre, alıcının maliki olmadığı bir taşınır malı malvarlığı içerisinde bulundurması üçüncü kişilere karşı yanlış anlaşılmalara sebep olabilir⁴⁹⁴.

3.2.3.1.5.1.2. Mülkiyeti Saklı Tutma Sözleşmesinin Tanımı

Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi çeşitli şekillerde tanımlanmıştır⁴⁹⁵. Doktrinde yapılan tanımlar aynı doğrultuda olup mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin tanımı hakkında aykırı görüş bulunmamaktadır⁴⁹⁶.

Aral, mülkiyeti saklı tutma sözleşmesini “Alıcıya teslim edilmiş olmasına rağmen, satılan şeyin mülkiyetini, belli şartın gerçekleşmesine kadar alıcıda mahfuz tutan mukavele” şeklinde tanımlamıştır⁴⁹⁷.

⁴⁹² Elbir, 1952: 268.

“...salt krediyle mal satmış satıcıya özel bir avantaj sağlamakla kalmaz; aynı zamanda alıcıya da aldığı kredinin karşılığında ‘teslimsiz teminat’ verme (yani bir ‘menkul ipoteği’ kurma) avantajı sağlar. Şöyle ki alıcı, teminat diye gözden çıkardığı malın yine de elinin altında bulundurur; bu eşyadan yararlanır; o sayede de kredi borcunu karşılayacak parayı kazanır. Oysa, rehin güvencesi veren borçlunun durumu böyle değildir. O, rehin konusu eşyayı elinden çıkarmak zorundadır (MK 939).” Serozan, 2002: 217.

⁴⁹³ Demir, 2010: 17; Elbir, 1952: 265.

⁴⁹⁴ Demir, 2010: 16; Elbir, 1952: 264.

⁴⁹⁵ “Mülkiyeti saklı tutma anlaşması bir taşınırın zilyetliğini mülkiyet hakkını kazandırma iradesi ile devreden kimsenin, belirli bir vakanın- ki çok kere karşı edim borcunun yerine getirilmesidir- gerçekleşmesine kadar, bu taşınır üzerinde mülkiyet hakkını teminat amacı ile saklı tutmasını öngören bir sözleşmedir.” Serozan, 1968: 176. “Alıcıya teslim edilmiş olmasına rağmen , mebiin mülkiyeti, muayyen bir şartın tahakkukuna kadar satıcıda mahfuz tutan mukaveleye mülkiyeti muhafaza mukavelesi denir.” Elbir, 1952: 259. “Bir taşınırın zilyetliğinin, satıcı/devreden tarafından belirli bir şartın gerçekleşmesine kadar teminat amacıyla saklı tutulduğunun öngörüldüğü bir sözleşmedir.” Demir, 2010: 11.

⁴⁹⁶ Demir, 2013: 126.

⁴⁹⁷ Aral, 1973: 202.

Eren, “Satılan şeyin alıcıya teslim edilmesine rağmen mülkiyetinin satıcıda kalıp, bunun ancak satış bedelinin tamamen ödenmesi halinde alıcıya devredileceği borcunu içeren satıma, mülkiyeti saklı tutma kaydıyla satım denir.” ifadelerini kullanmıştır⁴⁹⁸.

Ayan, “...Temlik konusu şeyin mülkiyetinin devralana geçmesinin bedelin tümüyle ödenmesi şartına bağlandığı bir anlaşmadır.” tanımına yer vermektedir⁴⁹⁹.

Yargıtay ise mülkiyeti saklı tutma sözleşmesini “...alıcıya teslim edilmiş olmasına rağmen, satılan şeyin mülkiyetini belli bir şartın gerçekleşmesine kadar alıcıda saklı tutan bir sözleşme türü...”⁵⁰⁰ şeklinde tanımlamıştır.

3.2.3.1.5.1.3. Mülkiyeti Saklı Tutma Sözleşmesinin Konusu

Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin konusunu sadece taşınır mallar oluşturmaktadır⁵⁰¹. Türk Medeni Kanunu’nda eşya niteliği taşımayan şeylere, bazı durumlarda taşınır mallara ilişkin hükümlerin uygulanması onların mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin konusu olduğu anlamına gelmez. Örneğin aynı haklar, alacak hakları, doğal güçler ve gayri maddi haklarda durum bu şekildedir. Ayrıca, TMK m. 940 gereğince hayvanın rehnedilen kimseye teslim edilmesi şart olmadığı için hayvanlar da mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin konusu olamaz⁵⁰².

Taşınır eşyanın bütünleyici parça niteliği taşıması durumunda mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin konusu olamaz. Zira, bütünleyici parça niteliğindeki taşınırlar bağımsız bir varlığa sahip değildirler. Üzerlerinde asıl eşyadan ayrı bir mülkiyet hakkı tesis edilmez. Ancak taşınır yapı ve eklenti bu sözleşmenin konusu olabilir⁵⁰³.

Taşınmaz eşya hakkında mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi yapılması mümkün değildir. Zira, taşınmaz eşyalarda mülkiyetin devri tapu siciline tescille olur. Tapu siciline tescilin de kayıtsız şartsız yapılması gerekmektedir. Kaldı ki zaten taşınmaz rehni mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin görevini görmektedir⁵⁰⁴.

Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin konusunu her ne kadar, yukarıda belirtilen istisnalar saklı kalmak kaydıyla, taşınır mallar oluştursa da bu sözleşme özellikle taşıtların, mobilyanın, elektronik aygıtların ve beyaz eşyanın taksitle satışında söz konusu olur⁵⁰⁵.

⁴⁹⁸ Eren, 2012: 493.

⁴⁹⁹ Ayan, 2000: 419.

⁵⁰⁰ Yargıtay 8. HD, T. 17.02.2014, E.2014/1132, K.2014/2544. <http://www.hukukmedeniyeti.org/karar/332679/>, (erişim tarihi: 12.05.2018).

⁵⁰¹ Zevkliler ve Havutçu, 2007: 87; Şenyüz, 2012: 257.

⁵⁰² Eren, 2012: 495.

⁵⁰³ Aral, 1973: 210-211; Eren, 2012: 495.

⁵⁰⁴ Aral, 1973: 210.

⁵⁰⁵ Serozan, 2002: 217.

3.2.3.1.5.1.4. Mülkiyeti Saklı Tutma Sözleşmesinin Hukuki Niteliği

Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi, şarta bağlanmış bir sözleşmedir⁵⁰⁶. Burada şarta bağlanan taksitle satış sözleşmesi gibi borçlandırıcı sözleşmeler değil mülkiyetin devri hususudur⁵⁰⁷. Şartın ne olacağı konusunda ise herhangi bir sınırlandırma yoktur. Ancak genellikle kabul edilen şart satış bedelinin tamamen ödenmesidir⁵⁰⁸.

Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesine konulmuş olan şart bozucu ya da geciktirici olabilir. Tarafların hangi tür şart koyduklarını açıkça belirtmemeleri durumunda bu şartın bozucu olarak mı yoksa geciktirici olarak mı kabul edilmesi gerektiği tartışmalıdır⁵⁰⁹. Doktrinde hakim olan görüşe göre, eğer aksi açıkça belirtilmemişse bu şart geciktirici niteliktedir⁵¹⁰.

Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesindeki şartın geciktirici ya da bozucu olmasının önemli sonuçları vardır. Geciktirici şart olduğunu ileri süren görüş benimsenirse, zilyetlik alıcıya devredilse de mülkiyet satıcıda kalmaya devam eder. Alıcı, satış bedelini tamamen öderse geciktirici şart gerçekleşmiş olacağı için satış konusu malın mülkiyetini kazanır. Ancak alıcı satış bedelini ödemede temerrüde düşerse satıcı istihkak davası ile zilyetliğini devrettiği malı geri alabilir⁵¹¹. Yargıtay da bu görüşü benimsemektedir⁵¹².

⁵⁰⁶ Eren, 2012: 495.

⁵⁰⁷ Demir, 2010: 11.

⁵⁰⁸ Elbir, 1952: 286.

⁵⁰⁹ “İnfisahi şart nazariyesi: Bir kısım yazarlara göre, mülkiyeti muhafaza kaydı, açıkça kararlaştırılmayan hallerde infisahi şart olarak kabul edilir. Özellikle teslimin tescilden önce vuku bulduğu hallerde mülkiyet intikal etmiş olduğundan, istenilen durumun muhafazası için yegâne çare şartın infisahiliğinin kabuldür. Buna mukabil ekseriyetle kabul edilen fikre göre, mülkiyeti muhafaza mukavelesinde mülkiyetin intikalinin tabi tutulduğu bedelin tamamen ödenmesi kaydı, bir taliki şart mahiyetindedir.” Aral, 1973: 205. Özkan, 2003: 94.

⁵¹⁰ Tandoğan, 2008: 319; Yavuz, 2012:147; Ayan, 2000: 419; Eren, 2012: 496; Aral, 1973: 205; Elbir, 1952: 294-295.

⁵¹¹ Yavuz, 2012: 147; Ayan, 2000: 420.

⁵¹² “Uyuşmazlık, davacı 3. kişinin davalı borçluya mülkiyetinin saklı tutulması kaydıyla sattığı dolun tesisinin bazı makineleri (parçalan) üzerine davalı borçlunun alacaklısı tarafından konulan haczin kaldırılması istemi ile açtığı İİK' nin 96 ve onu izleyen maddelerine dayalı istihkak davasına ilişkindir.

Bu yönüyle davanın yasal dayanağı belirgin olarak Medeni Kanununun 764. ve 765. maddeleri ile Borçlar Kanunu'nun 222 ve devamı maddeleridir. Anılan madde hükümlerine göre, kural olarak, mülkiyeti saklı tutulmak kaydıyla yapılan satış, noterce özel siciline kaydedilmemişse, satış kesin satışa dönüşmüş olduğundan davanın reddi gerekir. Özel siciline kaydedilmişse, başka bir ifadeyle mülkiyeti saklı tutulmak kaydıyla yapılan satış geçerli ise, o zaman borçlunun temerrüde düşüp düşmediği araştırılmalıdır. Eğer borçlu temerrüde düşmüşse, bu halde, davacı 3. kişi ancak aldığı satış taksitlerini davalı borçluya iade etmek koşulu ile sözleşmeden dönebileceğinden, iade edilecek bedel üzerinden, haczin bedele dönüştürülmesi suretiyle istihkak davasının kabulüne karar verilmesi gerekir. Şayet, davalı borçlu geri kalan taksitleri ödemede henüz temerrüde düşmemiş ise, alacaklı geri kalan borcu bir defada ödeyerek, makineler üzerindeki mülkiyeti saklı tutulmak kaydını kaldırıp, mülkiyeti borçluya geçirerek, o malı haczettirmek ve satmak hakkına kavuşur. Bu nedenle, alacaklıya geri kalan satış bedelini yatırması için süre verilir, bu süre içerisinde bu bedel yatırıldığı takdirde, davacının istihkak davası paraya dönüştüğü kabul edilerek, bu bedelin davacı 3. kişiye ödenmesine ve makineler üzerindeki haczin devamına şeklinde karar verilmesi gerekir. Yargıtay'ın oturmuş ve yerleşmiş görüşleri de bu doğrultudadır.

Eğer bozucu şart olduğunu ileri süren görüş benimsenirse, satıcı zilyetliği devrederken mülkiyeti de devretmiş olur. Bu durumda satıcı istihkak davası açamaz. Zira, istihkak davasının açılabilmesi için davacının dava konusu mal üzerinde mülkiyet hakkı olması gerekir. Dolayısıyla, mülkiyeti devreden satıcı artık sebepsiz zenginleşme davası açabilir⁵¹³.

Diğer taraftan, mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin bağımsız bir varlığı yoktur⁵¹⁴. Taksitle satış sözleşmesi, trampa, bağışlama⁵¹⁵ gibi asıl sözleşmeye bağlı bir yan sözleşmedir. Asıl sözleşme mülkiyetin devri borcunu doğuran karma veya isimsiz sözleşmeler de

---

Somut olayda, 24.07.2000 tarihli düzenleme şeklinde mülkiyeti saklı tutulmak kaydı ile taşınır mal satış sözleşmesinde, dolun tesisinin satış bedelinin 3.325.000 DEM olup, bunun 590.000 DEM'lik kısmının peşin ödendiği, geri kalan satış bedelinin ödenmesi amacıyla her biri 155.550,33 EUR tutarında ilki 15.10.2000 tarihinden başlayarak üçer ay ara ile vadeli davacı 3. kişi (satıcı) emrine keşide edilip, davalı borçlu (alıcı) tarafından kabul edildikten sonra A. Holding A.Ş. ile Veysel'in aval verdiği 12 adet poliçenin davacı 3. kişiye (satıcıya) tevdi edildiği hususları yer almaktadır. Davacı 3. kişi (satıcı), bu poliçelerden ilki dışındakilerin henüz ödenmediğini, dolayısıyla borçlunun (alıcının) temerrüde düştüğünü iddia ederek, buna ilişkin 24.10.2000 ve 03.11.2000 tarihli Bank Aus-triea Creditanstalt Deutschland AG'ye ait dekontları ibraz etmiştir. Bunun dışında taraflarca, diğer taksit ödemelerine ilişkin herhangi bir belge dosyaya sunulmamıştır. İddia edilen bu hususlar çerçevesinde Borçlar Kanunu'nun 222 ve devamı maddelerinin öngördüğü koşulların dava konusu olayda oluşup oluşmadığı araştırılarak ve karar yerinde tartışılarak, sonuca gidilmesi gerekirken, mahkemece, bu maddi ve hukuki olgular göz önünde tutulmaksızın eksik inceleme ve araştırma ile yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.” Yargıtay 21. HD, T. 06.05.2004, E. 2002/1980, K. 2004/4593. <http://bilgibankasi.istanbulbarosu.org.tr>, (erişim tarihi: 11.02.2018).

⁵¹³ Ayan, 2000: 420.

⁵¹⁴ Serozan, 1968: 176; Yargıtay HGK, T. 03.02.1984 E. 1981/4, K. 1117/68: “Kural olarak, bir taşınır malın zilyetliği karşı tarafa teslim yoluyla devredilince, mülkiyeti de karşı tarafa geçer. Ancak, taraflar bazı hallerde, zilyetliğin devrine rağmen, o taşınır malın mülkiyetinin karşı tarafa geçeceği konusunda anlaşabilirler. İşte bu anlaşmaya “mülkiyeti muhafaza sözleşmesi” denilir. Bu sözleşme M.K.nun 688, 689 ve B.K.nun 214/II. maddelerinde düzenlenmiştir. Mülkiyeti muhafaza kaydı, tüm bedeli almamasına rağmen taşınırı diğer tarafa teslim eden satıcının alacağının aynı bir teminatını teşkil eder. Bu nedenle, mülkiyeti muhafaza tek başına bir sözleşmenin konusu değildir ve tek başına kullanılamaz; sözleşmeye eklenen bir şarttır ve sözleşmeden doğan haklarla birlikte kullanılabilir. Bu durumda mülkiyeti muhafaza, asıl alacağa bağlı olan ve onu teminat altına alan fer’i bir haktır. Satıcının alacağını tahsil edememesi halinde, mülkiyetini saklı tuttuğu eşyayı almak için satış sözleşmesini fesih ederek istihkak davası açması mümkündür.” Demir, 2010: 11, dn. 17.

⁵¹⁵ “Mülkiyeti devir amacı güden sözleşmelerden bir diğeri olan bağışlama sözleşmesine ise mülkiyeti saklı tutma kaydının eklenebilip eklenemeyeceği tartışmalıdır. Bağışlama sözleşmesi her ne kadar iki taraflı bir sözleşme olsa da, taraflardan sadece birinin borç altına girdiği bir sözleşme olması dolayısıyla, mülkiyeti saklı tutma kaydının uygulama alanı bulamayacağı ileri sürülmektedir. Bu husus doktrinde çeşitli ayrımlara gidilerek açıklanmaya çalışılmıştır. Buna göre,

BK m. 238’ de düzenlenmiş bulunan bağışlama vaadinde, hali hazırda bağışlanana yönelik herhangi bir teslim söz konusu olmadığı için mülkiyeti saklı tutma kaydının da uygulama alanı bulamayacağı belirtilmektedir.

BK m. 237’ de düzenlenmiş bulunan elden bağışlamada ise, bağışlayanın bağışlanana bir şeyi teslim etmesiyle, elden bağışlamanın gerçekleşeceği belirtilmiştir. Ancak kanun maddesinin ikinci fıkrasında, gayrimenkullerin elden bağışlanmasının ancak tapu siciline kaydedilmeleriyle geçerlilik kazanacağı belirtilmiştir. Bu bakımdan kanun koyucunun bu hükümde teslim olgusundan mülkiyeti nakleden bir işlem olarak bahsettiği doktrinde belirtilerek, burada mülkiyeti saklı tutma kaydının uygulama alanı bulamayacağı belirtilmektedir.

BK m. 240-241’ de düzenlenmiş bulunan şartlı ve mükellefiyetli bağışlamalarda ise, şarta veya mükellefiyete bağlanan husus direkt olarak mülkiyetin intikali değil bizzat bağışlama sözleşmesinin kendisidir. Aynı şekilde dönme şartlı bağışlamalarda da BK m. 242’ de belirtildiği üzere, bağışlananın mülkiyeti, bağışlanana geçmiş olmakla beraber, bağışlayanın ölümü halinde, bağışlanan şey bağışlayanın malvarlığına geri dönecektir.

Bunların yanında BK m. 244’ de belirtilen sebeplerden ötürü bağışlamanın iptali ve bağışlanan malların geri alınması halinde, ileri sürülen talep hakkı, saklı tutulmuş mülkiyet hakkı değil, sözleşmenin ortadan kalkmış olması sebebiyle istenilen sebepsiz zenginleşme talebidir.” Demir, 2010: 21-22.

olabilir⁵¹⁶. Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi hem asıl sözleşmeye konulan bir kayıt ile hem de ayrı bir sözleşme şeklinde yapılabilir. Ayrı bir sözleşme şeklinde yapılması onun mülkiyetin devri borcunu doğuran taksitle satış, trampa, bağışlama gibi sözleşmelere bağlı yan bir sözleşme olduğu gerçeğini değiştirmez⁵¹⁷.

3.2.3.1.5.1.5. Mülkiyeti Saklı Tutma Sözleşmesinin Şekli

Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi resmi şekilde yapılır (TMK m. 764). Resmi şekil burada ispat şartı değil, geçerlilik şartıdır⁵¹⁸. Sözleşmeyi resmi şekilde yapacak olan makam noterlerdir.

Doktrinde mülkiyeti saklı tutma sicillerinin noterler tarafından tutulması eleştirilmiştir. Zira, burada özel sicil tutulmasının amacı, geciktirici şart gerçekleşene kadar mülkiyeti saklı tutulan malın haczedilmesi ya da iflas masasına sokulması halinde satıcının istihkak iddiasını mülkiyeti hakkını ispat zorluklarıyla karşılaşmaksızın hızlı bir şekilde ileri sürebilmesini sağlamaktır⁵¹⁹.

Şekil şartının sağlanabilmesi için noterin sözleşmeyi düzenleme şeklinde yapması gerekir. Zira, Noterlik Kanunu m. 89 noterlerin mülkiyeti saklı tutma sözleşmesini düzenleme şeklinde yapmasını zorunlu kılmıştır. Bu nedenle taraflarca hazırlanan ve noter tarafından onaylanan mülkiyeti saklı tutma sözleşmeleri geçersiz olur⁵²⁰.

Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi özel sicile kaydedilmelidir⁵²¹. Yetkili noter alıcının yerleşim yeri noteridir⁵²². Söz konusu sicil, mülkiyeti saklı tutma sicildir. Sözleşmenin özel sicile kaydı da sözleşmenin resmi şekilde yapılmasında olduğu gibi bir geçerlilik şartıdır. Bu nedenle geçerlilik şekline uygun olarak yapılmış olsa bile mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin resmi sicile kaydedilmesi hem taraflar hem de üçüncü kişiler açısından sözleşmenin geçersizliği sonucunu doğurur. Diğer taraftan, herhangi bir nedenle geçersiz olan bir sözleşmenin resmi sicile kaydedilmesi onu geçerli hale getirmez. Örneğin fiil ehliyeti olmayan kimselerin yapmış olduğu mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi sicile kaydedilmekle geçerlilik kazanmaz⁵²³.

Alıcının yerleşim yerindeki noterin özel sicile kaydı, mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin varlığına karine teşkil etmez. Ayrıca, söz konusu sicilin açıklık fonksiyonu da

⁵¹⁶ Serozan, 1968: 179; Ünlütepe, 2013: 191.

⁵¹⁷ Demir, 2010: 11.

⁵¹⁸ Ünlütepe, 2013: 193; Eren, 2012: 496; Ayan, 2000: 421.

⁵¹⁹ Serozan, 1968: 186; Serozan, 2002: 224.

⁵²⁰ Yavuz, 2012: 146; Eren, 2012: 496.

⁵²¹ Serozan, 2006: 181; Zevkliler ve Havutçu, 2007: 87.

⁵²² Tandoğan, 2008: 318; Ayan, 2000: 421; Ünlütepe, 2013: 193.

⁵²³ Eren, 2012: 496-497.

yoktur. Bu nedenle üçüncü kişilerin iyiniyeti, tapu sicilinden farklı olarak, özel sicile yapılan tescile rağmen varlığını devam ettirir⁵²⁴. Dolayısıyla, üçüncü kişinin iyiniyetle kazanımı korunur ve kendisine istihkak davası açılmaz⁵²⁵.

3.2.3.1.5.1.6. Mülkiyeti Saklı Tutma Sözleşmesinin Hükümleri

Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinde satış bedeli veya taksitler tamamen ödenene kadar satış konusu malın mülkiyeti satıcıda kalmaya devam eder. Alıcı ise bu süreçte teslim aldığı eşya üzerinde emin sıfatıyla zilyet konumundadır. Bu nedenle alıcı, satış konusu eşyayı malik gibi kullanabilirse de başkasına satamaz veya rehin veremez⁵²⁶. Buna rağmen alıcı söz konusu tasarrufları yaparsa iyiniyetli üçüncü kişilerin aynı hak kazanımları geçerlidir. Zira, hiç kimse mülkiyeti saklı tutma sicilini araştırma yükümlülüğü altında değildir⁵²⁷.

Taraflar sözleşme konusu malın üçüncü kişilere devredilemeyeceğini açıkça kararlaştırsalar bile bu kayıt iyiniyetli üçüncü kişinin kazanımına engel teşkil etmez. Sözleşmeye bu tarz bir kayıt konulması sadece alıcı açısından şahsi bir borç doğurur⁵²⁸.

Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinde alıcı eşya üzerinde fer'i ve dolaysız zilyet olduğu için kanunun zilyet olan kimseye tanıdığı bütün haklardan faydalanır. Dolayısıyla, sözleşme konusu mal üçüncü kişi tarafından gasp edilirse alıcı eşyanın geri verilmesi için dava açabileceği gibi eğer zarar söz konusu ise tazminat da talep edebilir (TMK m.982). Diğer taraftan, satıcı da asli ve dolaylı zilyet olması nedeniyle, gasp edene geri verme ve tazminat davası açabilir. Ancak satıcı kendisine değil dolaysız zilyet durumundaki alıcıya geri verilmesini isteyebilir. Eğer, alıcı iadeyi kabul etmezse satıcı kendisine geri verilmesini talep edebilir⁵²⁹.

Tarafların sözleşmede belirlediği şart gerçekleşene kadar satış konusu mal satıcının mülkiyetinde kalacak olması nedeniyle satıcının alacaklıları söz konusu malı haczettirebilir⁵³⁰. Diğer taraftan, satıcının iflası halinde bu mal iflas masasına da dahil edilebilir. Eğer, alıcı satış bedelini düzenli bir şekilde iflas masasına öderse mal alıcıdan istenemez. Ancak alıcı bedeli ödemede temerrüde düşerse malı iflas masasına iade etmek durumundadır⁵³¹.

⁵²⁴ Ayan, 2000: 421.

⁵²⁵ Ünlütepe, 2013: 194; Yavuz, 2012: 146.

⁵²⁶ Zevkliler ve Havutçu, 2007: 87.

⁵²⁷ Eren, 2012: 498; Ayan, 2000: 422.

⁵²⁸ Demir, 2010: 117.

⁵²⁹ Demir, 2010: 119.

⁵³⁰ Ayan, 2000: 423-424.

⁵³¹ Eren, 2012: 499-500.

Alıcı satış konusu malın maliki olmadığı için alacaklıları söz konusu eşyayı haczettiremez. Ayrıca, söz konusu mal alıcının iflası halinde iflas masasına da dahil edilemez. Aksi takdirde, satıcı bu malı masadan ayırabilir⁵³².

Sözleşmedeki şartın gerçekleşmesi, yani satış bedelinin tamamen ödenmesi durumunda alıcı başka bir işleme gerek kalmaksızın satış konusu malın mülkiyetini kazanır. Satıcının ya da haleflerinin talebi ile şartın sicilden terkini halinde de aynı durum söz konusu olur⁵³³.

Satış bedelinin ödenmesinde temerrüde düşülmesi durumunda mülkiyeti saklı tutma sözleşmesindeki şart gerçekleşmemiş olur. Bu durumda satıcı sözleşmeyi feshederek sözleşme konusu malın iadesini talep edebilir. Satıcının fesih hakkından feragat etmesi mümkündür. Fesih hakkından feragat edilmesi, eski sözleşmenin devam ettiği anlamına gelmeyip yeni bir sözleşme oluşturur⁵³⁴.

3.2.3.1.5.1.7. Mülkiyeti Saklı Tutma Sözleşmesinin Sona Ermesi

Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi çeşitli şekillerde sona erebilir:

Satış bedelinin tamamen ödenmesi bu sözleşmeyi sona erdirir. Ayrıca, sicilden silinmesine ihtiyaç yoktur. Satış konusu malın fiziken ortadan kalkması, başka bir şeyle kaynaşması, tüketilmesi gibi çeşitli şekillerde yok olması ile de bu sözleşme son bulur⁵³⁵.

Satıcının satış konusu mal üzerindeki mülkiyet hakkından feragat etmesi veya alıcı aleyhine cebri icra yoluna başvurarak malın paraya çevrilmesini istemesi de sözleşmeyi sonlandırır⁵³⁶.

İyi niyetli üçüncü kişinin satış konusu mal üzerinde mülkiyet hakkı veya sınırlı aynı hak kazanması da mülkiyeti saklı tutma sözleşmesini sonlandırır⁵³⁷.

3.2.3.1.6. Satıcının Taleplerinin Sınırlı Olması

TBK m. 260/1'in üçüncü cümlesinde "Ancak satıcı, sözleşme zamanında ifa edilmiş olsaydı elde edecek olduğundan fazlasını isteyemez." ifadelerine yer verilmiştir. Kanun koyucu bu hüküm ile alıcıyı korumak için menfi zararın kapsamına sınırlama getirmiştir⁵³⁸.

⁵³² Eren, 2012: 500; Ayan, 2000: 423-424.

⁵³³ Aral, 1973: 214.

⁵³⁴ Aral, 1973: 214.

⁵³⁵ Eren, 2012: 501.

⁵³⁶ Eren, 2012: 501.

⁵³⁷ Eren, 2012: 501.

⁵³⁸ Ozanoğlu, 1999: 264.

Söz konusu hüküm emredici niteliktedir ve aksi yönde koyulan sözleşme kayıtları geçersizdir⁵³⁹.

Bu düzenleme neticesinde, satış konusu malın hakkaniyete uygun kullanım bedeli, olağanüstü yıpranma tazminatı ve satılanın geri verildiği andaki değerinin toplamının taraflarca kararlaştırılmış olan taksitle satış bedelini aşamayacağı ileri sürülerek, satıcının sözleşmeden dönme neticesinde elde edeceği ekonomik menfaatin ifa menfaatini aşamayacağı kabul edilmiştir⁵⁴⁰.

TBK m. 260/1 hükmünün me hazı olan İBK(e) m. 226i hükmünün gerekçesinde, sosyal koruma amaçlı olan bu hükmün amacının alıcının ağır yük altına girmesine engellemek olduğu açıkça belirtilmiştir⁵⁴¹.

Satıcının alıcıdan talep edemeyeceklerinin başında sözleşmeden dolayı yapmış olduğu masraflar gelmektedir. Buna örnek olarak paketleme masrafları, taşıma masrafları, noter ve damga pulu masrafları, taksitle satış nedeniyle satıcı tarafından defter tutulmasına ilişkin masraflar verilebilir. Diğer taraftan, bu tür masrafların alıcının sorumluluğu dışında bırakılmasının borcuna sadık alıcıların çok da yararına olduğu söylenemez. Zira, satıcı taksitle satış bedelini belirlerken satış bedelini tahsil edememe durumunda karşılaşması muhtemel zararları da hesaba katmaktadır. Taksitle satış konusu maldan elde edilen kazançların satıcıya verilmesinin gerekip gerekmediği ise doktrinde tartışmalıdır. Hakim olan görüşe göre satış konusu maldan elde edilen kazançların satıcı tarafından istenebilmesi mümkün değildir. Zira, alıcının kullanma neticesinde malın değerinde meydana gelen azalmaları gidermekle yükümlü olduğu dikkate alındığında maldan elde edilen kazançların alıcıya ait olması hakkaniyet ilkesinin bir gereğidir⁵⁴².

3.2.3.1.7. Alıcının Hakları

TBK m. 260/1 hükmünde “Satıcı, alıcının taksitleri ödemede temerrüde düşmesi sebebiyle satılanın alıcıya devrinden sonra sözleşmeden dönerse, her iki taraf aldığı geri vermekle yükümlüdür.” ifadelerine yer verilmiştir. Bu düzenleme gereğince, sözleşmeden dönme durumunda alıcı satıcıdan ödemiş olduğu peşinatın ve taksitlerin geri verilmesini talep edebilir. Bu hüküm emredici niteliktedir. Dolayısıyla, satıcı sözleşmeye taksitlerin ödenmesinde temerrüde düşülmesi durumunda yapılan ödemelerin kendisinde kalacağı yönünde bir kayıt koyamaz⁵⁴³.

⁵³⁹ Ünlütepe: 2013: 182; İnceoğlu, 1998: 73.

⁵⁴⁰ Gümüş, 2013: 176.

⁵⁴¹ Gümüş, 2013: 176.

⁵⁴² İnceoğlu, 1998: 73-74.

⁵⁴³ Demir, 2013: 133; Serozan, 2006: 181; Ünlütepe, 2013: 195.

TBK m. 260/1 hükmünde, tarafların aldıklarını geri vermekle yükümlü olduğunun belirtilmesi nedeniyle alıcının yapmış olduğu ödemelere ilişkin faiz talep etme hakkının olup olmadığı yönünde doktrinde çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Bu konuda bir görüş, hükmün sadece alınan şeylerin geri verilmesinden bahsetmiş olmasından yola çıkarak alıcının faiz talep etme hakkının olmadığını kabul etmektedir⁵⁴⁴.

Diğer bir görüş ise satılanı kullanması karşılığında uygun bir kira bedeli ödemek durumunda kalan alıcının, yapmış olduğu ödemelere ilişkin faiz talep edememesini tutarsızlık olarak nitelendirmiştir⁵⁴⁵. Bu görüşe göre, söz konusu hüküm sadece satıcının taleplerini ayrıntılı bir şekilde düzenlemiş ve hükümde sayılanlarla sınırlı tutmuştur. Hükümde alıcının taleplerini sınırlayan bir düzenlemeye de yer verilmiş değildir. Bu nedenlerle, alıcı sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanarak faiz talep edebilmelidir⁵⁴⁶.

Kanaatimizce, alıcının yapmış olduğu ödemelere ilişkin faiz talebinde bulunamayacağı iddiası TBK m. 260/1 hükmünün amacı ile bağdaşmaz. Zira, söz konusu hüküm satıcıların taleplerini sınırlamak ve alıcıları korumak maksadıyla tesis edilmiştir⁵⁴⁷. Bu nedenle, alıcıya genel hükümler⁵⁴⁸ çerçevesinde faiz talep etme hakkı tanınması isabetli olur. Kaldı ki anapara faizi, nakdi sermayeden yararlanma hakkının belirli bir süre başkasına bırakılmasının bir sonucudur. Nakdi sermayenin belli bir süre başkasına bırakılması kanundan ya da tarafların iradesinden kaynaklanabilir⁵⁴⁹. Bütün bu nedenlerle, alıcının faiz talep etme hakkının bulunduğu fikrindeyiz.

Alıcının satış konusu mal için yapmış olduğu masrafları talep edip edemeyeceğinin tespiti de önem arz etmektedir. Taksitle satış sözleşmesi hükümlerinde alıcının yaptığı masrafların durumuna ilişkin özel bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu nedenle, alıcının yapmış olduğu zorunlu ve faydalı masrafları sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanarak talep edebileceği kabul edilmelidir⁵⁵⁰. Lüks masrafların ise, istenemese de, satış konusu mala zarar vermemek şartıyla ayrılarak alınabileceği ileri sürülmüştür⁵⁵¹.

⁵⁴⁴ Bk. İnceoğlu, 1998: 83

⁵⁴⁵ Serozan, 2006: 182.

⁵⁴⁶ Demir, 2013: 134; Ozanoğlu, 1999: 280; İnceoğlu, 1998: 83.

⁵⁴⁷ Çelik, 2002: 174-175; İnceoğlu, 1998: 84.

⁵⁴⁸ Bk. Baygın, 2010: 122-125.

⁵⁴⁹ Demir, 2013: 127, 134.

⁵⁵⁰ Çelik, 2002: 176; Ansay, 1954: 98-99.

⁵⁵¹ Çelik, 2002: 176.

3.2.3.1.8. Alıcının Taksitleri Ödemede Temerrüde Düşmesi Durumunda Hakimin Müdahalesi

Hakimin müdahalesi TBK m. 261’de düzenleme altına alınmıştır. Bu hüküm ile hakime, bazı koşullar altında, temerrüde düşen alıcıya ödeme kolaylığı sağlama imkanı sunulmuştur. Bu yönde bir hükme Borçlar Kanunu’nda yer verilmiş değildir.

TBK m. 261 hükmünde “Hakim, temerrüde düşen alıcının borçlarını ödeyeceği konusunda güvence vermesi ve satıcının da bu yeni düzenleme dolayısıyla herhangi bir zararının söz konusu olamaması koşuluyla, alıcıya ödeme kolaylıkları sayılabılır ve satıcının satılanı geri almasını yasaklayabilir. “ifadelerine yer verilmiştir. Bu hüküm, hakimin yapabileceği müdahaleyi sınırlamıştır. Zira, hakim ya ödeme kolaylığı sağlayabilir ya da satıcının satılanı geri almasını yasaklayabilir. Buna karşın, borcun ibra edilmesi gibi kanunun belirttiği dışında bir yöntem tercih edemez. Ancak taraflar anlaşarak hakimin hükümde öngörülen yetkisini aşacak nitelikte önlemler alabilir. Örneğin taraflar asıl borcun tamamen veya kısmen ibrasını kararlaştırabilirler⁵⁵².

Taksitleri düzenli şekilde ödeyen kişinin son birkaç taksiti ödemede temerrüde düşmesi durumunda, hakimin alıcıya süre vermesinin her iki tarafın da yararına olduğu açıktır. Diğer taraftan, hakime müdahale imkanı veren hükmün, borcunu ödemeyen tarafı ödüllendirdiği, borcuna sadık olan tarafı ise hukuki imkanlarını elinden alarak cezalandırdığı ileri sürülmüş ve söz konusu hüküm eleştirilmiştir⁵⁵³.

Hakimin müdahalesini talep etme yetkisi sadece alıcıya aittir. Alıcının talepte bulunması durumunda kanunda belirtilen şartlar gerçekleşmiş ise hakim müdahalede bulunabilir. Ancak söz konusu şartlar gerçekleşse bile ödeme kolaylığı sağlanması ve satıcının satılanı geri almasının yasaklanması hakimin iradesine bırakılmıştır⁵⁵⁴.

Hakimin müdahalede bulunması için kanunda belirtilen en temel şart, alıcının taksitleri ödemede temerrüde düşmesidir. Her ne kadar “alıcının temerrüdü” ifadesi kullanılmışsa da alıcı henüz temerrüde düşmeden ödeme güçlüğü içinde olduğunu işaret eden belirtiler olması durumunda da bu hükmün uygulama alanı bulacağı ileri sürülmüştür. İkinci şart, alıcının borçlarını ödeyeceği yönünde güvence vermesidir. Ödeme güçlüğü alıcının işsiz kalmasından, hasta olmasından kaynaklanması veya alıcının ödeme güçlüğüne kendi kusuruyla düşmüş olması fark etmeksizin, güvence talep edilmelidir. Üçüncü şart ise söz konusu müdahaleden dolayı satıcının herhangi bir zarar görmemesidir. Burada satıcının zarar

⁵⁵² Yavuz, 2012: 420.

⁵⁵³ Yavuz, 2012: 419.

⁵⁵⁴ Yavuz, 2012: 419-420; Demir, 2013: 100.

görmemesinden kastedilen, sözleşmeye uygun ifa ile karşılaştırıldığında daha kötü bir durumun oluşmamasıdır⁵⁵⁵.

TBK m. 263 gereğince, alıcının tacir sıfatıyla hareket ettiği veya malın bir ticari işletmenin ihtiyaçları için ya da mesleki amaçlarla satın alındığı durumlarda da yukarıda belirtmiş olduğumuz şartlar oluştuğu takdirde hakimin müdahalesine ilişkin hüküm uygulama alanı bulur. Ayrıca, bu hüküm, “Ortak hükümler” başlıklı TBK m. 271 gereğince ön ödemeli taksitle satış sözleşmelerinde de uygulanır.

3.2.3.2. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Düzenlemesi

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da tüketicinin taksitleri ödemede temerrüde düşmesi durumunda sadece satıcının ve sağlayıcının kalan borcun tamamını isteyebilmesinin şartları düzenleme altına alınmıştır. Türk Borçlar Kanunu’ndan farklı olarak muaccel olmuş taksitlerin ödenmesini talep edebilme ve sözleşmeden dönebilme imkanlarına yer verilmiş değildir.

6502 sayılı TKHK m. 19 uyarınca “ Taksitle satış sözleşmelerinde tüketicinin taksitleri ödemede temerrüde düşmesi durumunda, satıcı veya sağlayıcı, kalan borcun tümünün ifasını talep etme hakkını saklı tutmuşsa, bu hak ancak satıcı veya sağlayıcının bütün edimlerini ifa etmiş olması, tüketicinin de kalan borcun en az onda birini oluşturan ve birbirini izleyen en az iki taksiti veya kalan borcun en az dörtte birini oluşturan bir taksiti ödemede temerrüde düşmesi hâlinde kullanılabilir. Satıcı veya sağlayıcının bu hakkı kullanabilmesi için tüketiciye en az otuz gün süre vererek muacceliyet uyarısında bulunması zorunludur.

Muaccel kılınan taksitlerin hesaplanmasında faiz, komisyon ve benzeri masraflar dikkate alınmaz.”

Bu hükümde muacceliyet kaydına başvurabilmek için gerekli olan koşullar belirtilmiştir. Daha önce açıklamış olduğumuz muacceliyet kaydına ilişkin Türk Borçlar Kanunu’ndaki birçok koşul burada da geçerlidir⁵⁵⁶. Bu nedenle, tekrara düşmemek açısından Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun’da belirtilen koşulların Türk Borçlar Kanunu’ndan farklı olan kısımlarını belirtmekle yetineceğiz.

İlk olarak, Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun’da muacceliyet kaydının ancak satıcı veya sağlayıcının bütün edimlerini ifa etmiş olması durumunda kullanılabileceği belirtilmiştir. Türk Borçlar Kanunu’nda ise bu yönde bir koşula yer verilmemiştir.

İkinci fark ise temerrüde düşülen miktarın hangi bedele göre oranın esas alınacağına yöneliktir. TKHK m. 19’ da “...kalan borcun en az onda birini oluşturan ve birbirini izleyen en az iki taksit veya kalan borcun en az dörtte birini oluşturan bir taksiti...” ifadesine, TBK

⁵⁵⁵ Ünlütepe, 2013: 161; Yavuz, 2012: 419-420.

⁵⁵⁶ Bk. s. 92-93.

m. 259/2’de ise “...alıcının kararlaştırılan satış bedelinin en az onda birini oluşturan ve birbirini izleyen iki taksiti veya en az dörtte birini oluşturan bir taksiti ya da en son taksiti...” ifadesine yer verilmiştir. Hükümlerden anlaşıldığı üzere, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da temerrüde düşülen miktar hesaplanırken kalan borç, Türk Borçlar Kanunu’nda ise satış bedeli esas alınmıştır. Örneğin 15000 TL ‘lik satış bedelinin 500 TL’lik 30 taksitle ödeneceği kararlaştırılmış ve sadece ilk 12 aya ilişkin ödeme yapılmışsa yüzde onluk orana ulaşabilmek için TBK m.259/2 hükmüne göre en az üç taksiti ödemede temerrüde düşmek gerekirken ($15000 \times 0,1 = 1500, 3 \times 500 = 1500$) TKHK m.19 hükmüne göre ise iki taksitin ödenmemesi yeterlidir ($15000 - (500 \times 12) = 9000, 9000 \times 0,1 = 900, 500 \times 2 > 900$). Dolayısıyla, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un uygulamasında muacceliyet kaydının geçerliliği çok daha kolaydır⁵⁵⁷. Bu durum Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun’un amacına uygun olmadığı iddiasıyla eleştirilmiştir. Bu nedenle, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’unda da satış bedelinin esas alınarak hesaplama yapılması gerektiği ileri sürülmüştür⁵⁵⁸.

İki kanun hükmü arasındaki üçüncü fark, TBK m. 259/3 hükmüne göre satıcının muacceliyet kaydından faydalanabilmesi için en az on beş günlük bir süre vermesi gerekirken, TKHK m. 19 hükmünde bu sürenin en az otuz gün olmasıdır. Dolayısıyla, TKHK m. 19 hükmünün muacceliyet kaydına başvurmadan önce verilmesi gereken süre yönüyle tüketici için daha lehe bir düzenleme olduğu söylenebilir.

İki kanun hükmü arasındaki diğer bir fark ise muaccel kılınan taksitlerin hesaplamasına ilişkindir. TKHK m. 19 hükmü taksitlerin hesaplanmasında faizin, komisyonun vb. masrafların dikkate alınmayacağı belirtilmişken Türk Borçlar Kanunu bu yönde bir düzenlemeye yer vermemiştir. Bu düzenleme tüketici lehinedir. Zira, masraflar dikkate alınmadan temerrüde düşülen taksitler hesaplanırsa miktarlar küçülecek ve muacceliyet kaydı için aranan oranlara ulaşılma ihtimali düşecektir⁵⁵⁹.

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da tüketicinin taksitleri ödemede temerrüde düşmesi durumunda satıcının yukarıda şartlarını açıkladığımız mucceliyet kaydı dışında başvurabileceği bir hak düzenlenmemiştir. Ancak, doktrinde genel hüküm niteliğindeki TBK m.259 hükmünün uygun düşüğü ölçüde burada da uygulanması gerektiği kabul edilmektedir. Buna göre, satıcı ya da sağlayıcı tüketicinin taksitleri ödemede temerrüde düşmesi durumunda muacceliyet kaydına başvurarak satış bedelinin tamamını istemek yerine muaccel olmuş taksitlerin ödenmesini isteyebilme ve sözleşmeden dönebilme haklarına da sahiptir⁵⁶⁰. Böylece, Türk Borçlar Kanunu’nun alıcının taksitleri ödemede temerrüde düşmesi sonucunda satıcının muaccel olmuş taksitlerin ödenmesini isteme ve sözleşmeden dönme haklarına veren

⁵⁵⁷ Gümüş, 2014: 170.

⁵⁵⁸ Aslan, 2016: 156.

⁵⁵⁹ Aslan, 2016: 157.

⁵⁶⁰ Aslan, 2016: 157.

düzenlemesine ilişkin yaptığımız açıklamalar⁵⁶¹, uygun düştüğü ölçüde, burada da geçerli olur.

---

⁵⁶¹ Bk. s .90 ve 94-103.

SONUÇ

Taksitle satış sözleşmesi, satıcının satış bedeli ödenmeden satış konusu malı alıcıya teslim etme, alıcının da malı teslim aldıktan sonra satış bedelini kısım kısım ödeme yükümlülüğü altına girdiği tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir. Mülkiyeti devir borcu doğuran bu sözleşme veresiye satışın da bir türüdür.

Taksitle satış sözleşmesi, günümüzde geniş bir uygulama alanına sahiptir. Zira, ihtiyaç duyulan bir mala, satış bedelinin sadece bir kısmını peşin ödeyerek derhal ulaşma imkanı sunmaktadır. Bu durum alıcılara cazip geldiği için tüketim artmakta ve piyasa hareketlilik kazanmaktadır. Ancak alıcı ekonomik durumunu iyi hesaplayamazsa ödeme kabiliyetinin üzerinde borçlanarak bir çıkmazın içine de girebilmektedir.

Taksitle satış sözleşmesinin konusu, Türk Borçlar Kanunu ve Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da farklılık arz etmektedir. TBK m.253/1 hükmü dikkate alındığında bu sözleşmenin konusunun sadece taşınır olduğu görülmektedir. Ayrıca, tapusuz taşınmazlar taşınır niteliğinde kabul edildiği için onlar da bu sözleşmenin konusu olabilir. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a göre ise taşınır malların yanı sıra hizmet, konut ve tatil amaçlı taşınmaz mallar ile elektronik ortamda kullanılmak üzere hazırlanan yazılım, ses, görüntü ve her türlü gayri maddi mal taksitle satış sözleşmesinin konusu olabilir.

Sözleşme konusu devredildikten sonra kısım kısım yapılan ödemeler taksit olarak adlandırılır. Satış konusu mal teslim edilmeden ödenen bedel ise taksit değil, peşinattır. Kanun koyucu, taksit sayısını ikiden az olmamak şartıyla tarafların iradesine bırakmıştır. Taksit miktarını da taraflar kendileri belirlerler. Ancak kanun koyucu, peşinatın peşin satış bedelinin en az onda biri olması gerektiğini ifade edilmiştir (TBK m. 256) .

Taksitle satış sözleşmesi yazılı şekilde yapılır. Bu sözleşme için yazılı şekil ispat şartı değil, geçerlilik şartıdır. Tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme olduğu için sözleşme metnini her iki tarafın da imzalaması gerekir. İmza el yazısıyla atılabileceği gibi usulüne uygun şekilde elektronik imza da kullanılabilir. Taksitle satış sözleşmesinin değiştirilmesi de aynı şekil şartlarına tabidir.

Alıcının taksitleri ödemede temerrüde düşmesi durumunda satıcının seçimlik hakları: gecikmiş taksitin ödenmesini talep etme hakkı, geri kalan satış bedelini talep etme hakkı ve sözleşmeden dönme hakkıdır. Taraflar usulüne uygun bir mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi yapmış ise satıcı bu sözleşmeye dayanarak satılanın mülkiyetini de talep edebilir. Satıcının sözleşmeden dönme ve geri kalan satış bedelinin tamamını istemesi, bu hakkı açık bir şekilde saklı tutmuş olmasına ve alıcının kararlaştırılan satış bedelinin en az onda birini oluşturan ve

birbirini izleyen en az iki taksiti veya en az dörtte birini oluşturan bir taksiti ya da en son taksiti ödemede temerrüde düşmüş olmasına bağlıdır. Ayrıca, satıcının dönme dolayısıyla isteyebileceği miktar, ödenmiş olan taksitler tutarına eşit veya daha fazla olmamalı ve bu hakları kullanmadan önce alıcıya on beş günlük süre vermelidir. Sözleşmeden dönme durumunda alıcı da yapmış olduğu ödemeleri faiziyle birlikte geri isteyebilir. Diğer taraftan, temerrüde düşülen bedel peşinat ise satıcı ya peşinatı isteyebilir ya da sözleşmeden dönebilir.

Taksitle satış sözleşmesine ilişkin kanun hükümleri değerlendirildiğinde düzenlemelerin genel amacının ekonomik anlamda zayıf taraf olan alıcıyı korumak olduğu görülür. Hatta genel anlamda alıcıdan daha ziyade tüketicinin koruma altına alındığını söylemek mümkündür. Zira, gerek tüketici olmayan alıcılar için uygulanacak hükümleri sınırlayan TBK m. 263/4 hükmü gerek TKHK m.17-21 hükümleri dikkate alındığında her iki kanunun koruma altına almayı amaçladığı asıl kesimin tüketiciler olduğu anlaşılmaktadır. Tüketicilerin satış konusu malı kazanç elde etmek için değil, nihai tüketim için almaları ve genellikle tecrübesiz, bilgisiz ve ekonomik olarak zayıf olmaları, onların tüketici olmayan alıcılara göre daha fazla korunması ihtiyacını doğurmuştur.

KAYNAKÇA

- Acar, H. (1996). *Taksitle Satış Sözleşmelerinde Tüketicinin Korunması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Acar, H. (2013). “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu ile 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Taksitle Satışlara İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”. Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 8(2): 825-843.
- Acar, H. (2014). “6502 Sayılı Kanun ile Eser Sözleşmesinin Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamına Alınmasının Hukuki Sonuçları”. Fatih Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S(2): 31-48.
- Açıkgöz, O. (2015). “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun’un Haksız Şartlarla İlgili Getirdiği Yenilikler”. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 21(2): 805-838.
- Akçaal, M. (2014). “Borçlar Kanununa Göre Ön Ödemeli Taksitle Satış Sözleşmesi”. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S(110): 57-108.
- Akıncı, Ş. (2004). *Karşılaştırmalı Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, Sayram Yayınevi, Konya.
- Akipek, Ş. (1999). *Tüketici Kredisi*. Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Akkayan Yıldırım, A. (2016). “Kredi Kartı Sözleşmelerinin Bağlı Tüketici Kredisi Olarak Nitelendirilip Nitelendirilemeyeceği Sorunu”. İÜHFM, 73(1): 261-278.
- Akünel, T. (1972). “Mukayeseli Hukukta Taksitle Satım Sözleşmelerinde Alıcıyı Korumaya Yönelen Tedbirler”. İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, 6(9): 79-106.
- Altaş, H. (1998). *Şekle Aykırılığın Olumsuz Sonuçlarının Düzeltilmesi*. Yetkin Yayınları, Ankara.
- Altunkaya, M. (2008). “Taksitle Satımda Alıcının Temerrüdü Halinde Satıcının Seçimlik Hakları”. Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 3(2): 333-360.
- Anık, G. (2005). “Borçlunun Temerrüdünden Dolayı Sözleşmeden Dönme”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S(59): 214-235.
- Ankara Barosu Başkanlığı Tüketici Haklarını Koruma ve Rekabet Hukuku Komisyonu (2000). *Tüketici Hukuku*. Ankara Barosu Yayınları, Ankara.
- Ansay, T. (1954). *Türk Borçlar Kanununa Göre Taksitle Satışlar ve Satıcı*. İstiklal Gazetecilik ve Matbaacılık Kolektif Ortaklığı, Ankara.
- Aral, F. (1973). *Mülkiyeti Muhafaza Kaydıyla Bir Malın Alıcının Alacaklıları Tarafından Haczi*. AÜHFD, 30(1-4): 197-229

- Aral, F. (2003). *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*. Yetkin Yayınları, Ankara.
- Aral, F. (2010). *Türk Borçlar Hukukunda Takas*. Yetkin Yayınları, Ankara.
- Aslan, İ. Y. (2012). *Ticaret Hukuku Dersleri*. Ekin Yayınevi, Bursa.
- Aslan, İ. Y. (2004). *Tüketici Hukuku*. Ekin Yayınevi, Bursa.
- Aslan, İ. Y. (2016). *Tüketici Hukuku Dersleri*. Ekin Yayınevi, Bursa.
- Aslan, Y. ve Şenyüz, D. (2014). *Hukuka Giriş*. Ekin Yayınevi, Bursa.
- Atasoy, Ö. A., Taşkın, M. ve Acar, H. (2000). *Tüketiciyi Koruma Hukuku*. Yargı Yayınevi, Ankara.
- Ayan, M. (2000). *Eşya Hukuku-2*. Mimoza Yayınları, Konya.
- Ayan, M. (2012). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Mimoza Yayınları, Konya.
- Aybay, A. ve Hatemi, H. (2012). *Eşya Hukuku*, Vedat Kitapçılık, İstanbul.
- Badur, E. (2011). “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’nda Taksitle Satış Sözleşmesi”. *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Sempozyumu*. 12-13 Mayıs 2011, Ankara, s. 127-138.
- Basım, A. (2016). “Tüketici Mahkemelerinin Görevleri- Tüketici Hakem Heyeti Kararlarına İtiraz”. *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, S(2): 103-132.
- Baycık, G. (2011). *İş Hukukunda Yenilik Doğuran Haklar*. Yetkin Yayınları, Ankara.
- Baygın, C. (2010). “Türk Borçlar Kanunu’nun Borç İlişkisinin Hükümleri-Borçların ve Borç İlişkilerinin Sona Ermesi Konusunda Getirdiği Bazı Yenilik ve Değişiklikler, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*”. S(3-4): 119-144.
- Baykan, R. (2005). *Tüketici Hukuku Mevzuatına İlişkin Yorum-Eleştiri-Öneri*. İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul.
- Baysal, B. (2012). “Türk Borçlar Kanunu’nun Yürürlüğü”. *İÜHFİM*, LXX(1): 221-244.
- Bilge, N. (1971). *Borçlar Hukuku Özel Borç Münasebetleri*. Sevinç Matbaası, Ankara.
- Bilge, N. (2013). *Hukuk Başlangıcı-Hukukun Temel Kavram ve Kurumları*. Turhan Kitapevi Yayınları, Ankara.
- Buz, V. (1998). *Borçlunun Temerrüdünde Sözleşmeden Dönme*. Yetkin Yayınları, Ankara.
- Çağa, T. (1991). “Özel Hüküm Genel Hükümü Daima Bertaraf Eder mi?”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S(3): 366-375.
- Çeker, M. (2012). *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Hukuku*. Karahan Kitapevi, Adana.
- Çelik, A. (2002). *Türk Hukukunda Taksitle Satış Sözleşmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Demir, B. (2010). *Mülkiyeti Saklı Tutma Kaydı ile Satım Sözleşmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Demir, R. (2013). *Türk Borçlar Kanunu Açısından Taksitle Satış Sözleşmeleri*. Adalet Yayınevi, Ankara.
- Demir, R. (2016). “*Türk Borçlar Kanunu Açısından Taksitle Satış Sözleşmelerinde Tek Taraflı Bağlamazlık*”. Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S(2): 111-139.
- Demircioğlu, H. R. (2009). *Sözleşme Görüşmelerindeki Kusurlu Davranıştan Doğan Sorumluluk (Culpa In Contrahendo Sorumluluğu)*. Yetkin Yayınları, Ankara.
- Deryal, Y. (2004). *Tüketici Hukuku*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Deryal, Y. ve Korkmaz, Y. (2015). *Tüketici Hukuku*. Adalet Yayınevi, Ankara.
- Develioğlu, H. M. (2012). *Takas*. Vedat Kitapçılık, İstanbul.
- Doğan, G. (2014). “*Sürekli Borç İlişkisinde Borçlunun Temerrüdü*”. Ankara Barosu Dergisi, S(4): 385-414.
- Dural, M. ve Sarı, S. (2013). *Türk Özel Hukuku Cilt-1*. Filiz Kitapevi, İstanbul.
- Elbir, H. (1952). “*Mülkiyeti Muhafaza Hüğümlerine Müteallik Umumi Mülahazalar ve Bu Müessesenin Hukuki Mahiyeti*”. İÜHFİM, 18(1-2): 258-295.
- Erdoğan, İ. (1997). “*Hukuki Muamelelerde Şekle Aykırılığın Sonuçları*”. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1(1): 114-123.
- Eren, F. (2012). *Mülkiyet Hukuku*. Yetkin Yayınları, Ankara.
- Eren, F. (2015). *Borçlar Hukuku Genel Hüğümler*. Yetkin Yayınları, Ankara.
- Ergüne, M. S. (2013). “*6098 sayılı Türk Borçlar Kanununda Yer Alan Taksitle Satış İlişkin Hüğümlerin Uygulama Alanının Belirlenmesi*”, Prof. Dr. Mustafa Duran’a Armağan, Filiz Kitapevi, İstanbul. 515-539.
- Ertaş, Ş. (2002). *Yeni Türk Medeni Kanunu’na Göre Eşya Hukuku*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Esener, T. (2012). *Hukuka Giriş*. Alkım Kitapevi, İstanbul.
- Gümüş, M. A. (2013). *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Borçlar Hukuku Özel Hüğümleri Cilt-1*. Vedat Kitapçılık, İstanbul.
- Gümüş, M. A. (2014). *6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi Cilt-1*. Vedat Kitapçılık, İstanbul.
- Hatemi, H. ve Gökyayla, E. (2012). *Borçlar Hukuku Genel Hüğümler*. Vedat Kitapçılık, İstanbul.
- Hatemi, H., Serozan R. ve Arpacı, A. (1991). *Eşya Hukuku*. Filiz Kitapevi, İstanbul.
- İnceoğlu, M. (1998). *Taksitle Satımlarda Tüketicinin Korunması*. Beta Yayınevi, İstanbul.
- Karahan, S. (2013). *Ticari İşletme Hukuku*. Mimoza Yayınları, Konya.

- Karahasan, M. R. (2002). *Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri Notlandırılmış Yasa Maddeleri ve Yargıtay Kararları Cilt-1*. Beta Yayınları, İstanbul.
- Kocaağa, K. (1999). *Türk Özel Hukukunda Finansal Kiralama(Leasing) Sözleşmesi*. Yetkin Yayınları, Ankara.
- Kocaağa, K. (2008). “Sözleşmenin Kurulabilmesi İçin Tarafların İrade Beyanları Arasındaki Uygunluğun Kapsamında Yer Alması Gereken Noktalar”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S.79: 73-102.
- Kötel, A. (1983). “Leasing Sözleşmelerinin Hukuksal ve Mali Yönleri ile Türkiye’de Uygulanabilirliği”. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, S(1): 63-92.
- Kuntalp, E. (1968). *Ard Arda Teslimli Satım Akti*. Sevinç Matbaası, Ankara.
- Nomer, N. F. (2000) “Borç Sözleşmelerinde Şekil Eksikliğinin Müeyyidesi ve Buna Dayalı Hükümsüzlüğün Dürüstlük Kuralı (TMK m.2/2) Dışındaki Yollardan Giderilmesi”, Prof. Dr. M. Kemal Oğuzman’ın Anısına Armağan, Beta Yayınları, İstanbul. 595-626.
- Oğuzman, K. ve Öz, T. (2013). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-2*. Vedat Kitapçılık, İstanbul.
- Oğuzman, K., Seliçi, Ö. ve Özdemir Oktay, S. (2016). *Eşya Hukuku*. Filiz Kitapevi, İstanbul.
- Ozanoğlu, H. (1999). *Tüketicinin Korunması Açısından Taksitle Satım Sözleşmesi*. Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara.
- Öksüz, A. G. (2016). *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu ve 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Taksitle Satış Sözleşmesi*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Öz, M. (1996). “Borçlu Temerrüdünde Sözleşmeden Dönmenin Bu Sözleşme Gereğince Kazanılmış Ayni Haklara Etkisi ve Klasik Dönme Kuramı ile Yeni Dönme Kuramının Kısa Bir Karşılaştırmalı Eleştirisi”. *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 13(16): 131-172.(Yayımlanma tarihi: 17.06.2011).
- Özel, Ç. (1998). *Mukayeseli Hukuk Işığında Tüketiciyi Koruyan Geri Alma Hakkı*. Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara.
- Özkan, A. (2003). “Mülkiyeti Muhafaza Sözleşmesiyle Yapılan Satışlar ve Muhasebe Uygulamaları Üzerine Etkileri”. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(3): 93-106.
- Özmen, E. S. (1991). “Türk Hukukuna Özgü Olarak Merkez Bankası Kanunu ve Buna Dayanılarak Çıkarılan Tebliğler Karşısında Tüketicinin Korunması Açısından Taksitle Kısmen Peşin Ödemeli Satışlarda Malın Tesliminde İfa Zamanına Bağlı Sorunlar”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S(1): 47-76.

- Öztürk, M. Y. ve Ergün, Ç. E. (2004). “*Elektronik İmza Kanunu*”. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S(54): 149-154.
- Serozan, R. (1968). “*Mülkiyeti Saklı Tutma Anlaşması*”. Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, S(2): 176-200.
- Serozan, R. (2002). *Taşınır Eşya Hukuku*. Filiz Kitapevi, İstanbul.
- Serozan, R. (2006). *Borçlar Hukuku Özel Bölüm*. Filiz Kitapevi, İstanbul.
- Serozan, R. (2007). *Sözleşmeden Dönme*. Vedat Kitapçılık, İstanbul.
- Serozan, R. (2013). “*CISG’a ve TBK’na Göre Dönme Hakkının Sınırları*”. İÜHFM, 70(2): 207-220.
- Sirmen, L. (2013). *Eşya Hukuku*. Yetkin Yayınları, Ankara.
- Söyler, İ. (2007). *Mali Teşvik Uygulamaları Açısından Finansal Kiralama*. Yaklaşım Yayıncılık, Ankara.
- Şenyüz, D. (2012). *Borçlar Hukuku Genel ve Özel Hükümler*. Ekin Yayınevi, Bursa.
- Tandoğan, H. (2008). *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri Cilt-1/1*. Vedat Kitapçılık, İstanbul.
- Taş Korkmaz, H.(2013). “*6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Görev, Yetki ve Yargı Yeri Belirlenmesine İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi*”. Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi, 8(Özel): 1753-1818.
- Taşpınar Ayvaz, S. (2012). “*Türk Borçlar Kanunu’nun ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun İmza Atamayanlarla İlgili Yeni Düzenlemesine Eleştirisel Bir Bakış*”. AÜHFD, 61(1): 321-339.
- Topçuoğlu, H. (1950). *Kanuna Karşı Hile*. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Tuğ, A. (1994). *Türk Özel Hukukunda Şekil*. Mimoza Yayınları, Konya.
- Tunçomağ, K. (1977). *Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri Cilt-2*. Sermet Matbaası, İstanbul.
- Ünlütepe, M. (2013). *Türk Borçlar Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Taksitle Satım Sözleşmesi*. Legal Kitapevi, İstanbul.
- Ünlütepe, M. (2014). “*6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Taksitle Satış Sözleşmesi*”. Ankara Barosu Dergisi, S(2): 291-358.
- Yavuz, C. (2012). *Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler)*. Beta Yayınları, İstanbul.
- Yavuz, C., Özen B. ve Acar, F. (2007). *Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler*. Beta Yayınevi, İstanbul.
- Yavuz, N. (2012). *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun Getirdiği Değişiklikler ve Yenilikler*. Adalet Yayınevi, Ankara.

- Yener, M. D. (2015). “6502 Sayılı Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Tüketici Kredileri Bakımından Getirdiği Yenilikler”. Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 7(13): 409-436.
- Yücer Aktürk, İ. (2012). *Satım ve Eser Sözleşmelerinde Gözden Geçirme ve Bildirim Külfetleri*. Yetkin Yayınları, Ankara.
- Zevkliler, A. (2001). *Açıklamalı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Zevkliler, A. ve Gökyayla, E. (2014). *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*. Turhan Kitapevi, Ankara.
- Zevkliler, A. ve Havutçu, A. (2007). *Özel Borç İlişkileri*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Resmi Gazete

- 28.06.1985 Tarih ve 18795 Sayılı Resmi Gazete(RG).
- 19.01.2000 Tarih ve L 013 Sayılı AB RG.
- 08.12.2001 Tarih ve 24607 Sayılı RG.
- 13.06.2003 Tarih ve 25137 Sayılı RG.
- 23.01.2004 Tarih ve 25355 Sayılı RG.
- 07.04.2010 Tarih ve 27545 Sayılı RG.
- 04.02.2011 Tarih ve 27836 Sayılı RG.
- 21.11.2012 Tarih ve 28496 Sayılı RG.
- 07.11.2013 Tarih ve 28835 Sayılı RG.
- 14.01.2015 Tarih ve 29236 Sayılı RG.
- 22.05.2015 Tarih ve 29363 Sayılı RG.

İnternet Kaynakları

- <https://www.tbmm.gov.tr>, (erişim tarihi: 24.11.2017).
- <http://www.kgm.adalet.gov.tr>, (erişim tarihi: 24.11.2017).
- <https://www.kararara.com/forum/viewtopic.php?f=47&t=286936>, (erişim tarihi: 10.12.2017).
- <http://kararara.com>, (erişim tarihi: 18.12.2017).
- www.kazanci.com.tr, (erişim tarihi: 18.12.2017).
- <https://www.yargitay.gov.tr/dergi/yargitay-kararlari-dergisi/agustos-1982/365> (erişim tarihi : 22.12.2017).
- <https://www.yargitay.gov.tr/dergi/yargitay-kararlari-dergisi/subat-1992/251>(erişim tarihi: 22.12.2017).

<http://bilgibankasi.istanbulbarosu.org.tr>, (erişim tarihi: 11.02.2018).

<http://www.hukukmedeniyeti.org/karar/332679/>, (erişim tarihi: 12.05.2018).

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	İlyas SAĞLAM
Doğum Yeri - Tarihi	Döőemealtı/Antalya-15.01.1992
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Özel Envar Anadolu Lisesi (Tam Burslu), Antalya, 2010
Lisans Diploması	Fatih Üniversitesi, Hukuk Fakültesi (Tam Burslu), İstanbul, 2015
Yüksek Lisans Diploması	
Tez Konusu	6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ve 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Çerçevesinde Taksitle Satış Sözleşmesi
Yabancı Dil	İngilizce
İŞ DENEYİMİ	
Çalıőtıđı Kurumlar	Antalya Barosu
E-Posta	av.ilyasaglam@gmail.com